

ΕΚΚΛΗΣΙΑ

ΕΠΙΣΗΜΟΝ ΔΕΛΤΙΟΝ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΕΤΟΣ ΕΓ' | ΤΕΥΧ. Α' | ΙΩΑΝ. ΓΕΝΝΑΔΙΟΥ 14 - 115 21 ΑΘΗΝΑΙ ΤΗΛ. 72.18.308 | 1/15 ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ 1986 | ΑΡΙΘ. 1-2

ΠΟΙΜΑΝΤΟΡΙΚΗ ΕΓΚΥΚΛΙΟΣ ΧΡΙΣΤΟΥΓΕΝΝΩΝ ΤΟΥ ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΑΘΗΝΩΝ ΚΑΙ ΠΑΣΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ Κ. ΣΕΡΑΦΕΙΜ

ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΗ ΑΘΗΝΩΝ

Ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν Σεραφεῖμ
παντὶ τῷ πληρώματι
τῆς καθ' ἡμᾶς Ἀγιωτάτης Ἀρχιεπισκοπῆς

Τέκνα ἐν Κυρίῳ ἀγαπητά,

Ἐορτάζουμε καὶ πάλι τὴ μεγάλη, τὴν πανευφρόσυνη γιορτὴ τῆς Γεννήσεως. Ὁλόκληρη ἡ Χριστιανοσύνη ἀπὸ ἄκρο σὲ ἄκρο τῆς γῆς εἰρηνεῦει καὶ ζεῖ γιὰ μιὰ ἀκόμη φορὰ τὸ θαῦμα. Καὶ σήμερα, μετὰ ἀπὸ τόσα χρόνια, ὁ ἄνθρωπος στέκεται ἐκστατικός μπρὸς στὸ παράδοξο μυστήριό τῆς σαρκώσεως τοῦ Λόγου καὶ ἀπορεῖ καὶ θαυμάζει γιὰ τὴν ταπείνωση καὶ ἄκρα φιλάνθρωπία τοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ, ποῦ ἀπὸ τὰ ὕψη τῶν οὐρανῶν κατέβηκε σ' ἓνα φτωχὸ σπῆλαιό καὶ ἀνακλίθηκε σὲ φάτνη ἀλόγων, ὁ «βασιλεὺς τοῦ κόσμου», γιὰ τὴν ἡμῶν σωτηρία. Γιὰ νὰ ἐξαλείψει τὶς διακρίσεις καὶ τὶς ἀδικίες, νὰ ἐνώσει τὶς φυλὲς καὶ τὰ γένη τῶν ἀνθρώπων καὶ νὰ σκορπίσει πλοῦσιοπάροχα στὴ γῆ τὰ δῶρα τῆς Ἀγάπης του. Ὅπως χαρακτηριστικὰ προεῖπε ὁ Προφητᾶναξ Δαυὶδ, «λύτρωσιν ἀπέστειλε τῷ

λαῷ αὐτοῦ», ποῦ τὸν ἐξαγόρασε στὸν Σταυρό, δίνοντας τὸν ἴδιο τὸν ἑαυτό του «λύτρον ἀντὶ πολλῶν».

Εἶναι πράγματι λυπηρὸ ἢ γαλήνια αὐτὴ ἀτμόσφαιρα τῶν Χριστουγέννων νὰ μὴ διαρκεῖ πολὺ καὶ μετὰ ἀπὸ λίγο, σὰν ἀλλοπαρμένη ἢ ἀνθρωπότητα νὰ ἐπανέρχεται στὸ ζοφερὸ κλίμα τῆς βίας καὶ τοῦ σκοτους, ὅπου ὀλοένα βυθίζεται ξεχνώντας καὶ τὴ διδασκαλία τοῦ Χριστοῦ καὶ τὸ νόημα τῆς θυσίας του. Ματώνει καθημερινὰ ἡ καρδιά μας μ' ὅσα ἀκοῦμε καὶ βλέπουμε, πλησίον καὶ μακρὰν, χωρὶς νὰ πρυτανεῦει στοιχειώδης λογικὴ, χωρὶς νὰ περισσεύει λίγη ἀνθρωπιά. Πότε ἄραγε θὰ πάψουν τὰ μίσση καὶ οἱ ἔχθρες, οἱ ἀνταγωνισμοὶ ποῦ ὀδηγοῦν στὸν ὄλεθρο, ἢ ἀναταραχὴ καὶ ἡ βοή, τὰ σύννεφα καὶ οἱ καπνοὶ ποῦ σκεπάζουν τὸν πολύπαθο πλανήτη μας; Πότε θὰ θροναστεῖ γιὰ καλὰ ἢ εἰρήνη τοῦ Χριστοῦ στὸν κόσμο;

Παρακολουθήσαμε ὅλοι τὴν πρόσφατη συνάντηση τῶν ἡγετῶν τῶν δύο ὑπερδυναμῶν στὴ Γενεύη. Μὲ ἐνδιαφέρον καὶ ἐλπίδες. Ἐγίνε ἓνα πρῶτο βῆμα, τὸ ὁποῖο

δυστυχώς δὲν προχώρησε. Βέβαια ἀπὸ τὴν κατάσταση ποὺ ἐπικρατοῦσε πρὶν, ὀδηγήθηκαν σὲ κάποια ἐπαφή. Διερωτᾶται ὅμως κανεὶς, ἀφοῦ ὅλοι διακηρύσσουν τὴν πίστη τους στὴν εἰρήνη, εἶναι τόσο δύσκολη ἡ ἐπίτευξη τῆς εἰρήνης; Εἶναι τόσα τὰ ἐμπόδια ἢ τὰ συμφέροντα ποὺ ἐμποδίζουν τὴν πλήρη καταλλαγή; Ὁμολογουμένως ἡ ἀνθρωπότης περίμενε γενναιότερα θήματα καὶ ἀποφάσεις, ποὺ εἰλικρινὰ εὐχόμεσθε νὰ γίνουν καὶ νὰ ληφθοῦν στὸ μέλλον. Γιατί, ὅπως τὸ ἔχω καὶ ἄλλοτε τονίσει, ἡ τύχη καὶ ἡ εὐημερία τοῦ κόσμου ὀλοκλήρου ἐξαρτᾶται ἀπὸ τοὺς ἡγέτες του καὶ μόνο. Οἱ λαοὶ εἶναι ἀπὸ τὴ φύση τους φιλειρηνικοὶ καὶ ἐπιθυμοῦν μιὰ ζωὴ ἡρεμῆ, ἐλεύθερη, δημοκρατικὴ καὶ ἀσφαλὴ. Κάποτε, ἐπιτέλους, οἱ ἡγέτες τους πρέπει νὰ ἀναλογισθοῦν τίς εὐθύνες τους, ὥστε ἡ ὄψη τοῦ πλανήτη μας οὐσιαστικὰ ν' ἀλλάξει καὶ τὰ Χριστοῦγεννα νὰ διαρκοῦν ὄχι λίγες μέρες, ἀλλὰ ὀλόκληρο τὸν χρόνο, σ' ἓνα κόσμο ὅπου ἡ πείνα καὶ ὁ πόλεμος θὰ ἔχουν ἐκλείψει.

Αὐτὴ εἶναι καὶ ἡ πίστη τοῦ λαοῦ μας, ἑνὸς λαοῦ στενὰ δεμένου μὲ τὴν Ἐκκλησία του, ποὺ δὲν εἶναι μόνο ἡ Κιβωτὸς τῆς σωτηρίας του, ἀλλὰ ἔχει συνυφανθεῖ μὲ τὴν ἔθνική του πορεία. Δυστυχῶς καὶ στὸν τόπο μας ἔχουν κάνει τὴν ἐμφάνισή τους ἀνησυχητικὰ φαινόμενα, ποὺ ἄλλοτε ἦταν ἀδύνατο καὶ νὰ τὰ διανοηθεῖ κανεὶς. Δὲν μιλῶ μόνο γιὰ τὰ κατὰ καιροὺς ἐγκλήματα, τίς βιαιοπραγίες κατὰ ἀνυπερασπίστων γυναικῶν, τὴν ἀφαίρεση τῶν ἀγαθῶν καὶ τῆς περιουσίας ποὺ μὲ ἰδρώτα ἔχουν δημιουργήσει ἔντιμοι βιοπαλαιστές, τὰ φλέγοντα ἐθνικά μας προβλήματα, ὅπως εἶναι ἡ κατοχὴ κυπριακῶν ἐδαφῶν ἀπὸ τουρκικὰ στρατεύματα καὶ ἡ καταπάτηση τῶν ἀνθρωπίνων καὶ θρησκευτικῶν δικαιωμάτων τῶν ἀδελφῶν μας τῆς Βορείου Ἡπείρου. Εἶναι

ἀκόμη ἡ τρομοκρατία, ἡ πνευματικὴ καθίζηση, ἡ ἀποκλειστικὴ προσήλωση στὶς ὑλικὲς ἀπολαύσεις μὲ ὅλα τὰ παρεπόμενα, τὸ φάσμα τῆς ἀναρχίας, ἡ ἐξάπλωση ξένων ἠθῶν, ἰδεῶν καὶ προπαγανδῶν ποὺ ρίχνουν βαρεῖα τὴ σκιά τους στὴ ζωὴ μας.

Ἡ Ἐκκλησία ἀπὸ τὴ θέση ποὺ εἶναι ταγμένη, ἀθόρυβα καὶ συστηματικὰ, ἐργάζεται μὲ τίς δυνατότητες ποὺ ἔχει, γιὰ τὴν ἐπούλωση πληγῶν, τὴν περιστολὴ τῆς κοινωνικῆς ἀδικίας, τὸν στηριγμὸ τῆς νεότητάς, τὴν εἰρήνη καὶ πρόοδο τοῦ λαοῦ μας, χωρὶς νὰ ἐγκαταλείπει τὸ ἀγιαστικὸ - λατρευτικὸ ἔργο της. Στὴν προσπάθεια αὐτῆ τῆς Ἐκκλησίας καλοῦνται ὅλοι οἱ Ἕλληνες, μέσα ἀπὸ τὰ πλαίσια τῶν ἐνοριῶν τους, ὥστε ἀπὸ τὴ γωνιά αὐτῆ τῆς γῆς ν' ἀναπηδήσει καὶ πάλι ἓνα μήνυμα ποὺ θὰ πάρει παγκόσμιες διαστάσεις. Ἐνα μήνυμα διόλου νέο, ἀλλὰ πολὺ παλαιό, τὸ μήνυμα τῶν Χριστοῦγεννῶν, ποὺ σήμερα ὅσο ποτὲ ἄλλοτε ἔχει πάλι καταστρεῖ ἐπὶ καιρο, φέρνοντας παντοῦ τὴν εἰρήνη καὶ τὴν ἀγάπη.

Ἄς μὴν πλανᾶται οἰοσδήποτε νομίζοντας ὅτι αὐτὸ εἶναι ἐφικτὸ μακριὰ ἀπὸ τὸν Χριστὸ καὶ τὴν Ἐκκλησία του. Μὲ συστήματα κοσμικοῦ χαρακτήρα καὶ ἀνθρωπίνης ἐπινοήσεως. Μόνο ἡ φιλευσπλαγχνία τοῦ Παναγάρχου Θεοῦ καὶ ἡ σωτηριώδης ἀποστολὴ τῆς Ἐκκλησίας του μποροῦν νὰ δώσουν τὴ λύση σὲ κάθε ἀνθρώπινο πρόβλημα.

Καλώντας, λοιπόν, ὅλους σας, ἀγαπητοί μου Χριστιανοί, σὲ συσπείρωση μὲ κέντρο τὴν Ἐκκλησία μας καὶ τὸ αἰώνιο Εὐαγγέλιο τῆς σωτηρίας ἡμῶν,
Διατελῶ διάπυρος πρὸς Κύριον εὐχέτης

Ο ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΣ

† Ὁ Ἀθηνῶν ΣΕΡΑΦΕΙΜ

Χριστοῦγεννα 1985

ΠΑΤΡΙΑΡΧΙΚΗ ΑΠΟΔΕΙΞΙΣ ΤΗΣ Α. Θ. Π. ΤΟΥ ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΟΥ ΠΑΤΡΙΑΡΧΟΥ Κ. ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ ΕΠΙ ΤΟΙΣ ΧΡΙΣΤΟΥΓΕΝΝΟΙΣ

«Δόξα ἐν ὑψίστοις Θεῷ, καὶ ἐπὶ γῆς εἰρήνη· ἐν ἀνθρώποις εὐδοκία» (Λουκ. 2,14).

Χαρμόσυνος καὶ πάλιν ἀντηχεῖ ὁ ἀγγελικὸς ὕμνος, εὐαγγελιζόμενος εἰς τὴν ἀνθρωπότητα σύμπασαν τὴν Γέννησιν τοῦ Λυτρωτοῦ αὐτῆς. Ἡ Φάτνη καὶ πάλιν ὑποδέχεται τὸν Σαρκωθέντα Λόγον καὶ ὁ Ἄστυρ τῆς Βηθλεὲμ, παρὰ τὸ ὑπάρχον σήμερον ἐν τῷ κόσμῳ πικρὸν σκότος, ἀσφαλῶς ὁδηγεῖ τὰ βήματα τῶν μάγων πρὸς τὸ Σπήλαιον.

Σύμπασα ἡ χριστιανικὴ ἀνθρωπότης, αἰρομένη σήμερον ὑπὲρ πᾶσαν βιοτικὴν μέριμναν, κατευθύνει, κατὰ τὴν μεγάλην γενέθλιον ἡμέραν τῆς λυτρώσεως αὐτῆς, τὸ ἀπὸ τῶν ποικιλονύμων ταλαιπωριῶν καὶ δοκιμασιῶν κλονιζόμενον βῆμα αὐτῆς πρὸς τὸ ταπεινὸν λίκνον τῆς Βηθλεὲμ, ἐνθα, ἀπέριφ τῆς Θεῆς Ἀγάπης συγκαταβάσει, ἀνεκλιθῆσαν οἱ οὐρανοὶ καὶ ἐλικνίσθη ἡ προσοδοκία τῶν ἔθνῶν, διὰ τὴν ἀκούσῃ τὸν ἀγγελικὸν ὕμνον καὶ μετὰ τῶν ποιμένων καὶ τῶν μάγων κάμψῃ τὸ γόνυ πρὸ τοῦ Θεοῦ Βρέφους, τοῦ ἐπωμισθέντος τὴν ἑαυτῆς κατάραν.

Τῆς καθολικῆς ταύτης τοῦ ἀνα πᾶσαν γωνίαν τῆς γῆς χριστιανικοῦ κόσμου πρὸς τὴν ἐν Βηθλεὲμ Φάτνην πνευματικῆς πορείας συμμετέχων καὶ ὁ καθ' ἡμᾶς Ἀγιώτατος Ἀποστολικὸς, Πατριαρχικὸς καὶ Οἰκουμενικὸς Θρόνος, μετέχει ἐπίσης καὶ εἰς τὸ Διεθνὲς Ἔτος Εἰρήνης, ὁμοῦ μετὰ τοῦ Ὄργανισμοῦ Ἠνωμένων Ἐθνῶν, συμπληρώσαντος ἐφέτος τεσσαράκοντα ἔτη ζωῆς καὶ ἀφιερῶσαντος τὸ νέον ἐπερχόμενον σωτηριον ἔτος 1986 εἰς τὴν εἰρήνην, καὶ κηρύττει ἀπὸ τοῦ ταπεινοῦ Φαναρίου τὴν πάντα νοῦν ὑπερέχουσαν εἰρήνην τοῦ Χριστοῦ, ἀνευ τῆς ὁποίας ὁ κόσμος εὐρίσκεται καὶ θὰ εὐρίσκεται πάντοτε ἐν ἀγωνίᾳ. Καὶ ὁμοῦ μετὰ τῆς εἰρήνης τοῦ Χριστοῦ κηρύττει καὶ ὑπομνήσκει καὶ τοὺς βασικωτέρους αὐτῆς παράγοντας, τὴν ἀδελφοσύνην, τὴν δικαιοσύνην καὶ τὴν ἐλευθερίαν, καὶ μάλιστα τὴν ἐλευθερίαν τῆς συνειδήσεως.

Ὁ ἀγγελικὸς ὕμνος «Δόξα ἐν ὑψίστοις Θεῷ, καὶ ἐπὶ γῆς εἰρήνη ἐν ἀνθρώποις εὐδοκία» (Λουκ. 2,14) ἠκούσθη τὸ πρῶτον μετὰ τὴν παρουσίαν τοῦ Χριστοῦ ἐπὶ τῆς γῆς. Τοῦτο σημαίνει ὅτι χωρὶς τὸν Χριστόν, χωρὶς τὴν ζωντανὴν Αὐτοῦ παρουσίαν εἰς τὴν ζωὴν μας καὶ εἰς τὸν κόσμον, δὲν εἶναι δυνατόν νὰ ἐλπίζωμεν εἰς πραγματικὴν εἰρήνην, εἰμὴ μόνον εἰς ψευδεῖς εἰρητισμούς καὶ εἰς ἐκμετάλλευσιν τοῦ ὑψηλοῦ ιδεώδους τῆς εἰρήνης. Ἀντιθέτως, ὁ Χριστός, ὁ ὁποῖος εἶναι «ἡ ζωὴ

καὶ τὸ φῶς καὶ ἡ εἰρήνη τοῦ κόσμου», διὰ τῆς πάντοτε καινῆς ἐντολῆς Αὐτοῦ τῆς ἀγάπης καὶ διὰ τῆς μεταμορφώσεως ἡμῶν τῶν ἀνθρώπων ἐν τῷ φωτὶ Αὐτοῦ, δύναται νὰ φέρῃ τὸ τέλος τῶν συγκρούσεων καὶ νὰ ἐγκαθιδρύσῃ τὴν διαρκῆ εἰρήνην. «Ἡ εἰρήνη τοῦ Θεοῦ βραβεύετω ἐν ταῖς καρδίαις ἡμῶν» (Κολ. 3,15).

Τὸ μήνυμα καὶ τὴν δωρεὰν ταύτην τοῦ Χριστοῦ δὲν ἔπαυσε κηρύττουσα, εἰκοσιν αἰῶνας τώρα, ἡ Ἁγία Αὐτοῦ Ἐκκλησία, χωρὶς νὰ κουράζεται ἢ νὰ ἀπογοητεύεται. Εἶναι δὲ ἡ Ἐκκλησία ἡ μόνη κηρύττουσα εὐλικρινῶς καὶ χωρὶς ὑπολογισμοὺς καὶ ὑστεροβουλίας τὴν παγκόσμιον εἰρήνην καὶ ἀδελφοσύνην καὶ προσευχομένη νυχθημερὸν «ὑπὲρ τῆς εἰρήνης τοῦ σύμπαντος κόσμου» καὶ ὑπὲρ τῆς ἐλεύσεως τῆς ἡμέρας ἐκείνης, καθ' ἣν οἱ ἄνθρωποι, κατὰ τὴν ρῆσιν τοῦ Προφήτου, «κατακόψουσι τὰς ρομφαίας αὐτῶν εἰς ἄροτρα καὶ τὰ δόρατα αὐτῶν εἰς δρέπανα, καὶ οὐκέτι μὴ ἀντάρῃ ἔθνος ἐπ' ἔθνος ρομφαίαν καὶ οὐκέτι μὴ μάθωσι πολεμεῖν» (Μιχ. 4,3).

Πόσον ὁμως διάφορος εἶναι ἡ ὄψις, ὑπὸ τὴν ὁποίαν βλέπει σήμερον τὸν κόσμον ὁ ἐξ οὐρανοῦ πρὸς τὴν γῆν κατερχόμενος ἀγγελικὸς χορὸς καὶ τὸ ἐν Φάτνῃ ἀνακλινόμενον Θεῖον Βρέφος.

Αἱ πέραν πάσης προσοδοκίας ἐπιταθεῖσαι ἐναντιότητες περιήγαγον τὸν κόσμον εἰς κατάστασιν μεγάλης δοκιμασίας, ἡ ὁποία τὸν πιέζει σήμερον, καὶ ἠπλωσαν ἐπὶ τῆς γῆς τὴν ἀνησυχίαν, τὴν σύγχυσιν, τὴν ἀβεβαιότητα καὶ τὴν ἀγωνίαν, αἱ ὁποῖαι συνέχουν τὴν ὄραν ταύτην τὰς καρδίας τῶν ἀνθρώπων.

Ἡ ἀπομάκρυνσις τούτων ἀπὸ τῶν ἐντολῶν τοῦ Θεοῦ, ἡ περιφρόνησις αὐτῶν πρὸς τὸ θεῖον Αὐτοῦ θέλημα, ἡ ἐπιχειρουμένη θεμελίωσις τῆς εἰρήνης, τῆς ἡσυχίας καὶ εὐδαιμονίας τοῦ κόσμου ἐπὶ βάσεων ἀντιθέτων πρὸς τὴν εὐαγγελικὴν διδασκαλίαν, συνετέλεσαν ὥστε νὰ ἐνισχυθῇ ὁ ἀνθρώπινος ἐγωισμὸς, νὰ ἐκλείψῃ ἡ πρὸς ἀλλήλους ἀγάπη καὶ ὁ σεβασμὸς καὶ νὰ ἀτονίσῃ τὸ πνεῦμα τῆς ἀμοιβαίας μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων κατανόησεως. Καὶ ἰδοὺ σήμερον προῦπαντοῦν οἱ ἄνθρωποι τὸν Ἄρχοντα τῆς Εἰρήνης ἔχοντες εἰς τὰς καρδίας αὐτῶν ἀντὶ τῆς εἰρήνης τὴν ἀγωνίαν τοῦ πολέμου, ἀντὶ τῆς γαλήνης τὴν ταραχὴν, ἀντὶ τῆς χαρᾶς τὴν πικρίαν καὶ τὴν θλίψιν.

Παρὰ πᾶσαν ὁμως τὴν συνέχουσαν τὴν ἀνθρωπότητα ἀβεβαιότητα, ἀνησυχίαν καὶ ἀγωνίαν, ὁ ἀγγελικὸς

ΕΟΡΤΙΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ*

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

Η ΙΕΡΑ ΣΥΝΟΔΟΣ

ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Ἄριθμ. { Πρωτ. 3847
Διεκπ. 2021

Ἀθήνησι τῇ 16η-12-1985

Παναγιώτατε καὶ Θειότατε Ἀρχιεπίσκοπε Κωνσταντινουπόλεως, Νέας Ρώμης καὶ Οἰκουμενικῆ Πατριάρχα, ἐν Χριστῷ τῷ Θεῷ λίαν ἀγαπητὲ ἀδελφὲ καὶ συλλειτουργγὲ τῆς ἡμῶν Μετριότητος, κύριε Δ η μ ἦ τ ρ ι ε, τὴν Ὑμετέραν Παναγιότητα ἐν Κυρίῳ κατασπαζόμενοι ὑπερήδιστα προσαγορεύομεν.

Εὐφροσύνης αἰτία καὶ πρόξενος ἤγγικεν ἡ ἀγία τῆς κατὰ σάρκα τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν Χριστοῦ γεννήσεως ἑορτὴ· χαρὰν γὰρ ἡμῖν εὐηγγελίσαστο ἐπὶ τῇ ἐπιφανείᾳ Αὐτοῦ ὁ οὐράνιος ἄγγελος, εἰρήνην Θεοῦ καὶ εὐδοκίαν μνησας τῷ γένει τοῦ πεπόντος προπάτορος.

Ἡμεῖς δέ, οἱ τῶν ρημάτων ἐκείνου ἐν Εὐαγγελίοις ἐνηχηθέντες, χαρὰς πληρούμεθα τοῦ θεοῦ Λόγου πανηγυρίζοντες τὴν δι' ἡμᾶς συγκατάθεσιν καὶ σάρκωσιν

* Ὅμοια Γράμματα ἀπεστάλησαν καὶ πρὸς πάντας τοὺς λοιποὺς Ὀρθοδόξους Πατριάρχας καὶ τοὺς Ἀρχηγοὺς τῶν Ὀρθοδόξων Αὐτοκεφάλων Ἐκκλησιῶν.

κὸς ὕμνος θὰ ἀντηχήσῃ καὶ πάλιν ὡς θεία φωνή, ἐξαγγέλλουσα εἰς τοὺς ἀνθρώπους τὸ ἀγαθὸν τῆς εἰρήνης καὶ ὑπομιμησκούσα ὅτι ἐπὶ τῶν ἀνθρωπίνων ἀτασθαλιῶν ἐπιβλέπει ὁ Ὑψιστος. Ἡ θεία αὕτη φωνή, ἐπαναλαμβανομένη διὰ τῆς Γεννήσεως τοῦ Σωτῆρος ὡς διαβεβαίωσις ὅτι ὁ Θεὸς δὲν ἐγκαταλείπει τὸν κόσμον εἰς τὴν τύχην αὐτοῦ, μετριάξει τὴν συνέχουσαν τὸν κόσμον ἀγωνίαν καὶ πληροὶ πάντας βαθείας ἐλπίδος.

Κατὰ τὴν ἀγίαν ταύτην ἑορτὴν τῶν Χριστουγέννων, τὴν «μητρόπολιν τῶν ἑορτῶν», κατὰ τὴν ὁποίαν τὰ πάθη ἄγουν ἀνακοχὴν καὶ αἱ καχυποψίαι καὶ αἱ κακοτροπίαί ληθαροῦν, ἡ ἐλπίς τῆς ἀνανήψεως, ἡ ἐλπὶς τῆς καλύτερας αὔριον, ἃς ἐπισκεφθῇ πᾶσαν γωνίαν τῆς γῆς καὶ ἃς στηρίξῃ τὴν παραπαλοῦσαν ἀνθρωπότητα.

Ἀρκεῖ πλέον ὁ «φόφος ἀρμάτων καὶ ἰπτευόντων» (Μιχ. 1,13). Ἄς μετανοήσωμεν εἰλικρινῶς καὶ ἃς ὑψώσωμεν τὰς χεῖρας ἡμῶν «τῷ Κυρίῳ πάσης τῆς γῆς» (Μιχ. 4,13), ζητούντες τὸν φωτισμὸν καὶ τὴν ἐνίσχυσιν Αὐτοῦ πρὸς οἰκοδομὴν ἑνὸς κόσμου μονί-

καὶ ἀγαλλόμενοι τῷ χριστεπωνύμῳ λαῶ τὸν ἐναρμόνιον καὶ κοσμοχαρμύσνον μελωδοῦμεν ὕμνον:

Χριστὸς γεννᾶται. Δοξάσατε.

Ἐξαιρέτως δὲ ἐπὶ τῇ ἀγίᾳ καὶ εὐσήμῳ ἑορτῇ τῆς Ὑμετέρας τιμίας ἡμῖν χρεωστικῶς καὶ ἀδελφοποθήτως μνημονεύοντες σεπτῆς Πρωτοεραρχίας ἐν Χριστῷ νοερώς Αὐτὴν περιπτυσσόμεθα, εὐχόμενοι, ὅπως ὁ δι' ἡμᾶς ἐνανθρωπήσας συνάναρχος καὶ τῷ Πατρὶ ὁμόθρονος Υἱὸς περιέπη τὴν Ὑμετέραν Παναγιότητα, τὴν περὶ Αὐτὴν σεπτὴν τῶν Ἀρχιερέων καὶ ἱερέων χορείαν καὶ σύμπαντα τὸν τῇ πόμμαντικῇ Ὑμῶν μερίμνῃ πεπιστευμένον ἀγιόλεκτον λαὸν ἀπὸ πάσης ἀπειλῆς ἐπερχομένης, ὀδηγῶν ἅπαντας εἰς τὸ τὰ αὐτῷ εὐάρεστα ποιεῖν πάντοτε.

Εὐξόμεθα δὲ τῷ ἐφ' ἡμᾶς εὐδοκήσαντι, ἵνα χαρίσθῃται τῇ τε καθ' Ὑμᾶς ἀγίᾳ καὶ Μεγάλῃ Αὐτοῦ Ἐκκλησίᾳ καὶ τῷ κόσμῳ Αὐτοῦ παντὶ τὸν ἐπανατελοῦντα νέον σωτήριον ἐνιαυτὸν 1986 πλήρη χρηστότητος καὶ ἀγαθοδορίας.

Ἐπὶ δὲ τούτοις φιλήμασι ἀγίῳ ἐν Χριστῷ τῷ δι' ἡμᾶς σαρκωθέντι καὶ τεχθέντι κατασπαζόμενοι Ὑμᾶς διατελοῦμεν

† Ὁ Ἀθηνῶν ΣΕΡΑΦΕΙΜ, Πρόεδρος.

μου εἰρήνης, εὐδοκίας, ἀγάπης, ἐλευθερίας καὶ δικαιοσύνης.

Μὲ τὰς σκέψεις ταύτας καὶ τὴν προσευχὴν καὶ τὴν ἐλπίδα ταύτην ἀσπαζόμεθα ὅλως ἀδελφικῶς, ἐπὶ τῇ μεγάλῃ ἑορτῇ τῶν Χριστουγέννων, τῇ κατ' ἔξοχὴν ἑορτῇ τῆς Θείας ἀγάπης καὶ εἰρήνης, τοὺς Μακαριωτάτους καὶ Ἱερωτάτους Προκαθημένους τῶν Ἁγίων τοῦ Θεοῦ Ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν καὶ εὐλογοῦμεν τοὺς ἀπανταχοῦ Ὀρθοδόξους πιστοὺς, προτρεπόμενοι αὐτοὺς νὰ γίνουν ὑποδείγματα συμβολῆς εἰς τὴν ἱερὰν ὑπόθεσιν τῆς παγκοσμίου εἰρήνης. Χαιρετίζομεν τοὺς Ἀρχηγοὺς τῶν φίλων Χριστιανικῶν Ἐκκλησιῶν καὶ Ὁμολογιῶν καὶ καλοῦμεν αὐτοὺς εἰς ἐνεργότεραν σύμπραξιν εἰς ἐπικράτησιν τῆς ἐπὶ γῆς εἰρήνης. Εἶναι τὸ χρέος ἡμῶν ὡς χριστιανῶν ἡγετῶν, χρέος ὑπαγορευόμενον ὑπὲρ τῆς πίστεως ἡμῶν εἰς τὸν Σωτῆρα Χριστὸν ὡς Ἀρχοντα τῆς εἰρήνης.

Αὐτοῦ ἡ χάρις καὶ τὸ ἄπειρον ἔλεος, σὺν τῇ παρ' ἡμῶν Πατρικῇ καὶ Πατριαρχικῇ εὐχῇ καὶ εὐλογία εἶη μετὰ πάντων. Ἀμήν.

† Ὁ Κωνσταντινουπόλεως ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ

ΑΘΗΝΑΙ, ΠΟΛΙΣ ΣΥΝΕΧΟΥΣ ΘΕΟΛΟΓΙΚΗΣ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗΣ ΣΥΜΒΟΛΗΣ

(Σχόλια για τὸ Διεθνὲς Συμπόσιον τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς
τοῦ Πανεπιστημίου 'Αθηνῶν)

Α'

Οἱ διάφορες ἐκδηλώσεις στὰ πλαίσια τῆς ἀνακηρύξεως τῶν 'Αθηνῶν ὡς «πολιτιστικῆς πρωτεύουσας τῆς Εὐρώπης γιὰ τὸ ἔτος 1985» σὲ πολλὲς περιπτώσεις κατὰ κοινὴν ὁμολογία δὲν εἶχαν τὴν ἐπιβαλλομένη πληρότητα ἢ ποιότητα ἢ ἀνταπόκρισι σὲ ὀρθὴ ἱεράρχησι τῶν προτεραιοτήτων. Ὁ ἀποσπασματικὸς χαρακτήρ τους, — πού τις περιώριζε κατὰ τὸ πλεῖστον μόνον σὲ ὑπερτροφικὴ προτίμησι ὠρισμένων «καλλιτεχνικῶν» τομέων σὲ πλαίσια («ἐλιτισμοῦ»), ἐνῶ ἀγνοήθηκαν ἄλλοι σημαντικοὶ τομεῖς, πού θὰ συγκινοῦσαν καὶ θὰ ἀνύψωναν πνευματικῶς μεγαλύτερα τμήματα τοῦ λαοῦ—, ἐσήμαινε συρρίκνωσι τοῦ πολιτισμοῦ σὲ μερικὲς μόνο πτυχές του καὶ καθιστοῦσε δύσκολη τὴν ὀργανικὴ συνοχὴ, σύνδεσι καὶ συνάρτησί τους πρὸς τὴν πολιτισμικὴ ὁλότητα. «Ὅπως κατ' ἐπανάληψι ἔχομε τονίσει, οἱ διάφορες πολιτισμικὲς ἐκφάνσεις πρέπει νὰ ὀργανώνωνται κατὰ τρόπον σύστοιχο πρὸς τὴν ἱεραρχικὴ διαβάθμισι καὶ κλιμάκωσι τῶν ἀντιστοίχων σ' αὐτὲς ἀξιῶν καὶ ἀγαθῶν καὶ νὰ παρουσιάζουν — ὑπὸ τὴν ἐνοποιὸ δύναμι τῆς Θρησκείας — ἀρμονικὴ συνανάπτυξι κατὰ τρόπον ὥστε νὰ μὴ ἀναπτύσσεται ὑπερτροφικῶς ὡς εἶδος πολιτισμικοῦ νεοπλάσματος (καρκίνου) ἕνας τομεὺς τοῦ πολιτισμοῦ εἰς βάρος τῶν ἄλλων. Τὸ ἐνδιαφέρον γιὰ τὴν προώθησι τῆς «καλλιτεχνικῆς κουλτούρας» δὲν πρέπει νὰ καθιστᾶ ὑποτονικὸ ἢ σχεδὸν νὰ ἐκτοπίζη τὸ ἐνδιαφέρον καὶ γιὰ ἄλλους σπουδαιοτάτους πολιτιστικὸς στόχους.

Ὅλα αὐτὰ ἐξηγοῦν γιὰτὶ μὲ ἀνακούφισι καὶ χαρὰ τὸ Χριστεπώνυμο πλήρωμα τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος πληροφορήθηκε, ὅτι τὸ Ὑπουργεῖο Πολιτισμοῦ — μέσα στὰ

πλαίσια τῶν ἐκδηλώσεων «'Αθήνα, πολιτιστικὴ πρωτεύουσα τῆς Εὐρώπης γιὰ τὸ ἔτος 1985» — εἶχε δεχθῆ ὑπὸ τὴν αἰγίδα του καὶ τὴν ἀξιέπαινη πρωτοβουλία τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς πρὸς ὀργάνωσι μὲ ἰδικὴ του ὀικονομικὴ ἐνίσχυσι Διεθνοῦς Συμποσίου αὐτῆς μὲ θέμα «'Αθήνα, πόλη συνεχοῦς θεολογικῆς καὶ πολιτιστικῆς συμβολῆς».

Ἄλλὰ ἡ χαρὰ γιὰ τὸ Συμπόσιον αὐτό, τὸ ὁποῖο ἔστω περὶ τὴ λῆξι τοῦ ἔτους αὐτοῦ ἐκάλυψε — προσθετικῶς ἢ ἀθροιστικῶς καὶ ὄχι ὀργανικῶς — ἕνα κενό, μετριάσθηκε ἀπὸ τὸ θλιβερό γεγονός, ὅτι οἱ ἐπίσημοι, τὰ ραδιοφωνικὰ καὶ τηλεοπτικὰ μας κανάλια καὶ — ἐκτὸς ἐλαχίστων ἐξαιρέσεων — ὁ Τύπος ἀγνόησαν τὸ Συμπόσιον, μολονότι ἔγινε πανηγυρικὴ ἑναρξίς αὐτοῦ στὴν ἀνακαινισμένη ἱστορικὴ καὶ λαμπρὴ Αἶθουσα Τελετῶν τοῦ Ἐθνικοῦ καὶ Καποδιστριακοῦ Πανεπιστημίου μὲ τὴν παρουσία τόσοσιν τοῦ Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου Ἐπιφανίου τῆς Ἑλλάδος κ. Σεραφεῖμ, ὁ ὁποῖος, ὅπως καὶ ὁ Πρύτανης τοῦ Πανεπιστημίου, ἀπηύθυνε κατάλληλον εἰσαγωγικὸ χαιρετισμό, ὅσον καὶ τῶν συμμετασχόντων στὸ Συμπόσιον διακεκριμένων ὀμιλητῶν, ὅπως λ.χ. διαπρεπῶν Ἑλλήνων Ἱεραρχῶν τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου ἢ τῶν T. Torrance (Ἐδιμβούργου), J. M. van Cangh (Λουβαίν), R. Slenczka (Ἐρλάνγκεν), K. Ware (Ὁξφόρδη), P. Duprey (Βατικανόν), J. Moltmann (Τυβίγγη) ἢ τοῦ Κοσμήτορος καὶ τῶν Προέδρων τῶν Τμημάτων τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἐπιφανίου τῆς Ἑλλάδος καὶ ἄλλων μελῶν τοῦ Διδακτικοῦ Ἐπιστημονικοῦ Προσωπικοῦ του.

Εἶναι δίκαιο νὰ ἐξαρθοῦν ἡ ἀρτία διοργανώσεως τοῦ Συνεδρίου, ἢ παρακολούθησις τῶν ἐργασιῶν αὐτοῦ τόσοσιν ὑπὸ τῶν περισσοτέρων ἐκ τῶν μελῶν τοῦ Διδακτικοῦ Ἐπι-

στημονικού Προσωπικού τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, ὅσον καὶ ὑπὸ ἑκατοντάδων φοιτητῶν αὐτῆς, πολλοὶ ἀπ' τοὺς ὁποίους μὲ προσωπικοὺς κόπους καὶ θυσιᾶς βοήθησαν σὲ πολλὰ τεχνικά καὶ ὀργανωτικά θέματα καὶ παρακολούθησαν μὲ ζωνρὸ ἐνδιαφέρον τὶς εἰσηγήσεις καὶ συζητήσεις, πού μετεφράζοντο κατὰ τρόπον ἄριστο.

Ἡ ἀπὸ ἀποψὶ ὀργανώσεως ἐπιτυχία τοῦ Συμποσίου εἶναι ἐγγύησις, ὅτι οἱ Θεολογικὲς μας Σχολὲς θὰ ἠμποροῦσαν νὰ ἔχουν πρωτοποριακὴ συμβολὴ στὴν ὀργανώσει διεθνῶν ἢ καθαρῶς ἑλληνικῶν Συμποσίων καὶ στὴν προβολὴ τόσο τῆς ἑλληνορθοδόξου θεολογικῆς σκέψεως ἐπὶ ἐπικαίρων πνευματικῶν ζητημάτων, ὅσον καὶ τῆς ἑλληνορθοδόξου λειτουργικῆς πνευματικότητος. Ἡ πνευματικότης αὐτὴ προεβλήθη λ.χ. κατὰ θαυμάσιον τρόπον στὸν Ἑσπερινό, ὁ ὁποῖος πρὸς χάριν τῶν συμμετασχόντων στὸ Συμπόσιο διοργανώθηκε στὸν Ἱ. Ναὸ τῆς ἁγίας Εἰρήνης, ὅπου ἔψαλε κατὰ τρόπον ἐντυπωσιακὸ ἢ ἐξαιρετὴ Ἑλληνικὴ Βυζαντινὴ Χορωδία τοῦ κ. Α. Ἀγγελοπούλου.

Ὅσον ἀφορᾷ στὸ θέμα τοῦ Συμποσίου, — γιὰ τὸ ὁποῖο μᾶς δίνουν πληροφορίες τόσο τὸ Πρόγραμμα αὐτοῦ, ὅσον καὶ τὸ κατὰ τὴ λῆξι τοῦ Συμποσίου εὐσύννοπτο μήνυμα τῆς Ὄργανωτικῆς τοῦ Ἐπιτροπῆς, πού καὶ τὰ δύο δημοσιεύονται σὲ ἄλλες σελίδες τοῦ παρόντος τεύχους τοῦ περιοδικοῦ «Ἐκκλησία»—, ἃς ἐπιτραπῆ νὰ παραθέσωμε μερικὲς παρατηρήσεις, τὶς ὁποῖες ἔκαμεν ὁ γράφων σὲ δύο παρεμβάσεις τοῦ κατὰ τὴ διάρκειά τῶν συζητήσεων τοῦ Συμποσίου.

Στὸ Συμπόσιο ἐδέσποσαν δύο ζητήματα, δηλαδὴ ἀφ' ἐνὸς τὸ ζήτημα τῶν σχέσεων τῆς ἑλληνικῆς φιλοσοφικῆς σκέψεως πρὸς τὴν χριστιανικὴ καὶ ἀφ' ἑτέρου τὸ ζήτημα τῆς πορείας τῆς πολιτιστικῆς ἀναπτύξεως τῶν Ἀθηνῶν στοὺς χριστιανικοὺς χρόνους, μετὰ τὸ κήρυγμα τοῦ Ἀπ. Παύλου περὶ τοῦ «ἀγνώστου» Θεοῦ.

Ὅσον ἀφορᾷ στὸ πρῶτο ζήτημα, οἱ ἐξαιρετεὲς εἰσηγήσεις τοῦ Σχολάρχου τῆς Ἱ. Θεολογικῆς Σχολῆς Χάλκης Σεβ. Μητροπολίτου Σταυρουπόλεως κ. Μαξίμου, τοῦ πατρὸς Thomas Torrance, τοῦ πατρὸς Pierre Duprey καὶ τοῦ Θεοφ. Ἐπισκόπου Διοκλείας

κ. Καλλίστου Ware, ἦταν πολὺ διαφωτιστικὲς καὶ βοηθοῦν ὥστε τὰ ιστορικοαναλυτικῶς παρουσιασθέντα ὑπ' αὐτῶν στοιχεῖα νὰ ὀδηγήσουν στὴν συστηματικὴ συνοπτικὴ διατύπωση τοῦ μόνου ὀρθοῦ συμπεράσματος περὶ τῶν σχέσεων τῆς ἑλληνικῆς φιλοσοφικῆς σκέψεως πρὸς τὴν χριστιανικὴ.

Τὸ συμπέρασμα αὐτὸ ἐξάγεται ἀβιάστως, ὅταν δὲν παραθεωροῦμε τὴ διάκρισι μεταξὺ εἰδους (μορφῆς) καὶ ὕλης (περιεχομένου) τῆς φιλοσοφίας καὶ ὅταν δὲν διαπράττωμε τὸ λογικὸ σφάλμα τῆς τῶν ὄρων τετράδος, συγχέοντες κάθε μορφὴ τοῦ φιλοσοφεῖν πρὸς τὸ μὴ συμβιβαζόμενο πρὸς τὴν χριστιανικὴ πίστι περιεχόμενο τῆς εἰδωλολατρικῆς φιλοσοφίας, τὸ ὁποῖο ὁ Ἀπ. Παῦλος καὶ οἱ Πατέρες ἔχουν ὑπ' ὄψει, ὅταν ὁμιλοῦν περὶ τῆς «φιλοσοφίας καὶ κενῆς ἀπάτης» (Κολ. β', 8) καὶ περὶ τῆς μωρίας «τῆς σοφίας τῶν σοφῶν» (Α' Κορ. α', 19).

Ὅτι ὁ Παῦλος δὲν ἀπορρίπτει τὸ φιλοσοφεῖν αὐτὸ καθ' ἑαυτό, ἀποδεικνύεται ἐκ τοῦ ὅτι καὶ ὁ ἴδιος φιλοσοφεῖ. Ὅταν λ.χ. γράφει «βλέπομεν γὰρ ἄρτι δι' ἐσόπτρου ἐν αἰνίγματι... ἄρτι γινώσκω ἐκ μέρους» (Α' Κορ. ιγ', 12), εἶναι φανερὸ ὅτι παίρνει θέσι ἀπέναντι σὲ κεντρικώτατο πρόβλημα τῆς Γνωσιολογίας, δηλαδὴ στὸ πρόβλημα τῶν ὀρίων τῆς γνώσεως. Ὅταν ὁ θεόπνευστος συγγραφεὺς τῆς πρὸς Ἑβραίους ἐπιστολῆς τονίζει, ὅτι «πᾶς οἶκος κατασκευάζεται ὑπὸ τινος, ὁ δὲ τὰ πάντα κατασκευάσας Θεὸς» (Ἑβρ. γ', 4), εἶναι προφανές, ὅτι φιλοσοφεῖ, ἀναφερόμενος στὴ γενεσιουργὸ αἰτία τῶν ὄντων (Πρβλ. καὶ τὰ χωρία: «Οἱ οὐρανοὶ διηγούνται δόξαν Θεοῦ»: Ψαλμ. ιη', 1 ἢ «τὰ ἀόρατα Αὐτοῦ ἀπὸ κτίσεως κόσμου τοῖς ποιήμασι νοούμενα καθοράται, ἢ τε ἀίδιος αὐτοῦ δυναμὶς καὶ θεϊότης»: Ρωμ. α', 20).

Ἡ γνησία ὀρθόδοξος πνευματικότης, κατὰ τὶς ἐκφράσεις τοῦ Παύλου καὶ τοῦ Εἰρηναίου, ὀδηγεῖ στὸ «ἀνακεφαλαιώσασθαι τὰ πάντα ἐν τῷ Χριστῷ, τὰ ἐπὶ τοῖς οὐρανοῖς καὶ τὰ ἐπὶ τῆς γῆς» (Ἐφ. α', 10). Ἡ «ἀνακεφαλαίωσις» αὐτὴ ὄλων τῶν ὄντολογικῶν πραγματικότητων σημαίνει ὄχι ἄρνησι, ἀλλὰ κατάφασι καὶ ἐξευγενισμό καὶ τῆς ἐμφύτου ροπῆς πρὸς τὸ φιλοσοφεῖν, πρὸς τὸ ἀριστοτελικὸ «θαυμάζειν» καὶ «ἐξετάζειν». Ἐὰν

ΠΡΩΤΑΙ ΣΧΕΣΕΙΣ ΟΡΘΟΔΟΞΩΝ ΚΑΙ ΚΑΛΒΙΝΙΣΤΩΝ ΚΑΤΑ ΤΟΝ ΙΖ' ΑΙΩΝΑ

Ἐπ' εὐκαιρίᾳ τοῦτο μὲν τῆς 450στῆς ἐπετείου τῆς θρησκευτικῆς Μεταρρυθμίσεως τοῦ Ἰωάννου Καλβίνου (1509 - 1564) ἐν Γενεύῃ τῆς Ἑλβετίας, τοῦτο δὲ τῆς ἐνάρξεως κατὰ τὸν προσεχῆ Μάρτιον τοῦ ἐπισήμου ὀρθοδόξο - καλβινικοῦ θεολογικοῦ διαλόγου, ἐκρίθη σκόπιμος ἡ δημοσίευσίς ἐνταῦθα τοῦ ἐπομένου συντόμου ἄρθρου, ἀναφερομένου εἰς τὴν πρώτην ἐπαφὴν τῶν Καλβινιστῶν ἢ Μετερρυθμιζομένων μετὰ τῶν Ὀρθοδόξων κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς πατριαρχίας τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως Κυρίλλου Λουκάρεως (1620 - 1638) καὶ μετέπειτα κατὰ τὴν ἐποχὴν τῶν ἀντιπροτεσταντικῶν Συνόδων τῆς Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας (1638 - 1691).

Ὡς γνωστὸν, μετὰ τὴν κατὰ τὸν προηγηθέντα ΙΣΤ' αἰῶνα ἐπικράτησιν τῆς Λουθηρείου θρησκευτικῆς Μεταρρυθμίσεως ἐν τῇ Δύσει κατεδλήθησαν ἐκ μέρους τῶν Διαμαρτυρομένων προσπάθειαι πρὸς διάδοσιν αὐτῆς καὶ εἰς τὴν ὀρθόδοξον Ἀνατολήν. Τὴν πρωτοβουλίαν τοῦ ἐγχειρήματος τούτου ἀνέλαβεν ὁ Λουθηρανισμὸς ἐν ἀρχῇ μὲν διὰ τοῦ Μελλάγγθονος, εἶτα δὲ διὰ τῶν Βυρτεμπεργίων Λουθηρανῶν θεολόγων τῆς Τυθίγγης, οἵτινες συνήψαν ἐπίσημον ἐπιστολιμαῖον θεολογικὸν διάλογον μετὰ τοῦ Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως Ἰερεμίου Β' καὶ τῶν περὶ αὐτὸν ὀρθοδόξων θεολόγων (1573 - 1581), ὅστις βμως δὲν ἀπέδωκε τὰ

1. Βλ. Ἰ. Β. Καρμύρη, Ὀρθοδοξία καὶ Προτεσταντισμὸς, Ἀθήναι: 1937, σ. 79 ἐξ. Τοῦ αὐτοῦ, Τὰ δο-

προδοκώμενα ἀποτελέσματα¹. Κατὰ δὲ τὸν ἐπόμενον ΙΖ' αἰῶνα τὴν εὐθύνην καὶ πρωτοβουλίαν τῆς συνεχίσεως τοῦ ἀρξαμένου ὀρθοδόξο - προτεσταντικοῦ θεολογικοῦ διαλόγου ἀνέλαβεν ὁ Καλβινισμὸς, ὅστις συνήψε πρὸς τοῦτο στενὰς σχέσεις μετὰ τοῦ Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως Κυρίλλου Λουκάρεως, ἐξελιχθεῖσας εἰς ἐκκλησιαστικὸν - θεολογικὰς τῶν αὐτῶν².

Ἄλλ' ἡ πρώτη αὕτη ἐπαφὴ Καλβινιστῶν θεολόγων μετὰ τοῦ Πατριάρχου Κυρίλλου Λουκάρεως δὲν εἶχε τὴν μορφήν ἐπισήμου ἀμφοτερομεροῦς ἀμέσου ἢ ἐμμέσου θεολογικοῦ διαλόγου μεταξὺ Ἐκκλησιῶν, ἀλλ' ἀπλήρως ἐπικοινωνίας καὶ συνεργασίας μᾶλλον ἐπὶ ἐκκλησιαστικοπολιτικοῦ πεδίου ἐκείνων καὶ τοῦ Πατριάρχου ἀτομικῶς, ἀνευ συμμετοχῆς τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας. Αὕτη εἰσήλθεν εἰς τὸν ἰδιόρρυθμον ἐκείνον διάλογον μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Πατριάρχου δι' ἑξ τοπικῶν Συνόδων, δύο Ὀμολογιῶν πίστεως καὶ πλειόνων εἰδικῶν θεολογικῶν συγγραφῶν ἀπὸ τοῦ ἔτους 1638 μέχρι τοῦ ἔτους 1691, ἀποκρούσασα τὰς ἑτεροδόξους διδασκαλίας τῶν Καλβινιστῶν.

Ἄλλ' ἀρχικῶς ὁ μὲν Πατριάρχης ἐπεδίωκεν εἰδός

γματικὰ καὶ συμβολικὰ μνημεῖα τῆς Ὀρθοδόξου Καθολικῆς Ἐκκλησίας, τ. Ι², (Ἀθήναι 1960), σ. 437 ἐξ. τ. ΙΙ², (GRAZ Ἀδσστρίας 1968), σ. 515 ἐξ.

2. Τοῦ αὐτοῦ, Ὀρθοδοξία καὶ Προτεσταντισμὸς, σ. 177 ἐξ. — Τὰ δογματικὰ καὶ συμβολικὰ μνημεῖα..., τ. ΙΙ², σ. 642 ἐξ. — Τὸ πρόβλημα τῆς λεγομένης «Λουκαρείου» Ὀμολογίας, ἐν «Θεολογία» 1985.

ὁ ἀγράμματος πιστὸς ἔχη τὸ προεπιστημονικὸ φιλοσοφεῖν, πολὺ περισσότερο ὁ θεολόγος δὲν εἶναι δυνατὸ νὰ ἀποξενωθῆ ἀπ' τὴν ἐμφυτὴ τάσιν τοῦ φιλοσοφεῖν. Ἡ ἐνότης τῆς συνειδήσεως καὶ προσωπικότητος, πού δημιουργεῖται ἀπ' τὸ «ἐγὼ», συντελεῖ, ὥστε καὶ ἡ διάνοια νὰ συμμετέχη σὲ κάθε βίωμα (Περὶσσότερα βλ. στὴ μελέτη μας «Ἡ φαινομενολογία τῶν σχέσεων Θεολογίας καὶ Φιλοσοφίας», Ἀθήνα, 1983).

Ἡ συνειδητοποίησις, λοιπόν, τῆς διακρίσεως μεταξὺ μορφῆς (εἴδους) καὶ περιεχομένου (ὕλης) τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς φιλοσοφίας ὀδηγεῖ ἀβιάστως στὸ συμπέρασμα, ὅτι ἀπὸ ἄποψιν μορφῆς ὁ Χριστιανισμὸς υἱοθετεῖ καὶ ἀφομοιώνει τὸ ἀρχαῖο φιλοσοφεῖν ἑκατὸν τοῖς ἑκατὸν. Ἀπὸ ἄποψιν ὅμως περιεχομένου ἢ στάσις τοῦ Χριστιανισμοῦ ἀπέναντι στὴν ἀρχαία ἑλληνικὴ σκέψιν καὶ φιλοσοφίαν

δὲν εἶναι κατ' ἀρχὴν ἀρνητικὴ, οὔτε δουλικῶς θετικὴ ἢ φιλικὴ, ἀλλὰ κριτικὴ καὶ ἐκλεκτικὴ. Ὅ,τι δὲν συμβιβάζεται πρὸς τὴν χριστιανικὴν θεολογίαν, ἀνθρωπολογία, κοσμοθεωρία καὶ βιοθεωρία ἀπορρίπτεται, ἐνῶ τὰ ἐκλεκτικῶς καταφασκόμενα καὶ προσλαμβανόμενα στοιχεῖα τῆς ὀρολογίας ἢ τοῦ περιεχομένου τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς φιλοσοφίας ἐντάσσονται στὴν ὑπερκειμένη ὀλότητα τῶν νέων καὶ ἀνωτέρων πνευματικῶν συναρτήσεων τῆς χριστιανικῆς θεολογίας καὶ φιλοσοφίας.

Τὰ σχόλιά μας γιὰ τὸ ζήτημα τῆς πορείας τῆς πολιτιστικῆς ἀναπτύξεως τῶν Ἀθηναίων στοὺς χριστιανικοὺς χρόνους θὰ δημοσιευθοῦν στὸ ἐπόμενο τεῦχος τῆς «Ἐκκλησίας».

ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ Δ. ΘΕΟΔΩΡΟΥ

Καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν

τι πολιτικής συμμαχίας μεταξύ Ὁρθοδόξων και Προτεσταντῶν (κατὰ τὸ παράδειγμα τῆς προηγηθείσης ἐν Πολωνία ἁμοίας³) πρὸς προστασίαν τῶν Ὁρθοδόξων ἀπὸ τῆς τυραννίας τῶν Τούρκων και ἀπὸ τῶν ἐπιβολῶν τῶν Ῥωμαιοκαθολικῶν, τῶν ἀπεργαζομένων τὴν καθυπόταξιν τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας ὑπὸ τὴν Ῥώμην, οἱ δὲ Καλδινισταὶ ἐπεδίωκον νὰ προσελκύσωσι τὸν Πατριάρχην εἰς τὸν Καλδινισμόν, παρουσιάζοντες αὐτὸν ὡς πρεσβεύοντα τὴν καλδινικὴν πίστιν ἐν ἰδίᾳ ὑπ' αὐτοῦ δῆθεν γραφείῳ Ὁμολογία πίστεως, και τοῦτ' αὐτὸ ὡς «καλδινιστὴν» ἢ «προτεστάντην».

Πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον ὀνομαστοὶ καλδινισταὶ θεολόγοι τῆς Ἑλβετίας συνήψαν και διετήρουν ἐκτεταμένην θεολογικὴν ἀλληλογραφίαν μετὰ τοῦ Λουκάρεως, ἀσχοῦντες οὕτω καλδινικὴν ἐπ' αὐτοῦ ἐπίδρασιν ἐπὶ διαφόρων δογματικῶν ζητημάτων, πρωτοστατοῦντων τῶν καλδινιστῶν θεολόγων τῆς Γενεύης. Οἱ τελευταῖοι οὗτοι, ἀφ' ἐνὸς μὲν συνέταξαν καλδινίζουσαν Ὁμολογίαν πίστεως ἐπ' ὀνόματι τοῦ Κυρίλλου Λουκάρεως, ἀφ' ἑτέρου δὲ ἀπέστειλαν εἰς Κωνσταντινούπολιν τὸ 1628 τὸν εἰδικὸν και δραστήριον καλδινιστὴν (ἀρμινιανὸν) θεολόγον Ἀντώνιον LEGER ὡς πάστορα και σύμβουλον τῆς Ὀλλανδικῆς πρεσβείας, ἀλλὰ μὲ κυρίαν ἀποστολὴν τὴν διάδοσιν τῆς καλδινικῆς Μεταρρυθμίσεως εἰς τὴν ὀρθόδοξον Ἀνατολήν. Οὗτος, ἀναπτύξας μεγάλην προπαγανδιστικὴν δραστηριότητα, διέδιδε προτεσταντικὰς ἰδέας ἐντὸς και ἐκτὸς τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἐξαποστείλας πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον εἰς διάφορα μεγάλα ἑλληνικὰ κέντρα δραστηρίους προπαγανδιστὰς και ἱεραποστόλους, ἰδρύσας σχολεῖα και ἐφαρμόσας μεθοδικῶς ὅλα τὰ μέσα τῆς συστηματικῆς ἱεραποστολῆς. Ἐπὶ πλέον ὁ LEGER κατὰ τὴν ὀκταετη περίπτου παραμονὴν και δρασίν του ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐπέτυχε νὰ κατακτήσῃ τὴν ἐμπιστοσύνην και στενὴν φιλίαν και συνεργασίαν τοῦ Πατριάρχου Κυρίλλου Λουκάρεως και νὰ ἐπηρεάσῃ πολυτρόπως τὰς δογματικὰς πεποιθήσεις αὐτοῦ. Παραλλήλως δὲ και ὁ Ὀλλανδὸς πρεσβευτὴς Κορνήλιος HAGA μετὰ τοῦ Ἄγγλου ὁμολόγου του Θωμᾶ ROWE εἰργάζοντο ἐπὶ τοῦ πολιτικοῦ πεδίου διὰ μεγάλων πολιτικῶν και οἰκονομικῶν μέσων και συνεχῶν παρεμβάσεων παρά τῆ Πύλῃ, διὰ «νὰ φυλάττῃ τὴν Ἐκκλησίαν μας ἀπὸ τοὺς διωγμοὺς τῶν Παπιστῶν και πάντων τῶν ἐναντίων», διότι «ἡ αὐλή τῆς Ῥώμης», και ἰδίως οἱ Ἱησοῦται, «ποτὲ δὲν ἑλλείπουσιν ὡς τὴν σήμερον νὰ κάμνουνι κάθε λογῆς ἐνέδραν και πολλὰ πανουργεύματα νὰ μᾶς διώκουνι και νὰ μᾶς ζημιώνουνι και νὰ γυρεύουνι τὸν χαλασμόν μας και τὸν ἀφανισμόν τοῦ Πατριαρχείου και ὅλης τῆς Ἐκκλησίας τῶν Γραικῶν», ὡς μαρτυρεῖ ὁ Λούκαρις⁴.

Και πράγματι, ἐπὶ κεφαλῆς τῆς πολεμικῆς ταύτης τῆς Ῥώμης κατὰ τοῦ Πατριαρχείου εἶχε τεθῆ τὸ Βατικανόν, συνεπικουρούμενον ὑπὸ τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει Ῥωμαιοκαθολικῶν πρεσβευτῶν, και ἰδίως τῶν

3. Βλ. Ἰω. Καρμύρη, Ὁρθοδοξία και Προτεσταντισμός, σ. 39 ἐξ.

4. Παρὰ

τῆς Γαλλίας και τῆς Αὐστρίας, ἐστρέφετο δὲ προσωπικῶς κατὰ τοῦ Πατριάρχου Κυρίλλου Λουκάρεως, τοῦ «FILI TENEBRARUM ET INFERNI» τούτου, ὅστις ἀπὸ τοῦ ἔτους 1623 μέχρι τοῦ 1638 πεντάκις τούλαχιστον κατεβιάσθη βιαίως τοῦ πατριαρχικοῦ θρόνου, ἠησοῦτικαὶς ῥαδιουργίαις παρά ταῖς τουρκικαὶς ἀρχαῖς και τῇ ἐπεμβάσει τῶν Ῥωμαιοκαθολικῶν πρεσβευτῶν, ἀλλὰ και πεντάκις ἐπανήλθεν εἰς αὐτόν, τῇ ἀξιώσει Κλήρου και λαοῦ και τῇ ὑποστηρίξει τῶν στενῶν φίλων του προτεσταντῶν πρεσβευτῶν τῆς Ὀλλανδίας και τῆς Ἀγγλίας, ἐν μέρει δὲ και τῶν τῆς Γερμανίας και τῆς Σουηδίας, ἕως οὗ ἐπέτυχε τὸ Βατικανὸν νὰ καταδικασθῇ ὁ Πατριάρχης ὑπὸ τῶν Τούρκων ἐπὶ προδοσίᾳ και νὰ στραγγαλισθῇ ὑπὸ τῶν Γεντισάρων, τελευταῖοντος τοῦ Ἰουνίου 1638.

Οὕτως ἐχόντων τῶν πραγμάτων, οἱ καλδινισταὶ θεολόγοι τῆς Γενεύης, ἐκμεταλλεόμενοι τὴν δεινὴν θέσιν τοῦ Κυρίλλου Λουκάρεως και γενικῶς τῶν ὑπὸ τὸν τουρκικὸν ζυγὸν Ὁρθοδόξων Ἑλλήνων, ἐχάλκευσαν καλδινίζουσαν Ὁμολογίαν πίστεως ἐπ' ὀνόματι τοῦ Κυρίλλου Λουκάρεως, ὡς προεῖρηται, και ἐδημοσίευσαν αὐτὴν λατινιστὶ τὸ 1629 και ἑλληνιστὶ τὸ 1633⁵, ἔσπευσαν δὲ ἤδη πρὸ τῆς ἑλληνικῆς ἐκδόσεως αὐτῆς νὰ παρασκευάσωσι και ἐκδώσωσι και μεταφράσωσι τῆς Ὁμολογίας ταύτης εἰς τὴν γαλλικὴν, τὴν γερμανικὴν και τὴν ἀγγλικὴν γλῶσσαν, εἴτα δὲ και εἰς τὴν ὀλλανδικὴν και τὴν σουηδικὴν, και προσέτι νὰ διατυμπανίσωσι και παραστήσωσι πανταχοῦ URBI ET ORBE ταύτην ὡς δῆθεν Ὁμολογίαν τῆς πίστεως τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας, τὴν ὁποίαν παρουσιάζον ὡς δεχομένην δῆθεν μετὰ τοῦ Λουκάρεως τὴν προτεσταντικὴν και εἰδικώτερον τὴν καλδινικὴν διδασκαλίαν τῆς Ὁμολογίας ταύτης. Ἡ ἀχαρακτήριστος και ἀνεπίτρεπτος αὕτη ἐνέργεια τῶν Καλδινιστῶν⁶ προὐκάλεσε μεγάλην σύγχυσιν και ταραχὴν και σάλον μετὰ τῶν Ὁρθοδόξων, καθ' ὅσον διαμαρτυρούμενοι πράκτορες και ἱεραπόστολοι, παραλλήλως δὲ και παπικοὶ τοιοῦτοι, περιτήγον τὴν Ὁμολογίαν μετὰ τῶν Ἑλλήνων και τῶν Σλαύων Ὁρθοδόξων, ὅπως ποιήσωσι προσηλύτους, ἐρμηνεύοντες και ἐκμεταλλεόμενοι ταύτην ἀναλόγως τῶν ἰδίων σκοπῶν αὐτῶν. Ὁμοίᾳ ἐκμετάλλευσίς τῆς Ὁμολογίας ἐγένετο

5. Βλ. τὸ ἑλληνικὸν κείμενον τῆς κωκεφάτου ταύτης Ὁμολογίας παρά Ἰω. Καρμύρη, Τὰ δογματικὰ και συμβολικὰ μνημεῖα..., τ. II², σ. 645 ἐξ.

6. Οἱ συγχροτήσαντες τὴν μεγάλην τοπικὴν Σύνοδον τῶν Ἱεροσολύμων τοῦ 1672 Ὁρθόδοξοι κατηγοροῦσι τοὺς Καλδινιστὰς θεολόγους ὅτι συνέθεσαν τὴν ψευδεπίγραφον και υποβολιμαίαν ἐκείνην Ὁμολογίαν, τὸ «μέγιστον τοῦτο ματαιολόγημα», «ὅχι ἀγνοοῦντες τὴν πίστιν ἡμῶν, ἀλλ' ἀναισχυνοῦντες και πρὸς ἀπάτην τῶν ἀπλουστέρων περιάπτειν ἡμῖν ἀνοικεῖα ἐπιχειροῦντες», ἐφ' ᾧ και «ἐπενόησαν λέγειν τοῦτ' ὅτι προφανέστατον ψεῦδος, ὅτι ἀπερ αὐτοὶ περὶ πίστεως φρονοῦσι, ταῦτα και ἡ Ἀνατολικὴ φρονεῖ Ἐκκλησία... ὅτι μακρὰν ἐκείνων διεστηκότων ἡμῶν, και τρόπῳ τινὶ μὴ δυναμένων πᾶσι Καλουῖνοις γνώριμον ἀποκαταστήσαι τὸ κατ' ἐκείνων τῶν ἰδίων καθηγεμένων σκευῶρημα, ἤρκεσαν αὐτοῖς πρὸς μόνην ἀπάτην τῶν ἀπλουστέρων ἐγκουχᾶσθαι, ὅτι εἴ τι Καλουῖνοις κεκαινοτόμηται, τοῦτο και ἡ Ἀνατολικὴ φρονεῖ Ἐκκλησία, και τὴν ἀνάπαιν». (Παρὰ Ἰω. Καρμύρη, Τὰ δογματικὰ και συμβολικὰ μνημεῖα..., τ. II², σ. 783. 785. 786).

και εν τη ετεροδόξω Δύσει, εν η διεξήγγετο κατά την εποχήν εκείνην σφοδρός συγγραφικός άγων μεταξύ ρωμαιοκαθολικών και διαμαρτυρομένων θεολόγων, προσπαθούντων να παραστήσωσι την όρθοδοξον διδασκαλίαν ως ταυτιζομένην οι μόν προς την λατινικήν, οι δέ προς την προτεσταντικήν διδασκαλίαν.

Ενώπιον της εξέγερσεως των Όρθοδόξων ο Πατριάρχης Κύριλλος Λούκαρις ετήρησε αξιοκατάκριτον στάσει εναντι της αποδοθείσης αυτώ Όμολογίας και ένοχον σιγήν, περιοριζόμενος να αποκηρύττη την Όμολογίαν προφορικώς και να άρνηται ενόρκως την υπογραφήν του, προς τους Όρθοδόξους απευθυνόμενος. Άλλ' όμως η καθόλου ύποπτος εναντι αυτής και των Διαμαρτυρομένων στάσις του, μη θελήσαντος μέχρι του θανάτου του γραπτώς να αποκηρύξη και άναίρεση την Όμολογίαν, διαρρηγνύων τα έμάτιά του δια τον αποδιδομενον αυτώ και τη Όρθοδόξω Έκκλησία καλδινισμόν, ηνάγκασε την Όρθοδοξον Έκκλησίαν να καταδικάσχη την Όμολογίαν δι' έξ τοπικών Συνόδων, συγκροτηθεισών εν Κωνσταντινουπόλει το 1638 και το 1642, εν Ιασίω το 1642, αθήσι εν Κωνσταντινουπόλει το 1672, εν Ιεροσολύμοις το 1672, και τέλος εν Κωνσταντινουπόλει το 1691⁷.

Το συμπέρασμα των ήμετέρων έρευνών επί του προβλήματος της γνησιότητας της λεγομένης «Λουκαρείου» Όμολογίας είναι, ότι ο Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως Κύριλλος Λούκαρις δέν είναι ο πραγματικός και άληθινός συγγραφεύς της αποδοθείσης αυτώ Όμολογίας, ήτις δέν είναι ενιαίον έργον ενός συγγραφέως και ειδικώς του μη διαθέτοντος την απαιτουμένην θεολογικήν παιδείαν και έπιστήμην προς συγγραφήν ενός τόσο δυσχερούς δογματικού κειμένου Κυρίλλου Λουκάρεως. Άλλ' είναι συλλογικόν έργον πλειόνων καλδινιστών θεολόγων της Γενεύης, οιοι ο DIODAT, ο LE CLERC, ο LEGER και άλλοι, οτινες συμπεριέλαβον εν αυτή κατά προτίμησιν την διδασκαλίαν του Καλδίνου και των καλδινικών συμβολικών βιβλίων των Κάτω Χωρών. Ο Λούκαρις εξηναγκάσθη εκ της συγκυρίας της τότε κρισίμου εκκλησιαστικοπολιτικής καταστάσεως να υιοθετήση την Όμολογίαν, επενεργών μικράς τινας τροποποιήσεις και θελιτώσεις του περιεχομένου αυτής επί το όρθοδοξότερον, έλαυνόμενος εκ πολιτικών έλατηρίων, εν τη έτέρω ιδιότητι αυτού ως έθνάρχου του κινδυνεύοντος όρθοδόξου έλληνικού λαού, τη συμπαράστασει των προτεσταντικών κρατών, μεθ' ών έκαλλιέργει είδός τι σιωπηράς πολιτικής συμμα-

χίας, ενώ έσωτερικώς παρέμεινεν ο Πατριάρχης όρθόδοξος, επιδειξάμενος πιστότητα εις την Έκκλησίαν του μέχρι του θανάτου αυτού⁸.

Πέραν δε τούτων άξια ιδιαιτέρας εξάρσεως εν κατακλειδι είναι δύο σπουδαία συναφή γεγονότα. Πρώτον, ότι διαρκούτος του ΙΖ' αιώνος κραταιά διεξήχθη πάλη επί όρθοδόξου έδάφους εντός εκρηκτικής ψυχροπολεμικής άτμοσφαιρας μεταξύ Παπισμού και Προτεσταντισμού και άμφοτέρων κατά της Όρθοδόξου Έκκλησίας με κύριον πρωταγωνιστήν του εκτυλιχθέντος επικου δράματος τον Κύριλλον Λούκαριν, όστις ήγωνίσθη δι' όλων αυτού των δυνάμεων και έξ άγνων έλατηρίων να σώση, καθ' εν αυτός ενόμιζεν υπό τάς τότε κρισίμους και επικινδύνους περιστάσεις προσφορώτερον τρόπον, το κλυδωνιζόμενον και κινδυνεύον να καταποντισθή σκάφος της Έκκλησίας του και της πατρίδος του υπό βάρβαρον δουλείαν. Δι' άμφοτέρα ταύτα ήγωνίζετο, ως τε πατριάρχης και ως έθνάρχης ο Λούκαρις εν τω δεινώ εκείνω άγωνι, εν τω όποίω έλαβον μέρος ού μόνον θεολόγοι και κληρικοί και μισσιονάριοι, άλλ' άμα και πολιτικοί και διπλωμάται, ού μόνον Έκκλησιαί, άλλά και Κράτη, μεταδληθέντος ούτως εν τινη μέτρω του θρησκευτικού ζητήματος εις πολιτικόν τοιούτον, με κορυφαίον θύμα τον Κύριλλον Λούκαριν. Δεύτερον, ότι η Όρθόδοξος Έκκλησία εν τω συνόλω αυτής κατώρθωσε να αποκρούση κατά τρόπον προκαλούντα τον θαυμασμόν την γενομένην κατά την εποχήν εκείνην σοβαράν απόπειραν διεισδύσεως του τε Παπισμού και του Προτεσταντισμού εις την Όρθόδοξον Ανατολήν, παρά πάσαν την χαλεπότητα των τότε περιστάσεων δι' αυτήν, κατορθώσασα να μη παρασυρθή υπό των έπελεθόντων και άπειλησάντων σοβαρώς αυτήν δύο μεγάλων ετεροδόξων χριστιανικών ρευμάτων της Δύσεως, ως ακριβώς δέν παρεσύρθη και υπό του καταλύσαντος και επί τον έαυτής Γολγοθάν καθηλώσαντος αυτήν Μωαμεθανισμού, οστινος όμοίως τους βαρβάρους εξισλαμισμούς κατώρθωσε τελικώς να διαφύγη. Ιδιαίτατα επέτυχεν αυτη (δια του Πέτρου Μογίλα και του Πατριάρχου Ιεροσολύμων Δοσιθέου, ως και διαφόρων άλλων συγγραφικών συμβολών μεμονωμένων θεολόγων της) να αποκρούση τον νεοφανή εις την Ανατολήν Προτεσταντισμόν και να καθορίση την διδασκαλίαν και στάσιν της καθόλου εναντι της θρησκευτικής Μεταρρυθμίσεως της Δύσεως, όριοθετήσασα ούτω

8. Ός γράφομεν άλλαχοϋ, ο Κύριλλος Λούκαρις «έν ολοκλήρω τη μακρά εκκλησιαστική δράσει και τη προς τους Όρθοδόξους ανατροπή αυτου παρουσιάζετο και ανεγνωρίζετο ως όρθόδοξος, οϋδέν σπουδαίον ενεργήσας εν τη πράξει προς διάδοσιν του Καλδινισμού μεταξύ των Όρθοδόξων και προς καλδινικήν μεταρρύθμισιν της Έκκλησίας του η όποταγήν αυτής εις τον Προτεσταντισμόν». Κατά την εν Ιεροσολύμοις τω έντι Σύνοδον (1672), «οϋδέποτε ως καλοϋνόφρων εν τη Ανατολική Έκκλησία ενώσθη ο Κύριλλος... Άλεξανδρείας γάρ Πάπας κατά Μελέτιον γεγονώς, και φήψη κοινή του εν Κωνσταντινουπόλει κλήρου εις τον της Κωνσταντινουπόλεως θρόνον μετατεθείς, οϋτε εν συνόδω, οϋτε εν εκκλησία, οϋτε εν οίκω όρθόδοξου τινός, και τέως είπειν, οϋτε κοινώς, οϋτε κατ' ιδίαν είπεν η έβλαξεν όπωσού, έξ ών εκείνον πρεσβείν οι εναντιοίς φασίν». (Παρά Ιω. Καρμίρη, Τά δογματικά και συμβολικά μνημεία... τ. ΙΙ², σ. 786. Τ ο υ α υ τ ο υ, Όρθόδοξία και Προτεσταντισμός, σ. 216).

7. Σημειωτέον ότι και η θεωρήσασα άσχετον τον Κύριλλον Λούκαριν προς την Όμολογίαν Σύνοδος των Ιεροσολύμων (1672) γράφει, ότι «καίτοι μεθ' όρκου αποφαινόμενον τον Κύριλλον μη είναι εκείνον τον των κεφαλαίων πατέρα, μήτε μήν την εν τοις κεφαλαίοις πίστιν πρεσβείν, και τέως τάναντί τοις κεφαλαίοις διδάσκοντα επ' εκκλησίας...», καίτοι λοιπόν «αποφαινόμενον τον Κύριλλον μηδεμίαν έλως έχειν είδησιν των κεφαλαίων, μόνον δια το μη κατ' εκείνων συγγράφειν έβελήσαι, δις υπό Συνόδων πληροσάτων άνεθεμάτισε σόν τοις κεφαλαίοις» αυτόν η Όρθόδοξος Έκκλησία. (Βλ. Ιω. Καρμίρη, Όρθόδοξία και Προτεσταντισμός, σ. 232 έξ. Τ ο υ α υ τ ο υ, Τά δογματικά και συμβολικά μνημεία... τ. ΙΙ², σ. 642 έξ., 805. 806).

Η «ΜΕΤΑΜΟΡΦΩΣΗ, ΤΟΥ ΧΡΟΝΟΥ

Όπως είναι γνωστό σ' όλους μας, η 1η Ιανουαρίου εκκλησιαστικώς έχει ένα διπλό εορτολογικό περιεχόμενο. Η Εκκλησία μας εορτάζει την Περιτομή του Κυρίου και τη μνήμη του αγίου Βασιλείου.

Και η μὲν Περιτομή, πού έχουμε και την ονοματοδοσία του Χριστού, κατά την ὀγδόη ἡμέρα ἀπὸ τὸ γεγονός τῆς Γεννήσεως, ἀποτελεῖ ἕνα ἀπὸ τὰ στοιχεῖα ἐκεῖνα πού ἐπιβεβαιώνουν τὴ Θεία Σάρκωση. Ὁ Θεὸς Λόγος, πού «μορφὴν ἀναλλοιώτως ἀνθρωπίνην» προσλαμβάνει, ὅπως χαρακτηριστικὰ λέγει καὶ τὸ ἀπολυτικὸ τῆς σημερινῆς ἡμέρας, καταδέχεται καὶ «τὴν σαρκικὴν περιτομήν» γιὰ νὰ παύσει τὰ «σκιώδη» καὶ ἀφαιρέσει τὸ «κάλυμμα» τῶν παθῶν μας.

Ἡ μνήμη τοῦ Ἁγίου Βασιλείου πάλιν γίνεται γιὰ νὰ προβληθεῖ ὁ μεγάλος ἱεράρχης, πού μὲ τὴν αγιότητα τοῦ βίου του, τὰ σοφὰ συγγράμματά του καὶ τὴ δραστηριότητά του ἀνάμεσα στὸ λαὸ τοῦ Θεοῦ, ἀναδείχθηκε Πατέρα ἀπὸ τοὺς πῶ ἐκλεκτοὺς τῆς Εκκλησίας τοῦ Χριστοῦ, καὶ ἡ σημερινὴ ἡμέρα θυμίζει τὴν κοίμησή του.

Μὲ τὰ δύο αὐτὰ γεγονότα ἐκκλησιαστικῶς καλύπτεται ἡ σημερινὴ ἡμέρα. Καὶ βέβαια ἔτσι, ἐπισημῶς τουλάχιστον, φαίνεται πὼς «ἡ Εκκλησία ἀγνοεῖ τὴν ἀλλαγὴ τοῦ χρόνου, τὶς πανηγύρεις καὶ τὶς ἐκδηλώσεις πού τὴ συνοδεύουν, καὶ σὰν νὰ ζεῖ σ' ἕναν ἄλλο δικὸ τῆς κόσμου, πού δὲν ἐπηρεάζεται ἀπὸ τὴν ἀλλοίωση τῶν φθαρτῶν καὶ ρεόντων χρονικῶν συστημάτων τοῦ προσκαίρου αὐτοῦ κόσμου. Καὶ αὐτὸ δὲ θὰ ἦταν ἀσύμφωνο πρὸς τὸν ὑπερκόσμιο χαρακτήρα τῆς λατρείας μας. Γιὰ τὸν ἀναρχο, αἰώνιο καὶ ἀτελεύτητο Θεὸ ἡμέρες, μῆνες καὶ ἔτη δὲν ὑπάρχουν. Χίλια ἔτη γιὰ τὸ Θεὸ εἶναι σὰν τὴ χθεσινὴ ἡμέρα πού πέρασε καὶ σὰν ἕνα τρίωρο νυκτερινῆς φρουρᾶς, κατὰ τὸν ψαλμῶδ (Ψαλμ. ΠΘ' 4). Ἡ ὅπως συμπληρώνει ὁ ἀπόστολος Πέτρος, «μία ἡμέρα παρὰ Κυρίου ὡς χίλια ἔτη καὶ χίλια ἔτη ὡς ἡμέρα μία» (Β' Πέτρ. γ' 8) (Ἰωάν. Φουντούλη: «Λογικὴ λατρεία», σελ. 345).

Καὶ πραγματικὰ ἡ Εκκλησία στὴ διάστασή της τὴ Θεία, πού εἶναι ὑπερκόσμια καὶ ὑπερχρονικὴ δὲν μπορεῖ νὰ ἐπηρεάζεται καὶ νὰ κατευθύνεται ἀπὸ τὴ φθαρτότητα τοῦ χρόνου καὶ τοὺς καιροὺς καὶ τὰ πράγματα τοῦ κόσμου αὐτοῦ, πού παρομοιάζονται ἀπὸ τὸν Ἀπόστολο Ἰάκωβο μὲ «ἀτμίδα», μὲ λεπτὸ ἀτμὸ πού γιὰ λίγο φαίνεται καὶ ἔπειτα ἐξαφανίζεται (Ἰακ. δ' 14).

Ἐπειδὴ ὁμοῦς ἡ Εκκλησία εἶναι ἕνας Θεανθρώπινος ὀργανισμὸς, θεῖος καὶ ἀνθρώπινος μαζί, ὅπως Θεάνθρωπος εἶναι καὶ ὁ Ἰδρυτὴς τῆς «τέλειος Θεὸς καὶ τέλειος ἄνθρωπος» «ὁμοούσιος τῷ Πατρὶ κατὰ τὴν Θεότητα καὶ ὁμοούσιος ἡμῖν κατὰ τὴν ἀνθρωπότητα», εἶναι πολὺ φυσικὸ μέσα στὴν ὄλη πορεία της νὰ συμπορεύεται τὸ θεῖο καὶ τὸ ἀνθρώπινο ἀτρέπτως καὶ ἀχωριστῶς, ἀλλὰ καὶ ἀσυγχύτως. Καὶ ὅπως ἡ θεία φύση τοῦ Χριστοῦ προσέλαβε τὴν ἀνθρώπινη μας φύση καὶ τὴν ἐθεράπευσε καὶ τὴν ἐθέωσε, ἔτσι καὶ ἡ ἀόρατη καὶ θεία πλευρὰ τῆς Εκκλησίας προσλαμβάνει τὰ σχήματα καὶ τὰ πλαίσια καὶ τὰ πράγματα τοῦ κόσμου αὐτοῦ γιὰ νὰ τὰ ἐξαγιάσει καὶ τὰ ἀνακαινίσει καὶ τὰ μεταμορφώσει.

Αὐτὸ συνέβη καὶ μὲ τὴν ἀλλαγὴ τοῦ χρόνου. Ἡ Εκκλησία τοῦ Χριστοῦ λαμβάνει αὐτὴ τὴ συμβατικὴ μέτρηση τῆς ζωῆς μας καὶ τῆς προσδίδει ἕνα βαθύτερο νόημα. Ὅπως «ὁ Θεὸς γίνεται ἕγχρονος γιὰ νὰ καταστῆσει ἐμᾶς τοὺς ἕγχρονους ἀνθρώπους αἰώνιους» (Ἅγιος Εἰρηναῖος), ἔτσι καὶ ἡ Εκκλησία παίρνει καὶ ἀποδέχεται μέσα στὴ ζωὴ της τὴ φθαρτότητα καὶ συμβατικότητα τοῦ χρόνου γιὰ νὰ τὴν καταστῆσει παρούσα στιγμὴ τῆς αἰωνιότητας.

Ἄν κανεῖς μας θελήσει νὰ δώσει κάποιο συγκεκριμένο περιεχόμενο καὶ νὰ καθορίσει τὴν ἔννοια τοῦ χρόνου, θὰ περιέλθει σὲ πολλὰ ἀδιέξοδα. Στὴ λειτουργία τοῦ χρόνου ὑπεισέρχονται τόσο παράγοντες πού ἀντικειμενικὰ δὲν μπορούμε νὰ ἔχουμε ἀμετάβλητα καὶ καθορισμένα ὄρια. Ἄρκει νὰ ὑπεθυμίσει κανεῖς αὐτὸ πού λέμε χρόνο, πὼς ἐργάζεται, ὅταν βροιοκόμαστε σὲ κάποια ἀγωνία, βαθειὰ λύπη, μεγάλο πόνο. Ὁ χρόνος τότε μᾶς φαίνεται πολὺς, οἱ στιγμὲς καὶ τὰ δευτερόλεπτα τεράστια χρονικὰ διαστήματα, ὁ φυσικὸς χρόνος μέσα μας «διαστέλλεται», μεγαλώνει καὶ μεγαλώνει ἀνάλογα μὲ τὴν ἔνταση καὶ τὸ βάθος τῶν δυσάρεστων συναισθημάτων πού μᾶς διακατέχουν. Ὅταν πάλιν βροιοκόμαστε σὲ κάποια μεγάλη χαρὰ καὶ πελάγη εὐτυχίας μᾶς πλημμυρίζουν, ὁ χρόνος μέσα μας ἐκμηδενίζεται. Οἱ ὥρες καὶ οἱ μέρες καὶ μῆνες, περνοῦν γρήγορα καὶ μᾶς φαίνονται ὡς μιὰ στιγμὴ. Τότε ὁ φυσικὸς χρόνος «συστελλεται», σμικρύνεται ἀνάλογα μὲ τὴν ἔνταση καὶ τὸ βάθος τῶν εὐχάριστων συναισθημάτων, πού μᾶς διακατέχουν.

Καὶ ἂν στὴ συνέχεια θελήσει κανεῖς, ἔστω καὶ σχη-

τὴν διαχωρίζουσαν αὐτὴν ἀπ' ἐκείνης γραμμῆν. Τοιοῦτοτρόπως διέσωσεν αὐτὴ τὴν ἀθθυπαρξίαν καὶ ἰδιαιτερότητά της καὶ διαφύλαξεν ἀσινῆ καὶ ἀλώθητον καὶ ἀνόθευτον τὴν ταυτότητά της ἐναντι τῶν καταβληθεισῶν μεγάλων προσπαθειῶν ἐνθεν μὲν πρὸς ἐκλατινισμόν, ἐτέρωθεν δὲ πρὸς ἐκπροτεσταντισμόν αὐτῆς. Οὕτω δὲ διεκρίθη ἀπ' αὐτῶν ἡ Ὀρθοδοξία ὡς κατέχουσα ἐνδιδήμεσόν τινα θέσιον μεταξὺ τοῦ Ῥωμαιοκαθολικισμοῦ καὶ τοῦ Προτεσταντισμοῦ καὶ ὡς συνεχίζουσα ἀδιακόπως καὶ κατ' εὐθείαν τὴν ἀρχαίαν «μίαν, ἀγίαν, καθολικὴν καὶ ἀποστολικὴν Εκκλησίαν», ἀπ' ἧς ἀπεμα-

κρύνθησαν ἡ Εκκλησία τῆς Ῥώμης καὶ αἱ Προτεσταντικαὶ Εκκλησίαι καὶ Ὁμολογίαι, ἀπομείνασα οὕτως αὐτῇ ἡ μόνη κανονικὴ καὶ νόμιμος ἐκείνης κληρονομία ἐν τε τῇ δογματικῇ πίστει, τῇ θεῷ λατρείᾳ καὶ τῷ ἐκκλησιαστικῷ πολιτεύματι, ὡς παρεδόθησαν αὐτῇ ὑπὸ τῶν ἁγίων Ἀποστόλων, τῶν οἰκουμενικῶν καὶ τῶν τοπικῶν Συνόδων καὶ τῶν μεγάλων Πατέρων τῆς ἀρχαίας ἡνωμένης Εκκλησίας.

Καθηγητὴς ΙΩΑΝΝΗΣ Ν. ΚΑΡΜΙΡΗΣ
τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν

ματικά, νὰ προσεγγίσει τὶς τρεῖς διαστάσεις τοῦ χρόνου, παρελθόν, παρὸν καὶ μέλλον, θὰ διαπιστώσει τὸ ἀκαθόριστο, τὸ ἀπιαστο, τὸ φευγαλέο τοῦ χρόνου.

Ἄν στρέψει κανεὶς στὰ χρόνια, ποὺ πέρασαν πίσω του καὶ ἀποτελοῦν τὸ προσωπικό του παρελθόν, ἀνεξαογήτως τῶν χρόνων ποὺ τὸν βαραινουν, ἀδυνατεῖ νὰ τὸ τακτοποιήσει μέσα του καὶ νὰ τὸ ὀρίσει ἀντικειμενικά. Τὰ χρόνια πάλιν ποὺ ἔρχονται καὶ ἀποτελοῦν τὸ μέλλον μας, ἐπειδὴ τοῦτο μᾶς εἶναι ἄδηλο καὶ δὲ βρίσκεται στὴ διάθεσή μας, δὲν μπορούμε νὰ γνωρίζουμε καὶ τὴν ποσότητα τῶν χρόνων ποὺ μᾶς ἀνήκουν, ἀλλὰ καὶ τὸν τρόπο ποὺ θὰ τοὺς περάσουμε. Τέλος καὶ αὐτὸ τὸ παρὸν ποὺ ὑποτίθεται πὼς βρίσκεται στὴ διάθεσή μας, εἶναι μιὰ κατάσταση συμβατική καὶ ἀκαθόριστη. Καὶ αὐτὸ τὸ παρὸν μας δὲν ἔχει οὐσιαστικά τόπο μέσα στὴν πραγματικότητα. Ἀπλῶς ἀποτελεῖ ἓνα ἐλάχιστο, στιγμιαῖο μεταβατικό σημεῖο ἀπὸ τὸ ὁποῖο διέρχεται τὸ μέλλον μας γιὰ νὰ γίνει ἀμέσως παρελθόν μας. Ἡ κάθε παρούσα στιγμή τῆς ζωῆς μας, πρὶν ἀπ' ὀλίγο ἦταν τὸ μέλλον μας καὶ ἀμέσως μετὰ γίνεται τὸ παρελθόν μας.

Τὸ πὼς περνᾷ ὁ χρόνος ὁ καθένας μας, μ' ἓνα ἰδιαίτερο δικό του τρόπο τὸ ἀντιμετωπίζει. Ἄλλὰ καὶ ἡ προσδοκία καὶ ἡ ἀναμονὴ τοῦ χρόνου ποὺ ἔρχεται ἔχει στὸν καθένα μας μιὰν ἰδιαίτερότητα καὶ ἓναν καθαρὰ προσωπικὸ τρόπο ἀντιμετώπισης. Ἔτσι τὸ ὑποκειμενικὸ στοιχεῖο γίνεται καθοριστικό. Ἰδιαίτερα ἴσως στὰ χρόνια μας. Πολὺ σωστὰ ἔχει σημειωθεῖ: «Ποτε δὲν πρέπει νὰ ἦταν τόσο σχετικὸ τὸ αἶσθημα τοῦ χρόνου ὅσο στὴν ἐποχὴ μας. Ποικίλλει ἀπὸ τόπο σὲ τόπο, διαφοροποιεῖται μὲ ἰδιαίτερη ἔνταση ἀπὸ τὴν ἐπαρχία στὶς πρωτεύουσες, ἀπὸ τὶς πρωτεύουσες στὶς κοσμοπόλεις... ὁ χρόνος — ἄγχος — εὐκαιρία ποὺ χάνεται, ὁ χρόνος — ἀνεπανάληπτη παρουσία τῆς μιᾶς καὶ δίχως ὑπερβατικὴ προέκταση ζωῆς. Ἰπὸ τὸ προσωπεῖο αὐτὸ ὁ χρόνος μᾶς μαστίζει, ἐπιβάλλει σὲ σύνολα πολυάνθρωπα μιὰν ἀγωνία εὐτελέστατη: Τὸν ὁιστρο τοῦ τυχοδιωκτισμοῦ, τὸ κνηγιτὸ τῆς πρακτικῆς ἐπιτυχίας. Καταργοῦνται σήμερα ὅσο ποτε ἄλλοτε οἱ προϋποθέσεις γιὰ ἔργα μακρόπνοα, ἀφοσιώσεις ἡρωϊκῆς ὑπομονῆς. Ἀντιμετωπίζουμε ἓναν κίνδυνο βαθύ, σὲ τακτὸ μέλλον: τὴν ποιοτικὴ ὑποτίμηση τοῦ πνεύματος τῆς ζωῆς» (Ἀπὸ τὸ βιβλίον «Διάλογος τοῦ Χριστιανισμοῦ μὲ τὴν ἐποχὴ μας», Κ. Τσιρόπουλου, σελ. 50).

Ἔτσι σήμερα ὁ χρόνος ἔχει γίνει γιὰ ἓνα μεγάλο πλῆθος ἀνθρώπων σωστὸς ἐπιβάτης. Δὲν τοὺς φτάνει ὁ χρόνος καὶ ἐνῶ αἰσθάνονται πὼς ἡ ζωὴ τους μικραίνει καὶ πλησιάζουν στὸ τέλος τόσο περισσότερο ἀγωνιοῦν. Καὶ ἐνῶ ὁ ἓνας χρόνος ἔρχεται, ὁ ἄλλος φεύγει, σάν τὰ θαλασσινὰ κύματα, κοινὴ τους διαπίστωση γίνεται ἡ ματαιοπονία, ἡ ἀπελπισία καὶ ἡ ἀπόγνωση τῆς ζωῆς. Πόσοι δὲν ἐγκαταλείπουν τὸ χρόνο ποὺ ἔφυγε μὲ συμφορές, πόνους, ἀπογοητεύσεις καὶ ἔντονη δυσαρέσκεια. Ἄλλὰ καὶ πόσοι δὲν ἀντιμετωπίζουν τὸν ἐρχόμενον χρόνο μὲ δισταγμούς, ἀμφιταλαντεύσεις, ἄγχος καὶ σφιγμένες τὶς καρδιές τους;

Στὸ χρόνο ποὺ ἔφυγε διαπιστώνουν τὸ παράλογο, τὸ ἀνούσιο, τὸ τραγικὸ, τὸ εὐτελές. Ἄλλὰ καὶ στὸ χρό-

νο ποὺ ἔρχεται στέκονται ἐπιφυλακτικοί, γεμάτοι ἀμφισβητήσεις, ἐπιφυλάξεις, χωρὶς ἐλπίδες καὶ καμιά αἰσιόδοξη προσμονή. Ἡ ἀγωνία τοῦ θανάτου, ὁ πόλεμος, οἱ συμφορές, οἱ ἀρρώστιες κρέμονται ἀδιάκοπα πάνω στὴ ζωὴ τους. Χάνεται μπροστὰ τους κάθε σκοπὸς καὶ αὐτὸ, γιὰτὶ δὲν ὑπάρχει μέσα στὴ ζωὴ τους ἡ βάση, τὸ κέντρο, ὁ ἄξονας, ἡ κατευθυντήρια γραμμὴ. Κλυδωνίζονται μέσα στὸν ὠκεανὸ τῆς ζωῆς, καταδυναστευμένοι ἀπὸ τὸ χρόνο, χωρὶς στήριγμα καὶ χωρὶς προσανατολισμό.

Γιὰ τὸ πιστὸ μέλος τῆς Ἐκκλησίας τὰ πράγματα δὲν ἔχουν αὐτὴ τὴν τροπὴ. Χωρὶς νὰ σημαίνει ἀντικειμενικά πὼς ὁ χρόνος λειτουργεῖ διαφορετικὰ γιὰ τὸν πιστὸ καὶ χωρὶς νὰ σημαίνει πὼς ὁ πιστὸς δὲν πατάει πάνω στὴ γῆ καὶ δὲν τὸν ἐγγίζει ἡ σκληρότητα τῆς ζωῆς, αὐτὸς διαθέτει τὴν ἐπικοινωνία μ' Ἐκεῖνον ποὺ «ἐποίησε καὶ τοὺς αἰῶνας» (Ἐβρ. α' 2). Ὅπως ὁ Θεὸς «ἐποίησε τὰ πάντα», ἔτσι εἶναι καὶ ὁ δημιουργὸς τοῦ χρόνου. Ὁ Θεὸς ἀφοῦ εἶναι: «ὁ Ὡν καὶ ὁ Ἦν καὶ ὁ ἐρχόμενος» (Ἀποκ. α' 4) κυριαρχεῖ καὶ ἐξουσιάζει καὶ στὸ Παρὸν καὶ στὸ Παρελθόν καὶ στὸ Μέλλον. Ἐνώπιόν Του τὰ πάντα εἶναι ἓνα συνεχές Παρὸν. Αὐτὴ εἶναι ἡ Αἰωνιότητά Του. Καὶ ὁ μικρὸς καὶ ἀδύναμος καὶ ἀνίσχυρος ἄνθρωπος, ποὺ γίνεται ἐρμαιο τῶν φθαρτῶν πραγμάτων τῆς ζωῆς, μὲ τὴν ἐπικοινωνία του μὲ τὸ Θεὸ ἀνακαλύπτει μιὰ νέα διάσταση τῆς ζωῆς. Στηριγμένος πάνω σ' αὐτὴ δίδει μιὰ μεταμόρφωση καὶ σ' αὐτὸν τὸ φθαρτὸ χρόνο. Ἔτσι ὁ πιστὸς γνωρίζει πὼς τὸ παρελθόν του εἶναι παραδομένο στὴν Αἰώνια Μνήμη τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ καὶ τὸ μέλλον του καὶ ἡ ἐλπίδα του εἶναι εἰς Θεόν» (Α' Πέτρ. α' 22).

Καὶ ἂν ὑπάρχει κάποιο περιθώριο, ὅπου καλεῖται νὰ διαδραματίσει κι αὐτὸς κάτι καὶ νὰ συνεισφέρει, αὐτὸ βρίσκεται στὸ παρὸν. «Ἴδου νῦν καιρὸς εὐπρόσδεκτος, ἴδου νῦν ἡμέρα σωτηρίας» (Β' Κορ. σι' 2). Μπορεῖ νὰ ἐνεργήσει καὶ νὰ συνεργήσει «ἄχρις οὗ τὸ σ ἡ μ ε ρ ο ν καλεῖται» (Ἐβρ. γ' 13). Γιατὶ μόνον αὐτὸ ἀποτελεῖ τὸ περιθώριο τῆς κινήσεώς μας. Τὸ παρελθόν μας ἔφυγε γιὰ πάντα καὶ βρίσκεται στὴν κρίση τοῦ Θεοῦ. Τὸ μέλλον δὲν μᾶς ἀνήκει καὶ μᾶς εἶναι ἄδηλο. Ὅ,τι μᾶς δίδεται, ἔστω καὶ στιγμιαῖα, εἶναι τὸ παρὸν. Καὶ αὐτὸ μόνον μας δὲν μπορούμε νὰ τὸ προσδιορίσουμε καὶ μόνον μας δὲν μπορούμε νὰ τὸ ἀξιοποιήσουμε. Ὁ Χριστὸς ποὺ εἶναι «τὸ Φῶς τὸ ἀληθινόν, ὁ φωτίζει πάντα ἄνθρωπον εἰς τὸν κόσμον» (Ἰωάν. α' 9), μᾶς ἀνοίγει τὸ δρόμο γιὰ νὰ κερδίσουμε τὸ παρὸν καὶ νὰ τὸ ἐντάξουμε μέσα στὴ δική του αἰωνιότητα. Στὶς τρεῖς διαστάσεις τοῦ χρόνου παρελθόν, παρὸν, μέλλον ἀντιστοιχοῦν οἱ τρεῖς βασικὲς ἀρετὲς τῆς χριστιανικῆς ζωῆς ἡ πίστη, ἡ ἀγάπη καὶ ἡ ἐλπίδα. Ἡ πίστη ἔχει σχέση μὲ τὸ παρελθόν, μὲ τὶς ρίζες τῆς ζωῆς μας. Ἡ ἐλπίδα ἀναφέρεται στὸ μέλλον, στὶς προσδοκίες καὶ τὰ ἔσχατα τῆς ζωῆς μας. Τὸ παρὸν ἀξιοποιεῖται μὲ τὴν ἀγάπη.

Ὁ ἔρχομὸς τοῦ Χριστοῦ στὸν κόσμον μας ὅσο καὶ ἂν εἶναι ἓνα ἀκατάληπτο καὶ ἀνερμήνευτο μυστήριον, μᾶς ἐπιβεβαιώνει τὴν ἀγάπη τοῦ Θεοῦ γιὰ μᾶς. Ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς «ἐν μορφῇ Θεοῦ ὑπάρχων... ἑαυτὸν ἐκένωσεν μορφὴν δούλου λαβὼν ἐν ὁμοιώματι ἀνθρώ-

ΣΥΝΤΟΜΟΣ ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΣΚΟΠΗΣΙΣ ΤΟΥ ΘΕΣΜΟΥ ΤΗΣ ΚΟΙΝΟΚΤΗΜΟΣΥΝΗΣ ΚΑΙ ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗ ΘΕΩΡΗΣΙΣ ΤΟΥ ΠΛΟΥΤΟΥ*

Ὁ αὐτὸς Ἅγιος Πατὴρ ἐκφράζει τὴν ἀκράδαντον γνώμην, ὅτι ἐὰν ἕκαστος «τὸ πρὸς παραμυθίαν τῆς ἐαυτοῦ χρείας κομιζόμενος, τὸ περιττὸν ἤφειε τῷ δεομένῳ, οὐδεὶς μὲν ἂν ἦν πλούσιος, οὐδεὶς δὲ πένης, οὐδεὶς ἐνδεής. Οὐχὶ γυμνὸς ἐξέπεσες τῆς γαστροῦ; οὐ γυμνὸς πάλιν εἰς τὴν γῆν ὑποστρέψεις; Τὰ δὲ παρόντα σοι πόθεν; Εἰ μὲν ἀπὸ ταῦτομάτου λέγεις, ἄθεος εἶ...» εἰ δὲ ὁμολογεῖς εἶναι παρὰ Θεοῦ, εἰπέ τὸν λόγον ἡμῖν δι' ὃν ἔλαβες. Μὴ ἄδικος ὁ Θεός, ὁ ἀνίσως ἡμῖν διαιρῶν τὰ τοῦ θείου; Διὰ τί σὺ μὲν πλουτεῖς, ἐκεῖνος δὲ πένεται;... Τίς ἐστὶν ὁ πλεονέκτης; Ὁ μὴ ἐμμένων τῇ αὐταρχείᾳ. Τίς δὲ ἐστὶν ὁ ἀποστερητής;... ἢ πρὸς οικονομίαν ἐδέξω, ταῦτα ἴδια σεαυτοῦ ποιούμενος;... Τοῦ πεινῶντός ἐστὶν ὁ ἄρτος, ὃν σὺ κατέχεις· τοῦ γυμνητεύοντος τὸ ἱμάτιον, ὃ σὺ φυλάσσεις ἐν ἀποθήκαις· τοῦ

ἀνυποδέτου τὸ ὑπόδημα, ὃ παρὰ σοι κατασῆται· τοῦ χρήζοντος τὸ ἀργύριον, ὃ κατορύξας ἔχεις...»²⁹⁴.

Εἰς τὴν αὐτὴν Ὀμιλίαν τοῦ ὁ ἱερός Πατὴρ καταφερόμενος κατὰ τοῦ δικαιώματος τῆς ἀπεριορίστου ιδιοκτησίας διακηρύσσει τὸ βασικὸν δικαίωμα τῆ ἴσης συμμετοχῆς εἰς τὰ ἀγαθὰ τοῦ κόσμου, ὅπου ἔχουν ὅλοι οἱ ἄνθρωποι ἀπὸ τὸν Θεόν. Ἡ μεγάλη ιδιοκτησία κρίνεται καταδικαστέα, ἐπειδὴ ἀκριβῶς ἀνταγωνίζεται εἰς τὴν πράξιν τὸ βασικὸν τοῦτο δικαίωμα. Ἡ συγκέντρωσις πλούτου, ἀνεξαρτήτως τῶν μέσων, δικαίων ἢ ἀδίκων, δι' ὧν πραγματοποιεῖται οὗτος καταδικάζεται, ἐπειδὴ ἡ μεγάλη ιδιοκτησία τῶν ὀλίγων ἀφαιρεῖ τὴν

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 666 τοῦ ὑπ' ἀρ. 23-24/1985 τεύχους.

294. Μεγάλου Βασιλείου, Ὀμιλία εἰς τὸ ρητὸν «καθελῶ μου τὰς ἀποθήκας», 7, Β.Ε.Π., σελ. 64-65, τόμος 54, Ἀθήναι, 1976.

πῶν γενόμενος» (Φιλ. 6' 5-6). Ἡ Θεία ἐνανθρώπησις Του εἶναι μία «κένωση», ἕνα ἄδειασμα. Ἀπὸ τὰ ἀπερινόητα ὑψη τῆς Θεότητάς Του κατέρχεται εἰς τὰ ἀπροσμέτρητα βάθη τῆς δικῆς μας μηδαιμότητος. «Ὁ Θεὸς ἀγάπη ἐστὶ» (Α' Ἰωάν. 4' 16). Καὶ αὐτὴ ἡ ἀπειρη ἀγάπη ἐκφράζεται καὶ φανερώνεται σὲ μᾶς μὲ τὴν «κένωσιν» τῆς θείας ἐνσαρκώσεως τοῦ Θεοῦ Λόγου. Ἀλλὰ καὶ ὅταν περνᾷ ὁ Θεάνθρωπος Ἰησοῦς μέσα στὴν ἀνθρώπινη ἱστορία μας καὶ ὡς τέλειος ἄνθρωπος ὑπόκειται σ' ὅλες τὶς ἐναλλαγές τοῦ χρόνου, διέρχεται τὴν ἐπίγεια ζωὴ «εὐεργετῶν» (Πράξ 1' 38). Τὸ παρὸν τῆς ἀνθρώπινης ζωῆς του εἶναι καλυμμένο ἀπὸ τὴ φανέρωσις τῆς Θεανθρώπινης ἀγάπης Του.

Καὶ τὸ παρὸν τῆς κάθε δικῆς μας στιγμῆς παίρνει νόημα καὶ «ἐξαγοραζόμεν τὸν καιρὸν μας» (Ἐφεσ. ε' 16) μόνο διὰ τῆς ἀγάπης, ποῦ εἶναι πραγματικὰ καὶ τὸ «αἰώνιο παρὸν». Μέσα στὶς ἐναλλαγές τοῦ χρόνου καὶ στὶς ἀναπόφευκτες μεταβολές τῶν ἀνθρώπινων πραγμάτων τὸ μόνο ποῦ παραμένει ἀμετακίνητο καὶ ἀναλλοίωτο εἶναι ἡ ἀγάπη, γιατί «ἡ ἀγάπη οὐδέποτε ἐκπίπτει» (Α' Κορ. 13' 8), ὅπως μᾶς λέγει καὶ ὁ Ἅπ. Παῦλος. Εἶναι τὸ μόνο μέσο γιὰ νὰ διατηρηθοῦμε σῶοι στὴ γενικὴ καταστροφή, στὴν ὁποία ὁ χρόνος ἀναπόφευκτα μᾶς ὀδηγεῖ καθὼς πορευόμεστε εἰς τὸ τέλος τῆς προσωπικῆς μας ζωῆς, ποῦ κάποτε ἔρχεται καὶ θὰ ἔλ-

θει γιὰ ὅλους μας. Ἡ ἀγάπη τὸ παρὸν τὸ μεταβάλλει σὲ αἰώνιο, ἀλλὰ καὶ μᾶς ἀνοίγει τὸ δρόμο γιὰ τὴν αἰωνιότητα. Ἡ ἄσκησή της στοὺς πῶ «ἐλάχιστους» ἀδελφοὺς τοῦ Χριστοῦ μᾶς καθιστᾷ κληρονόμους «τῆς ἡτοιμασμένης βασιλείας τοῦ Χριστοῦ ἀπὸ καταβολῆς κόσμου» (Ματθ. κε' 34).

Ὅταν ἀναφέρεται ὅτι ἡ Ἐκκλησία προσλαμβάνει καὶ ἀποδέχεται τὸ χρόνο, γιὰ νὰ τὸν μεταμορφώσει καὶ νὰ τὸν ἐντάξει στὴν αἰωνιότητα τοῦ Θεοῦ, αὐτὸ ἐπιτυγχάνεται μὲ τὴν ἀγάπη. Ὅπως ὁ Θεὸς Λόγος γίνεται ἀπὸ ἀγάπη ἄνθρωπος γιὰ νὰ σώσει τὸν ἄνθρωπον, ἔτσι καὶ ὁ ἄνθρωπος μόνο διὰ τῆς ἀγάπης, ποῦ εἶναι ὁ «σύνδεσμος τῆς τελειότητος» (Κολ. γ' 14), κατορθώνει τὴ θέωση, τὴν ἐνωσή Του μὲ τὸ Θεό, ποῦ εἶναι καὶ ἡ πρόγευση τῆς αἰωνιότητος.

Τεματίζοντας τὶς σκέψεις μου τὶς σχετικὲς μὲ τὴν ἀξιοποίηση καὶ μεταμόρφωση τοῦ χρόνου, ποῦ καλούμεθα ὅλοι νὰ κάνουμε, ἐπιθυμῶ νὰ ἐκφράσω σ' ὅλους σας τὶς θερμὲς εὐχές μου γιὰ τὸν καινούργιο χρόνο νὰ εἶναι εὐτυχισμένος, εὐλογημένος, εἰρηνικός. Ἀκόμη εὐχομαι ὁ πολὺς ἢ ὀλίγος χρόνος τῆς ὑπόλοιπης ζωῆς μας νὰ περάσει ὡς ἕνα συνεχές παρὸν μέσα στὴν κοινωνία τῆς ἀγάπης τοῦ Θεοῦ καὶ τῶν συνανθρώπων μας, ποῦ εἶναι ὅλοι τους παιδιὰ τοῦ Θεοῦ.

† Ὁ Δράμας ΔΙΟΝΤΣΙΟΣ

δυνατότητα και της πλέον στοιχειώδους ιδιοκτησίας από τους πολλούς²⁹⁵.

Ο ασκητικώτατος Ίεράρχης του χρυσού αιώνας της Εκκλησίας εν τῇ ὁμιλίᾳ αὐτοῦ «πρὸς τοὺς πλουτοῦντας» λέγει, μεταξύ ἄλλων, καὶ τὰ ἐξῆς διδακτικώτατα: «Δαπανητικὸν γὰρ πλοῦτου ἢ θεραπεία τῶν δεομένων· ὀλίγα μὲν ἐκάστου πρὸ τὴν ἀναγκαίαν ἐπιμέλειαν δεχομένου, πάντων δὲ ὁμοῦ καταμεριζομένων τὰ ὄντα καὶ περὶ αὐτοὺς δαπανώντων. Ὡστε ὁ ἀγαπῶν τὸν πλησίον ὡς ἑαυτὸν οὐδὲν περισσώτερον κέκτηται τοῦ πλησίον· ἀλλὰ μὴν φαίνη ἔχων κτήματα πολλά. Πόθεν ταῦτα; ἢ δῆλον, ὅτι τὴν οἰκίαν ἀπόλαυσι προτιμωτέραν τῆς τῶν πολλῶν παραμυθίας ποιούμενος. Ὅσον οὖν πλεονάζεις τῷ πλούτῳ, τοσοῦτον ἐλλείπεις τῇ ἀγάπῃ»²⁹⁶.

Τέλος ἐν τῷ Ε΄ Λόγῳ, ἐκ τῶν ὑπὸ τοῦ Συμεῶν τοῦ Μαγίστρου καὶ λογοθέτου ἐκλεχθέντων, τοῦ μεγάλου διαμορφωτοῦ τοῦ ὀργανωμένου ὀρθοδόξου κοινοβιακοῦ μοναχισμοῦ, ἀναφέρονται τὰ ἐξῆς: «... Ὅταν οὖν πλείους περὶ τὸν αὐτὸν βλέποντες τῆς σωτηρίας σκοπὸν, τὴν μετ' ἀλλήλων ζωὴν καταδέξωνται, χρῆ τοῦτο πρὸ πάντων ἐν αὐτοῖς κρατηθῆναι, τὸ μίαν ἐν πᾶσι καρδίαν εἶναι, καὶ θέλημα ἕν καὶ μίαν ἐπιθυμίαν, καὶ καθὼς νομοθετεῖ ὁ Ἀπόστολος, ἐν γενέσθαι σῶμα ἐκ διαφόρων μελῶν συνηθροισμένων²⁹⁷. Τοῦτο δὲ οὐκ ἔστιν ἄλλως κατορθωθῆναι, εἰ μὴ ἐκεῖνο κρατήσῃ, τὸ μὴ ἐπονομάζεσθαι τινὶ ἀποτεταγμένως, μὴτε ἰμάτιον, μὴτε σκεῦος, μὴτε ἄλλο τι τῶν εἰς τὴν κοινήν ζωὴν χρησιμευόντων· ἵνα ἕκαστον τούτων τῆς χρείας ἦ, καὶ μὴ τοῦ κεκτημένου. Καὶ ὡσερ ἀνάριστον ἔστι τῷ μείζονι σῶματι τὸ μικρὸν ἰμάτιον, ἢ τῷ μικροτέρῳ τὸ τελειότερον, ἀλλ' ἐκάστῳ τὸ σύμμετρόν ἐστι καὶ ἐπιωφελές καὶ εὐάριστον· οὕτως καὶ ἐνταῦθα ἢ κλίνη, τὰ στρώματα, τὸ θερμὸν περιβόλαιον, τὸ ὑπόδημα τοῦ πανυ χρῆζοντος, οὐχὶ τοῦ κεκτημένου εἶναι ὀφείλει. Καὶ καθάπερ τῷ φαρισαίῳ ὁ τραυματισθεὶς, οὐκ ὁ υἱαίων κέχρηται, οὕτω καὶ τῶν πρὸς τὴν ἄνεσιν τοῦ σώματος

ἐπινοουμένων, οὐχ ὁ τρυφῶν, ἀλλ' ὁ χρῆζων τῆς ἀνέσεως ἀπολαύει δικαίως...»²⁹⁸.

Ὁ θεμελιωτῆς τοῦ κοινοβιακοῦ συστήματος τελείαν μορφήν συμβιδίωσης θεωρεῖ ἐκείνην, ἀφ' ἧς ἔχει ἐξορισθῆ ἢ θεσιμὸς τῆς ἀτομικῆς ιδιοκτησίας καὶ φυγαδευθῆ ἢ ἀντίθεσις τῆς γνώμης: «Κοινωνίαν γὰρ βίου τελειωτάτην ἐγὼ καλῶ, ἐν ἣ κτήσεως μὲν ἰδιότης ἐξώρῃσται, γνώμης δὲ ἐναντίως ἀπελήλαται...»²⁹⁹. Διὰ τοῦτο καλεῖ τοὺς μοναχοὺς καὶ γενικῶς τοὺς χριστιανοὺς, ὅπως μιμηθῶσι τὸ παράδειγμα τῆς χριστιανικῆς κοινότητος τῶν Ἱεροσολύμων, πραγματοποιοῦντες οὕτω τὸ ἰδανικὸν τῆς κοινοκτημοσύνης, τὸ ὁποῖον δὲν σημαίνει ἀπλῶς κοινότητα θιστικῶν ἀγαθῶν, ἀλλὰ καὶ κοινότητα καρδίας, φρονήματος καὶ ζωῆς: «Τὸ πρῶτον τῶν χριστιανῶν ζηλώσωμεν σύνταγμα· ὅπως ἦν αὐτοῖς ἅπαντα κοινά, ὁ βίος, ἡ ψυχὴ, ἡ κοινωνία, ἡ τράπεζα κοινῆ³⁰⁰, ἀδαιρέτος ἀδελφότης, ἀγάπη ἀνυπόκριτος, τὰ πολλὰ σώματα ἐν ἐργαζομένῃ τὰς διαφόρους ψυχὰς εἰς μίαν ὁμόνοιαν ἀρμόζουσαν»³⁰¹.

Ὁ Μέγας Βασίλειος τὴν περὶ κοινοκτημοσύνης καὶ γεννασιωδῆ βοήθειας τῶν πτωχῶν διδασκαλίαν του ἐπεσφράγισε καὶ διὰ τοῦ παραδείγματος αὐτοῦ. Ὁ ἀσκητῆς Ἐπίσκοπος Καισαρείας, σύμφωνος πρὸς ἑαυτὸν εἰς τε θεωρίαν καὶ πράξιν, διένειμεν ἅπαντα τὰ ὑπάρχοντα αὐτοῦ εἰς τοὺς πτωχοὺς, ὡς πληροφορεῖ ὁ ἴδιος εἰς τὴν ὑπ' ἀριθμ. 223 ἐπιστολήν του «Πρὸς Εὐστάθιον τὸν Σεβαστηγόν»³⁰², προδᾶς εἰς ἀποφασιστικὰς χειρονομίας ἐφαρμογῆς τῶν κοινωνικῶν του ἀρχῶν. Οὕτως ὁ Οὐρανοφάντωρ Πατὴρ τοῦ χρυσοῦ τῆς Εκκλησίας αἰῶνος ἐξεπλήρωσεν εἰς τὸ παντελές τὴν δλοκληρωτικὴν περὶ τελειότητος ἀπαίτησιν, ἣν διευτύπωσεν ὁ Κύριος εἰς τὸν ἐρωτήσαντα σχετικῶς ἄρχοντα ἐκεῖνον τῆς Εὐαγγελικῆς διηγῆσεως: «ἔτι ἐν σοὶ λείπει· πάντα ὅσα ἔχεις πώλησον καὶ διάδος πτωχοῖς, καὶ ἔξεις θησαυρὸν ἐν οὐρανοῖς καὶ δεῦρο ἀκολούθει μοι»³⁰³. Καὶ ἐκεῖνος μὲν ὁ ἄρχων τότε «ἀκούσας ταῦτα περίλυπος ἐγενήθη, ἦν γὰρ πλούσιος σφόδρα», ὥστε νὰ ἐξαναγκασθῆ ὁ Κύριος νὰ εἴπῃ τὸ μελαγχολικὸν ἐκεῖνο, «πῶς δυσκόλως οἱ τὰ χρήματα ἔχοντες εἰς τὴν Βασιλείαν τοῦ Θεοῦ εἰσπορεύονται»³⁰⁴. Τοῦ καγόντος τούτου πολλοὶ τῶν πλουσίων ἐξηρέθησαν, μεταξύ τῶν ὁποίων καὶ ὁ Ἅγιος Βασίλειος, ὅστις ἀπέδειξε δι' ἀποφασιστικῶν χειρονομιῶν πραγματικῆς κοινωνικῆς ἀξιοποιή-

295. Μεγάλου Βασιλείου, Αὐτόθι. Πρβλ. ἐκ τῶν ὑπὸ Συμεῶν τοῦ Μαγίστρου καὶ Λογοθέτου ἐκλεχθέντων, Λόγον Ε΄ «Περὶ πλοῦτου καὶ πενίας», 2, Β.Ε.Π., σελ. 222-223, τόμος 57, Ἀθήναι, 1978: «Καὶ τίνα, φησίν, ἀδικῶ, συνέχων τὰ ἑμαυτοῦ; Ποῖα, εἰπέ μοι, σαυτοῦ; πόθεν αὐτὰ λαβὼν εἰς τὸν βίον εἰσήνεγκας; Ὡσπερ ἂν εἴ τις ἐν θεάτρῳ θέαν καταλαβὼν, εἶτα ἐξείργῃ τοὺς ἐπιόντας, ἴδιον ἑαυτοῦ κρίνων τὸ κοινῶς πᾶσι κατὰ τὴν χρῆσιν προκειμένον· τοιοῦτοί εἰσι καὶ οἱ πλούσιοι. Τὰ γὰρ κοινὰ προκατασχόντες, ἴδια ποιοῦνται διὰ τὴν πρόληψιν. Ἐπεὶ εἰ τὸ πρὸς παραμυθίαν τῆς ἑαυτοῦ χρείας ἕκαστος κοιμίζομενος, τὸ περιττὸν ἠφείε τῷ δεομένῳ, οὐδεὶς μὲν ἂν ἦν πλούσιος, οὐδεὶς δὲ ἐνδεής· Οὐχὶ γυμνὸς ἐξέπεσας τῆς γαστροῦς, οὐ γυμνὸς πάλιν εἰς τὴν γῆν ὑποστρέφεις; (Πρβλ. Ἰωβ, 1,21). Τὰ δὲ παρόντα σοὶ πόθεν;...».

296. Μεγάλου Βασιλείου, Ὁμιλία «πρὸς τοὺς πλουτοῦντας», 1, Β.Ε.Π., σελ. 67, τόμος 54, Ἀθήναι, 1976.

297. Πρβλ. Α΄ Κορινθίους, 12,12, καὶ Μεγάλου Ἀθανασίου, Κατὰ Ἀρειανῶν λόγος Β΄, 74, Β.Ε.Π., σελ. 242, τόμος 30, Ἀθήναι, 1962. Τοῦ Αὐτοῦ, Ἐπιστολὴ Β΄, Πρὸς Σεραπίωνα Θμουέως Ἐπίσκοπον, Κατὰ τῶν λεγόντων κτίσμα τὸν Ἰῶν, 3, Β.Ε.Π., σελ. 122, τόμος 33, Ἀθήναι, 1963.

298. Μεγάλου Βασιλείου, Λόγος Ε΄, «Περὶ Πλοῦτου καὶ Πενίας», ἐκ τῶν ὑπὸ τοῦ Συμεῶν τοῦ Μαγίστρου καὶ λογοθέτου ἐκλεχθέντων, 8, Β.Ε.Π., τόμος 57, Ἀθήναι, 1978, σελ. 228. Πρβλ. «Τὸ κοινωνικὸν πρόβλημα καὶ ὁ Χριστιανισμὸς», Τοῦ Χριστιανικοῦ Κοινωνικοῦ Κύκλου, σελ. 169-170. Βλ. καὶ Ἀναστασίου Πιερίου, ἔνθ' ἂν., σελ. 187-188.

299. Μεγάλου Βασιλείου, Νόθα, Ἀσκητικά, Κεφάλαιον ΠΗ΄, Πρὸς τοὺς ἐν κοινοβίῳ κανονικοῦς, 1, σελ. 42-43, Β.Ε.Π., τόμος 57, Ἀθήναι, 1978.

300. Πρβλ. Πράξεις, 2,44.

301. Μεγάλου Βασιλείου, Ὁμιλία, Ἐν λιμῷ καὶ αὐχμῷ, 8, Β.Ε.Π., σελ. 86, τόμος 54, Ἀθήναι, 1976.

302. Μεγάλου Βασιλείου, Ἐπιστολὴ 223, «Πρὸς Εὐστάθιον τὸν Σεβαστηγόν», 2, Β.Ε.Π., σελ. 265, τόμος 55, Ἀθήναι, 1977.

303. Λουκᾶ, 18,22. (Ματθαίου, 19,21. Μάρκου, 10,21).

304. Λουκᾶ, 18,24. (Ματθαίου, 19,23. Μάρκου, 10,23).

σεως του πλούτου, ότι είναι δυνατόν να εισέλθωσιν εις την Βασιλείαν του Θεού και οι πλούσιοι.

Κοινοκτημονικά ιδέαι άπαντων και εις τον σύγχρονον του Μεγάλου Βασιλείου διαπρεπή Ίεράρχην της Δυτικής Έκκλησίας Άμβρόσιον Μεδιολάνων (333 ή 340 - 397), όστις έν τή κατά των άρπάγων και σφετεριστών πλουσίων έργω του «De Nabuthe Israelita», λέγει τά εξής: «Κοινώς εις πάντας, εις πλουσίους τε και εις πτωχούς έδημιουργήθη ή γή. Διά τί, άρά γε, οι πλούσιοι ιδιοποιείσθε τό έδαφικόν μονοπώλιον; Η φύσις δέν γνωρίζει πλουσίους, αυτή δέν γεννά πτωχούς, δέν γεννώμεθα μετ' ένδυμάτων, δέν έγεννήθημεν έχοντες χρυσόν και άργυρον»³⁰⁵. Έν τή αυτώ έργω ό ευθαρσής Ποιμενάρχης ό διατηρήσας την ανεξαρτησίαν αυτού έναντι της αυταρχικής κρατικής έξουσίας και γενναίως άγωνισθείς όπως προστατεύση τό ποιμνιον αυτού από την φοβερήν μάστιγμα της κοινωνικής άδικίας και έκμεταλλεύσεως, καταπολεμεί την μεγάλην ιδιοκτησίαν³⁰⁶, ήτις στενώτατα συνδέεται με την άδικίαν, την καταπίεσιν, την έξαχρείωσιν ατόμων και θεσμών, την κοινωνικήν άκαταστασίαν, τον πόλεμον και έν γενέει με όλας εκείνας τάς μορφάς του κοινωνικού κακού του μαστιζόντος άνένακθεν την ανθρωπότητα.

Και ό άπ' άμβωνος ποιητής³⁰⁷ του Δ' μετά Χριστόν αιώνος ή και άλλως δικαίως αποκληθείς «Χριστιανός Δημοσθένης»³⁰⁸, Γρηγόριος ό Ναζιανζηνός (329 - 390) συνιστά άμα δέ και προτρέπει τους πλουσίους ίνα άφειδώς έλεώσι τους έν ανάγκαις άδιακρίτως και ανεξαρτήτως της ήθικης ποιότητας των έλεουμένων. Του Άγίου Γρηγορίου, ως και των άλλων Μεγάλων Πατέρων, τό κορυφωμα του κοινωνικού κηρύγματος άποτελεί μόν ή ευποιία και ή έλεημοσύνη, άλλ' ό Άγιος Πατήρ εις τους μνημειώδεις αυτού Λόγους και κατά των πλουσίων καταφέρεται και κοινοκτημονικάς αντιλήψεις εκθέτει. Εις Λόγον του ό κοινωνικός ούτος μαχητής και άναμορφωτής καταφερόμενος κατά των πλουσίων, λέγει: «στήτω πρό των φιλοσάρχων λογισμών ή ευθέβεια' μή παρίδης, μή παραδράμης τον άδελφόν, μή αποστραφής ως άγος, ως μίασμα, ως άλλο τι των φευκτών και άπειρημένων' σόν έστι μέλος, και ει τή συμφορά κάμπτεται»³⁰⁹. Εις τον περιήφρον αυτόν περί Φιλοπτωχίας ΙΑ' Λόγον του, τον όρθότατα κατά τους νεωτέρους χρόνους θεωρηθέντα ως «υπόδειγμα κοινωνικού κηρύγματος», προς τοίς άλλοις παριστάγει τον Άπόστολον Πέτρον λέγοντα «αισθύνθητε, οι

κατέχοντες τά άλλότρια και μιμήσασθε ισότητα Θεού, και ουδεις έσται πένης»³¹⁰. Ό αυτός Πατήρ θεωρεί την ευποιϊαν ως τό άριστον μέσον λατρείας του Θεού³¹¹, όσαύτως δέ και μέσον έξομοιώσεως προς Αυτόν: «Γενού του πλησίον τιμώτερος, εκ του φανήται χρηστότερος' γενού τή άτυχοῦντι Θεός, τον έλεον Θεού μιμήσάμενος. Ουδέν γάρ ούτως, ως τό ευ ποιείν, ανθρωπος έχει Θεού»³¹². Εις τον αυτόν περί Φιλοπτωχίας μνημειώδη Λόγον του ό Μέγας της Έκκλησίας Θεολόγος Πατήρ αναπτύσσει και τάς περί κοινοκτημοσύνης άποψεις του: «Μηδαιώς, ώ φίλοι και άδελφοί, μή γενώμεθα κακοί των δοθέντων ήμιν οίκονόμοι, ίνα μή άκούωμεν Πέτρου λέγοντος' Αισχύνθητε, οι κατέχοντες τά άλλότρια και μιμήσασθε ισότητα Θεού, και ουδεις έσται πένης... Μιμησώμεθα νόμον Θεού..., ός όρέχει επί δικαίους και άμαρτωλούς»³¹³. Συνεχίζων τον λόγον του ό Μέγας χριστιανός Ποιητής αναφέρεται εις την ιδανικήν προπρωτικήν κατάστασιν του ανθρώπου, έν ή επεκράτει τό πνεύμα της ισότητος και της απολύτου ευδαιμονίας, και την όποιαν, ως μή ώφελε, συνεπέλα της παρακοής και άνταρσίας κατά του Άγίου Θεού των γεναρχών ήμιν, αντικατέστησε ή ανισότης έν πάσι. Όλοκληρώνων την σκέψιν αυτού περαίνει τον λόγον του περί ισότητος των υλικών αγαθών ως εξής: «Άλλά σύ βλέπε μοι την πρώτην ίσονομίαν, μή την τελευταίαν διαίρεσιν' μή τον του κρατήσαντος νόμον, αλλά τον του κτίσαντος»³¹⁴. Σαφώς ό Θεολόγος της Έκκλησίας τονίζει ότι ό νόμος του κτίσαντος επέβαλε την μεταξύ των ανθρώπων ίσονομίαν, κοινότητα και ισότητα έν τή κατανομή των υλικών αγαθών. Έν συνεχεία σημειοί τά εξής αξιόλογα: «Πάλιν δέ όταν άκούης' "Πένης και πλούσιος συνήνητησαν άλλήλοις, άμφοτέρους δέ ό Κύριος έποίησεν"³¹⁵ μή τον μόν πένητα, τον δέ πλούσιον υπολάβης, ίνα και μάλλον κατεξαναστής του πένητος' ου γάρ δήλον, ει θεόθεν ή τοιαύτη διαίρεσις...»³¹⁶. Άλλαχού ό Άγιος Πατήρ συνιστά την επάνοδον εις την αρχαίαν ισότητα, «δηλαδή την πρό της άμαρτίας», υπενθυμίζων ότι ό Θεός έν τή δικαιοσύνη αυτού κοινά έχει δώσει τά κάλλιστα των πραγμάτων: «Τή Θεώ

305. Ambrosius, «De Nabuthe Israelita», M.P.L., XIV, 767.

306. Ambrosius, ένθ' άν., M.P.L., XIV, 731-756.

307. Μητροπολίτου Κυδωνιών Άγαθαγγέλου, 'Ηθικά Ποιήματα, σελ. 17, Θεσσαλονίκη, 1950.

308. Μάρκου Σιώτου, Οι Τρεις Ίεράρχαι ως έρμηνεύται της Άγίας Γραφής, σελ. 15, Θεσσαλονίκη, 1950.

309. Γρηγορίου Ναζιανζηνού, Λόγος ΙΑ', «Περί Φιλοπτωχίας», ΚΖ', Β.Ε.Π., σελ. 77, τόμος 59, Άθήναι, 1979.

309. Γρηγορίου Ναζιανζηνού, Λόγος ΙΑ', «Περί Φιλοπτωχίας», ΚΖ', Β.Ε.Π., σελ. 77, τόμος 59, Άθήναι, 1979. Ό περί Φιλοπτωχίας Λόγος του Γρηγορίου του Θεολόγου άνένακθεν εξετιμήθη προσηκόντως διά τό κοινωνικόν αυτού περιεχόμενον, κατά δέ τους νεωτέρους χρόνους θεωρείται ως «υπόδειγμα κοινωνικού κηρύγματος». Πρβλ. Του Αυτού, Τό κατά Πλουτούντων ΚΗ' ήθικόν έπος. Βλ. Μητροπολίτου Κυδωνιών Άγαθαγγέλου, ένθ' άν., σελ. 66-71.

310. Γρηγορίου Ναζιανζηνού, Λόγος ΙΑ', «Περί Φιλοπτωχίας», ΚΔ', Β.Ε.Π., σελ. 75, τόμος 59, Άθήναι, 1979.

311. Γρηγορίου Ναζιανζηνού, Λόγος ΙΑ', «Περί Φιλοπτωχίας», ΚΔ' και ΚΕ', Β.Ε.Π., σελ. 74-76, τόμος 59, Άθήναι, 1979.

312. Γρηγορίου Ναζιανζηνού, Λόγος ΙΑ', «Περί Φιλοπτωχίας», ΚΣΤ' και ΚΖ', Β.Ε.Π., σελ. 76, τόμος 59, Άθήναι, 1979. Πρβλ. και ποίημα Α', β' 30,5. «Ευδεργετών νόμιζε μιμείσθαι Θεόν». MPG., 37, 909.

313. Γρηγορίου Ναζιανζηνού, Λόγος ΙΑ', «Περί Φιλοπτωχίας», ΚΔ'-ΚΕ', Β.Ε.Π., σελ. 74-75, τόμος 59, Άθήναι, 1979.

314. Γρηγορίου Ναζιανζηνού, Λόγος ΙΑ', «Περί Φιλοπτωχίας», ΚΣΤ', Β.Ε.Π., σελ. 76, τόμος 59, Άθήναι, 1979.

315. Παροιμία Σολομώντος, 22,2.

316. Γρηγορίου Ναζιανζηνού, Λόγος ΙΑ', «Περί Φιλοπτωχίας», ΛΣΤ', Β.Ε.Π., σελ. 82, τόμος 59, Άθήναι, 1979. Βλ. και Άναστασίου Πιερίου, ένθ' άν., σελ. 154, ύποσημ. 1, ένθα αναπτύσσει την αληθή έννοιαν του χωρίου της Παλαιάς Διαθήκης «Πλούσιος και πτωχός συνήνητησαν άλλήλοις, άμφοτέρους δέ Κύριος έποίησε». (Παροιμία, 22,2. Πρβλ. και Σοφία Σειράχ, 11,14). Διά την έννοιαν της λέξεως πτωχός έν τή Π. Δ., βλέπε και τά όσα γράφει όρθώς έν τή περιπευδαστη

χάρης, ὅτι καὶ τὰ ἐξαιρέτα δίδωσι καὶ διὰ τῶν κοινῶν σώζειν ἐπίσταται. Καὶ τοῦτο, οὐ περὶ λόγους μόνον τὸ θαῦμα, ἀλλὰ καὶ περὶ τὴν δημιουργίαν αὐτήν, εἴ ποτε κατενόησας. Οὔτε ἐν τοῖς κτίσμασι τὰ πρωτεῖα τινῶν ἐστίν, ἀλλὰ πάντων καὶ κοινὴ χάρις τοῦ ἐνός πλάσματος· οὔτε ἐν τῇ πίστει τὰ σώζοντα τῶν δυνατωτέρων, ἀλλὰ τῶν βουλομένων. Τί κάλλιον ἀέρος, πυρός, ὕδατος, γῆς, ὑετῶν...; Τούτων ἡ μετουσία κοινὴ, τῶν μὲν καὶ παντάπασιν, τῶν δὲ μετρίως· καὶ οὐδεὶς οὕτω τύραννος, ὥστε μόνος ἀπολαῦσαι τῆς κοινῆς χάριτος. Ἄνατέλλει τὸν ἥλιον ὁμοτίμως, θρέχει πλουσίους καὶ πένησι³¹⁷. κοινὴ νυκτὸς καὶ ἡμέρας ἐναλλαγὴ, κοινὸν δῶρον ὕψιαι, κοινὸς ἥρος ζωῆς, κοινὸν μέτρον καὶ χάρις σώματος, κοινῶν αἰσθήσεων δύνάμις... Ταῦτα μὲν οὖν κοινὰ καὶ ὁμοτίμα καὶ Θεοῦ δικαιοσύνης γνωρίσματα³¹⁸. ὁ χρυσὸς δὲ καὶ οἱ διαφανεῖς λίθοι... καὶ τὰ περιττὰ τῆς κτήσεως, ὁ πόνος τῶν κεκτημένων, ὀλίγων ἐστὶν ἐγκαλλωπίσματα... Τοῦτο καὶ περὶ τὴν πίστιν ἐγὼ θεωρῶ. Κοινὰ νόμος, προφήται, Διαθήκαι, λόγια Διαθηκῶν, χάρις, παιδαγωγία, τελείωσις, πάθη Χριστοῦ, καινὴ κτίσις, ἀπόστολοι, Εὐαγγέλια, διανομὴ Πνεύματος, πίστις, ἐλπίς, ἀγάπη εἰς Θεόν τε καὶ ἐκ Θεοῦ καὶ οὐ πρὸς μέτρον, ὡς ἡ τοῦ μάννα ποτὲ δωρεὰ τῷ ἀχαρίστῳ Ἰσραὴλ καὶ ἀγνώμονι...³¹⁹. Τὸ μέγιστον, ἡ Πατρὸς καὶ Υἱοῦ καὶ Ἁγίου Πνεύματος ἐπίγνωσις καὶ ὁμολογία τῆς πρώτης ἡμῶν ἐλπίδος. Τούτων τί μείζον· τί δὲ κοινότερον...³²⁰. Ὡς καὶ ὁ συσπουδαστὴς τοῦ Ἁγίου Γρηγορίου καὶ ἐπιστήθιος αὐτοῦ φίλος, Μέγας Βασίλειος (πρῶτον ἐν Καισαρείᾳ τῆς Καππαδοκίας καὶ πρὸς διευρύσιν τῶν σπουδῶν τῶν ἐν ταῖς κλειναῖς Ἀθήναις 351-355 ἢ ἀρχὰς 356)³²¹, οὕτω καὶ ὁ εἰρημνός Πατὴρ πολλαχοῦ τῶν συγγραμμάτων του ὁμιλεῖ περὶ τοῦ ὑψίστου καθήκοντος τῆς ἐλεημοσύνης, ἣν θεωρεῖ ὡς ὑπερῆσαν τῆς νηστείας, τῶν μετὰ στεναγμοῦ προσευχῶν, τῶν εἰς τὰς Ἐκκλησίας δωρεῶν, τῆς παρθενίας καὶ πάσης ἀρετῆς³²², στηλιτεύει τοὺς παρανόμως καὶ δι' ἀδικιῶν εἰς θάρος τῶν πτωχῶν πλουτοῦντας, νοσταλγεῖ δὲ τὴν ἐπάνοδον εἰς τὴν ἀρχαίαν ἰσότητά, ἰσονομίαν καὶ κοινότητα ἐν τῇ κατανομῇ τῶν ὕλικῶν ἀγαθῶν³²³.

συγγράμματι αὐτοῦ ὁ Καθηγητὴς Βασίλειος Ἰωαννίδης («Τὸ Εὐαγγέλιον καὶ τὸ κοινωνικὸν πρόβλημα», ἔκδοσις Β', σελ. 42-43, Ἀθήναι, 1957.

317. Πρβλ. Ματθαίου, 5,45.

318. Ὁ Ἅγιος Πατὴρ διδάσκει, ὅτι ἡ κοινότης τῶν ὕλικῶν ἀγαθῶν καὶ ἡ ὁμοτιμία εἶναι γνωρίσματα τῆς «δικαιοσύνης τοῦ Θεοῦ».

319. Πρβλ. Ἐξόδου, 16,14 ἐξ.

320. Γρηγορίου Ναζιανζηνοῦ, Λόγος ΑΒ', «Περὶ τῆς ἐν διαλέξεσιν εὐταξίας καὶ ὅτι οὐ παντὸς ἀνθρώπου οὐτε παντὸς καιροῦ τὸ περὶ Θεοῦ διαλέγεσθαι», ΚΒ'-ΚΓ', Β.Ε.Π., σελ. 21-22, τόμος 60, Ἀθήναι, 1980.

321. Διὰ πλείονα βλ. Μεγάλου Βασιλείου, Εἰσαγωγικὰ, Β.Ε.Π., σελ. 18-28, τόμος 51, Ἀθήναι 1975 (ὕπο Κωνσταντίνου Μπόννη).

322. Γρηγορίου Ναζιανζηνοῦ, Λόγος ΙΔ' «Περὶ Φιλοπτωχίας», ΚΒ', Β.Ε.Π., σελ. 73-74. Πρβλ. καὶ Β', Γ', Δ', Ε', σελ. 63-65, τόμος 59, Ἀθήναι, 1979.

323. Γρηγορίου Ναζιανζηνοῦ, Λόγος ΙΔ', «Περὶ Φιλοπτωχίας», ΚΔ'-ΚΖ', Β.Ε.Π., σελ. 74-77, τόμος 59, Ἀθήναι, 1979. βλ. καὶ Παναγιώτου Μπούμη, Ἡ παροχὴ τῆς ἰσότητος ὡς παράγων προόδου, σελ. 17, Ἀθήναι, 1981.

Καὶ ὁ νεώτερος ἀδελφὸς τοῦ Μεγάλου Βασιλείου, ὁ σοφὸς Ἱεράρχης τῆς Ἐκκλησίας τῶν Νύσσαίων, Γρηγόριος ὁ Νύσσης (331 ἔτος γεννήσεως. Ἀπέθανε περὶ τὸ τέλος τοῦ Δ' αἰῶνος), καταφερόμενος δριμύτως ἐναντίον τῆς δουλείας, λέγει, σὺν ἄλλοις καὶ τὰ ἐξῆς: «... Ἐκτησάμην γάρ, φησί, δούλους, καὶ παιδίσκας. Δουλεῖα καταδικάζεις τὸν ἀνθρώπον, οὐ ἐλευθέρῃ ἢ φύσει καὶ αὐτεξούσιος, καὶ ἀντινομοθετεῖς τῷ Θεῷ, ἀνατρέπων αὐτοῦ τὸν ἐπὶ τῇ φύσει νόμον· τὸν γὰρ ἐπὶ τούτῳ γενόμενον, ἐφ' ᾧ τε κύριον εἶναι τῆς γῆς, καὶ εἰς ἀρχὴν τεταγμένον παρὰ τοῦ πλάσαντος, τοῦτον ὑπάγεις τῷ τῆς δουλείας ζυγῷ, ὡπερ ἀντιβαίνων τε καὶ μαχόμενος τῷ θεῷ προστάγματι... Μία γὰρ δουλεῖα τῶν ἀνθρώπων, τὰ ἄλογα...³²⁴. Ἄλλαχού ὁ αὐτὸς Ἅγιος Πατὴρ διδάσκει περὶ τῶν δύο πλούτων τὰ ἐξῆς: «... Δύο πλούτους παρὰ τῆς Γραφῆς μεμαθήκαμεν· ἓνα σπουδαζόμενον καὶ ἓνα κατακρινόμενον. Σπουδαζέται μὲν ὁ τῶν ἀρετῶν πλούτος, διαβάλλεται δὲ ὁ ὕλικὸς καὶ ὁ γήινος· ὅτι ὁ μὲν τῆς ψυχῆς γίνεται κτήμα, οὗτος δὲ πρὸς τὴν τῶν αἰσθητηρίων ἀπάτην ἐπιτηδεῖως ἔχει. Διὸ κωλύει τοῦτον θησαυρίζειν ὁ Κύριος»³²⁵.

Πασῶν τῶν ἀρετῶν ἀνωτέραν ὁ εἰρημνός Πατὴρ, θεωρεῖ τὴν ἐλεημοσύνην: «Ἔστι δὲ αὕτη (ἡ εὐποιία), πάσης ἐπαινουμένης πράξεως ὑψηλότερα, Θεοῦ πάρεδρος, τοῦ ἀγαθοῦ φίλη, καὶ πολλὴν πρὸς αὐτὸν τὴν οἰκείωσιν ἔχουσαν»³²⁶. Ἀλλὰ τὸ κήρυγμα τῆς ἐλεημοσύνης εἰς τὸ στόμα τοῦ Ἁγίου Γρηγορίου καὶ τῶν ἄλλων Πατέρων ἀποβαίνει ἐμπνευσμένον κήρυγμα δικαιοσύνης καὶ ἰσότητος, ὕμνος τῆς ἰδανικῆς κοινωνίας, ἐν ἣ δὲν θὰ ὑπάρχωσι πλούσιοι καὶ πτωχοί. Ἡ ἀληθὴς ἐλεημοσύνη, ὡς ἐννοοῦν ταύτην οἱ Πατέρες πρέπει νὰ εἶναι συνεχῆς, οὐσιαστικὴ καὶ καθαρὰ ἀπὸ ἀδικίαν, νὰ γίνεται δὲ ἀπὸ συναίσθησιν ὅτι οἱ πτωχοὶ ἔχουν δικαιώματα εἰς τὰ ἀγαθὰ, τὰ ὅποια λαμβάνει πρὸς αὐτὸν τὴν γενναιοδωρίαν. Ἐπομένως ἰσοδυναμεῖ πρὸς ὅ, τι ὀνομάζομεν σήμερον κοινωνικὴν δικαιοσύνην. Ἰδοὺ τί λέγει: Ἡ ἀπλή ἐλεημοσύνη ἀδύνατον νὰ λύσῃ τὸ δυσεπίλυτον πρόβλημα τῶν ἀποκλήρων τῆς ζωῆς. Ὁ χριστιανὸς δεόν ὅπως ἀποθῇ τὸ ὄργανον, δι' οὗ ἡ ἀγάπη τοῦ Θεοῦ θὰ χορηγήσῃ εἰς αὐτοὺς καὶ οἰκίαν καὶ κλίνην καὶ τράπεζαν, δηλαδὴ πάντα τὰ ἀπαραίτητα διὰ τὴν ἀξιοπρεπῆ συντήρησιν τῶν ἐφόδια³²⁷.

(Συνεχίζεται.)

† Ὁ Σισανίου καὶ Σιατίστης ΑΝΤΩΝΙΟΣ

324. Γρηγορίου Νύσσης, Ὁμιλία Δ', ΜΡΓ., 44, 664-668.

325. Γρηγορίου Νύσσης, Λόγος Α' εἰς τοὺς Μακαρισμούς, ΜΡΓ., 44, 1200. βλ. καὶ Ἀναστασίου Πιερίου, ἐνθ' ἀν., σελ. 189.

326. Γρηγορίου Νύσσης, Περὶ Φιλοπτωχίας καὶ εὐποιίας, ΜΡΓ., 46, 461B.

327. Γρηγορίου Νύσσης, Περὶ Φιλοπτωχίας καὶ Εὐποιίας, ΜΡΓ., 46, 457CD: «Ἀνοιξάτω ὁ λόγος τῶν εὐπορούντων τὰς θύρας. Εἰσαγέτω ἡ συμβουλή τὸν πένητα πρὸς τὸν ἔχοντα. Μία δὲ λέξις μὴ πλουτισάτω τοὺς στένοντας. Δότω αὐτοῖς καὶ οἰκίαν, καὶ κλίνην, καὶ τράπεζαν ὁ τοῦ Θεοῦ λόγος ὁ προαιώνιος. Διὰ λόγου οἰκτικῶν γεώργησον τὰ πρὸς τὴν χρεῖαν τοῖς σοῖς κτήμασι... Πρβλ. Ἰωάννου Χρυσοστόμου, Ὑπόμνημα εἰς τὸν Ἅγιον Ἰωάννην τὸν Ἀπόστολον καὶ Εὐαγγελιστὴν, Ὁμιλίας Ε', δ' καὶ ΟΖ', ε', ΜΡΓ., 59, 332 καὶ 420. Τοῦ αὐτοῦ, Ὑπόμνημα εἰς τὸν Ἅγιον Ματθαῖον τὸν Εὐαγγελιστὴν, Ὁμιλίαν ΜΗ', α', ΜΡΓ., 58, 487.

Η ΙΣΟΤΗΤΑ ΤΩΝ ΔΥΟ ΦΥΛΩΝ ΕΞ ΕΠΟΨΕΩΣ ΟΡΘΟΔΟΞΟΥ*

Οί πατέρες τῆς Ἐκκλησίας ἀνέπτυξαν ὀλόκληρο σύστημα διδασκαλίας γιὰ νὰ ἐγγυηθοῦν τὴν ἰσότητα τῶν δύο φύλων σὲ μιὰ ἐποχὴ μάλιστα, ὅπου ἡ κρατικὴ ἐξουσία, παρασυρμένη ἀπὸ εἰδωλοκρατικές καὶ φιλοσοφικές θεωρήσεις, διεπότιζε τὴ νομοθεσία σὲ βάρους τῶν γυναικῶν. Εἶναι χαρακτηριστικὸ τὸ χωρίο τοῦ ἁγ. Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου, μὲ τὸ ὅποιο, ἀναφερόμενος στὸ ἀμάρτημα τῆς μοιχείας καὶ στὸν πολιτικὸ νόμο, ποὺ τιμωροῦσε παραδειγματικά τὴ μοιχαλίδα, ἐνῶ ἄφηνε ἀτιμώρητο τὸν μοιχό, ἔγραφε: «Καὶ γυνὴ μὴ κακῶς βουλευσαμένη περὶ κοίτην ἀνδρὸς μοιχᾶται καὶ πικρὰ ἐντεῦθεν τὰ τῶν νόμων ἐπιτίμια. Ἄνῆρ δὲ καταπορευῶν γυναικῶς, ἀνεύθυνος; Οὐ δέχομαι ταύτην τὴν νομοθεσίαν, οὐκ ἐπαινῶ τὴν συνήθειαν. Ἄνδρες γὰρ οἱ νομοθετοῦντες, διὰ τοῦτο κατὰ γυναικῶν ἢ νομοθεσία» (PG 36, 289). Ἡ γυναίκα δὲν μπορεῖ ποτὲ νὰ θεωρηθῆ σὰν ὄργανο ἡδονῆς καὶ σαρκικῆς ἀπολαύσεως. Κάτι τέτοιο τὴν ὑποβιβάζει σὲ ἔσχατο ἐπίπεδο καὶ τὴν μεταβάλλει σὲ σκεῦος ἀκάθαρτο καὶ βδελυρό. Γι' αὐτὸ οἱ Πατέρες τιμοῦν καὶ ἀναγνωρίζουν μόνο τὸν ἱερό γάμο καὶ τὴν μέσα σ' αὐτὸν παιδοποιία, σὰν ἔκφραση καταξιώσεως τῆς γυναικῆς σὰν μητέρας καὶ συνεργάτιδος τοῦ Θεοῦ. Ὁ γάμος, κατὰ τοὺς Πατέρες, δὲν εἶναι ἓνας ἀπλὸς κοινωνικός θεσμός. Γάμος καὶ οἰκογένεια ἐκφράζουν τὸ ὑπὲρ τοῦ ἀνθρώπου υπέρτατο θέλημα τοῦ Θεοῦ. Ἡ δύναμη τῆς θεϊκῆς ἀγάπης καὶ τῆς εὐλογίας τῆς Ἐκκλησίας πραγματοποιεῖ, μέσα στὸ γάμο, τὴν πιὸ στενὴ διανθρώπινη συνεργασία καὶ κοινωνία, μιὰ ἀληθινὴ περιχώρηση τοῦ ἑνὸς συζύγου μέσα στὴν οὐσία τοῦ ἄλλου. Μέσα σ' αὐτὴ τὴ σχέση, ἡ γυναίκα καλεῖται νὰ παίξει ἓναν ἀναντικατάστατο ρόλο. Μὲ βάση τὴν ἰσότητα ἐνεργοποιεῖται ἡ εὐσεβὴς γυναίκα γιὰ νὰ βελτιώσῃ τὸν ἄνδρα τῆς. Κατὰ τὸν ἱερό Χρυσόστομο «οὐδὲν ἰσχυρότερον γυναικὸς εὐλαβοῦς καὶ συνετῆς, πρὸς τὸ ρυθμίζειν ἄνδρα καὶ διαπλάττειν αὐτοῦ τὴν ψυχὴν ἐν οἷς ἂν θέλῃ» (PG 59, 336). Κατὰ τὴν ὀρθόδοξην Ἐκκλησίαν ἡ γυναίκα καταξιώνεται μέσα στὸ γάμο καὶ μὲ τὴν μητρότητα ἀνυψώνεται εἰς συνεργάτιδα Θεοῦ εἰς τὸ ἔργον τῆς δημιουργίας. Ἀντίθετα πρὸς ὅσα τὰ κοσμικὰ φεμινιστικὰ κηρύγματα διακηρύσσουν ἡ Ἐκκλησία τιμᾷ ὑπερβαλλόντως τὴν γυναίκα ὡς μητέρα, φορέα ζωῆς, ἀναντικατάστατον παράγοντα οἰκογενειακῆς ἀγωγῆς τῶν παιδιῶν καὶ στυλοβάτην τῆς οἰκογενείας.

Ὁ μεγάλος Διδάχος τοῦ Γένους μας, ὁ πατρο-Κοσμάς, στὴν ἐποχὴ τοῦ μεγάλου σκοταδιοῦ ποὺ ἔδερνε τὸ ρωμῆικο, μίλησε γιὰ τὸ θέμα μας μὲ ἀπλότητα καὶ ρωμαλεότητα. Χωρὶς νὰ εἶναι κοινωνιολόγος, οὔτε διανοούμενος, ἀλλὰ ἓνας ἀπόστολος Ἰησοῦ Χριστοῦ, ποὺ ἀντλοῦσε ἀπὸ τὸ ἀκένωτο ταμεῖο τῶν Γραφῶν καὶ τῶν Πατέρων, ὕψωσε τὴ φωνή του καὶ

σάλπισε ἀληθινὰ φεμινιστικὸ κήρυγμα. Τὴν ἐποχὴ ποὺ ἡ θέση τῆς γυναικῆς ἦταν, ἀπὸ κάθε ἀποψη, χαμηλὴ. Ἦταν «πρόμα», μιὰ παραγωγικὴ μηχανή, ὅπως καὶ τώρα σχεδόν. Ὁ Ἅγιος Κοσμάς ὁ Αἰτωλὸς ξεσπαθώνει ὑπὲρ τῆς γυναικῆς καὶ μὲ ἀπίστευτη τόλμη τὴν ὑπερασπίζεται, ἐνῶ ταυτόχρονα ἐλέγχει τὸν ἄνδρα ποὺ τὴν καταπιέζει: «Ἐδῶ πῶς ἔχετε τὰς γυναίκας; Διὰ κατωτέρας; Ἄνισως, ἀδελφοί μου, καὶ θέλετε νὰ εἴσθε καλύτεροι οἱ ἄνδρες ἀπὸ τὰς γυναίκας πρέπει νὰ κάμνετε καὶ ἔργα καλύτερα ἀπὸ αὐτάς. Εἰ δὲ καὶ αἱ γυναίκες κάμνουν καλύτερα καὶ πηγαινούν εἰς τὸν Παράδεισον καὶ ἡμεῖς εἰς τὴν κόλασιν, τί μᾶς ὠφελεῖ;».

«Πρέπει καὶ σύ, ὦ ἄνδρα, νὰ μὴ μεταχειρίζεσαι τὴν γυναίκα σου ὡσὰν σκλάβαν διότι πλάσμα τοῦ Θεοῦ εἶναι καὶ ἐκεῖνη, καθὼς καὶ σύ. Τόσον ἐσταυρώθηκεν ὁ Θεὸς δι' ἐσέ, ὅσον καὶ δι' ἐκεῖνην. Πατέρα λέγεις ἐσὺ τὸν Θεόν, Πατέρα τὸν λέγει καὶ ἐκεῖνη. Ἔχετε μίαν πίστιν, ἓνα βάπτισμα. Δὲν τὴν ἔχει ὁ Θεὸς κατωτέραν. Διὰ τοῦτο τὴν ἔκαμεν ἀπ' τὴν μέσην τοῦ ἀνδρὸς, διὰ νὰ εἶναι ὁ ἄνδρας ὡσὰν τὴν κεφαλὴν καὶ ἡ γυναίκα τὸ σῶμα. Διὰ τοῦτο δὲν τὴν ἔκαμεν ἀπ' τὸ κεφάλι, διὰ νὰ μὴ καταφρονῆ τὸν ἄνδρα. Ὁμοίως πάλιν δὲν τὴν ἔκαμεν ἀπὸ τὰ ποδάρια, διὰ νὰ μὴ καταφρονῆ ὁ ἄνδρας τὴν γυναίκα». Ὁ Ἅγιος ἐδῶ ἐρμηνεύει κατὰ ἄριστον τρόπο τὴν ὀρθόδοξην ἀρχὴ τῆς ἰσότητος τῶν δύο φύλων, καθορίζοντας ἀμειβαῖα δικαιώματα καὶ ὑποχρεώσεις τοῦ ἑνὸς συζύγου πρὸς τὸν ἄλλον.

Στὴν καθημερινὴ πράξη τῆς ζωῆς εἶναι ἀδύνατο νὰ κατανοηθῆ ἡ ἰσότητα τῶν δύο φύλων μακρὰ ἀπὸ τὴ χριστιανικὴ ἀντίληψη. Κι' αὐτὸ γιὰτὶ ἡ ἔννοια τῆς ἰσότητος εἶναι ἀόριστη καὶ ἀκόμη καὶ γιὰ ὁμοειδῆ δυσκολοκατόρθωτη. Ὁ Νίτσιε ἔλεγε ὅτι σὲ ὅλη τὴ φύση δὲν ὑπάρχουν δύο πράγματα ἀπολύτως ἴσα. Ἔπειτα ἡ ἰσότητα καὶ σὰν λογικὴ καὶ μαθηματικὴ ἔννοια ἐκφράζει μόνο τὴν ἰσοτιμία καὶ τὴν ταυτότητα τῶν πραγμάτων. Γι' αὐτὸ οὔτε καὶ ἡ νομικὴ κατοχύρωση τῆς ἰσότητος μπορεῖ νὰ εἶναι ἀπόλυτα ἐγγυητικὴ, ἀλλὰ σχετικὴ ρύθμιση μιὰ καὶ οἱ ὑποχρεώσεις ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν ποικίλουν κάθε φορὰ ἀνάλογα πρὸς τὰ ἄτομα, τὸ ἐπάγγελμά τους, τὴ μὲρψωσή τους, τὸ περιβάλλον καὶ τὰ περιστατικὰ τῆς ζωῆς των. Ἄς μὴ λησμονοῦμε ἐπίσης, ὅτε οἱ νομοθετικὲς ρυθμίσεις τοῦ κράτους εἶναι ὅτε μὲν ὑπὲρ τῆς ἰσότητος τῶν δύο φύλων, ὅτε δὲ ὑπὲρ τοῦ ἐξευτελισμοῦ τῆς γυναικῆς. Γιὰτὶ ποιά τιμὴ μπορεῖ νὰ θεωρηθῆ ὅτι ἡ ἐπίσημη πολιτεία ἀποδίδει στὶς γυναῖκες, ὅταν κόπτεται τάχα γιὰ τὰ δικαιώματά των, ψηφίζει νόμους ποὺ προβλέπουν τὴν ἰσότητά των μὲ τοὺς ἄνδρες, καὶ ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος προστατεύει τὴν πορνογραφία, ποὺ ἀποτελεῖ καταρράκωσι τῆς γυναικείας ἀξίας καὶ προσωπικότητος;

Μέσα ὅμως στὴν Ἐκκλησίαν ἡ σχετικότητα τῆς

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 668 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 23-24/1985 τεύχους

ισότητα μεταβάλλεται σε απόλυτη ισοτιμία με σωτηριολογικές διαστάσεις. Για την τελική σωτηρία ισχύει το του Άπ. Παύλου: «Οὐκ ἐνί ἄρσεν και θήλυ». Καί αυτό, παρά το γεγονός, ότι όπως γράφει ο σύγχρονος βιολόγος ΑΙ. Karrel, ανάμεσα στα δύο φύλα υπάρχουν αμετάκλητες διαφορές και επιβάλλεται να τις έχουμε στο μυαλό μας για την οικοδόμηση του πολιτισμένου κόσμου (Ο άνθρωπος, αυτός ο άγνωστος, σ. 88).

Ἡ Ἐκκλησία δὲν ἀγνοεῖ τὰ πολλαπλᾶ προβλήματα ποὺ ἀντιμετωπίζει σήμερα ἡ γυναίκα σὰν σύζυγος, μητέρα, καὶ ἐργαζομένη ἢ καὶ σὰν ἄγαμος καὶ προβάλλουσα τὴν πνευματικὴ ὑπόστασή της ὡς εἰκόνας Θεοῦ, ἐνδιαφέρεται γιὰ τὴν, κατὰ τὸν καλύτερο τρόπο, ἐπίλυσί των, ἀσκοῦσα καὶ εἰς τὸ σημεῖο τοῦτο τὴν ἐνεργητικὴν ἐπιρροήν της πρὸς κατανοήσιν ἀπὸ τοῦ ἀμοδιῶς τῆς ἀνάγκης ὄχι μόνον νὰ ἀναγνωρισθοῦν ἀλλὰ καὶ νὰ κατοχυρωθοῦν τὰ δικαιώματα τῆς γυναίκας μέσα στὸ σπίτι καὶ ἔξω ἀπὸ αὐτό, σὲ μιὰ προσπάθεια ἐξασφάλισης ἴσης μεταχειρίσεως πρὸς αὐτήν. Παρὰ τὴν ὅμως δὲν παύει νὰ διακηρύσσει ὅτι ἡ ἰσότητα τῶν δύο φύλων ἐξ ἐπόψεως δικαιωμάτων καὶ ἀπολαῶν δὲν πρέπει νὰ ἐκλαμβάνεται καὶ ὡς ἰσοπέδωση καὶ ἄρνηση τῶν ἰδιαιτεροτήτων ἐκάστου φύλου ἢ καὶ ὡς πλήρης ἐξομοίωσή των καταργουμένης τῆς φυσικῆς τάξεως. Ὁ χριστιανικὸς φεμινισμὸς ἐπὶ 20 αἰῶνες τώρα ἔχει εἰς τὸ ἐνεργητικόν του ὄχι μόνον ἀγῶνες ἀλλὰ καὶ κατακτήσεις εἰς τοὺς τομεῖς τοῦ ἐξανθρωπισμοῦ καὶ τῆς κοινωνικῆς καταξιώσεως τῆς γυναίκας, τὴν ὁποῖαν παρέλαβε res, ὄργανον αἰσθησιασμοῦ, ἔνοιον τοῦ γυναικωνίτου, καὶ κατέστησε πρόσωπον, ἀξίαν, ὄσιαν, μάρτυρα, ἀγίαν, μητέρα, ἱεραπόστολον, παιδαγωγὸν καὶ χειραγωγὸν εἰς Χριστόν.

Τὰ Συντάγματα τῶν προηγμένων κρατῶν, ξεκινώντας ἀπὸ τὴν ἰσότητα τῶν δύο φύλων, ἐγγυώνται τὰ ἴδια δικαιώματα σὲ ἄνδρες καὶ γυναῖκες, δικαιώματα δηλ. στὴ μόρφωση, στὴ λήψη ἀποφάσεων γιὰ τὴν προσωπικὴ ζωὴ, στὴν ἐλευθερία ἐκλογῆς ἐπαγγέλματος, στὸ γάμο, στὴν κατοικία, στὴ θρησκεία. Δὲν ἔχει ἀκόμη ρυθμισθῆ παντοῦ τὸ θέμα τῆς ἴσης ἀμοιβῆς ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν, ἐνῶ ἡ ἐπαγγελματικὴ ἀπασχόληση θεωρεῖται ἀξιοπρεπέστερη ἀπὸ τὰ οἰκιακά. Σὲ πολλὰ μέρη, ὅπως π.χ. στὴ Γερμανία, ἡ Ἐκκλησία γίνεται ἡ συνήγορος τῆς γυναίκας, προβάλλοντας τὰ ἀνθρώπινα δικαιώματά της γιὰ τὴν πλήρη κατοχύρωσή τους ἀπὸ τὸ νόμο. Αὐτὸ ὅμως δὲν ἐμποδίζει τὴν Ἐκκλησία νὰ τονίζει παράλληλα ὅτι ἂν τὰ δύο φύλα εἶναι ἐξ ἐπόψεως ἀξίας ἴσα μεταξύ των, εἶναι ὡστόσο καὶ διαφορετικὰ στὶς ἐκδηλώσεις καὶ στὶς ἀνάγκες των. Γι' αὐτὸ τὸ σύνθημα ποὺ ἔχει ριφθῆ τελευταῖα ἀπὸ τὰ φεμινιστικὰ κινήματα, ὅτι δῆθεν δὲν ὑπάρχουν ἀνδρικοὶ καὶ γυναικεῖοι ρόλοι, εἶναι ἀπατηλὸ καὶ μεθοδεύει τὴν ἀνδροποίηση τῆς γυναίκας μὲ προφανῆ τὴ ζημία ποὺ θὰ τῆς ἐπιφέρει. Οἱ διαφορὲς ποὺ χαρακτηρίζουν κάθε φύλο, δὲν εἶναι

πάντοτε, ὅπως μὲ τὴ μέθοδο τῆς ὑπεραπλουστεύσεως ἰσχυρίζονται οἱ φεμινίστριες καὶ οἱ συνοδοιπόροι των, καρποὶ τῆς ἱστορίας μας ἢ τῆς παιδείας μας. Πολλὲς ἀπὸ αὐτὲς εἶναι ἐκ φύσεως, καὶ ὁ βιασμὸς τῆς φύσεως ἐκδικεῖται σκληρὰ. Στὴ χριστιανικὴ ἀνθρωπολογία οἱ διαφορὲς αὐτὲς δὲν ἐρμηνεύονται ἀπλῶς σὰν βιολογικὲς καὶ μὲ δευτερεύουσα σημασία γιὰ τὴν προσωπικότητα. Τὸ ἀρσενικὸ καὶ τὸ θηλυκὸ εἶναι τρόποι ἰκφράσεως τῆς ψυχῆς καὶ τοῦ σώματος. Τὸ καθένα ἔχει τὴ θέση του καὶ τὸν προορισμὸ του. Ἡ μητρότητα στὴ γυναίκα δὲν μπορεῖ π.χ. νὰ ὑποβαθμίζεται γιὰ νὰ τονισθῆ ἡ ἐπαγγελματικὴ τῆς ἐνασχόληση. Οὔτε ἐπιτρέπεται νὰ φορτῶνεται, ἐν ὄνοματι τῆς ἰσότητος, ἡ γυναίκα βάρη δυσβάστακτα γιὰ τὸν δικὸ της λεπτὸ ὄργανισμό, σὰν ἀπόδειξη ὅτι σὲ τίποτε δὲν ὑστερεῖ ἀπὸ τὸν ἄνδρα. Ἡ ἰσότητα τῶν δύο φύλων δὲν ἐπιτυγχάνεται μὲ τὸ νὰ ἀποκτήσωμε γυναῖκες ὁδηγούς ταξί ἢ φορτηγῶν ἀνατρεπομένων αυτοκινήτων, θερμαστὲς στὰ πλοῖα, σκαπανεῖς στοὺς δρόμους, χειριστὲς μηχανημάτων. Θὰ ἦταν ἀφροσύνη νὰ πιστεύομε ὅτι στερεώνομε τὴν ἰσότητα στὴν ἐξίσωση τῶν φυσικῶν διαφορῶν τῶν δύο φύλων. Ἄλλοῦ πρέπει νὰ ἀναζητηθῆ καὶ ἐκφραστῆ ἡ ἰσότητα αὐτὴ καὶ ὄχι στὴν ἀπάρνηση τῆς θηλυκότητος τῆς γυναίκας ἢ στὴν ἀλλοτρίωση τῶν ἀναντικατάστατων ρόλων τῆς στὴ ζωὴ καὶ στὴ συζυγία. Ἡ γυναίκα μένοντας θηλεία, δικαιούται νὰ θεωρεῖται ἰσότημη μὲ τὸν ἄνδρα. Ὅλα τὰ ἄλλα εἶναι προχειρότητες ποὺ ὑπηρετοῦν μᾶλλον τὴν δημαγωγία καὶ ὄχι τὰ συμφέροντά της.

Καὶ ὁ Ἕλληνας νομοθέτης θὰ πρέπει αὐτὲς τὶς ἀρχὲς νὰ τις ἔχει ὑπ' ὄψη του, γιὰ νὰ μὴ περιπέσει σὲ μοιραῖα λάθη, στερώντας τὴ γυναίκα ἀπὸ τὴ δύναμή της, τὴ δύναμη τοῦ φύλου της, ποὺ εἶναι δῶρον Θεοῦ στὸν ἄνθρωπο καὶ στὴν κοινωνία μας. Δὲν ὑπάρχουν ὑποτιμητικοὶ ρόλοι γιὰ τὸν ἄνδρα καὶ γιὰ τὴ γυναίκα. Ἰδιαιτέρα μέσα στὸ γάμο, δὲν εἶναι οἱ νομοθετικὲς ρυθμίσεις ἐκεῖνες ποὺ θὰ ἐξασφαλίσουν τὴν ἰσότητα, ὅσα εἶναι ἡ γ ν ἡ σ ι α ἀ γ ἀ π η μ ε τ α ξ ὶ τ ὶ ν σ υ ζ ὺ γ ω ν, ἡ ἀλληλοκατανόηση καὶ ἡ ἀλληλοανοχή. Στὸν χριστιανικὸ περίγυρο δὲν δίνεται τονισμὸς τῶν δικαιωμάτων, ἀλλὰ τῶν ὑποχρεώσεων. Καὶ αὐτὸ εἶναι τὸ μεγάλο μυστικὸ τῆς ἐπιτυχίας. Ἄνδρας καὶ γυναίκα εἶναι συνεργάτες, πλασμένοι ὁ ἓνας γιὰ τὸν ἄλλον. Ὑπῆρξε τραγικὸ τὸ λάθος τῶν φεμινιστικῶν κινήματων, ποὺ στράφηκαν ἐναντίον τῆς χριστιανικῆς πίστεως καὶ τῆς Ἐκκλησίας, στὴν προσπάθειά των νὰ τονίσουν τὰ δικαιώματα τῆς γυναίκας. Ἡ Ἐκκλησία, φορεὺς τοῦ πνεύματος τῆς Ἁγ. Γραφῆς καὶ τῆς πατερικῆς παραδόσεως, ἦταν καὶ εἶναι ἐκεῖνη ποὺ ἐμῆχθησε γιὰ νὰ ἐμπεδώσει στὶς καρδιὲς τῶν ἀνθρώπων τὶς ἰδέες γιὰ τὴν ἀληθινὴ ἰσοτιμία τῶν δύο φύλων. Καὶ ἡ θρησκευτικὴ τῶν γυναικῶν, σὰν μιὰ ξεχωριστὴ ἰδιότητά τους, δὲν μπορεῖ νὰ εἶναι ξένη πρὸς τὴ φύση τους, οὔτε νὰ πολεμηθῆ μὲ τὸ σύνθημα τῆς ἀποδεσμεύσεως ἀπὸ τὶς προλήψεις ἐκεῖνες, ποὺ τάχα τὴν ἐκράτησαν ἐπὶ αἰῶνες δεσμῶν. Δὲν εἶναι τῆς Ἐκκλησίας ὑπαυτιότητα ἢ ἐπὶ αἰῶνες καταδυνάστευση τῆς γυναίκας ἀπὸ τὶς πολιτεῖς. Ἡ Ἐκκλησία, μὴ δια-

θέτουσα τη χρήση της βίας, απευθύνεται πάντοτε στις ελεύθερες συνειδήσεις των ανθρώπων, διδάσκουσα την αλήθεια και εμπνέουσα τον σεβασμό στην εικόνα του Θεού. Μέσα σ' αυτά τα πλαίσια η Έκκλησία συνηγορεί στην προώθηση κάθε νομοθετικού ή και θεσμικού μέτρου που θα κατοχυρώνει τη μητρότητα και την ιδιότητα της γυναίκας σαν κυρίας του οίκου. Η προνομιακή μεταχείριση της μητέρας στην εργασία, ή αποζημίωση, ιατροφαρμακευτική περίθαλψη και συνταξιοδότηση ακόμη της νοικοκυράς κ.ά. βρίσκουν σήμερα συνήγορο την Έκκλησία που εκκινώντας από την αδαμάντινη βάση της χριστιανικής αγάπης μεταξύ των συζύγων δεν αρνείται ότι μπορεί να καταστή, σε περιπτώσεις απουσίας της, προστατευτικό τείχος για τη γυναίκα ή και κίνητρο για την εμπέδωση στις συνειδήσεις όλων των από Θεού σε κάθε ανθρώπινο πλάσμα δοσμένων δικαιωμάτων. Τα μέτρα αυτά, όλα υπάρχουν ή υπάρχουν, μικρή αξία μπορεί να έχουν, γιατί η αγάπη υπαγορεύει την πρόπουσα αμοιβαία συμπεριφορά των συζύγων, με γνήσια την αλληλοεξυπηρέτηση, αλληλοκατανόηση και αλληλοβοήθεια.

**

Αιτιώνται πολλοί την Έκκλησία, ότι τάσσεται δήθεν κατά της ισότητας των δύο φύλων, επειδή αποκλείει τις γυναίκες από την ιερωσύνη. Το θέμα αυτό δεν έχει καμμία σχέση με την ισότητα ή ανισότητα των δύο φύλων. Δεν αποκλείονται της ιερωσύνης οι γυναίκες επειδή είναι υπέρχεις κατώτερες του άνδρος, άλλ' επειδή ο Κύριος δεν μετέδωσε στις γυναίκες τη χάρη της ιερωσύνης, και η παράδοση της Έκκλησίας ήδη από τα πρώτα χρόνια, έμεινε πιστή στην πρακτική αυτή. Κατά τον καθ. Γ. Καρμίρη (έν τῃ Ὁρθοδόξῳ Ἐκκλησίᾳ αἱ γυναῖκες κατέχουσι τὸ κέντρον τῆς ἐκκλησιαστικῆς ζωῆς, ὡς ἀναπόσπαστα μέλη τῆς δομῆς τῆς Ἐκκλησίας καὶ τιμῶνται κατ' ἐπέκτασιν τῆς ἀποδομένης εἰς τὴν Μητέρα τοῦ Σωτῆρος τιμῆς, διακριθεῖσαι πολλαὶ ἐξ αὐτῶν ἐπὶ ἀκλονήτῳ πίστει καὶ ἀγιότητι βίου καὶ ὡς ἅγιοι τιμῶμεναι ἐν αὐτῇ) (Ἰω. Καρμίρη: Ἡ θέσις καὶ ἡ διακονία τῶν γυναικῶν ἐν τῇ Ὁρθοδόξῳ Ἐκκλησίᾳ, σ. 499-500). Ὁ δὲ Παναγιώτατος Οἰκουμηνικὸς Πατριάρχης Δημήτριος, προσφωνῶν τὸν Μάϊον τοῦ 1977 τὸν ἀγγλικανὸν Πριμάτον D. Coggan ἐπισκεφθέντα τὸ Φανάρι, ἔλεγε καὶ τὰ ἐξῆς σχετικὰ μετὰ τὴν χειροτονίαν τῶν γυναικῶν: «Πανορθοδόξως ἀποκρούομεν τὴν σημειουμένην νέαν κίνησιν τῆς ἀντιαποστολικῆς χειροτονίας γυναικῶν εἰς τοὺς βαθμοὺς τοῦ πρεσβυτέρου καὶ τοῦ ἐπισκόπου. Διότι, κατὰ τὴν Ὁρθόδοξον ἡμῶν Ἐκκλησίαν, ἱερὸν χρέος ἔχομεν, ὅπως ἐν πάσῃ εὐλαβείᾳ καὶ πιστότητι φυλάξωμεν καὶ διακονήσωμεν ὄχι μόνον τὴν ἐνότητά, τὴν ἀγιότητα, τὴν καθολικότητα, ἀλλὰ καὶ τὴν ἀποστολικότητα τῆς Ἐκκλησίας, κατὰ τὸ σύμβολον Νικαίας-Κων/λεως, πρὸς ὃ καὶ ὀφείλουσιν ἵνα ἀποβλέπωσιν ὅλοι αἱ πρὸς χριστιανικὴν ἐνότητα προσπάθειαι... Λέγοντες ταῦτα ἐπισήμως καὶ ὑπευθύνως, ὡς ἐκπρόσωπος τῆς Ὁρθοδόξιας, οὐδαμῶς διαστέλλομεν ἀρ-

σεν καὶ θῆλυ οὐδὲ μειοῦμεν τὴν ἱερότητα τῶν ἀνθρωπίνων δικαιωμάτων, τῆς ὁποίας εἴμεθα εὐκρινεῖς καὶ εὐθαρσεῖς ὑπέρμαχοι. Ἡμεῖς τιμῶμεν καὶ σεβόμεθα τὴν χριστιανὴν γυναῖκα καὶ ἐν τῇ λατρείᾳ ἡμῶν ἐξαίρετον τιμὴν ἀπονέμομεν τῇ Μαρίᾳ, τῇ Μητρὶ τοῦ κοινου Κυρίου ἡμῶν. Ὁ ἀπέθυμομεν δὲ ὅπως, ἀντὶ τῆς κινήσεως διὰ τὴν χειροτονίαν γυναικῶν, ἀξιεθῆ παρὰ πᾶσι τοῖς χριστιανοῖς, ἡ τιμὴ πρὸς τὴν Θεοτόκον, καὶ ὅπως αἱ σεβάσμιαι χριστιαναὶ ἡμῶν γυναῖκες, ὁμοῦ μετὰ τῶν ὑπὸ τῆς χριστιανικῆς Ἐκκλησίας τιμωμένων μυριάδων μαρτύρων καὶ ὁμολογητῶν ἁγίων γυναικῶν, παραμείνωσι παρὰ τῇ Θεοτόκῳ καὶ ὡς ἡ Θεοτόκος, τὴν ὁποίαν Αὐτὸς Οὐτός ὁ Θεὸς-Υἱὸς αὐτῆς καὶ Κύριος ἡμῶν ἐξήρσε τῶν Ἀποστόλων, ἐμπιστευθεὶς αὐτῇ τὴν ἱερουργίαν τῆς σωπῆς...» (ἐνθ. ἀνωτ. σ. 522-523). Οἱ γυναῖκες, ἀποτελοῦν ὄντως, τὸ ζωτικότερον τμήμα τοῦ χριστιανικοῦ πληρώματος. Ἡ Ἐκκλησία τοὺς ἐμπιστεύεται διακονίας ἀγάπης, κοινωνικῶν ἔργων, ἱεραποστολῆς, ἱερῶν ἐν γένει ἔργων. Χάρις εἰς αὐτὰς πορεῖ νὰ παρατάξει ἕνα ὀλόκληρο στρατό, ἔτοιμο νὰ ὑπηρετήσῃ τὸ ἔργον τῆς σωτηρίας, ὑπὸ τις ἐντολὰς τῶν ποιμένων καὶ διδασκάλων τῶν ὁποίων ἔχουν ἀναδειχθῆ πολῦτιμοι συνεργάτες. Ἡ ἐνταξί των, ἐν ἰσοτιμίᾳ μετὰ τοὺς ἄνδρες — πλὴν τῆς ἱερωσύνης — μέσα εἰς τὸν ὄργανισμόν τῆς Ἐκκλησίας καὶ ἡ ἀνάλογη πρὸς τὴν φύσιν των δραστηριοποίησίν των, εἶναι ἐπίδειξη τῆς περὶ ἰσότητος τῶν δύο φύλων διδασκαλίας τῆς Ἐκκλησίας καὶ ἡ πρακτικὴ ἐφαρμογὴ τῆς, τῆς ὁποίας κορύφωση καὶ ὑψίστη ἐκδήλωση εἶναι ἡ δυνατότης τῆς ἐπὶ ἴσοις ὅροις μετὰ τὸν ἄνδρα συμμετοχῆς καὶ τῆς γυναικας εἰς τὴν ἐν Χριστῷ σωτηρίαν καὶ ἀπολύτρωσιν.

**

Τελειώνοντας θὰ ἤθελα νὰ ἐπαναλάβω ὅτι ἡ ἑτερότης τῶν δύο φύλων ἐκφράζει τὴν ἐνότητά των καὶ εἶναι λάθος μοιραῖον ἢ κατάργησι τῶν διαφορῶν ποὺ προέρχονται ἀπὸ τὴ φύσιν χωρὶς νὰ θίγουν τὴν ἰσότητα. Καθὼς παρατηρεῖ ὁ Π. Εὐδοκίμωφ: ἡ ζωὴ δὲν εἶναι ἕνα βουνό, στὴν κορυφὴ τοῦ ὁποίου θὰ ἀνεβῶν οἱ ἄνδρες ἀπὸ τὴ μίαν πλευρὰ καὶ οἱ γυναῖκες ἀπὸ τὴν ἄλλη, ἀλλὰ καὶ οἱ δύο μαζὶ θὰ ξεκινήσουν καὶ θὰ φθάσουν συγχρόνως γιὰ νὰ ἀπολαύσουν τὴ συντροφιά τους καὶ ἐπάνω στὴ κορυφῇ) (Π. Εὐδοκίμωφ: Ἡ γυναῖκα καὶ ἡ σωτηρία τοῦ κόσμου, σ. 268). Τὸ ζήτημα τῆς καλύτερας ἐναρμονίσεως τῶν σχέσεων ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν καὶ τῆς ἰσότητος τῶν δικαιωμάτων καὶ ὑποχρεώσεων των δὲν εἶναι θέμα συμβιβασμῶν, ἀλλὰ ἄρσεως τῶν παρεξηγήσεων. Ἀπὸ τὴν ἐκτίμησι τῆς ὀρθῆς θέσεως τοῦ ἄνδρα καὶ τῆς γυναικας μέσα στὸν κόσμον ἀπορρέει καὶ ἡ ἰσοτιμία των. Ἡ Ἐκκλησία ὄχι μόνον δὲν ἀντιτίθεται στὴν ἀληθινὴ πνευματικὴ ἐξύψωση ἀμφοτέρων τῶν φύλων, ἀλλὰ ἀγωνίζεται ἐν λόγῳ καὶ ἔργῳ γιὰ τὴν κατασφάλισι τῆς ἰσοτιμίας μεταξύ των, καὶ τῆς νομικῆς των ἰσότητος, τονίζοντας ταυτόχρονα τὶς διαφορὰς ποὺ τὰ διακρίνουν καὶ ποὺ πρέπει νὰ παραμείνουν ἀνέπαφες. Ὁ ἀντιχριστιανικὸς προσανατολισμὸς τῶν φεμινι-

Η ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΤΩΝ ΓΡΕΒΕΝΩΝ

(Τοπωνυμία — Ίδρυσις — Διατελέσαντες άρχιερείς)*

28. Αϊμιλιανός Β' Δάγγουλας
δ' άπό Μελενίκου (1911-1920 και 1922-1924).

Ο κατά κόσμον Έπαμεινώνδας Α' Δάγγουλας έγεννήθη έν Άρτάκη τής έπαρχίας Κυζίκου τής Μ. Ασίας τή 1866. Έσπούδασε εις τήν κατά Χάλκην Θεολογικήν Σχολήν, έκ τή όποίας άπεφοιτήσεν τή 1899 μέ τόν βαθμόν «άριστα» και τόν τίτλον του διδασκάλου τής Όρθοδόξου Θεολογίας. Τήν 2αν Σεπτεμβρίου 1906 έξελέγη Μητροπολίτης Μελενίκου. Είς τόν θρόνον του τον παρέμεινεν μέχρι 8ης Δεκεμβρίου 1911, όπότε μετετέθη εις τήν Ίεράν Μητρόπολιν Γρεβενών, εις έποχήν έμπερίστατον λόγω των έθνικιστικών τότε έν Μακεδονία κινήσεων, τάς όποίας άντιμετώπισεν άνδρείως.

Είχε τιμηθή διά διαφόρων μεταλλίων των Βαλκανικών πολέμων, οι όποιοι έπραγμάτωσαν τούς πόθους και έδικαίωσαν τούς άγώνας των Μακεδόνων Ίεραρχών, μεταξύ των όποιων επίλεκτον μέλος ένύγχανεν και ο Αϊμιλιανός Δάγγουλας. Άπό τής άποφοιτήσεώς του έκ τής Σχολής μέχρι τής έκλογής του ως Μητροπολίτου Μελενίκου, ύπηρέτησεν ως Ίερατικώς προϊστάμενος του έν Γαλατᾶ ιεροϋ Ναού τής Παναγίας Καφατιανής. Τήν 13 Μαρτίου 1924 μετετέθη στην Ί. Μητρόπολιν Έλευθερουπόλεως. Έκοιμήθη έν Αθήναις τήν 9ην Νοεμβρίου 1927. Τής επικηδείου τελετής γενομένης έν τῷ Καθεδρικῷ ναῷ του Έδαγγελισμού, έν μέση πολλών ένδειξεων σεβασμού και τιμής προς τόν μεταστάντα έκ μέρους τής Έκκλησίας και τής Πολιτείας, τή 11 του ίδιου μηνός, προσέστη ή Α. Μακαριότης ο Άρχιεπίσκοπος Αθηνών Χρυσόστομος Α' συμπαραστατούμενος υπό δύο Έπισκόπων, παρέστησαν δέ ο πατριαρχικός άντιπρόσωπος μετά των παρεπιδημούντων άρχιερέων του Οικουμενικού Θρόνου και τινες των σεβ. συνοδικών Άρχιερέων. Είς τήν Ίεράν Μητρόπολιν φυλάσσεται έν κώδικι ή προσωπική αύτου άλληλογραφία άπό 17.8.1917 έως 13.2.1920 και τά πρακτικά

* Συνέχεια έκ τής σελ. 671 του ύπ' άριθ. 23-24 /1985 τεύχους.

στικών κινήσεων συνιστᾶ άδικη και ζημιογόνα τοποθέτηση για τίς ίδιες τίς γυναίκες. "Άδικη γιατί τίς στρέφει έναντίον τής Μητέρας των που πρώτη αύτή διεκήρυξε τήν ίσοτιμία των, και ζημιογόνα γιατί τίς στερεί άπό τήν πνευματική εκείνη δύναμη, που μόνη μπορεί να τούς έξασφαλίσει αύτό που ζητούν. Γι' αύτό και ή περιφρόνηση άπό μέρους μερικών γυναικών κάθε πνευματικής και θρησκευτικής αξίας και ή προβολή του δαιμονικού πνεύματος του άχαλινώτου εϋδαιμονισμού είναι πολύ επικίνδυνη για τήν έλληνική μας οι-

συνεδριών τής έφοροεπιτροπής τής Δημογεροντίας, τελούσης υπό τήν προεδρίαν του μητροπολίτου. Άξίζει να σημειωθή ένταύθα τό ύπ' άριθ. πρωτ. 109) 12.11.1917 Έγκύκλιον γράμμα αύτου άπευθυνθέν προς τόν Κλήρον και τόν Λαόν τής Μητροπόλεώς του, παραμονάς ένάρξεως τής νηστείας των Χριστουγέννων και εις περίοδον τής μάλιστα του 1917:

Ελλάβεσται οι ιερείς, εύλογημένοι Χριστιανοί τέκνα έν Κυρίῳ άγαπητά, χάρις ύμιν και ειρήνη άπό Θεού Κυρίου Παντοκράτορος, παρ' ήμῶν δέ εύχη και εύλογία.

Γνωστοποιούμεν πᾶσιν ύμιν, ότι, επειδή ή άκριθής τήρησις τής επί θύραις νηστείας των Χριστουγέννων, πάνυ σαφώς και σκοπιμώς υπό των Άγίων Πατέρων διαταχθείσης, διά μέν τήν έλλειψιν πολλών νηστεισίων ειδών, οίον ιχθύων, ελαιών, ελαίου κλ. και τήν καταπληκτικήν ύπερτίμησιν των άπαραιτήτων άποβαίνει μονονοχι άδύνατος, διά δέ τήν επιπολάζουσαν νόσον, ήτις ούκ όλίγους κατεβίβασεν εις τόν τάφον, καθίσταται άναντιορήτως επιβλαβής εις τήν ύγειαν, ήν διετάχθημεν παρῶ του Οδώντιου Πατρος ως κόρην όφθαλμού να φυλάττωμεν, επιτρέπομεν πᾶσι τοίς υπό τήν πνευματικήν ήμῶν δικαιοδοσίαν διατελοῦσι τήν κρεωφαγίαν, διά τό όλως έξαιρετικόν των περιστάσεων, υπό τόν όρον όπως πάντες άνεξαιρέτως μεταλάβωσι των άχράντων μιστηρίων καθ' οίανδήποτε έβδομάδα του Άγίου Τεσσαρακονθημέρου προσπαρασκευαζόμενοι δ' έξαήμερον νηστείας και έξομολογήσεως. Το δέ άπειρον έλεος του Παναγάρχου Θεού συγκαιταβαίνοντος έκάστοτε ταίς άσθενείαις των άνθρώπων και ή συγχώρησις Αυτού σὺν τῇ παρ' ήμῶν εύλογία εἴη μετά πάντων ήμῶν!

† Ο Γρεβενών Αϊμιλιανός».

Έτερον σημαντικόν κείμενον του Μητροπολίτου Γρεβενών Αϊμιλιανού Β' είναι τό ύπ' άριθ. πρωτ. 275 και άπό 28.8.1919, άπευθυνθέν «Τῷ Σεβασμιωτάτῳ Μητροπολίτῃ Προύσης Κυρίῳ Κυρίῳ Δωροθέῳ, Τοπο-

κογένεια, που άνέκαθεν στηρίχθηκε στο ιερό πρόσωπο τής Μητέρας. Έένα πρότυπα, άκριτα άποδεκτά, γίνονται ο τάφος τής ισότητος που φαίνεται να ύπηρετούν. Και όλιο έχουμε καθήκον να μη θάψουμε τήν ισότητα, αλλά τοποθετώντας τήν στο σωστό βάθος, να τήν άσκήσουμε στην πράξη με εύθύνη και με συνέπεια.

(ΤΕΛΟΣ)

† Ο Δημητριάδος ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΣ

τηρητῆ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Θρόνου καὶ τῆ Ἁγία καὶ Ἱερά Συνόδῳ, εἰς Κωνσταντινούπολιν», ἔνθα ἀπαντῶν εἰς τὴν ὑπ' ἀριθ. 5182 ἐγκύκλιον τῆς Ἱ. Συνόδου, ὑποβάλλει ζητηθεῖσαν ἔκθεσιν παντοειδῶν κακώσεων, τὰς ὁποίας ὑπέστη ὁ Ἱερός Κλήρος τῆς πολυπαθοῦς αὐτοῦ ταπεινῆς παροικίας, καταρτιθεῖσαν ἐπὶ τῇ θάσει ἀσφαλῶν πληροφοριῶν, τὰς ὁποίας ὁ ἴδιος περισυνέλεξεν παρ' αὐτῶν, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, τῶν παθόντων, ἢ τῶν οἰκογενειῶν τούτων¹³.

29. Νικολαοσ (1924 - 1933).

Ὁ αἰμίμηστος Μητροπολίτης Γρεβενῶν Νικόλαος (Παπανικολάου) ἐγεννήθη τῷ 1883 εἰς Σιάτισσαν. Μετὰ τὴν ἀποφοίτησίν του ἐκ τοῦ ἐν Σιατίστῃ Τραπαντζείου ἡμιγυμνασίου εἰσήχθη εἰς τὴν κατὰ Χάλκην Θεολογικὴν Σχολήν, ἐκ τῆς ὁποίας μετὰ τριετῆ φοίτησιν ἠναγκάσθη νὰ ἀποσυρθῆ λόγῳ σοβαροῦς ἀσθενείας. Μετὰ τὴν ἀνάρρωσίν του ἐχειροτονήθη διάκονος ὑπὸ τοῦ Μητροπολίτου Γρεβενῶν Ἀγαθαγγέλου ἐν Γρεβενοῖς. Ἐν συνεχείᾳ μετέβη εἰς Κωνσταντινούπολιν πρὸς ἐξακολούθησιν τῶν σπουδῶν του, μετὰ τὸ πέρασ τῶν ὁποίων προσελήφθη ὑπὸ τοῦ τότε Μητροπολίτου Μαρωεῖας Νικολάου ὡς ἀρχιδιάκονος καὶ ἀπεστάλη ὡς ἐπίτροπός του εἰς Θάσον, ἔπου διέμεινεν ἐπὶ δύο ἔτη, μετὰ ταῦτα προσληφθεὶς ὑπὸ τοῦ Γέροντός του εἰς τὴν ἔδραν τῆς ἐπαρχίας του, τὴν Γκιουμουλτζίναν, ἔνθα ὑπηρέτησεν ὡς Γενικός Ἀρχιερατικός Ἐπίτροπος ἐπὶ ὀκτώ συναπτὰ ἔτη, δηλαδὴ μέχρι τοῦ ἔτους 1914. Εἰς τὴν Ἐπαρχίαν Μαρωεῖας διακονῶν, συελήφθη τὸ 1913 ὑπὸ τῶν Βουλγάρων καὶ ἀπήχθη ὡς ὁμηρος εἰς τὴν Βουλγαρίαν μαζί μὲ ἄλλους ὁμογενεῖς, τὰ πάνδεινα ὑποστάς.

Τὸ ἔτος τοῦτο προαχθέντος τοῦ Γέροντός του εἰς Μητροπολίτην Καισαρείας, ἠκολούθησεν αὐτὸν εἰς Καισάρειαν ἔνθα καὶ προήχθη εἰς βοηθὸν αὐτοῦ ἐπίσκοπον, κατὰ Φεβρουάριον τοῦ 1917 ὑπὸ τὸν τίτλον «Νεαπόλεως» ἐνταῦθα ἔδρασεν ἐθνωφελέστατα καὶ ἐκκλησιαστικώτατα, διέμεινεν δὲ ὑπηρετῶν μέχρι τοῦ Φεβρουαρίου 1921, ὁπότε ἐξεδιώχθη ὑπὸ τοῦ Κεμάλ καὶ μετὰ μυρίους κινδύνους, ὁδοιπορῶν, ὑδριζόμενος καὶ προπηλακίζόμενος ὑπὸ τῶν Τούρκων κατώρθωσε καὶ ἔφθασε εἰς Κωνσταντινούπολιν.

Τὸ ἔτος 1921 διωρίσθη τοποτηρητῆς τῆς Ἱ. Μητροπόλεως Σιδηροκάστρου (Μελενίκου) ἀναπτύξας ὑπέροχον ἐκκλησιαστικὴν καὶ ἐθνικὴν δράσιν. Τὴν 13 Μαρτίου 1924 κατεστάθη Μητροπολίτης Γρεβενῶν ποιμάνας τὴν Ἐπαρχίαν του ἕως τὰ τέλη τοῦ ἔτους 1933.

Αἱ ἐπανειλημμένα κακουχίαι ἀφῆκαν ἔγνη διαβάσεως ἐπὶ τοῦ ὀργανισμού του καὶ μετὰ τρίμηνον πάλην πρὸς καρδιακὴν καὶ νεφρικήν νόσον, νοσηλευόμενος ἐν Θεσσαλονίκῃ, ὑπέκυψεν εἰς τὸν θάνατον. Διεκρίνετο

13. Τὰ ἀνωτέρω περιέχονται εἰς τὸ βιβλίον μου, «Στὸ δωμὸ τῆς ἐλευθερίας», Ἔκδοσις Ἱερῆς Μητροπόλεως Γρεβενῶν, 1983.

διὰ τὴν ἀνένδοτον δραστηριότητά του καὶ ἄκραν ἐπιμέλειάν του εἰς τὰ καθήκοντα αὐτοῦ, διὰ τὴν εὐσέβειάν του καὶ τὸν φλογερὸν του ἐνθουσιασμόν παντοῦ ὅπου καὶ ἂν ὑπηρέτησεν, προσέφερον τὰς ὑπηρεσίας του μετ' αὐταπαρνήσεως. Διὰ τὸν Νικόλαον δυνατὸν γὰ λεχθῆ τὸ τοῦ Παύλου «ἄλλοις ὑπηρετῶν ἀναλίσκομαι». Τόσον εἰς Μαρωεῖαν, ὅσον ἐν Θάσῳ καὶ Γκιουμουλτζίνῃ, ἐν Καισαρείᾳ καὶ ἐν Σιδηροκάστρῳ, ὅσον καὶ ἐν Γρεβενοῖς, ἀφῆκεν παντοῦ ἀρίστας ἐντυπώσεις ἀγαπώμενος καὶ ἐκτιμώμενος παρὰ πάντων. Ἡ κηδεῖα του ἐφάλῃ εἰς τὸν Ἱερόν Ναόν τῆς Ἁγίας Σοφίας εἰς Θεσσαλονίκην, χοροστατοῦντος τοῦ τότε Μητροπολίτου Γενναδίου Ἀλεξιάδη, ἀντιπροσωπεύοντος καὶ τὴν Ἱεράν Σύνοδον. Τοποτηρητῆς τῆς χηρυσάσης Ἱερῆς Μητροπόλεως Γρεβενῶν διωρίσθη ὑπὸ τοῦ Μακ. Προέδρου τῆς Ἱ. Συνόδου ὁ Ἀρχιερατικός Ἐπίτροπος, Οἰκονόμος Ἰωάννης Θεοδωρίδης.

Ἐπὶ τῆς ἀρχιερατείας τοῦ Γρεβενῶν Νικολάου, ἀποφάσει τῆς Διαρκοῦς Ἱερῆς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, κατὰ τὸ 1929, ἀνετέθη ἡ διαποιμάνσις καὶ ἡ θρησκευτικὴ διακυβέρνησις τῆς τέως Ἐπαρχίας Μετσόβου, τῇ Ἱερᾷ Μητροπόλει Γρεβενῶν. Ἐξ ἀφορμῆς δὲ αὐτῆς τῆς ἀποφάσεως ἐξεδόθη καὶ ἀπεστάλη ὑπὸ τοῦ Νικολάου πρὸς τοὺς Εὐλαβεστάτους Ἱερεῖς, Τιμωτάτους Προκρίτους καὶ λοιποὺς εὐλογημένους χριστιανούς τῆς πόλεως καὶ ἐπαρχίας Μετσόβου τὸ κάτωθι ἀρχιερατικὸν ἔγγραφον:

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ Ι. ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΣ ΓΡΕΒΕΝΩΝ

ἀριθ. πρωτ. 613

Ἐν Γρεβενοῖς τῇ 3ῃ Νοεμβρίου 1929

Εὐλαβεστάτοι ἱερεῖς, τιμώτατοι πρόκριτοι καὶ λοιποὶ εὐλογημένοι Χριστιανοὶ τῆς τε πόλεως καὶ τῶν χωρίων τῆς τέως Ἐπαρχίας Μετσόβου, τέκνα ἡμῶν ἐν Κυρίῳ ἀγαπητά, χάρις εἴη Ὑμῖν καὶ εἰρήνη παρὰ Θεοῦ, παρ' ἡμῶν δὲ εὐχὴ καὶ εὐλογία.

Βουλῇ καὶ εὐδοκίᾳ Θεοῦ, ἀποφάσει δὲ τῆς Σεβαστῆς Διαρκοῦς Ἱερῆς Συνόδου, ἡ διαποιμάνσις καὶ θρησκευτικὴ διακυβέρνησις τῆς τέως Ἐπαρχίας Μετσόβου ἀνετέθη τῇ Ἱερᾷ ἡμῶν Μητροπόλει.

Τοῦτο ἐξαγγέλλοντες κατὰ τὴν τάξιν πρὸς πάντας Ὑμᾶς καὶ παιρικῶς πάντας προσαγορεύοντες, πεποιθήμεν δι' μετὰ σιοργῆς καὶ ἀφοσιώσεως θὰ παρέχητε ἡμῖν τὴν συναντίληψιν καὶ ἐνίσχυσιν Ὑμῶν ἐν τῷ ἱερῷ ἡμῶν ἔργῳ.

Σὺν τῇ ὑπομνήσει δὲ τῆς κανονικῆς τάξεως τοῦ μνημονεύειν τοῦ ὀνόματος ἡμῶν ἐν οἷς τέτακται ἐν ταῖς ἱεραῖς τελεταῖς, διαβεβαιούμεθα δι', τὸ ἐφ' ἡμῖν, μετὰ παιρικῆς σιοργῆς καὶ προφρόνως πάντοτε παρέξομεν πᾶσαν συναντίληψιν εἰς πᾶν τὸ δυνάμενον ἐπιρῶσαι καὶ κρατῆναι τὸ ἔργον τῆς Ἐκκλησίας καὶ ἐνὸς ἐκάστου Ὑμῶν, εἰς δόξαν Χριστοῦ.

Ἐπὶ δὲ τούτοις εὐχὴν καὶ ἰκεσίαν πρὸς τὸν Κύριον ἀναπέμποντες ὅπως κρατύνη καὶ ἐνιοχὴ πάντας Ὑμᾶς εἰς τὸ δοκίμως καὶ ἀξίως πάντοτε τὴν τεταγμένην ἐν τῷ θείῳ Αὐτοῦ ἀμπελῶνι ἱερὰν διακονίαν ἐπιτελεῖν, αἰτούμεθα πᾶσι τὰ κράτιστα παρὰ Θεοῦ, οὗ ἡ χάρις καὶ τὸ ἀπείρον ἔλεος εἶη μετὰ πάντων Ὑμῶν.

Διάπυρος πρὸς Θεὸν εὐχέτης

Ο ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΗΣ

† Ο ΓΡΕΒΕΝΩΝ ΝΙΚΟΛΑΟΣ

Ὡς γνωστόν, ἡ ἱερὰ Μητρόπολις Μετσόδου ἰδρύθη ἐξ ἀφορμῆς τῶν ἐκ τῆς Μ. Ἀσίας καὶ Θράκης καταφυγόντων ἀρχιερέων εἰς τὸ ἐλεύθερον Ἑλληνικὸν Κράτος, διὰ τῆς ὑπ' ἀριθ. 4427 καὶ ἀπὸ 6ης Νοεμβρίου τοῦ ἔτους 1924 πράξεως τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, τῆς περιοχῆς ταύτης ἀνηκούσης τότε εἰς τὴν ἱερὰν Μητρόπολιν Ἰωαννίνων. Πρῶτος δὲ Μητροπολίτης Μετσόδου ἀνεδείχθη ὁ ἀπὸ Γάνου καὶ Χώρας Τιμόθεος. Οὗτος ἐποίμαγε τὴν νεοσύστατον Μητρόπολιν ἕως τῆς 19ης Φεβρουαρίου, ἡμέρας τῆς τελευτῆς του, ὅποτε, ὡς ἀναγράφει ὁ πρ. Λήμνου Βασίλειος Ἀτέσης εἰς τὸ διβλίον του «Ἐπισκοπικοὶ Κατάλογοι τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, ἐν Ἀθήναις 1975» ἐπανυπήχθη εἰς τὴν ἐξ ἧς ἀπεσπάσθη Ἱερὰν Μητρόπολιν Ἰωαννίνων. Πάντως μετὰ παρέλευσιν εἰκοσαμῆνου, ὡς προηγουμένως ἴδωμεν ἐκ τοῦ ἐγκυκλίου γράμματος τοῦ Γρεβενῶν Νικολάου καὶ περὶ τὰ τέλη τοῦ ἔτους 1929, ἀποφάσει «τῆς σεβαστῆς Διαρκοῦς Ἱεράς Συνόδου, ἡ διαποίμανσις καὶ θρησκευτικὴ διακυβέρνησις τῆς τῆς Ἐπαρχίας Μετσόδου ἀνετέθη τῇ ἱερᾷ Μητροπόλει Γρεβενῶν».

30. Γερβάσιος Σουμελίδης, ὁ ἀπὸ Σεβαστείας (1934-1943).

Ἐγεννήθη ἐν Κρώμνῃ τοῦ Πόντου τὸ ἔτος 1882 καὶ ἀπὸ νεαρᾶς ἡλικίας ἔτυχε τῆς προστασίας τοῦ θεοῦ του, μητροπολίτου Χαλδίας Γερβασίου, δαπάναις τοῦ ὁποίου ἐσπούδασε πρῶτον μὲν εἰς τὸ ἐν Ἀργυρουπόλει ἑλληνικὸν σχολεῖον, εἶτα εἰς τὴν ἐν Καισαρείᾳ Ἱερατικὴν Σχολὴν καὶ τέλος εἰς τὴν ἐν Χάλκῃ Θεολογικὴν Σχολὴν, ἐξ ἧς ἐξῆλθε τὸ 1905. Ἄμα τῷ πέρατι τῶν θεολογικῶν του σπουδῶν διωρίσθη καθηγητῆς καὶ ἱεροκήρυξ εἰς Ἀργυρούπολιν, ἔνθα εἰργάσθη μετ' ἀφοσιώσεως εἰς τὸ ὑψηλὸν ἔργον του ἐπὶ μίαν πενταετίαν.

Τὸ 1910, διὰ τὸν ἐπιδειχθέντα ὑπ' αὐτοῦ ζῆλον, ἐπεφορτίσθη μὲ τὰ καθήκοντα διευθυντοῦ τοῦ ἐν Πρασάρει τοῦ Πόντου Ἱεροδιδασκαλείου. Μετὰ δύο ἔτη ἐκλήθη ὑπὸ τοῦ τότε μητροπολίτου Διδυμοτείχου καὶ ὑπηρέτησε παρ' αὐτῷ ὡς ἀρχιερατικὸς ἐπίτροπος μέχρι τοῦ 1914, ἠχμαλωτίσθη ὑπὸ τῶν Βουλγάρων καὶ ὠδηγήθη εἰς Βουλγαρίαν ὡς ὄμηρος.

Μετὰ τινα χρόνον, ἀφεθεὶς ἐλεύθερος, ἦλθεν εἰς Κωνσταντινούπολιν, ἔνθα ἐχειροτονήθη ἐπίσκοπος, μὲ τὸν τίτλον τοῦ Σεβαστείας, καὶ προσελήφθη ὡς βοηθὸς παρὰ τῷ τότε μητροπολίτῃ Νεοκαισαρείας Πολυ-

κάρπῳ. Ὁ τελευταῖος ἀνέθηκεν εἰς τὸν νεαρὸν βοηθὸν του ἐπίσκοπον Γερβάσιον τὴν διαποίμανσιν τοῦ παφλαγονικοῦ τμήματος τῆς Μητροπόλεώς του. Ἐντὸς μικροῦ χρόνου ὁμοίως, ἕνεκα τοῦ α' παγκοσμίου πολέμου, ἠναγκάσθη νὰ ἐπανέλθῃ εἰς Κωνσταντινούπολιν, ὅπου τοῦ ἀνετέθησαν ὑπὸ τοῦ Πατριαρχείου διάφοροι ἀποστολαί.

Ἀπὸ τοῦ 1918 ἤρχισεν ἡ δρᾶσις αὐτοῦ, ἡ ἀναφερομένη κατ' ἀρχὰς μὲν εἰς τὴν περισυλλογὴν τῶν ἐφήθων χριστιανῶν, τῶν ἐργαζομένων εἰς τουρκικὰς οἰκογενείας, κατόπιν δὲ εἰς τὴν μεταφορὰν τοῦ χριστιανικοῦ πληθυσμοῦ τῆς κεντρικῆς Μικρᾶς Ἀσίας εἰς τοὺς λιμένας τῶν ἀκτῶν αὐτῆς. Μεγάλῃ ὑπήρξεν ἡ συμβολὴ του εἰς τὴν διάσωσιν πλήθους κειμηλίων, τὰ ὁποῖα, παραλαβὼν ἐκ τῆς περιοχῆς Κολωνίας, παρὰ τὸν Πόντον (ἔνθα εἶχε σταλῆ ἀπὸ τοῦ 1919 πρὸς διαποίμανσιν τῶν αὐτόθι χριστιανῶν), ὡς καὶ ἄλλων περιοχῶν, μετέφερεν εἰς Ἑλλάδα κατὰ τὸ 1924.

Εἰς Ἑλλάδα εἰργάσθη παντοιστρόπως ὑπὲρ τῶν προσφύγων καὶ δὴ πρὸς πνευματικὴν αὐτῶν στήριξιν. Ὑπὸ τοῦ τότε ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν Χρυσόστομου Παπαδοπούλου διωρίσθη ἀρχιερατικῶς προϊστάμενος ἐν Νέᾳ Κοκκινιά, τῆς περιοχῆς Πειραιῶς. Εἰς δὲ τὴν θέσιν ταύτην παρέμεινε μέχρι τοῦ Φεβρουαρίου 1934, ὅτε ἡ Ἱ. Σύνοδος ἐξέλεξεν αὐτὸν παμψηφεί διὰ τῆς χηρεύουσας Μητροπόλεως Γρεβενῶν, τὴν ὁποίαν ἐποίμαγε θεοφιλῶς, ἐπιδειξάς σύνεσιν καὶ ἀγάπην πρὸς τὸ ποίμνιον του.

Τὸν βίον ἐξεμέτρησεν ὁ Γερβάσιος τὴν 16ην Ἀπριλίου 1943, καταλιπὼν μνήμην πνευματικοῦ καὶ χρηστοῦ ποιμενάρχου, ἀναλώσαντος ἑαυτὸν εἰς τὴν ἀνακούφισιν τῶν δεινῶς χεμαζομένων διὰ τὰς πολιτικὰς συνθήκας χριστιανῶν¹⁴.

31. Θεόκλητος Σφήνας (1944-1950).

Ἐγεννήθη ἐν Πειραιεῖ, ὅπου καὶ διήκουσε τὰ γυμνασιακὰ μαθήματα. Θεολογικὰ μαθήματα παρηκολούθησεν εἰς τὴν Θεολογικὴν Σχολὴν τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, μετὰ τὸ πέρας τῶν ὁποίων κατετάγη εἰς τὰς τάξεις τοῦ ἱεροῦ Κλήρου. Ἀπὸ τοῦ ἔτους 1918 ὑπηρέτησεν ὡς ἱερατικῶς προϊστάμενος τοῦ ἐν Πειραιεῖ ἱεροῦ Ναοῦ τοῦ Ἁγ. Κωνσταντίνου, διακονήσας τὸν λαὸν τοῦ Κυρίου μετ' αὐταπαρνήσεως καὶ πλήρους ἀφοσιώσεως εἰς τὰ ἱερατικὰ αὐτοῦ καθήκοντα, ἐκτιμώμενος κατὰ κοινὴν ὁμολογίαν ἕως τῆς σήμερον ὑπὸ πάντων.

Δι' εἰδικούς λόγους, θρησκευτικούς καὶ ἐθνικούς, ἀποσταλεὶς τὸ 1921 εἰς τὴν βουλγαρικὴν πρωτεύουσαν πρὸς διακονίαν τῶν χριστιανῶν τῆς ἐκεῖ ἑλληνικῆς παροικίας, ἐξετέλεσε μετὰ πολλῆς συνέσεως τὴν ἐξόχως λεπτὴν αὐτοῦ ἀποστολήν.

Τῷ 1943 ἐξελέγη ὑπὸ τῆς Ἱεράς Συνόδου Μητρο-

14. «Ἐκκλησία» IB (1934) σ. 55 καὶ KA (1944) σ. 32 «Θρησκευτικὴ καὶ Ἠθικὴ Ἐγκυκλοπαίδεια», τόμ. 4 σσ. 356-357.

πολίτης Γρεβενῶν εἰς περίοδον ἄκρως χαλεπῆν, καθ' ὅσον εἰς τὴν ἀκριτικὴν ταύτην ἐπαρχίαν ἔλαχεν ὁ κληρὸς δοκιμασιῶν δεινοτάτων, ἐναντίον τῶν ὁποίων μετὰ σπανίας εὐφυχίας ὑψώθη σφριγηλότατος ἡγέτης, ἀναπτύξας ἐξαιρετον ἐθνικοθηρατικὴν δραστηριότητα καὶ πλῆθος ἀγώνων ἀμύνης τῆς πόλεως καὶ ὁλοκλήρου τῆς ἐπαρχίας κατὰ τῶν ἐπιθούλων ἐπιδρομῶν τῆς φιλιτάτης ἡμῶν Πατρίδος καὶ τῆς Ὁρθοδόξου Πίστεως ἡμῶν. Πάντοτε ἔμεγεν ἐπὶ τῶν ἐπάλλεων ἀγρυπνῶν καὶ μαχόμενος. Ἐνισχύων ἐκάστοτε ὡς γνήσιος Ἑλληγὴν Ἱεράρχης διὰ τε τοῦ παραδείγματός του, τῶν ἐμπνευσμένων λόγων του καὶ τῆς σθεναρωτάτης αὐτοῦ πολιτείας τὸν ὑπ' αὐτοῦ ἠρωϊκὸν κληρὸν καὶ τὸν ποιμενόμενον λαόν, ἀνεδείχθη ἀντάξιος διάδοχος γεραρῶν προκατόχων καὶ συνεχιστῶν τῶν τοῦ Γένους ἡμῶν ἐκκλησιαστικῶν καὶ ἐθνικῶν παραδόσεων.

Ἐξεδήμησε πρὸς Κύριον τὴν 25ην Σεπτεμβρίου 1950, μετὰ ἀπὸ ἐπώδυνον ἀσθένειαν. Ἡ Ἐκκλησία μετὰ πολλοῦ ἄλλοις ἐπέπλησεν ἐπὶ τῇ ἀπωλείᾳ τοῦ ἀξίου τούτου Ποιμενάρχου. Ἡ νεκρώσιμος ἀκολουθία του ἐψάλη τὴν ἐπομένῃν τοῦ θανάτου του εἰς τὸν ἱερὸν ναὸν τοῦ Ἁγίου Κωνσταντίνου Πειραιῶς χοροστατοῦντος τοῦ Μητροπολίτου Ὑδρας Προκοπίου, συμπαραστατομένου ὑπὸ πολλῶν συνοδικῶν καὶ ἄλλων παρεπιδημούντων Ἀρχιερέων. Τὸν ἐπικηδεῖον εἶπεν ὁ Μητροπολίτης Χίου Παντελεήμων. Ἐξ ὅσον ἐνθυμούμεθα κατὰ τὴν κηδείαν, ὁ εὐσεβὴς λαὸς τοῦ Πειραιῶς κατόδυνος ἐκήδευσεν τὴν τιμὴν τοῦ προσφιλοῦς συμπολίτου καὶ πνευματικοῦ του πατρὸς σορὸν, ἀκολουθήσας ταύτην πεζοπορῶν ἕως τοῦ νεκροταφείου τῆς Ἀναστάσεως, ἔξω τῆς πόλεως. Ἄν καὶ ἀπὸ τότε ἔχουν παρέλθει ὑπὲρ τὰ τριάκοντα καὶ πέντε ἔτη ἢ μῆνιμα τοῦ «καλοῦ κάγαθοῦ» κληρικοῦ εὐρίσκεται εἰς πολλῶν Πειραιωτῶν τὴν σκέψιν. Εἰς τὴν Μητρόπολιν τῶν Γρεβενῶν παραμένουν ἢ μορφή καὶ οἱ ἀγῶνες του ὑπὲρ τῶν ἰδανικῶν τοῦ Ἔθνους καὶ τῆς ἀμωμῆτου ἡμῶν Πίστεως φωτεινὰ μετέωρα καὶ καθοδηγητικὰ σημεῖα εἰς κάθε δύσκολον περίοδον τῆς ἐθνικῆς καὶ ἐκκλησιαστικῆς ζωῆς.

32. Φίλιππος Τζορβάς (1951-1958).

Ὁ Φίλιππος ἐγεννήθη εἰς Μέγαρα Ἀττικῆς τὸ ἔτος 1913. Ἡ ἐκλογή του ὡς μητροπολίτου Γρεβενῶν ἐγένετο τὴν 25ην Σεπτεμβρίου τοῦ 1951. Τὴν ἐπομένην Κυριακὴν, 30ην Σεπτεμβρίου, ἐπηκολούθησεν ἢ χειροτονία αὐτοῦ εἰς ἐπίσκοπον κατὰ τὴν θέαν λειτουργίαν εἰς τὸν ἱερὸν Ναὸν τοῦ Ἁγίου Ἀποστόλου καὶ Εὐαγγελιστοῦ Λουκᾶ Πατησίων Ἀθηνῶν, ἔνθα καὶ ἐφημέρευεν. Μετ' οὐ πολλὰς ἡμέρας, τὴν 11ην Νοεμβρίου τοῦ ἰδίου ἔτους καὶ μετὰ τὴν ὑπογραφήν τοῦ σχετικοῦ Βασιλικοῦ Διατάγματος, ἡμέραν Κυριακὴν καὶ ὄραν 11ην πρωϊνὴν εὐρίσκατο ἐν μέσῳ τοῦ εὐσεβοῦς λαοῦ τῆς πόλεως καὶ ἐπαρχίας Γρεβενῶν διὰ τὴν καθιερωμένην ἐνθρόνισιν.

Ὁ τότε εὐλαβὴς καὶ φιλόπατρις δήμαρχος τῆς Πόλεως, ἱατρὸς Ἡλίας, χαιρετῶν τὴν ἀφιξίν τοῦ νέου ποι-

μενάρχου, εἰς προσφώνησίν του μεταξὺ τῶν ἄλλων εἶπεν καὶ τοὺς ἐξῆς λόγους, οἱ ὅποιοι δίδουν σαφεστάτην εἰκόνα τῆς τότε ἐποχῆς:

«Φθάνετε, Σεβασμιώτατε, εἰς μίαν ἐποχὴν κρίσιμον, ἐποχὴν δοκιμασίας, ἐποχὴν περιοιολογῆς καὶ ἀνοικοδομήσεως. Τὰ ἐρείπια τοῦ πολέμου, τοῦ ἐμρησμοῦ, τῶν ἀναστατώσεων καὶ τῆς μὴ κοπασάσης θνέλλης εἶναι ἀρθρα γύρω μας. Ὁ δρίζων ὁ διεθνὴς εἶναι ἀκόμη ζοφερός, ἢ ζωὴ εἶναι ἀκόμη τραγική. Πολλοὶ δὲν χορταίνουσι τὸ ψωμί των. Ὑπάρχουσι παιδιὰ, πὸν ὑποσιτίζονται. Ὑπάρχουσι ἄνθρωποι, πὸν δὲν ἔχουσι φάρμακα, ὁ σάλος τῶν ἰδεολογικῶν ἀντιθέσεων δὲν ἔχει κοπάσει. Ὁ πόνος εἶναι ἀπλωμένος παντοῦ, ἢ ἀγωνία συνέχει κάθε ψυχὴν. Ἡ κούρασις αἰσθητή...

» Ἡ τραγικὴ αὐτὴ κατὰστασις ἀντιμετωπίζεται καὶ εἰς τὴν ἐρημιωθεῖσαν Ἐπαρχίαν τῶν Γρεβενῶν. Τὰ Γρεβενὰ εἶναι ἢ ἐνδοξος, ἢ πολυπαθὴς πόλις τῆς ἀθανάτου Ἑλλάδος. Ὑπῆρχεν ὁ προμαχὼν καὶ παλαιὰ καὶ σοφία. Ἐδῶ ὑψώνει τὸν δαυλὸν τοῦ παραδείγματος ὁ Ἐθνομάρτυς Αἰμιλιανός. Ἐδῶ ἀπέθαναν εἰς τὰς ἐπάλλεσις τοῦ καθήκοντος ἴσοι ἄλλοι ἀγωνιστὰ Ἱεράρχαι. Καὶ ὅλος αὐτὸς ὁ κόσμος, πὸν με τὴσιν συγκίνησιν καὶ ἴσον ἐνθουσιασμόν οἶς ὑπεδέχθη καὶ οἶς ὑποβάλλει εὐλαβῶς τὰ σέβη του, ἐξαιτούμενος τὴν εὐλογίαν Σας, ἔχει τὴν ἱστορίαν του. Ὁ καθέννας ἐπέρασεν καὶ ἀπὸ ἓνα δρᾶμα. Ὅλοι εἶναι ἀγωνιστὰ καθέννας εἰς τὸν τομέα του. Ὅλοι εἶναι ἥρωες καθέννας εἰς τὴν περιοχὴν του. Τὸ εὐχάριστον δέ, Σεβασμιώτατε Πάτερ, εἶναι ὅτι ὅλοι μας εἴμεθα καὶ ἐμείναμε χριστιανοί.

» Γνωρίζουσι ὅλοι μας καλά, ὅτι ὁ μοναδικὸς δρόμος τῆς σωτηρίας εἶναι ὁ δρόμος τοῦ Θεανθρώπου. Μόνον ὁ Θεάνθρωπος θὰ μᾶς χαρίσῃ τὴν εἰρήνην τῆς ψυχῆς, πὸν εἶναι ἢ θάσις τῆς πραγματικῆς εὐτυχίας. Ἡμπορεῖ νὰ διαπράξαιμε σφάλματα εἰς τὰ μαύρα αὐτὰ χρόνια τῆς κατοχῆς καὶ τοὺς χαλεποὺς αὐτοὺς καιροὺς τοῦ ἐμφυλίου σπαραγμοῦ, ἀλλὰ εἴμεθα ἔτοιμοι νὰ συμφιλιωθῶμεν με τὸν Θεόν, εἴμεθα ἔτοιμοι νὰ δουλεύσωμεν τῷ Κυρίῳ ὑπὸ τὴν καθοδήγησιν καὶ εὐλογίαν Σας. Εἴμεθα ὅλοι τραυματισμένοι ψυχικῶς ἀπὸ τὰ δεινὰ τῆς δεκαετιῆς αὐτῆς καταιγίδος, πὸν ἐσάρωσεν τὰ πάντα καὶ ἔσειε ὅλα τὰ ιδεώδη καὶ τὰ ἰδανικά...».

Ὁ Φίλιππος ἐπὶ ἐπταετίαν ὡς Μητροπολίτης Γρεβενῶν ἀνέπτυξεν ἐξαιρετον δραστηριότητα, εἰς ἐποχὴν μάλιστα πολὺ δύσκολον, ὡς ἀνωτέρω περιεγράφη, ἐργασθεὶς μετὰ πλήρους αὐταπαρνήσεως, ἀγαπῶν τοὺς πάντας καὶ ἀγαπώμενος ὑπὸ πάντων. Ὡς ἐκ τούτου ἢ Ἐπαρχία Γρεβενῶν μετὰ τὴν ἐκλογήν του ὡς Μητροπολίτου Δράμας κατὰ τὴν 14ην Ὀκτωβρίου 1958, ὄντως ἐστερήθη τοῦ ἱκανωτάτου Ποιμενάρχου τῆς. Ὁ λαὸς κατὰ τὴν ἀποχαιρετιστήριον λειτουργίαν εἰς τὸν Καθεδρικὸν Ναὸν τοῦ Ἁγ. Ἀχιλλίου, τὴν 19ην τοῦ ἰδίου μηνός, μετὰ βαθυτάτης συγκινήσεως ἀπεχαιρέτισεν τὸν στοργικὸν του ποιμενάρχην καὶ μετὰ δακρύων εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς συνώδευσεν τὸν Μητροπολίτην του μέ-

χρι τών όρίων τής Έπαρχίας. Ο Τύπος έγραφε τότε περί του Μητροπολίτου:

«Ο Σεβασμιώτατος κ. ΦΙΛΙΠΠΟΣ ποιμένας επί έπιασίαν τήν άκροικήν περιφέρεια τών Γρεβενών εξέλεγε υπό τής Έρας Συνόδου Μητροπολίτης Δράμας και άνεχώρησε τήν παρελθούσα έβδομάδα προπεμφθείς μετά τιμών. Η Έπαρχία μας έστερηθή ενός ικανοτάτου Ποιμενάρχου. Ο Σεβασμιώτατος Φίλιππος είναι μία εξέχουσα προσωπικότης. Η σύντομος ποιμαντορία του έν Γρεβενούς άφησε βαθύτατα ίχνη. Κατεστραμμένους Ναούς άνωκοδόμησε. Εύαγγή ιδρύματα συνέστησε και συνεπλήρωσε. Φιλανθρωπίαν ήσκησε. Μητροπολιτικόν μέγαρον έκτισε και διά τήν έθνικορθοροσκειτικήν άνασυγκρότησιν και άνάπλασιν του λαού έξαισίως ειργάσθη και έμόχθησεν. Ο λαός τής πόλεως και τής Έπαρχίας Γρεβενών έκφράζει τήν εύγνωμοσύνην του προς τόν έξαιρετικόν τούτον Έραρχην και εύχεται εις Αύτόν μακρότητα ήμερών και συνέχισιν καρποφόρου Ποιμαντορίας του». (Έφημερ. τής Κοζάνης «ΕΝΩΣΙΣ» τής 2ας Νοεμβρίου 1958).

Υπό του Μητροπολίτου Φιλίππου έξεδόθησαν τά κάτωθι έργα:

1. Έργα τιμίου ιδρώτος, Άθήναι 1953.
2. Η διακονία μου έν τή Έπαρχία Γρεβενών, Άθήναι.
3. Εισήγησις εις τήν Έραν Σύνοδον τής Έραρχίας του Οκτωβρίου 1960, Άθήναι 1960.
4. Αναδιόργανωσις τής Έκκλησίας, Άθήναι 1961.
5. Σταθμοί τής ζωής, Άθήναι 1962.
6. Τό οικογενικόν πρόβλημα τής Έκκλησίας, Άθήναι 1963.
7. Ο συναρπαστικός Έροκήρυξ και Μυσταγωγός, († Ο Καρυστίας και Σκύρου Παντελεήμων), Άθήναι 1964.
8. Μνημεία Άγάπης, Άθήναι 1964.
9. Τά άσάλευτα θεμέλια (Άπό τίς Εύαγγελικές περικοπές τών Κυριακών), Άθήναι 1964.
10. Άκολουθία του Άγίου ένδόξου και Πανευφήμου Άποστόλου Φιλίππου, Άθήναι 1964.
11. Τό χέρι του Θεού (δευτέρα έκδοσις έπηυξημένη), Άθήναι 1983.

33. Χρυσόστομος Παπαϊγνατίου (1960 - 1975).

Έγεννήθη εις Κυδωνίας τής Μ. Άσίας τό έτος 1905. Τό 1926 εισήλθεν εις τάς τάξεις του Κλήρου, χειροτονηθείς διάκονος υπό του Μητροπολίτου Λαγκαδά Γερμανού. Τό 1937 έχειροτονήθη πρεσβύτερος υπό του τότε μητροπολίτου Καρυστίας Παντελεήμονος Φωστίνη. Εις Άθήνας έπεράτισε τάς γυμνασιακάς αυτού σπουδάς και έν συνεχεία τάς θεολογικάς, φοιτήσας εις

τήν Θεολογικήν Σχολήν του Πανεπιστημίου Άθηνών. Άπό τό 1940 έως τό 1960 διετέλεσεν έφημέριος του Ι. Ναού Άγίου Γεωργίου του δήμου Ταύρου έν Άθήναις, διακονήσας μετ' αύταπαρνήσεως και αύτοθυσίας τό πτωχόν και δοκιμαζόμενον ποιμνίόν του καθ' όλον τό έν λόγω χρονικόν διάστημα, ιδιαιτέρως δέ κατά τάς σκληράς περιστάσεις του έλληνοϊταλικού πολέμου, τής ξενικής κατοχής και του Δεκεμβριανού κινήματος. Ως έκτακτος Έροκήρυξ έστάλη εις Μακεδονίαν και ανέλαβε και άλλας έκκλησιαστικάς άποστολάς. Κατά τήν περίοδον του έμφυλίου πολέμου έπιστρατευθείς, υπηρέτησεν ως στρατιωτικός ίερεύς εις τήν 61ην Ταξιαρχίαν, ακολουθήσας ταύτην εις τάς μάχας τών Άγράφων, του Βιτσιού και του Γράμμου. Τό 1953 διωρίσθη υπό του Άρχιεπισκόπου Άθηνών Σπυριδωνος γραμματεύς τής Έρας Συνόδου τής Έκκλησίας τής Ελλάδος, υπηρέτησας εις τήν θέσιν ταύτην επί μίαν έπταετίαν.

Κατά Μάιον του 1960 εξέλεγε υπό τής Έραρχίας τής Έκκλησίας τής Ελλάδος μητροπολίτης Γρεβενών. Χειροτονηθείς δέ τήν 22αν Μαΐου 1960 υπό του Άρχιεπισκόπου Άθηνών Θεοκλήτου, ένεθρονίσθη έν συνεχεία εις τήν έδραν αυτού, ποιμένας θεοφιλώς τήν λαχούσαν αυτόν έπαρχίαν έως του 1975¹⁵.

34. Σέργιος Η. Σιγάλας (1976 -).

Κατά κόσμον Άντώνιος Πέτρος Σιγάλας εξέλέγη μεν Μητροπολίτης Γρεβενών έν τή συνεδρία τής Έρας Συνόδου τής 12ης Αύγουστου 1976, τής 119ης Συνοδικής Περιόδου και κατά τάς διατάξεις του ισχύοντος τότε Καταστατικού Χάρτου (Ν.Δ. 87) 1974), του μικρού μηνύματος τελεσθέντος αύθημερόν έν τή πανσέπτω Έραφ Ναφ τών Παμμεγίστων Ταξιαρχών τής σεβασμίας Ι. Μονής Πετράκη.

Άναδεξάμενοι δέ τήν διαποίμανσιν τής ιστορικής ταύτης Μητροπόλεως Γρεβενών, διατελούμεν έν αύτή άρχιερατεύοντες Θεΐφ έλέει και Χάριτι Χριστού.

(ΤΕΛΟΣ)

† Ο Γρεβενών ΣΕΡΓΙΟΣ

15. «Θρησκευτική και Ηθική Έγκυκλοπαίδεια», τ. 12, σσ. 428-429. «Έκκλησία» ΑΖ' (1960) σ. 237 και 374-375.

ΑΝΑΓΚΑΙΑ ΠΡΟΣΘΗΚΗ

Εις τό Χρονικόν τής 40ετηρίδος του Σεβ. Μητροπολίτου Μυτιλήνης κ. Ιακώβου («Έκκλησία» τεύχος 23 - 24/1 - 15 Δεκεμβρίου 1985) δέν έσημειώθη εκ παραδρομής ότι χαιρετιστήρια μηνύματα τής Α.Θ.Π. του Οικουμενικού Πατριάρχου κ. Δημητρίου, τής Έρας Συνόδου τής Έκκλησίας τής Ελλάδος και τής Α.Μ. του Άρχιεπισκόπου Άθηνών και πάσης Ελλάδος κ. Σεραφείμ άνέγνωσαν ό Σεβ. Τυρολόης και Σερεντίου κ. Παντελεήμων, ό Σεβ. Μεγάρων και Σαλαμίνας κ. Βαρθολομαίος και ό Σύμβουλος και Έκπρόσωπος επί θεμάτων Τύπου του Μακαρ. κ. Ι. Μ. Χατζηφώτης.

Η ΕΚΛΟΓΗ ΚΑΙ ΧΕΙΡΟΤΟΝΙΑ ΤΩΝ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΩΝ ΑΡΓΟΛΙΔΟΣ ΚΑΙ ΚΙΤΡΟΥΣ *

Β' Η ΧΕΙΡΟΤΟΝΙΑ ΤΟΥ ΑΡΓΟΛΙΔΟΣ

Η χειροτονία σὲ Ἐπίσκοπο τοῦ ἐψηφισμένου Μητροπολίτου Ἀργολίδος κ. Ἰακώβου ἔγινε τὸ Σάββατο 23 Νοεμβρίου 1985 στὸν Καθεδρικό Ναό Ἀθηνῶν.

Τῆς θ. Λειτουργίας προέστη ὁ Μακ. Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Σεραφεῖμ, συμπαραστατούμενος ὑπὸ τῶν Σεβ. Μητροπολιτῶν Ἄρτης κ. Ἰγνατίου, Γόρτυνος καὶ Μεγαλοπόλεως κ. Θεοφίλου, Νέας Σμύρνης κ. Χρυσοστόμου, Σισανίου καὶ Σιατίστης κ. Ἀντωνίου, Μεσογαίας καὶ Ἀζυρεωτικῆς κ. Ἀγαθονίκου, Δημητριάδος κ. Χριστοδούλου, Θεσσαλιώτιδος καὶ Φαναριοφερσάλων κ. Κλεόπα, Σάμου καὶ Ἰκαρίας κ. Παντελεήμονος, Παραμυθίας, Φιλιατῶν καὶ Γηρομερίου κ. Τίτου, Πειραιῶς κ. Καλλινίκου, Περιστερίου κ. Χρυσοστόμου, Καλαβρύτων καὶ Αἰγιαλείας κ. Ἀμβροσίου, Νικοπόλεως καὶ Πρεβέζης κ. Μελετίου, Μονεμβασίας καὶ Σπάρτης κ. Εὐσταθίου, Θήρας κ. Παντελεήμονος, Καστορίας κ. Γρηγορίου καὶ τοῦ Θεοφ. Ἐπισκόπου Ἀνδρούσης κ. Ἀναστασίου. Εἰς τὸ Ἅγιον Βῆμα παρήσαν, συμπροσευχόμενοι, καὶ ἕτεροι Ἀρχιερεῖς.

Μετὰ τὴν προσφώνηση τοῦ Μακ. Ἀρχιεπισκόπου, ὁ χειροτονούμενος Σεβ. Ἀργολίδος ἀντιφώνησε, εἰπὼν τὰ ἑξῆς:

Μακαριώτατε,

Κατὰ τὴν ἱερὰν καὶ συγκλονιστικὴν ταύτην στιγμήν, κατὰ τὴν ὁποῖαν εὐρίσκομαι πρὸ τῶν Ἁγίων Βαθμίδων τοῦ Ἱεροῦ Θυσιαστηρίου, διὰ τὰ ἀνέλθω αὐτάς, ἵνα λάβω τὴν χάριν τῆς Ἀρχιερωσύνης, μὲ διακατέχει βαθὺν καὶ ἀπερίγραπτον δέος, ὥστε νὰ σταματᾷ ἡ σκέψις μου καὶ νὰ ἀφαιρῆται ὁ λόγος μου!

Ἢ νὰ εἶπω καὶ τί νὰ λαλήσω πρὸ τῆς ἀπίστου εὐσπλαγχνίας καὶ συγκαταβάσεως τοῦ Ὑψίστου; «Εὐλόγει ἡ ψυχὴ μου τὸν Κύριον» (Ψαλμ. ρβ' 1). «Ἐἴη τὸ ὄνομα Κυρίου ἐδόξημένον».

Μακαριώτατε Δέοπιτα Ἐν βαθεῖ σεβασμῷ καὶ εὐλαβεῖ ἐγγνωμοσύνῃ εὐχαριστῶ Ὑμᾶς διὰ τὴν πρὸς ἐμὲ τιμὴν καὶ ἀγάπην καὶ δι' ὅτι καλὸν προηγουμένως εἶπατε διὰ τὴν ταπεινότητά μου. Ἀλλὰ καὶ τὴν Σεπτὴν Χορείαν τῶν Σεβασμιωτάτων Ἱεραρχῶν, τῶν συγκροτούντων τὴν Ἁγίαν Ἱεραρχίαν τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, ἐν σεβασμῷ εὐχαριστῶ διὰ τὴν

πρὸς ἐμὲ τιμὴν καὶ ἀγάπην Αὐτῶν. Καὶ Ὑμᾶς, Σεβασμιώτατε Γέροντα, ἐν σεβασμῷ καὶ υἱικῇ ἀγάπῃ εὐχαριστῶ διὰ τὴν πατρικὴν ἀγάπην, τὴν ὁποῖαν ἐπεδείξατε πρὸς ἐμὲ κατὰ τὴν μακρὰν διακονίαν μου πλησίον Σας, τόσοσ ὡς κληρικὸς ὄσοσ καὶ ὡς λαϊκός. Καὶ πάλιν ἐν εὐλαβεῖα παρακαλῶ συγχωρήσατέ

† Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Ἀργολίδος κ. Ἰακώβος.

με, διότι ἀδυνατῶ νὰ ἐκφρασθῶ διὰ περισσοτέρων πρὸς Ὑμᾶς καὶ τὸν Λαὸν τοῦ Θεοῦ τὴν ὥραν αὐτήν, καθ' ὅτι μὲ τοὺς ὀφθαλμοὺς τῆς ψυχῆς μου διακρίνω τὸ Ἅγιον Θυσιαστήριον νὰ καπνίζεταὶ ὡσὰν τὸ ὄρος Σινᾶ «διὰ τὸ καταβεβηκέναι ἐπ' αὐτὸ τὸν Θεόν» (Ἐξοδ. ιθ' 18). Καὶ συγχρόνως αἰσθάνομαι ἔντονα τὴν φερομένην βία τὴν πρὸς τὸ Ἅγιον Πνεῦμα τῆς Πεντηκοστῆς, μὲ τὰς πυρίνας γλώσσας του, νὰ πλη-

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 678 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 23-24/1985 τεύχους.

ρώνη τὸν Ἱερὸν τοῦτον χώρον, ὅπως τότε εἰς τὸ Ὑπερῶνον τῆς Ἀγίας Σιών, καὶ ἔνεκα τούτου ὁ ἀνθρώπινος νοῦς μου δὲν ἔχει πλέον τὴν δύναμιν νὰ συλλάβῃ τὸ θαῦμα τοῦτο καὶ νὰ ἀναλογισθῇ τὰς τεραστίαις εὐθύναις, τὰς ὁποίας δημιουργεῖ εἰς ἐμὲ τὸ συντελούμενον Μυστήριον. Διὰ τοῦτο μετὰ τοῦ θείου Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου λέγω: «Πάλιν ἐπ' ἐμὲ χρίσμα καὶ πνεῦμα καὶ πάλιν ἐγὼ πενήθων καὶ σκνθρωπάξων πορεύομαι» (Δογ. θ' Migne 35820). Αὐτὸ ἀκριβῶς τὸ γεγονός με κάμνει νὰ ἀδυνατῶ νὰ ἐκφρασθῶ, ἀλλὰ «σιγῇ δεόμενος» νὰ προσπίπτω τῇ ἀράτῳ εὐσπλαγγνίᾳ καὶ τῇ Θείᾳ Οἰκονομίᾳ τοῦ Παναγάρχου Κυρίου, καὶ ἐν φόβῳ Θεοῦ νὰ προχωρῶ, διὰ νὰ ἀνέλθω τὰς ἱεράς βαθυΐδας τοῦ Ἁγίου Θουσιαστηρίου, διὰ νὰ λάβω τὴν χάριν τοῦ τρίτου τῆς Ἱερωσύνης βαθμοῦ.

Μακαριώτατε: εὐλαβῶς παρακαλῶ τὴν Μακαριότητα Ὑμῶν καὶ τὴν χορείαν τῶν Σεπτῶν Ἱεραρχῶν, οἱ ὁποῖοι συμπροσεύχονται μεθ' Ὑμῶν, καὶ τοὺς ἀγαπητοὺς Συμπροσδύτερους μου καὶ τοὺς εὐλαβεῖς Διακόνους καὶ τὸν ἐκλεκτὸν τοῦ Κυρίου Λαόν, δηλαδὴ τὸν Λαόν τὸν εὐγενῆ καὶ Θεοσεβῆ καὶ ἥρωϊκὸν τῆς ἱστορικῆς ἐπαρχίας Ἀρτίας, ἓνα μεγάλο μέρος τοῦ ὁποίου εὐρίσκεται ἐδῶ τὴν ὥραν αὐτὴν καὶ τὸ ὁποῖον παρὰ τὴν θέλησίν μου ἀποχωρίζομαι, καὶ τὸν Λαόν τὸν ἐξ ἴσου εὐγενῆ καὶ Θεοσεβῆ καὶ ἥρωϊκὸν τῆς ἱστορικῆς Ἀργολίδος, ὁ ὁποῖος ἐκπροσωπεῖται ἀπὸ πολλοὺς πιστοὺς κατὰ τὴν ἱεράν αὐτὴν σιγμῆν καὶ πρὸς τὸν ὅποιον πορεύομαι ὑπακούων καὶ μόνον εἰς τὴν βουλὴν καὶ τὸ θέλημα τοῦ Κυρίου, καὶ ἐν γένει παρακαλῶ ἅπαντας τοὺς συγκροτοῦντας τὴν Ἱεράν Σύναξιν ταύτην, παρακαλῶ σύσωμον τὴν Ἁγίαν Ἐκκλησίαν Προσευχηθεῖτε θερμῶς, ἵνα ἐπισκηνώσῃ ἐπ' ἐμὲ ἡ δύναμις καὶ ἡ χάρις τοῦ Κυρίου εἰς τρόπον, ὥστε καὶ δι' ἐμοῦ νὰ δοξασθῇ τὸ Πανάγιον Ὄνομα τοῦ πρώτου Ἀρχιερέως, τοῦ Μεγάλου Θεοῦ καὶ Σωτήρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ» (Τίτ. β' 13).

ΒΙΟΓΡΑΦΙΚΑ

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Ἀργολίδος κ. Ἰάκωβος (Παχῆς) γεννήθηκε τὸ 1932 στὸ Μαρούσι τῆς Ἀττικῆς, ὅπου παρακολούθησε τὰ ἐγκύκλια καὶ τὰ γυμνασιακά μαθήματα. Σπούδασε θεολογία στὸ Πανεπιστήμιο Ἀθηνῶν. Χειροτονήθηκε Διάκονος στὶς 18 Ὀκτωβρίου 1959 καὶ Πρεσβύτερος στὶς 19 Ἀπριλίου 1960. Τοποθετήθηκε Ἱεροκέρυξ στὴν Ἱ. Μητρόπολη Ἀρτίας, ὅπου ἀνέπτυξε πλούσια δραστηριότητα στὸν χώρο τῆς νεότητος, καθὼς καὶ ἀξιόλογο πνευματικὸ ἔργο. Ὑπῆρξε ὡς τὴν ἐκλογή του Διευθυντῆς τοῦ Οἰκοτροφείου Ἀρρένων τῆς Ἱ. Μητροπόλεως Ἀρτίας. Ὑπηρέτησε συνεχῶς τὴν ἐπαρχία καὶ διακρίθηκε γιὰ τὴν ἐνάρετη βιωτὴ του, τὴν πραότητα τοῦ χαρακτήρα του καὶ τὴν προσήλωση στὴν Ἐκκλησία.

Γ' Η ΧΕΙΡΟΤΟΝΙΑ ΤΟΥ ΚΙΤΡΟΥΣ

Ἡ χειροτονία, τέλος, σὲ Ἐπίσκοπο τοῦ ἐψηφισμένου Μητροπολίτου Κίτρους καὶ Κατερίνης κ. Ἀγαθονίκου ἐτελέσθη τὴν Κυριακὴ 24 Νοεμβρίου 1985 στὸν

Καθεδρικό Ναὸ Ἀθηνῶν, ὑπὸ τοῦ Μακ. Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Σεραφεῖμ, συμπαραστατομένου ὑπὸ τῶν Σεβ. Μητροπολιτῶν: Σύρου, Τήνου κ. Δωροθέου, Γυθείου καὶ Οἰτύλου κ. Σωτηρίου, Γόρτυνος καὶ Μεγαλοπόλεως κ. Θεοφίλου, Σισαγίου καὶ Σιατίστης κ. Ἀντωνίου, Δημητριάδος κ. Χριστοδούλου, Παραμυθίας, Φιλιαπῶν καὶ Γηρομερίου κ. Τίτου, Πειραιῶς κ. Καλλινίκου, Γρεβενῶν κ. Σεργίου, Καλαβρύτων καὶ Αἰγιαλείας κ. Ἀμβροσίου, Νικοπόλεως καὶ Πρεβέζης κ. Μελετίου, Μογεμβασίας καὶ Σπάρτης κ. Εὐσταθίου, Θήρας κ. Παντελεήμονος, Σερρών καὶ Νιγρίτης κ. Μαξίμου, Ναυπάκτου κ. Ἀγίου Βλασίου κ. Ἀλεξάνδρου, Καστορίας κ. Γρηγορίου καὶ τῶν Θεοφ. Ἐπισκόπων Ἀνδρούσης κ. Ἀναστασίου καὶ Θεουπόλεως.

Τὸν χειροτονοῦμενο προσφώνησε ὁ Μακ. Ἀρχιεπίσκοπος κ. Σεραφεῖμ καὶ ἀπήντησεν οὕτως εἰπὼν τὰ ἀκόλουθα:

Μακαριώτατε Γέροντά μου,

Σεβασμιώτατοι,

Μὲ τὴν τιμία ψῆφο τῆς σεπτῆς Ἱεραρχίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, ἡ Πρόνοια τοῦ Θεοῦ, μετὰ ἀπὸ εἰκοσιπέντε περίπου χρόνια, με παίρνει σήμερον ἀπὸ τὸ περιστερι τοῦ ἄμβωνα, καὶ με καλεῖ νὰ πατήσω τὸν δικέφαλο ἀετὸ τῆς Τοπικῆς Ἐκκλησίας Κίτρους καὶ Κατερίνης γιὰ νὰ ποιμάνω ὡς Ἐπίσκοπος τὸν εὐλαβικὸ Κλῆρο καὶ τὸν εὐγενικὸ καὶ ὑπέροχο Λαὸ τῆς ἱστορικῆς αὐτῆς Μητροπόλεως.

Μειρώντας με θαθεῖα συναίσθηση τῆς προσωπικῆς μου ἀνεπάρκειας τὴν θεόρατη ἀξία αὐτῆς τῆς κλήσεώς μου καὶ ὅλων τῶν εὐθυνῶν τῆς, με πιάνει φόβος καὶ δέος. Γιατὶ μολονότι πολλοὶ τὸ ἐπισκοπικὸ ἀξίωμα τὸ νύτουν με μιὰ ἐγκόσμια δόξα καὶ τὸ θγάζουν ἀπὸ τὴ μοναδικὴ καὶ ἀσύγκριτη δόξα του, ποὺ εἶναι ἡ ταπεινοφροσύνη καὶ ἡ ἀπλότητα ποὺ τοῦδωσε ὁ θεὸς Ἰδρυτῆς του, ὅμως, βλέποντας κανένας τὸ Μυστήριον στὶς καθαρές του πηγές, τὸ θρῖσκει μεγάλου καὶ ὑπέροχου. Ἰδρυτῆς του ὁ ἴδιος ὁ Χριστός. Καὶ διάκονοί του, οἱ Ἅγιοι Ἀπόστολοι καὶ μεγάλοι Ἅγιοι τῆς Ἐκκλησίας, ποὺ καὶ τὸ αἷμα τους δὲν δίστασαν ἀκόμα νὰ χύσουν, γιὰ νὰ τὸ διατηρήσουν καθαρὸ καὶ ἀλώβητο, καὶ νὰ τὸ περιβάλλουν με τὸ κῦρος ποὺ τοῦ ἀξίζει.

Αὐτῆς τῆς καθαρῆς, τῆς γενναίας καὶ μαρτυρικῆς Ἀρχιερωσύνης τοῦ Χριστοῦ, ἀξιῶνομαι ἀπὸ τὴν Ἁγία Ἐκκλησία νὰ συμμετάσχω κι ἐγὼ σήμερον. Χειροτονοῦμαι ἐπίσκοπος, ὄχι γιὰ νὰ κυβερνήσω, ἀλλὰ γιὰ νὰ ὑπηρετήσω. Οὔτε γιὰ νὰ διαπρέπω. Ἀλλὰ γιὰ νὰ ἐυδοθῶ, με ἱερῇ καὶ ἀκατάπαντη σιγῇ, στὴν ὑπηρεσία ὅλων τῶν ψυχῶν. Ὅπως εἶναι σήμερον οἱ ἄνθρωποι ἀφνδατωμένοι μεταφυσικὰ καὶ ἔχουν πάρει διαζύγιο ἀπὸ τὸ πνεῦμα, καὶ ζοῦν μέσα σὲ σταυροδρόμια φοβερῶν συγχύσεων, στρέφονται με λαχτάρω στὴν Ἐκκλησία ὡς τὴ μοναδικὴ ἐλπίδα ποὺ τοὺς μένει. Καὶ

στό πρόσωπο του επισκόπου, ζητάνε να θρούν τη γνησιότητα της ορθοδόξου πίστεως, και τη ζωντανή μαρτυρία του Ίησού Χριστού μέσα σ' αυτόν τον μεταβαλλόμενο κόσμο. "Ένας επίσκοπος σήμερα δεν μπορεί να είναι τίποτα άλλο, παρά ή ένας μάρτυρας ή ένας προδότης!

Ειδικά για την Ίερά Μητρόπολη Κίτρους και Κατερίνης, συνέχομαι από τη σκέψη, πώς θα θροεθώ κάτω από το βάρος της πνευματικής κληρονομιάς των αοιδίμων Προκατόχων μου, και ιδιαίτερα του τελει-

† Ο Σεβ. Μητροπολίτης Κίτρους και Κατερίνης
κ. Αγαθόνικος.

ταίου, άειμνήστου κυρού Βαρνάβα, και αναλογίζομαι τη φοβερή εϋθύνη, να αποδυθώ σ' έναν άγώνα συνεποϋς συνεχείας, πού ασφαλώς θα είναι ένας σταυρός. Στηρίζομαι όμως στον Θεό πού με κάλεσε με θαυμαστό τρόπο, και έχω την πεποίθηση, πώς κανένας σταυρός δεν είναι σκληρός, όταν τον άγκαλιάζει τρυφερά και αποφασιστικά δηλ μας ή θέληση!

Και κατά τη μεγάλη αυτή στιγμή της ζωής μου μέσα στο πλήθος των συγκινήσεων πού κατακλύζουν την ψυχή μου, ξεχωρίζω το συγκλονιστικό συναίσθημα της άπειρης εϋγνωμοσύνης μου στον πανάγαθο Θεό, πού με άκρα συγκατάβαση με δέχεται επίσκοπο της Αγίας Του Εκκλησίας, και να είμαι το όρατο

σημείο της όρατης παρουσίας Του μέσα σ' αυτή. Ύμολογώ την Άειπάρονο Μητέρα του Χριστού και την παρακαλώ να με σκεπάζει με τον μανδύα των δρασιματικών ίκσειών Της. Γνωμώ και εϋγνωμονώ την συμπαθείσατη Προμήτορα και Γιαγιά του Χριστού Αγία Άννα, την προσωπική μου προστάτιδα. Παρακαλώ την πολιούχο της Μητροπόλεως Αγία Αικατερίνη και τον Όσιο Διονύσιο τον έν Όλύμπω να με περιφρουρούν. Και ζητώ τις εϋχές των άειμνήσιων άρχιερέων Άγαθόνικου, Διονυσίου και Εϋσταθίου, πού με χειροτόνησαν διάκονο και πρεσβύτερο. Από το φώς της Μεταμορφώσεως πού απολαμβάνουν στον οϋρανό, τους παρακαλώ να στείλουν, με τις προσευχές τους, μόνο μια άχτιδα, να κατανάσει την καρδιά μου, για να δεχθεί πλούσια τη Χάρση. Άς είναι αιώνια ή μήμη τους.

Άπό το βάρος της ψυχής μου εϋχαριστώ προσωπικά Έσας, Μακαριώτατε. Μου έκάνατε την τιμή να με πάρετε στενό Σας συνεργάτη και έπιτελή σέ λεπτό και εϋθυνοφόρο τομέα. Η πατρική σιοργή Σας κατασυνέτριβε τη φτωχή μου καρδιά. Και ή άγάπη Σας, μεγατοποιούσε όσα έλαχιστότατα προσέφερα. Και με περιβάλατε με ίση έμπιστοσύνη, ώστε τιμητικά να με προτείνετε για προαγωγή στή σεπη Ίεραρχία, την Όποία έπίσης θερμοτάτα εϋχαριστώ. Ίσόδια θα Σας εϋγνωμονώ για τη συγκινητική Σας άγάπη, Μακαριώτατε. Και Σας διαβεβαιώνω, πώς κάθε καϋμός Σας και κάθε ανύστακτη μέριμνά Σας για μια σωστή και σύμφωνη με το θέλημα του Θεού διακωβέρνηση της Εκκλησίας, θα με βρίσκει πάντα έλικρινή και τίμιο συνοδοιπόρο και βοηθό.

Εϋχαριστώ τη Μονή της Μετανοίας μου Βαρυλάμ των Μετεώρων, πού έθρεψε και έστέγασε τα ιερώτερα όνειρα της ζωής μου.

Εϋχαριστώ τους άειμνήστους Γονείς μου, πού με ανέθρεψαν με την άπλοική εϋσέβειά τους και με τον τίμιο μόχθο των χειρών τους, και με έτοιμασαν γι' αυτή τη μεγάλη ώρα. Μπορεί να λείπουν από δώ σήμερα σωματικά, αλλά εκεί στον οϋρανό, καθαρώτερα απολαμβάνουν την πνευματική εϋφροσύνη του μεγάλου γεγονότος, πού ο Θεός άξιώνει το παιδί τους. Άς με συνοδεύουν οι εϋχές τους μέχρι το τέλος της ζωής μου.

Εϋχαριστώ τις κατά σάρκα άδελφές μου, τους δυό αυτούς καλούς άγγέλους φύλακές μου, πού με προσωπική τους θυσία με περιφρούρησαν στή διακονία μου. Ο Θεός να τους το ανταποδώσει πολλαπλάσια και να τους χαρίσει κάθε χαρά και εϋλογία.

Εϋχαριστώ τους Χριστιανούς της εϋσεβοτόκου Μητροπόλεως Γόρτinos και Μεγαλοπόλεως, καθώς και τους Χριστιανούς του θεομητορικού νησιού της Τήνου, πού με ανέψυξαν με την άλημομόνητη άγάπη τους.

Εϋχαριστώ τον άγιο Πρωτοσύγκελλο, τον Γενικό Άρχιερατικό Έπίτροπο, τον στενό μου Συνεργάτη στο Γραφείο Νεότητος, το Προσωπικό, τους Συνάδελφους Ίεροκλήρους και τους καλούς έφημερίους της

ΤΟ ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΟΝ ΠΑΤΡΙΑΡΧΕΙΟΝ ΚΑΙ ΑΙ ΣΧΕΣΕΙΣ ΤΟΥ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΡΩΜΗΝ *

Παναγιώτατε Δέσποτα,
Σεβασμία χορεία τῶν Ἱεραρχῶν,
Θεεῖ λαὸ τοῦ Χριστοῦ,

«Δόξα τῷ Θεῷ πάντων ἕνεκεν»!

Καὶ διὰ τὰ ἀγαθὰ καὶ διὰ τὰ κακὰ. Δι' ὅλα. Ἄλ-
λωστε, «εἰ τὰ καλὰ ἐδεξάμεθα, τὰ κακὰ οὐχ ὑποίσω-
μεν»; Ὅμως, σήμερον αἰσθανόμεθα τὴν ἀνάγκην νὰ
Τὸν δοξάσωμεν καὶ Τὸν εὐχαριστήσωμεν μόνον δι' ἀ-
γαθὰ πράγματα: Διὰ τὴν Θρονικὴν ἑορτὴν τῆς Μη-
τροῦς ταύτης καὶ τροφοῦ Ἀγίας τοῦ Χριστοῦ Μεγάλης
Ἐκκλησίας καὶ διὰ τὴν παρουσίαν κατ' αὐτὴν εἰς συν-
εορτασμὸν ἀφ' ἑνὸς μὲν ἐπισήμου Ἀντιπροσωπείας τῆς
ἀδελφῆς Ρωμαιοκαθολικῆς Ἐκκλησίας, ἀφ' ἑτέρου δὲ
Ἱεραρχῶν, ἱερέων, ὁφρικιάλων καὶ εὐσεβῶν τέκνων τοῦ

* Λόγος, ἐκφωνηθεὶς ὑπὸ τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Φιλαδέλ-
φειας κ. Βαρθολομαίου κατὰ τὴν Θρονικὴν ἑορτὴν τοῦ Ἁγίου
Ἀποστόλου Ἀνδρέου, τῆ 30ῆς Νοεμβρίου 1985, ἐν τῷ ἐν Φανα-
ρίῳ Πανσέπτῳ Πατριαρχικῷ Ναῷ, παρουσία Ἀντιπροσωπείας
τοῦ Βατικανοῦ ὑπὸ τὴν ἡγεσίαν τοῦ Σεβ. Καρδινάλιου Ἀλμπέρτ
Ντεκουρτραί, Ἀρχιεπισκόπου Λυδῶνος.

*Ἱερᾶς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν πὸν μὲ τὴν ἀνοχὴ
τοὺς ἐλάφρυναν τὸ βάρος τῆς ἀποστολῆς μου σὰν ἱερο-
κήρυκος καὶ Διευθυντοῦ Νεότητος.*

*Εὐχαριστῶ τὰ Μέλη τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου
καὶ τὶς δύο Διευθύντριες τοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ Ἰδρύ-
ματος Ἀπόρων Κορασίδων «Ὁ Ἅγιος Ἀνδρέας»,
πὸν μὲ βοήθησαν μὲ τὴν συνετὴν συνεργασίαν τους, κατὰ
τὴ θητεία τῆς ἀντιπροεδρίας μου.*

*Εὐχαριστῶ τὰ πνευματικά μου παιδιά, πὸν μὲ
εὐσηρίξαν ποικιλοτρόπως σὸν βαρὺ μου ἔργο.*

*Εὐχαριστῶ ὅλους τοὺς συγγενεῖς καὶ φίλους κλη-
ρικὸς καὶ λαϊκοὺς, πὸν αὐτὴ τὴ στιγμή μοῦ συμπαρα-
στέκονται μὲ τὴν παρουσία καὶ τὴν προσευχὴν τους.*

*Τέλος, νοιώθω τὴν ἀνάγκην, νὰ ζητήσω ἰδιαίτερα
τὶς εὐχὰς τῆς σεπτῆς Κορυφῆς τῆς Ἀγίας Ὁρθοδο-
ξίας, τοῦ Παναγιωτάτου Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου
Κυρίου Δημητρίου.*

*Καὶ τώρα, ἀφοῦ ζητήσω συγγνώμην ἀπὸ ὅλους, πὸν
ἀθελά μου ἐπίκρανα σὰν ἄνθρωπος, παρακαλῶ, Μα-
καριώτατε, νὰ εὐχηθῆτε, ὥστε σὰν ὁρθόδοξος ἐπί-
σκοπος, ποτὲ νὰ μὴν ἀφήσω τὴ σκέπη μου νὰ κατεβῆ
ἀπὸ τὸ ὕψος τοῦ φρικτοῦ ἀξιώματός μου. Καὶ ἡ πύ-
ρινη μορφὴ τοῦ Παρακλήτου, νὰ κατοικήσει σὲ ὅλη
τὴν ἔκτασιν τῆς ψυχῆς μου. Καὶ νὰ μοῦ δώσει τὴ δύ-
ναμιν, νὰ διατηρήσω τὸν βαθμὸ τῆς ἀρχιερωσύνης*

Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου ἀπὸ τὰς Νέας Χώρας, τὴν
Εὐρώπην, ἀκόμη καὶ τὴν πέραν τοῦ Ὠκεανοῦ ἔνδοξον
ἐπαρχίαν του, παρουσίαν, ἢ ὅποια γεμίζει ἀπὸ χαρὰν
καὶ συγκίνησιν καὶ υπερηφάνειαν καὶ καύχησιν ἐν Κυ-
ρίῳ τὴν καρδίαν τῆς Μητροῦς Ἐκκλησίας.

Καλῶς ἦλθετε, λοιπόν, ἀγαπητοὶ μας ἀδελφοί!

Χάριτι Θεοῦ εὐρίσκεσθε σήμερον εἰς τὴν βασιλίδα
ταύτην καὶ υπερκευμένην τῶν πόλεων, τὴν ὅποιαν ἕνας
ἐπιφανὴς καὶ δὴ καὶ ἅγιος γόνος τῆς, Συμειῶν ὁ Θεο-
σαλονικῆς, ὑπερήφανος διὰ τὴν καταγωγὴν του, χα-
ρακτηρίζει ὡς πόλιν θεμέλιον τῆς πίστεως τοῦ Χριστοῦ
καὶ τῆς ὀρθοδοξίας ἀκρόπολιν καὶ ὡς πανευσεβῆ θεῖον
θρόνον τῆς μεγάλης ἱερωσύνης. Ἀκούσατε τί γράφει
ἐπὶ λέξει καὶ διὰ τὴν Ἐκκλησίαν μας ἐδῶ καὶ διὰ τὸν
ἰδρυτὴν τῆς Ἀποστόλων Ἀνδρέαν, τὴν ἀπαρχὴν τῶν
Ἀποστόλων: «Ἡ Ἐκκλησία ἐξαιρέτως αὕτη τῆς Κων-
σταντίνου παρὰ τὰς ἄλλας τὸ ἠκριβωμένον ἔχει καὶ
καθαρὸν καὶ ὁρθὸν τῆς πίστεως Χριστοῦ καὶ ἀκίβδη-
λον, καὶ τὸ τῶν θεῶν ἀπαρχῆς παραδόσεων ἀπαρά-
θραυστον. Ἐπειδὴ καὶ εὐσεβεῖα συνέστη, καὶ πομμένες
ἐν ταύτῃ ἰσαπόστολοι ὠφθῆσαν καὶ τὸν κορυφαῖόν τε
καὶ πρωτόκλητον ἐν Ἀποστόλοις ἔσχε θεμέλιον καὶ
παρὰ χριστιανῶν βασιλέων, Κωνσταντίνου τε καὶ τῶν

*ἀπαπεινωτο, τὸ πολίτευμα ἄμεμπτο, καὶ τὸ λειτουργη-
μα εὐδόκιμο, γιὰ τὴ δόξα τῆς Ἐκκλησίας καὶ γιὰ
τὴ σωτηρία τῆς ψυχῆς μου. Ἀμήν.*

ΒΙΟΓΡΑΦΙΚΑ

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Κίτρους καὶ Κατερίνης κ.
Ἀγαθόνικος (Φατούρος) γεννήθηκε τὸ 1937 στὸ Αἴ-
γιο. Ἐκάρη μοναχὸς στὴν Ἱ. Μονὴ Βαρλαάμ τῶν Με-
τεώρων καὶ χειροτονήθηκε διάκονος τὸ 1960 καὶ Πρε-
σβύτερος τὸ 1963. Σπούδασε Θεολογία στὸ Πανεπι-
στήμιο Ἀθηνῶν. Ὑπηρέτησε ὡς Ἱεροκέρυξ στὴν Ἱ.
Μητρόπολιν Γόρτυνος καὶ Μεγαλοπόλεως, ὡς Καθη-
γητὴς καὶ Διευθυντὴς τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Σχολῆς
Τήνου, ὡς Ἱεροκέρυξ καὶ Πνευματικὸς τοῦ Ἱ. Ἰδρύ-
ματος Εὐαγγελιστρίας καὶ ἀπὸ τὸ 1974 ὡς Ἱεροκέρυξ
τῆς Ἱ. Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν. Τὸ 1984 ἀνέλαβε τὴ
διεύθυνση τοῦ Γραφείου Νεότητος τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς
καὶ τοῦ Γραφείου Ἱεροκέρυκων τῆς. Εἶχε τὴν πνευ-
ματικὴν ἐδῆσὴν τῶν φοιτητῶν στὴ Φοιτητικὴ Ἑστία
Πατησίων ἐπὶ πολλὰ χρόνια. Ὑπηρέτησε ἀκόμη στὴν
ἐλληνικὴν παροικία τοῦ Ἰράκ ὡς ἐφημέριος. Μετέφρα-
σε πατερικά καὶ ἀσκητικά κείμενα. Διακρίνεται γιὰ τὴν
ἱεροπραξία, τὴν ἐμμονήν του στὴν ὀρθόδοξον μοναχικὴν
παράδοση καὶ τὴν ἀνεξικακία του.

Ε. Π. Α.

λοιπών υπέρ Χριστού ζηλωσάντων, ώκοδομήθη τε και πεφύλακται. Και έν ταίς κατά καιρούς ζητήσεσι περί τε θείων δογμάτων και τών άλλων ιερών παραδόσεων ού μόνον εις τις ό άρχιερατεύων έν ταύτη νομοθετών ήν, αλλά προστάγματι και σπουδή εύσεβών βασιλέων οί άνά πάσαν την οικουμένην τής εύσεβείας προστατούντες άρχιερείς συνθηροίζοντο. Και ό Ρώμης παρήν ή δι' έαυτού... ή διά τοποτηρητών και ό τής Άλεξάνδρου δε και Άντιόχου και τής θείας πόλεως Ίερουσαλήμ και έτι οί πανταχόθεν πάντες λογάδες και έκκριτοι. Οί και όμοθυμαδόν διαλύοντες τά άμφισβητούμενα, τά άκραιφή τε και άληθή όροις έβεβαίουν και καλώς ήσφαλίοντο και τούτο παρά τών άποστόλων λαβόντες».

Άδελφοί μου,

Αυτήν την άρχαίαν άποστολικήν και εκκλησιαστικήν παράδοσιν προσεπάθησε να κρατήσει, και έκράτησε, γνησίαν και άνόθευτον ή Έκκλησία του Πρωτοκλήτου κατά την πολυκύμαντον άνά τούς αιώνας ιστορίαν της.

Διήλθε διά μέσου παγίδων πολλών και έπιβουλών μεγάλην, άκόμη και εις χρόνους κατά τούς όποιους θά ένόμιζε κανείς ότι όλα ήσαν ρόδινα δι' αυτήν. Έκρίθη και κατεκρίθη. Έγκατελείφθη και έδοκιμάσθη. Βεβαίως και έδοξάσθη και έτιμήθη υπέρ πάντα άλλων Θρόνων. Άλλ' ήγωνίσθη, υπό όλας άνεξαιρέτως τās συνθήκας, διά να φυλάξη την παρακαταθήκην και να κρατήσει την πίστιν άθικτον από τās διαφόρους «βεβήλους κενοφωνίας».

Δέν άντεστρατεύθη την πρόοδον, δσον και άν κατηγορήθη ως παράγων φωτισθεστικός, παράγων σκοταδισμού. Άντιθέτως ύπεστήριξε την πρόοδον και την προώθησε, αλλά πάντοτε μέσα εις την γραμμήν τής παραδόσεως. Και μέσα εις τόν πνεύμα αυτής τής παραδόσεως πρωτοστατεί σήμερα και εις τόν οικουμενικόν διάλογον τής όλης Όρθοδόξου Έκκλησίας με άλλους χριστιανούς, ό πρεσβύτατος και πανίερος αυτός Θρόνος τής οικουμενικής Όρθοδοξίας. Διότι πιστεύει μαζί με τόν Άγιον Πατριάρχην του Ίωάννην τόν Χρυσόστομον, ότι δέν νοείται Έκκλησία του Χριστού διηρημένη, διότι «Έκκλησία ένώσεώς έστι και συμφωνίας και όμονοίας όνομα».

Ίδιαιτέρως με την Έκκλησίαν τής πρεσβυτέρας Ρώμης, την Έκκλησίαν του Πέτρου, του συγγόνου του Άνδρέου, διαλεγόμεθα έν τή αγάπη και τή άληθεία με τελικόν στόχον την επαναβίωσιν τής πλήρους κοινωνίας τής πίστεως, τής αδελφικής όμονοίας και τής μυστηριακής ζωής που υπήρχε μεταξύ μας κατά την πρώτην χιλιετίαν τής ζωής τής Έκκλησίας. Ναι! τόν κοινόν κριτήριον είναι ή Έκκλησιολογία τής πρό του σχίσματος άδιαιρέτου Έκκλησίας.

Οί δύο Άποστολικοί Θρόνοι έορτάζουν τās ήμέρας αυτās την εικοστήν έπέτειον μιās ιστορικής πράξεως, μιās πράξεως ειρήνης και αγάπης και λήθης τής λήθης και τής άρσεως από τής μνήμης και εκ του μέσου τής Έκκλησίας τών άναθεμάτων του έτους 1054. Τό 1965 έδω και εις την Ρώμην «έγκαθιδρύθη έπισήμως

και εκκλησιαστικώς ή βασική προϋπόθεσις τής βαθμιαίας επιλύσεως τών διαφορών, ήτοι ή αδελφική αγάπη».

Μέσα εις αυτήν την αγάπην του Θεού, ή όποία «έκκέχυται έν ταίς καρδίαις ήμών διά Πνεύματος Άγίου του δοθέντος ήμίν» (Ρωμ. 5,5), βαδίζομεν μαζί, έδω και είκοσι χρόνια, την Ίερών Όδον προς μίαν πνευματικήν Έλευσίνα, όχι διά να τελέσωμεν εκεί τά έλευσίνα μυστήρια, αλλά διά να ιερούργησωμεν από κοινού τόν μυστήριον τής αγάπης που φθάνει μέχρι τής θυσίας.

Η έφετεινή εικοστή έπέτειος τής ιστορικής εκείνης πράξεως ίσως θά ήτο εύκαιρία να σκεφθούν αι Έκκλησiai ότι χρειάζονται αι συγκεκριμένοι πράξεις οικοδομής τής χριστιανικής ένότητος..

Καθώς δε συνεπληρώθησαν κατά τόν έτος τούτο 25 χρόνια από τής ιδρύσεως εις την Ρώμην τής Γραμματείας διά την ένότητα τών Χριστιανών, που τόσον θετικά και άποδοτικά ειργάζεται και εργάζεται, άν συνειδητοποιήσωμε την ανάγκην δημιουργίας και άλλων παρομοίων όργάνων οικοδομής τής χριστιανικής ένότητος.

Άνάγκη, λοιπόν, συγκεκριμένων πράξεων και όργάνων προς προαγωγήν τής ένότητος. Άλλά και πρ ο σ ω ν. Έφρέτος συνεπληρώθη ήμους αίων άφ' ότου ήρχισε την κίνησιν προσευχής υπέρ τής χριστιανικής ένότητος και ένεκαινίασε τόν πνευματικόν οικουμενισμόν ό άείμνηστος ιερός Παύλος Κουτουριέ, που τόσον στενά συνέδεσε τόν όνομα του με την πόλιν τής Λυώνος. Χρειάζονται και πρόσωπα κατηρησιμένα, στρατευμένα και άφιερωμένα εις την οικουμενικήν ιδέαν. Είναι περιττόν, νομίζει ό ιερός άμβων, να υπογραμμισθή ή σημασία του ρόλου που ήμπορούν να διαδραματίσουν τά πρόσωπα διά την προαγωγήν μιās ιδέας, μιās ύποθέσεως.

Ίδου, σεβάσμια μέλη τής Άντιπροσωπείας τής Έκκλησίας Ρώμης, τής προκαθημένης τής αγάπης, μέσα εις ποίαν άτμόσφαιραν και με ποίας σκέψεις και αισθήματα σας ύποδέχεται ή Έκκλησία τής Κωνσταντινουπόλεως. Άλλωστε, δέν εύρίσκεσθε έδω εις ξένον έδαφος. Ευρίσκεσθε εις μίαν πόλιν που είναι άχώριστος από την κοινήν χριστιανικήν κληρονομίαν μας. Ευρίσκεσθε έδω όπου και άλλοτε «ό Ρώμης παρήν, ή δι' έαυτού... ή διά τοποτηρητών», έρχόμενος με τόν ιερών σκοπόν να διαλυθούν τά άμφισβητούμενα και να βεβαιωθούν και να ασφαλίσθουν με όρους τά άκραιφή και τά άληθή.

Ίδου ότι και σήμερα συνεχίζομεν αυτήν την παράδοσιν τών Έκκλησιών μας, με την έλπίδα και την προσευχήν να πραγματοποιηθή και πάλιν αυτό που έγγραφην ό Ίερός Ειρηναίος, ό εκ τής Άνατολής προκατόχος σου, Σεβασμιώτατε κύριε Καρδινάλιε· δηλαδή, να εμφανίζεται ή Έκκλησία, καιπερ διεσπασμένη εις όλον τόν κόσμον, «ως ένα οίκον οικόουσα... ως μίαν ψυχήν και την αυτήν έχουσα καρδίαν, και... ως έν στόμα κεκτημένη». Να γίνη και πάλιν ήμών σύμφωνος ή γνώμη τή εύχαριστία και ή εύχαριστία να βεβαιωθή την γνώμην, όπως έλεγεν ό αυτός κοινός ιερός Πατήρ.

Βεβαίως, έχομεν άκόμη να διανύσωμεν μακράν ό-

Η ΕΝΑΝΘΡΩΠΗΣΗ ΤΟΥ ΘΕΟΥ ΚΑΤΑ ΤΟΝ ΑΓΙΟΝ ΑΘΑΝΑΣΙΟΝ ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΙΑΣ

«Ὁ Θεός ἐγένετο ἄνθρωπος ἵνα ἡμεῖς
θεοποιηθῶμεν» (Μέγας Ἀθανάσιος).

Ἡ Ἐνανθρώπηση τοῦ Θεοῦ εἶναι ἡ βάση τῆς χριστιανικῆς πίστεως. Ὁ Χριστός εἶναι ὁ Υἱὸς καὶ Λόγος τοῦ Θεοῦ ποῦ ἐγίνε ἀνθρώπος. Δὲν εἶναι ἀνθρώπος ποῦ ἐγίνε Θεός, οὔτε ἀνθρώπος εἰδικὰ συνδεδεμένος μὲ τὸν Θεό. Ἄν ἦταν αὐτὸ ἡ ἀλήθεια, τότε ὁ Χριστιανισμός δὲν θά διέφερε ριζικὰ ἀπὸ τὸν ἐθνισμό (τὴν εἰδωλολατρικὴ θρησκεία) ἢ τὸν Ἰουδαϊσμό. Ἡ ὀρθὴ χριστιανικὴ πίστη τονίζει ὅτι ὁ Θεός ἐγίνε ἀνθρώπος γιὰ νὰ γίνουν οἱ ἄνθρωποι θεοί.

Τις κλασσικὲς αὐτὲς χριστιανικὲς θέσεις διατηρεῖ ἀπαρασάλευτες ἡ Ὀρθόδοξη Ἐκκλησία. Πολλοὶ ὅμως σύγχρονοι Εὐρωπαῖοι κριτικοὶ ἐγείρουν συλλογιστικὲς ἀντιρρήσεις ἐναντίον τους. Πῶς εἶναι δυνατόν νὰ γίνε ἀνθρώπος ὁ Θεός; Γίνεται τὸ ἄπειρο πεπερασμένο; Εἶναι δυνατό νὰ σχετικοποιηθῆ τὸ ἀπόλυτο; Πῶς γίνεται νὰ περιορισθῆ τὸ αἰώνιο μέσα σὲ χρόνο; Τέτοιες συλλογιστικὲς ἐνστάσεις εἶχαν ἐγείρει καὶ πολλοὶ ἀρχαῖοι διανοητὲς καὶ ἀπὸ μέσα καὶ ἀπ' ἔξω ἀπὸ τὸ πλαίσιο τῆς Ἐκκλησίας. Ἡ Ἐκκλησία ὅμως τις χαρακτήρισε ὡς ἄσχετες πρὸς τὴν χριστιανικὴ ἀλήθεια. Οἱ ἐμπνευστὲς τους δὲν ἦσαν παρὰ αἵρετικοί, δηλαδὴ περιωρισμένοι ἰδιώτες ποῦ δὲν κατάλαβαν τὴν καθολικὴ ὀρθόδοξη πίστη καὶ ἀλήθειά της.

Τὸ κύριο πρόβλημα τῶν ἀρχαίων αἵρετικῶν καὶ τῶν νέων κριτικῶν ἔγκειται στὸ ὅτι καὶ οἱ δύο τους θεωροῦν τὴν πίστη τῆς Ἐκκλησίας στὴν Ἐνανθρώπηση

ὡς ἀποτέλεσμα μιᾶς σειρᾶς θεωρητικῶν συλλογισμῶν — ἓνα εἶδος ὑποκειμενικῆς ἐξηγήσεως τοῦ γεγονότος τοῦ Χριστοῦ. Γιὰ τοὺς Ὀρθόδοξους ὅμως χριστιανούς ἡ Ἐνανθρώπηση τοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ δὲν εἶναι μιὰ ὑποκειμενικὴ ἐξηγήση ἀλλὰ ἓνα ἀντικειμενικὸ δεδομένο. Τόσο τὸ ἀποστολικὸ κήρυγμα ὅσο καὶ τὸ πατερικὸ δόγμα προϋποθέτουν τὴν Ἐνανθρώπηση.

Ὅταν οἱ Ἕλληνες Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας ἐγράφαν γιὰ τὴν Ἐνανθρώπηση ὁ κύριος στόχος τους ἦταν νὰ δείξουν τὴν σημασία ποῦ ἔχει γιὰ μᾶς τοὺς ἀνθρώπους καὶ τὴν σωτηρία μας. Δὲν ἐξήγησαν τὴν Ἐνανθρώπηση ἀπὸ κάποια ἀφηρημένη σκοπιά. Ἐξέθεσαν μᾶλλον τὴν ἐσωτερικὴ λογικὴ της ὅπως τὴν ἐξήσαν ἐμπειρικά, κι αὐτὸ γιὰ τοὺς προκάλεσαν οἱ αἵρετικοὶ καὶ οἱ ἀρνητὲς τῆς ἀλήθειας. Ἀκριβῶς αὐτὴν τὴν ἔκθεση σκοπεύει νὰ παρουσιάσει καὶ τὸ παρὸν ἄρθρο. Δὲν πρόκειται νὰ ἀσχοληθοῦμε ἐδῶ μὲ τὴν κριτικὴ, ἢ μὲ τὸ κατὰ πόσον ἡ ἰδέα τῆς Ἐνανθρώπησης τοῦ Θεοῦ εἶναι συλλογιστικὰ παραδεκτὴ, ἢ ἀκόμη μὲ τὸν πιὸ παραδεκτὸ τρόπο ἐξηγήσεώς της. Θὰ ἀσχοληθοῦμε μᾶλλον μὲ τὸ πῶς συνδέεται τὸ εὐαγγελικὸ καὶ καθολικὸ γεγονός τῆς Ἐνανθρώπησης μὲ τὴ σωτηρία μας. Οὔτε πρόκειται νὰ δώσουμε ἐδῶ νέες ἀπαντήσεις στὸ ζήτημα αὐτό. Ἀπλῶς θὰ ἐπαναλάβουμε τὴν κλασσικὴ πατερικὴ διδασκαλία μὲ βάση τὸ κλασσικὸ πατερικὸ σύγγραμμα ποῦ τὴν ἀνέπτυξε, δηλ. τὸ περίφημο «Περὶ

δόν. Ἄλλ' ἂς μὴ λησμονῶμεν τὸ λεχθέν, ὅτι ἡ μεγαλύτερα καὶ περισσότερα ὑποσχόμενη «οἰκουμενικὴ ἀρετή» εἶναι ἡ ὑπομονή.

Ἐυρισκόμεθα ἀκόμη εἰς τὸ στάδιον τοῦ διαλόγου. Ὁ διάλογος πρέπει νὰ γίνῃ προσευχὴ καὶ ἡ προσευχὴ ἔνωσις· ἔτσι ἔλεγεν ἓνας πρόδρομος καὶ πρωταγωνιστῆς τῶν σημερινῶν ἀδελφικῶν σχέσεων τῶν Ἐκκλησιῶν μας, ὁ Πάπας Ἰωάννης ὁ ΚΓ', ἡ πεντηκοστὴ ἐπέτειος τῆς ἐλεύσεως τοῦ ὁποῦ ὡς παπικοῦ δελεγάτου εἰς τὴν πόλιν μας ἐωρτάσθη ἐν αὐτῇ πρὸ ἡμερῶν.

Παναγιώτατε Προκαθήμενε τῆς Πρωτοθρόνου ταύτης Ἐκκλησίας,

Σὺ ποῦ ἐτάχθης ἐπὶ τῆς θείας ταύτης φυλακῆς τοῦ Κυρίου, δεήθητι Αὐτοῦ, θερμότερον κατὰ τὴν παροῦσαν ἐορτὴν, ὅπως ἐπισπεύσῃ τὴν ποθεινὴν ταύτην ἡμέραν. Καὶ ὅπως ὁ Θεός Σου ὁ μαρτυρικὸς, τὸν ὁποῖον κοσμεῖς μὲ τὴν σεμνότητα καὶ τὴν ἀρετὴν Σου, παραμένῃ εὐσταθῆς καὶ ἀπαρασάλευτος, οἰκοδομῶν τὸν θεοφρούρητον λαὸν τοῦ Κυρίου καὶ ἐργαζόμενος, ὡς καὶ σήμερον, ἐν ὑπευθυνότητι καὶ συνέσει, ὑπὲρ τῆς τῶν πάντων ἐνώσεως.

Οἱ χριστιανοὶ δυοῦν καὶ ἀναμένουν. Ὁ κόσμος κλυδωνίζεται καὶ δοκιμάζεται ἀπὸ τὴν ἔλλειψιν ἀγάπης. Κι αὐτὸ κάμνει τὸ χρέος τῆς Ἐκκλησίας ἐπιτακτικότερον καθὼς βαδίζομεν γοργῶ τῷ ποδὶ πρὸς τὴν ὑποφώσκουσαν ἀνατολὴν τῆς τρίτης μετὰ Χριστὸν χιλιετίας. Τὸ χρέος τῆς Ἐκκλησίας, νὰ δώσῃ ζωντανὸν παράδειγμα ἀγάπης καὶ εἰρήνης καὶ καταλλαγῆς, εἶναι ὁ κόσμος πιστεύσῃ.

Καὶ ἤδη, καθ' ἣν στιγμὴν προσφέρεται ὑπὸ Σοῦ, τοῦ Ἀρχιθύτου τῆς Ὀρθοδοξίας, ἡ λογικὴ λατρεία «ὑπὲρ τῆς οἰκουμένης, ὑπὲρ τῆς Ἁγίας, Καθολικῆς καὶ Ἀποστολικῆς Ἐκκλησίας», πάντες ὁμοθυμαδὸν δεηθῶμεν μετὰ τῆς ἀρχηγόνου Ἐκκλησίας, λέγοντες:

«Μνήσθητι, Κύριε, τῆς Ἐκκλησίας Σου τοῦ ρύσασθαι αὐτὴν ἀπὸ παντὸς πονηροῦ καὶ τελειῶσαι αὐτὴν ἐν τῇ ἀγάπῃ σου, καὶ συναξον αὐτὴν ἀπὸ τῶν τεσσάρων ἀνέμων, τὴν ἀγιασθεῖσαν, εἰς τὴν σὴν βασιλείαν, ἣν ἡτοίμασας αὐτῇ· ὅτι σοῦ ἐστὶν ἡ δύναμις καὶ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν».

† Ὁ Φιλαδελφείας ΒΑΡΘΟΛΟΜΑΙΟΣ

Ἐνανθρωπήσεως τοῦ Θεοῦ Λόγου» ἔργο τοῦ ἁγίου καὶ μεγάλου Ἀθανασίου.

Τὸ «Περὶ Ἐνανθρωπήσεως» ἔργο τοῦ μεγ. Ἀθανασίου.

Τὸ ἀνωτέρω σύγγραμμα τοῦ ἁγ. Ἀθανασίου θεωρεῖται καὶ σήμερα ἡ πρώτη καὶ ἡ σπουδαιότερη ἀπόπειρα ἐκθέσεως τῆς σημασίας τοῦ γεγονότος τοῦ Χριστοῦ. Εἶναι συνέχεια ἐνὸς ἄλλου εἰσαγωγικοῦ συγγράμματος, τοῦ «Κατὰ τοῦ Ἐθνισμοῦ», τοῦ ὁποίου τὸ θέμα συνοψίζεται στὴν ἀρχὴ τοῦ «Περὶ Ἐνανθρωπήσεως». Πρόκειται γιὰ τὸ πρόβλημα τῆς εἰδωλολατρίας, δηλαδή τῆς λατρίας τοῦ κόσμου ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων (τῆς ἐκκοσμικεύσεως, ὅπως θὰ λέγαμε σήμερα), ποῦ προκύπτει ἀπὸ τὴν πτώση τοῦ ἀνθρώπου στὴν ἀγνοία τοῦ Δημιουργοῦ. Ἡ οὐσία τοῦ προβλήματος εἶναι τὸ ὅτι ἔχασε ὁ ἄνθρωπος ἀφ' ἐνὸς μὲν τὴν αὐτοσυνείδηση ὅτι εἶναι «λογικὸς» δηλ. «κατ' εἰκόνα καὶ καθ' ὁμοίωση τοῦ Θεοῦ Λόγου», ἀλλὰ καὶ ἀφ' ἑτέρου τὴν ὀρθὴ κατανόηση τῆς λογικότητος τοῦ κόσμου, δηλ. τοῦ γεγονότος ὅτι ἡ λογικότητα τῆς κτίσεως δὲν εἶναι ἀπλῶς ἐνδοκοσμικὴ καὶ αὐτόνομη ἀλλὰ βασίζεται στὸν Δημιουργὸ Λόγο καὶ στὶς ὑπερβατικὲς ἐνέργειές Του. Ὅσον ἀφορᾷ τὰ ἀποτελέσματα τῆς πτώσεως τοῦ ἀνθρώπου, τὸ «Κατὰ τοῦ Ἐθνισμοῦ» ἔργο τοῦ Ἀθανασίου τονίζει τὴν ὑποταγὴ τοῦ ἀνθρώπου στὴν φθορά, καὶ τὸν θάνατο, τὴν ὑποδούλωσή του στὰ στοιχεῖα τοῦ κόσμου τούτου (τὰ εἰδωλα) καὶ τὴν ἀποξένωσή του ἀπὸ τὸν Θεό. Τὸ «Περὶ Ἐνανθρωπήσεως» ἀναπτύσσει πῶς ἡ Ἐνανθρώπησις τοῦ Θεοῦ ἔγινε ἡ ἀρχὴ τῆς ἀνορθώσεως τοῦ ἀνθρώπου καὶ τῆς ἀνακαινίσεως τῆς δημιουργίας. Τὸ ὅλο σύγγραμμα χωρίζεται σὲ δύο μέρη ἐκ τῶν ὁποίων τὸ πρῶτο ἀσχολεῖται μὲ τὴν σημασία τῆς Ἐνανθρωπήσεως καὶ τὸ δεύτερο ἀντικρούει τὶς ἀντιρρήσεις τῶν Ἰουδαίων καὶ τῶν Ἑλλήνων φιλοσόφων. Στὶς ἐπόμενες παραγράφους θὰ συνοψίσουμε τὴ διδασκαλία τοῦ πρώτου κυρίως μέρους.

Ὁ Ἀθανάσιος ἀρχίζει τὴ διδασκαλία του μὲ τὸ γεγονός ὅτι ὁ Θεὸς Λόγος, διὰ τοῦ ὁποίου ἐδημιούργησε ὁ Θεὸς τὸν κόσμο τὸν συντηρεῖ, ἀπεκαλύφθη στοὺς ἀνθρώπους γενόμενος ἄνθρωπος. Τὸ ἀνθρώπινο ὅμως σχῆμα τῆς ἀποκαλύψεώς Του ἀντὶ νὰ γεμίσει τοὺς ἀνθρώπους ἀπὸ εὐγνωμοσύνη γιὰ τὴ θεία Του συγκατάβαση, ἔγινε ἀφορμὴ νὰ ἀρνηθοῦν οἱ ἄνθρωποι τὴ θεότητα Του. Τὸ βρῆκαν ἀδύνατο, ἀν ἔχι ἀνόητο, τὸ νὰ γίνεῖ ὁ Θεὸς ἄνθρωπος. Τὸ νὰ γίνεῖ ὁ ἄνθρωπος Θεὸς ξεπερνῶντας τὶς ἀδυναμίες του καὶ τοὺς περιορισμοὺς τῆς φύσεώς του ἦταν εὐνόητο καὶ ἐπιθυμητό. Τὸ νὰ γίνεῖ ὅμως ὁ Θεὸς ἄνθρωπος, νὰ ντυθεῖ τὴν εὐτέλεια τοῦ ἀνθρώπου καὶ μάλιστα νὰ ὑποστῆ τὸν ἀτιμωτικὸ θάνατο τῆς σταυρώσεως, ἦταν ἀκατανόητο σκάνδαλο (μωρία). Εἶχαν δική τους ἰδέα γιὰ τὸν Θεὸ οἱ ἄνθρωποι καὶ γι' αὐτὸ τοὺς ἦταν τελείως ἀδύνατο νὰ δεχθοῦν τὴν ἀνθρώπινη ἀποκάλυψη τοῦ ἀληθινοῦ Θεοῦ. Αὐτὸ ὅμως ποῦ οἱ ἄνθρωποι τὸ βλέπουν σὰν ἀδύνατο, λέγει ὁ ἁγ. Ἀθανάσιος, αὐτὸ τὸ ἀποδεικνύει ὁ Θεὸς δυνατὸ. Ὁ ἀληθινὸς Θεὸς δὲν εἶναι ὁ ἀδιάφορος ἀπρόσωπος καὶ ἰδεαλιστικὸς θεὸς κάποιας μεταφυσικῆς ὑπερβατικότη-

τας, ἀλλὰ ὁ Θεὸς ποῦ ντύνεται τὴν ἀνθρώπινη ταπεινότητα, προσηλώνεται στὸ Σταυρὸ χάριν τῆς δικαιοσύνης, καὶ θεοποιεῖ τὴν ἀνθρώπινη φύση πραγματικὰ μέσῳ τοῦ ἱεροῦ πάθους, μὲ μέσα φαινομενικὰ εὐτελῆ καὶ ἀδύνατα ἀλλὰ ἀληθινὰ φυσικὰ καὶ ἀνθρώπινα. Ὁ στόχος τῆς Ἐνανθρωπήσεως τοῦ Θεοῦ δὲν ἦταν μόνον ἡ ἀποκάλυψή Του ἀλλὰ καὶ ἡ σωτηρία καὶ θεοποίηση τοῦ πεσιμένου δημιουργήματός Του, τοῦ ἀνθρώπου. Ὁ Σταυρὸς λοιπὸν τοῦ Ἐνανθρωπήσαντος Θεοῦ ἔγινε τὸ ἀνθρώπινο τρόποιο κατὰ τῆς εἰδωλολατρίας καὶ δεισιδαιμονίας τῶν ἀνθρώπων, καὶ ἡ Ἀνάστασή Του ἐκ τῶν νεκρῶν δικαίωσε καὶ τελειοποίησε τὴν ἀνθρωπότητα.

Ἡ Ἐνανθρώπησις τοῦ Θεοῦ ἔθεσε τοὺς ὅρους τῆς ἀληθινῆς θεολογίας: τὴν θέωση τοῦ ἀνθρώπου ὅπως τὴν θέλει ὁ Θεός, σὰν ἐλεύθερη δωρεὰ Του, καὶ ὄχι ὅπως τὴν θέλει ὁ ἄνθρωπος, σὰν αὐθαίρετη ἀρπαγὴ τῶν δικαιωμάτων τοῦ Θεοῦ. Ἡ ὀρθὴ θεολογία δὲν εἶναι πιά ἀνθρώπινος σφετερισμὸς τῆς θεότητος (διαβολικὴ «θεολογία»), ἀλλὰ δωρεὰ τοῦ Θεοῦ στὸν ἄνθρωπο: ἡ ἀνθρωπολογία τοῦ Θεοῦ! Αὐτὸ σημαίνει ὅτι ἡ ἀληθινὴ θεολογία δὲν χωρίζεται ἀπὸ τὸν ἀληθινὸ ἄνθρωπο, καὶ ὅτι γιὰ νὰ γνωρίσει ὁ ἄνθρωπος τὸν Θεὸ πρέπει πρῶτα νὰ γνωρίσει τὴν Ἐνανθρώπησις ποῦ τοῦ ἀποκαλύπτει τὸν ἀληθινὸ ἑαυτὸ του καὶ τὸν ἀποκαθιστᾷ στὴν ἀνθρώπινη ἀκεραιότητά του.

Μὰ γιατί νὰ γίνεῖ αὐτό; Γιατί ν' ἀκολουθήσει ὁ Θεὸς μιὰ τέτοια πορεία; Γιατί νὰ κάμει τὴν Ἐνανθρώπησις τοῦ Λόγου Του τὴν βάση τῆς ἐπικοινωνίας Του μαζί μας; Καὶ πῶς ἀκριβῶς ἔγινε αὐτό; Ποιὰ εἶναι ἡ βαθύτερη πραγματικότης τῆς Ἐνανθρωπήσεως; Μ' αὐτὰ τὰ ζητήματα θὰ καταπιασθεῖ στὸ «Περὶ Ἐνανθρωπήσεως» ἔργο τοῦ ἁγ. Ἀθανασίου. Καὶ λέγω θὰ καταπιασθεῖ, γιατί πρῶτα - πρῶτα καταπιάνεται μὲ μιὰ παρένθεση ποῦ ἀναφέρεται σὲ «προϋποθέσεις» τῆς Ἐνανθρωπήσεως. Ἡ παρένθεση αὐτὴ τονίζει, ὅτι γιὰ νὰ καταλάβουμε τὸ γιατί καὶ τὸ πῶς ἔγινε ὁ ἄνθρωπος Θεός, πρέπει πρῶτα νὰ καταλάβουμε τὸ γιατί καὶ τὸ πῶς ἔγινε κατ' ἀρχὴν ὁ ἄνθρωπος ἄνθρωπος, ἀλλὰ καὶ τὸ γιατί καὶ τὸ πῶς ξέπεσε ὁ ἄνθρωπος ἀπὸ τὴν ἀρχικὴ του θέση στὴν ὁποία τὸν ἔταξε ὁ Θεός. Μὲ ἄλλα λόγια, ἡ δημιουργία καὶ ἡ πτώση τοῦ ἀνθρώπου ἀποτελοῦν βασικὲς «προϋποθέσεις» στὴν κατανόηση τῆς Ἐνανθρωπήσεως.

Ἡ δημιουργία καὶ ἡ πτώση τοῦ ἀνθρώπου.

Τὸν ἄνθρωπο δὲν τὸν ἐπλάσε ὁ κόσμος ἀλλὰ ὁ Θεός. Ὁ Θεὸς ἐπλάσε καὶ τὸν ἄνθρωπο καὶ τὸν κόσμο. Οἱ Ἐπικουρεῖοι, ὅπως καὶ πολλοὶ σύγχρονοί μας, ἔλεγαν ὅτι ὁ κόσμος καὶ συνεπῶς καὶ ὁ ἄνθρωπος ἔγιναν μὲ αὐτόματο τρόπο. Οἱ Πλατωνικοὶ πίστευαν ὅτι ὑπῆρχε κάποιος δημιουργὸς ποῦ ἐπλάσε τὸν κόσμο καὶ τὸν ἄνθρωπο, ἔλεγαν ὅμως ὅτι ἡ ὕλη ἀπὸ τὴν ὁποίαν ἔγιναν προϋπήρχε. Οἱ αἰρετικοὶ Γνωστικοί, ποῦ ἀκολουθοῦσαν ἀρχαῖες εἰδωλολατρικὲς παραδόσεις ἔλεγαν ὅτι ὑπῆρχαν δύο διαστάσεις στὸν κόσμο καὶ στὸν ἄνθρωπο, ἡ ὕλικὴ διάσταση τοῦ κακοῦ καὶ ἡ πνευματικὴ διάσταση τοῦ καλοῦ, καὶ ἔτσι διέκριναν δύο κόσμους καὶ δύο δη-

μιουργούς που αντιδικούσαν ο ένας ενάντια στον άλλο. Αντίθετα προς τις θεωρίες αυτές ο άγ. Άθανάσιος διατύπωσε την διδασκαλία της Έκκλησίας που βασίζεται στη Βίβλο και στη θεία αποκάλυψη. Ο Θεός δημιούργησε τὰ πάντα από τὸ μηδὲν με τὸν Θεϊὸν Του Λόγο. Κατὰ συνέπεια κάθε μορφή κοσμολογικοῦ δυαλισμοῦ και μονισμοῦ αποκλείονται. Ἡ αἰτία τῆς δημιουργίας ἦταν ἡ ἄπειρη καλωσύνη τοῦ Θεοῦ, γι' αὐτὸ και ὁ κόσμος εἶναι οὐσιαστικά καλός. Τὴν καλωσύνη Του αὐτὴ τὴν ἔδειξε ἰδιαίτερα ὁ Θεός στὴν δημιουργία τοῦ ἀνθρώπου. Ἐπειδὴ ἐγνώριζε ὅτι, σὰν κτίσμα πού ἦλθε στὴν ὑπαρξὴ ἀπὸ τὸ μηδὲν, δὲν ἦταν δυνατό νὰ παραμείνει ὁ ἄνθρωπος στὴν ὑπαρξὴ ἐπ' ἄπειρον —γιατὶ κάθε κτίσμα πού ἔχει ἀρχὴ ἔχει και τέλος— ἐχάρισε ὁ Θεός στὸν ἄνθρωπο κάτι περισσότερο (πλέον τι). Τὸν δημιούργησε ἔτσι ὥστε νὰ ὑπάρχει κατ' εἰκόνα και καθ' ὁμοίωση δικῆ Του. Τὸν ἔκαμε δηλαδὴ ἱκανὸ νὰ ἐπικοινωνεῖ με τὸν Θεὸ και νὰ Τὸν μιμεῖται. Ἔτσι με τὴν εἰκονικὴ ἢ κοινωνικὴ ἢ μεθεκτικὴ και μιμητικὴ αὐτὴ σχέση τῆς πρὸς τὸν αὐθύπαρκτο και αἰώνιο, θὰ μπορούσε ἡ κτιστὴ ὑπαρξὴ τοῦ ἀνθρώπου νὰ διατηρηθεῖ στὴ ζωὴ. Ἡ ἐντολὴ πού κατὰ τὴν Βίβλο ἔδωσε ὁ Θεός στοὺς πρωτόπλαστους ἀνθρώπους στὸν παράδεισο σχετικὰ με τὴ γνώση τοῦ καλοῦ και τοῦ κακοῦ εἶχε σκοπὸ νὰ διαφυλάξει τὴ χάρη τοῦ «κατ' εἰκόνα και καθ' ὁμοίωση», δηλ. τῆς ἐλεύθερης κοινωνίας και μιμήσεως τοῦ Θεοῦ ὑπὸ τοῦ ἀνθρώπου. Ἦθελε ὁ Θεός ἀπὸ τὸν ἄνθρωπο ἐλεύθερα νὰ ἐμπιστευεῖται στὸν Δημιουργό του και νὰ φυλάει τὴ χάρη τῆς Εἰκόνας Του (τὴν ἐπαφὴ του με τὸν Ζῶντα και Δημιουργὸ Λόγο Του) γιατί ἔτσι θὰ ἐξησφαλίζετο γι' αὐτὸν ἡ θεία δύναμη τῆς ἀθανασίας και τῆς αἰωνιότητος. Σὲ τελευταία ἀνάλυση τὸ πῶς χαρακτηριστικὸ στοιχεῖο τῆς διδασκαλίας τοῦ άγ. Ἰθανασίου περὶ τῆς δημιουργίας τοῦ ἀνθρώπου δὲν εἶναι τόσο ἡ κτιστὴ ὑπαρξὴ τοῦ ἀνθρώπου ὅσον ἡ ἐλεύθερη σύνδεση τῆς κτιστῆς αὐτῆς ὑπαρξεως με τὸν αὐθύπαρκτο δημιουργὸ τῆς, τὸν Θεῖο Λόγο, μέσω τῆς χάριτος τοῦ κατ' εἰκόνα και καθ' ὁμοίωση. Δὲν εἶναι κλειστὸ ὑπαρξιακὸ κύκλωμα ὁ ἄνθρωπος, ἀλλὰ ἀνοιχτὴ και ἐλεύθερη ὑπόσταση ἱκανὴ νὰ κοινωνεῖ με τὸν αὐθύπαρκτο Θεό. Μᾶς διδάσκει λοιπὸν ὁ άγ. Ἰθανάσιος ὅτι τὸ κλειδὶ τῆς ὑπαρξείως μας, τὸ μυστικὸ τῆς ἀνθρωπιᾶς μας (θὰ λέγαμε), εἶναι ὁ Θεῖος Λόγος και ἡ κοινωνία μας μαζί Του. Ἀκριβῶς στὸ σημεῖο αὐτὸ ἐντοπιζεται και ἡ πτώση μας, πού ἐπέφερε τὸν θάνατο και τὸ δράμα τῆς ἱστορίας μας και προκάλεσε τὴν σωτηριώδη ἐπέμβαση τοῦ Θεοῦ Λόγου: τὴν Ἐνανθρώπηση.

Ἡ πτώση τοῦ ἀνθρώπου, πού φαίνεται τόσο καθαρὰ στὴ φυσικὴ του φθορὰ και θνητότητα, εἶναι σὲ τελευταία ἀνάλυση πρῶτα ἡ ἀρνησὴ του νὰ οἰκειοποιηθεῖ τὴ χάρη τοῦ Δημιουργοῦ του Θεοῦ Λόγου, και ἔπειτα ἡ στροφή του στὸν κτιστὸ και πεπερασμένο κόσμο σὰν τὸν ἀπώτερο σκοπὸ τῆς ζωῆς του. Αὐτὸ σημαίνει, λέγει ὁ άγ. Ἰθανάσιος, ὅτι στὴν ζωὴ μας οὔτε μιμοῦμεθα οὔτε κοινωνοῦμε πιά με τὸν αὐθύπαρκτο (τὸν ὄντα), ἀλλὰ με τὰ ἀνύπαρκτα (τὰ μὴ ὄντα). Κυριευόμαστε ἀπὸ μιὰ δια-βολικὴ ζήλεια (τὸν φθόνου τοῦ δια-βόλου) πού μᾶς κάνει νὰ παραβαίνουμε τὴν ἐντολὴ τοῦ Θεοῦ Λόγου και νὰ ἀφήνουμε τὸν θάνατο και τὴ φθο-

ρὰ νὰ βασιλεύουν στὴ ζωὴ μας. Τὸ ἀποτέλεσμα εἶναι νὰ παραμείνει ἀνεκπλήρωτη ἡ ἀνθρωπότητά μας, δηλ. νὰ μὴ φθάνει ὁ ἄνθρωπος στὸν προορισμὸ του πού εἶναι ἡ ἀθανασία και ἡ θέωση.

Τὸ «δίλημμα» τοῦ Δημιουργοῦ!

Ἡ θλιθερὴ μας κατάσταση, λέγει ὁ Ἰθανάσιος, θάξει κατὰ κάποιο τρόπο τὸν Δημιουργό μας σὲ «δίλημμα». Ἄν μὲν ἀφήσει τὸν παραβάτη και ἀρνητὴ ἄνθρωπο νὰ ζήσει, τότε ἡ προειδοποίησή Του ὅτι ἡ παράβαση τῆς ἐντολῆς και ἡ ἀρνηση τοῦ Θεοῦ Λόγου θὰ συνεπήγοντο θάνατο θὰ ἀποδειχθοῦν ἀναληθῆ. Τὸ νὰ ἀφήσει πάλι τὸν ἄνθρωπο νὰ χαθεῖ μέσα στὴ φθορὰ και στὸ θάνατο —αὐτὸν τὸν ἄνθρωπο πού ἐγινε κοινωνὸς τῆς Εἰκόνας Του— δὲν συμβιβάζεται με τὸν χαρακτήρα Του. Ἡ ἀλήθεια Του ζητάει νὰ μείνει ὁ ἄνθρωπος στὸ πεπρωμένο πού διάλεξε μόνος του, δηλ. νὰ χαθεῖ, γιατί ἔτσι ὁ Θεός παραμένει συνεπὴς στὸ Λόγο Του και ἡ ἐλευθερία τοῦ ἀνθρώπου δὲν παραβιάζεται. Ἡ καλωσύνη ὅμως τοῦ Θεοῦ Τὸν θέλει νὰ σώνει τὸ δημιούργημά του, ἐνῶ ἡ δύναμή Του τὸ βρίσκει αὐτὸ δυνατό. Τί πρέπει λοιπὸν νὰ κάμει ὁ Θεός με τὸν παραβάτη ἄνθρωπο;

Ἰσως νὰ σκεφθεῖ κανεὶς, λέγει ὁ Ἰθανάσιος, ὅτι ὁ εὐκολώτερος τρόπος ἐνεργείας θὰ ἦταν νὰ ἀπαιτήσῃ ὁ Θεός ἀπὸ τὸν ἄνθρωπο τὴν μετάνοια. Μὰ ἡ μετάνοια δὲν ἱκανοποιεῖ τὸν ὑπαρξιακὸ νόμο πού ἀπαιτεῖ θάνατο, ἀλλὰ οὔτε και ἐπιδιορθώνει τὰ φθοροποιὰ και θανατηφόρα ἀποτελέσματα τῆς ἀμαρτίας και παραβάσεως. Ἡ μετάνοια ἀπλῶς θέτει τέρμα στὸ ἔργο τῆς ἀμαρτίας χωρὶς ὅμως νὰ ἀνασκευάζει τίς συνέπειές τῆς. Ἄν δὲν εἶχε λοιπὸν ἀνεπανόρθωτες ἐπιπτώσεις ἡ ἀμαρτία τοῦ ἀνθρώπου, ἡ μετάνοια θὰ ἐπαρκούσε γιὰ τὴν σωτηρία του. Τώρα ὅμως πού τέτοια φοβερὰ ἐπακόλουθα συμβαίνουν, οὔτε τὸ κατ' εἰκόνα και καθ' ὁμοίωση δὲν εἶναι δυνατόν νὰ ἐπαναλειτουργήσει. Ἡ μετάνοια δὲν δγάζει ἀπὸ τὸ ἀδιέξοδο.

Κατόπιν τούτου ἡ μόνη λύση στὸ πρόβλημα τῆς σωτηρίας τοῦ ἀνθρώπου εἶναι νὰ ἐνεργήσει πάλιν ὁ Δημιουργὸς Θεῖος Λόγος και νὰ ξαναδημιουργήσει τὸν χαμένο ἄνθρωπο. Μόνον Αὐτός, λέγει ὁ Ἰθανάσιος, ἔχει τὴν δυνατότητα νὰ διαφυλάξει τὴν συνέπεια τοῦ Θεοῦ στὴ δημιουργία (τὸ εὐλογον), νὰ ἀντιπροσωπεύσει τοὺς πάντας, νὰ πάθει ὑπὲρ πάντων, και νὰ ἀνακαινίσει τοὺς πάντας και τὰ πάντα. Γιατὶ Αὐτός εἶναι τὸ κλειδὶ τῆς δημιουργίας τοῦ κόσμου και ἰδιαίτερα τοῦ ἀνθρώπου.

Ἡ πρώτη αἰτία τῆς Ἐνανθρώπησης.

Μὲ τὸν Θεῖο Του Λόγο λοιπὸν ἐνεργεῖ και πάλιν ὁ Θεός. Μὲ ἀφατη ἀγάπη και φιλανθρωπία Τὸν στέλνει στὴ γῆ, Ἐκεινον πού ποτε δὲν ἀπουσίασε ἀπὸ κοντά τῆς. Ἐπειδὴ δλέπει τὸ κακὸ πού γένησε ἡ παράβαση μας ἐπάνω στὴν κτιστὴ μας ὑπαρξὴ και λυπάται τὴ γενεὰ μας, μπαίνει ὁ ἴδιος μέσα τῆς και ταυτίζεται

μαζύ μας. Παίρνει έμφυχο σώμα όπως έμεις, μέσα από μια καθαρή και άμωμη Παρθένο, τó οικειοποιείται προσωπικά και γίνεται ó ίδιος άνθρωπος. Μ' αυτήν τήν κτιστή ανθρώπινη ύπαρξη προσφέρει σαν άνθρωπος μια ζωή τέλειας ύπακοής στον Θεό που καταλήγει με αυτόθυσία για χάρη όλων μας. Η άληθινή αυτόθυσία του Χριστού σφραγίζεται με τόν σταυρικό θάνατόν Του και αποκαλύπτεται με τήν ένδοξη Του Άνάσταση που καταργεί τόν θάνατο μιά για πάντα. Ο θάνατος του Χριστού, έξηγγει ó Αθανάσιος, δέν συμβαίνει για τόν ίδιο λόγο όπως και ó δικός μας. Έμεις πεθαίνουμε επειδή τó άξιζουμε, δηλ. επειδή έχει δικαιώματα ó θάνατος επάνω μας λόγω τής άμαρτίας μας. Ο Χριστός όμως είναι δικαίος και άναμάρτητος και κατά συνέπεια δέν πεθαίνει για τόν έαυτόν Του αλλά για μäs. Δν πεθαίνει δέβαια σαν Θεός —κάτι τó έντελώς αδύνατο— αλλά σαν άνθρωπος, επειδή διαθέτει κτιστή ανθρώπινη σωματική φύση όπως έμεις. Και πεθαίνει γιατί θέλει νά εισέλθει στο πιό σκοτεινό διαμέρισμα τής πτώσεώς μας και νά τó φωτίσει με τήν παρουσία Του. Πεθαίνει σαν άνθρωπος για νά καταργήσει τόν θάνατο. Ο θάνατος του Χριστού, του δικαίου υπέρ των άδικων, που καταλήγει στην κατάργηση του θανάτου και στην Άνάσταση, έχει πανανθρώπινη αξία, σημασία και αποτελεσματικότητα. Όλων των ανθρώπων ó θάνατος πραγματοποιήθηκε με τόν θάνατο του Χριστού υπό τήν έννοια ότι ó φυσικός θάνατος δέν είναι πιό κανενός ανθρώπου τó άπώτερο τέλος. Τó άπώτερο τέλος όλων μας είναι ή άνάσταση τής κτιστής μας φύσεως έξ αίτίας τής Άναστάσεως του Χριστού. Ο Χριστός είναι ή άπαρχή, έπειτα ακολουθούμε έμεις. Δέν πεθαίνουμε λοιπόν τώρα πιό σαν νάμαστε καταδικασμένοι, αλλά πεθαίνουμε για ν' αναστηθούμε και νά ζήσουμε αιώνια με τόν Θεό. Η πανανθρώπινη σημασία, αξία και αποτελεσματικότητα του θανάτου του Χριστού δέν συνίστανται μόνον στο γεγονός ότι ó Χριστός είναι δικαίος και άληθινός άνθρωπος, αλλά και στο γεγονός ότι αυτός ó άνθρωπος είναι σέ τελευταία άνάλυση ó Δημιουργός Θεός Λόγος, τó κλειδί τής ύποστάσεως όλων των ανθρώπων (ó Κυριακός άνθρωπος). Η ανθρωπότητα του Κυρίου (τó σώμα Του) είναι ακριβώς όπως ή δική μας, αλλά έχει πανανθρώπινα δικαιώματα γιατί είναι ή ανθρωπότητα του Κυρίου όλων των ανθρώπων (τó Κυριακόν σώμα). Ο Χριστός, που σέ τελευταία άνάλυση είναι «ó επί πάντων και υπέρ πάντας Θεός άληθινός», έχει ξανακερδίσει τά χαμένα δικαιώματα τής ανθρωπότητάς μας με τήν όλη οικονομία τής Ένανθρωπήσεώς Του και ίδιως με τόν θανάτόν Του και τήν Άνάσταση. Η κατάλυση τής φθοράς και του θανάτου ως του άπώτερου πεπρωμένου τής κτιστής και σωματικής μας ύπάρξεως και ή αντικατάστασή της από τήν άφθαρσία και άθανασία τής αναστημένης ανθρωπότητας είναι κατά τόν άγιο και μεγάλο Άθανάσιο ή πρώτη αίτία τής Ένανθρωπήσεως. Τó θαυμαστό τής όλης ύποθέσεως είναι ότι όχι μόνον επαναφέρει ó ένανθρωπήσας Θεός τήν ανθρωπότητά μας από τόν θάνατο στην ζωή, αλλά και τήν αναμορφώνει έτσι ώστε νά είναι τώρα πλέον αιώνια, άφθαρτη και άθάνατη, μιά νέα κτίση, που απαιτεί ένα νέο κόσμο.

Η δεύτερη αίτία τής Ένανθρωπήσεως.

Έκτός από τόν θάνατο τής κτιστής μας ύπάρξεως ή πτώση μας είχε ως αποτέλεσμα και τήν άπώλεια τής γνώσεως του άληθινοú Θεού. Όπως είδαμε πιό πάνω, ή λογική ύπαρξη του ανθρώπου συνεπάγεται ότι ó άνθρωπος δέν έχει μόνον ζωή, αλλά και γνώση, και μάλιστα γνώση Θεού. Κατά τόν άγ. Άθανάσιο και τούς άλλους άγίους θεολόγους τής Έκκλησίας μας ή γνώση του ανθρώπου δέν περιορίζεται μόνάχα στην κοσμολογική διάσταση και στην ανθρωπολογική αυτοσυνειδησία, αλλά συνδέεται άπώτερα με τήν θείκη γνώση και συνείδηση. Χωρίς τήν τελευταία, οι άλλες χάνουν τήν πραγματική τους σημασία και γίνονται παράδοξοι φορείς άγνωσίας. Η θείκη γνώση και συνείδηση του ανθρώπου συνδέεται τελικά με τή χάρη τής κατ' εικόνα και κατ' όμοίωση του Θείου Λόγου κατασκευής του ανθρώπου. Σέ τελευταία άνάλυση ή άληθινή γνώση (ή άλήθεια) βασίζεται στην ζωντανή Εικόνα του Θεού, τόν Θείο Λόγο και δημιουργό του ανθρώπου. Κατανοούντες τόν Λόγο κατανοούν οι άνθρωποι και τόν Θεό και έτσι κοινωνούν μαζύ Του και απολαμβάνουν τήν αιώνια ζωή που βασίζεται στην Χάρη Του. Παραμέλησαν όμως τήν χάρη αυτή οι άνθρωποι. Έτσι έχασαν τήν δυνατότητα που είχαν μέσα τους νά κατανοούν τόν Λόγο και δι' αυτού τόν Θεό. Έχασαν επίσης τήν δυνατότητα νά καταλαβαίνουν τήν άλήθεια του κόσμου, και μάλιστα έπεσαν σέ τέτοιο σκοτάδι άγνωσίας, ώστε νά μη καταλαβαίνουν και αυτήν τήν άποκάλυψη που τους έστειλε ó Θεός με τούς Προφήτες και τούς άγίους. Ήταν αυτόνοήτο λοιπόν ότι μόνάχα ó ίδιος ó Λόγος, ή ζωντανή και άληθινή Εικόνα του Πατρός, θά έπρεπε νά άποκαλυφθή στον άνθρωπο και νά ανανεώσει μέσα του τή σκοτεινιασμένη χάρη του κατ' εικόνα. Αυτό ακριβώς έπραξε ó Θεός Λόγος με τήν Ένανθρώπησή Του. Όχι μόνο έξωοποίησε τó θνητό σώμα και τó κατέστησε άφθαρτο, αλλά και ανακάλυψε τήν χάρη του κατ' εικόνα που φωτίζει τήν ανθρώπινη ψυχή και ύπόσταση. Ούτε άγγελιοι ούτε άνθρωποι, λέγει ó άγ. Άθανάσιος, θά κατόρθωναν κάτι τέτοιο, παρά μόνάχα ó ίδιος ó Λόγος, ή πραγματική Εικόνα του Θεού Πατρός. Όπως μιά μορφή άποτυπωμένη σέ ένα ξύλο χρειάζεται τó πρωτότυπο για ν' ανανεωθεί όταν υποστεί φθορά, έτσι και ή χάρη τής εικόνας του Θείου Λόγου που ήταν χαραγμένη στην ψυχή του ανθρώπου, λησάσθηκε τόν ίδιο τόν Λόγο για νά ανανεωθεί ύστερα από τήν κατάπτωση του ανθρώπου. Αυτό ακριβώς έπέτυχε ή Ένανθρώπηση του Λόγου, τήν ανανέωση τής λογικότητας του ανθρώπου και τής συνεπαγομένης γνώσεως του Θεού, που αποτελούν τή δεύτερη, ή άπώτερη αίτία τής Ένανθρωπήσεως.

Δύο λοιπόν βασικές σωτηριολογικές συνέπειες έχει τó γεγονός τής Ένανθρωπήσεως του Θεού για μäs τούς ανθρώπους κατά τόν άγ. Άθανάσιο. Πρώτα μäs ανοίγει τόν δρόμο για νά επανέλθει ή θνητή και σωματική ύπαρξή μας από τόν θάνατο στη ζωή. Έστερα μäs δίνει τήν δυνατότητα νά ανανεωθούμε έσωτερικά με τήν γνώση του Θεού που αποτελεί τήν βάση τής όρθης

ΑΘΗΝΑ, ΠΟΛΗ ΣΥΝΕΧΟΥΣ ΘΕΟΛΟΓΙΚΗΣ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗΣ ΣΥΜΒΟΛΗΣ

(Διεθνές Συμπόσιο τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ
Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, 12-14 Δεκεμβρίου 1985)

Στὰ πλαίσια τῶν Ἐκδηλώσεων «Ἀθήνα, πολιτιστική πρωτεύουσα τῆς Εὐρώπης γιὰ τὸ 1985», ὁργανώθηκε με πρωτοβουλία τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν καὶ δαπάνη τοῦ ὑπουργείου Πολιτισμοῦ καὶ Ἐπιστημῶν, Διεθνές Συμπόσιο με θέμα: «Ἀθήνα, πόλη συνεχοῦς θεολογικῆς καὶ πολιτιστικῆς συμβολῆς».

Οἱ ἐργασίες τοῦ Συμποσίου ἔγιναν κατὰ τὸ ἐξῆς πρόγραμμα:

1η ΗΜΕΡΑ

Πέμπτη, 12 Δεκεμβρίου 1985, 19.00' :

—Ἐπίσημη ἔναρξη (Ἀΐθουσα Τελετῶν Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν).

—Χορωδία.

—Χαιρετισμὸς τοῦ πρύτανη κ. Μιχαὴλ Π. Σταθόπουλου.

—Χαιρετισμὸς Μακ. Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ.κ. Σεραφεῖμ.

—Εἰσήγηση τοῦ κοσμητόρου τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς Θεοφ. Ἐπισκόπου Ἀγδρούσης κ. Ἀναστασίου (Γιαννουλάτου).

—Ὁμιλία τοῦ αἰδεσ. κ. THOMAS TORRANCE, καθηγητῆ τοῦ Πανεπιστημίου τοῦ Ἐδιμβούργου.

ΘΕΜΑ: «Φυσικὸς καὶ θεολογικὸς Λόγος. Ἀπόστολος Παῦλος καὶ Ἀθηναγόρας στὴν Ἀθήνα».

—Ἐθνικὸς Ὕμνος.

2η ΗΜΕΡΑ

Παρασκευή, 13 Δεκεμβρίου, 9.00' - 9.45' :
(Κτήριο Θεολογικῆς Σχολῆς, Πανεπιστημιόπολη, Ἄνω Ἰλίσια).

—Ὁμιλία τοῦ κ. Σάββα Ἀγουρίδη, καθηγητῆ τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν.

ΘΕΜΑ: «Ὁ Παῦλος στὴν Ἀθήνα (Πράξεις 17, 16-34)».

9.45' - 10.30' :

—Ὁμιλία κ. J. M. VAN CANGH, καθηγητῆ τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου LOUVAIN.

ΘΕΜΑ: «Θαύματα: Ἑλληνικά, Ἰουδαϊκά, Εὐαγγελικά».

10.30' - 11.15' :

—Συζήτηση.

11.15' - 11.45' :

—ΔΙΑΔΕΙΜΜΑ.

11.45 - 12.30' :

—Ὁμιλία κ. REINVARDT SLENCZKA, καθηγητῆ τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς Πανεπιστημίου ERLANGEN.

ΘΕΜΑ: «Ὁ λαὸς τοῦ Θεοῦ καὶ οἱ λαοὶ τοῦ κόσμου».

12.30' - 13.00' :

—Συζήτηση.

κατανόησεως τοῦ κόσμου καὶ τοῦ ἑαυτοῦ μας. Καὶ τὰ δύο αὐτὰ ἀποτελέσματα τὰ γνωρίζει ἡ Ἐκκλησία ἐμπειρικά, γι' αὐτὸ καὶ ἡ πίστη τῆς στὸν Ἐνσαρκωθέντα Θεὸ δὲν εἶναι ἀποτέλεσμα τυφλῆς ὑπακοῆς σὲ κάποιον αὐθαίρετο δόγμα. Ἡ Ἐκκλησία δὲν δέχεται τὴν ἀρχὴ τοῦ πίστευε καὶ μὴ ἐρεύνα, ἀλλὰ τὴν ἀρχὴ τοῦ γευθῆτε καὶ ἴδετε ὅτι ἀγαθὸς ὁ Κύριος. Σὲ τελευταία ἀνάλυση, ὅπως τὸ τονίζει ὁ ἅγ. Ἀθανάσιος σὲ ἄλλα συγγράμματά του, ἡ ἀπόδειξη τῆς πίστεως τῆς Ἐκκλησίας στὸν Ἐνανθρωπήσαντα Χριστό, τὸν Λυτρωτὴ καὶ Σωτῆρα τοῦ κόσμου, βασίζεται στὴν δύναμη καὶ παρουσία τοῦ ἁγίου Πνεύματος. Τόσον ἡ ἀνάστασις τῆς

θνητῆς φύσεως, ὅσον καὶ ἡ ἀνακαίνισις τοῦ κατ' εἰκόνα καὶ καθ' ὁμοίωσις, εἶναι ἔργον τοῦ Πατρὸς διὰ τοῦ Υἱοῦ ἐν Ἁγίῳ Πνεύματι. Ὅλη ἡ σωτηρία τοῦ ἀνθρώπου ποῦ πραγματοποιεῖται καὶ ἀποκαλύπτεται διὰ τῆς Ἐνανθρωπήσεως τοῦ Υἱοῦ καὶ Λόγου τοῦ Θεοῦ εἶναι ἔργον τῆς μᾶς ἀδιαιρέτου καὶ ὁμοουσίου Τριάδος, τοῦ Πατρὸς, τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος, στὴν ὁποία ἀνήκει πᾶσα ἡ δόξα, ἡ λατρεία, ἡ τιμὴ καὶ ἡ προσκύνησις στοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων, AMHN.

Πρωτοπρ. ΓΕΩΡΓΙΟΣ Δ. ΔΡΑΓΑΣ, δ.Θ.
UNIVERSITY OF DURHAM

16.00' - 17.00':

—ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΕΙΣ.

—Σεβ. Μητροπολίτη Σταυρουπόλεως κ. Μάξιμου Ρεπανέλλη, Σχολάρχης τής Ίερᾶς Θεολογικῆς Σχολῆς τής Χάλκης.

ΘΕΜΑ: «Ἡ ἀρχαία σοφία καὶ ἡ θεία Ἀποκάλυψις».

—MSGR. PIERRE DUPREY, Γραμματέα τής Ἐπιτροπῆς γιά τήν προώθηση τής Ἐνότητος τῶν Χριστιανῶν - Βατικανό.

ΘΕΜΑ: «Σχέσεις Ἑλληνικῆς Φιλοσοφίας καὶ Ἑλληνικῆς Πατρολογίας».

—Σεβ. Μητροπολίτη Ἑλβετίας κ. Δαμασκηνοῦ Παπανδρέου*.

ΘΕΜΑ: «Αἱ Ἀθήναι κατὰ τὸν IB' αἰῶνα».

—Αἰδес. κ. ION BRIA, καθηγητῆ τής Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Βουκουρεστίου.

ΘΕΜΑ: «Μυστήριον καὶ Ἱστορία».

17.30' - 18.00':

—Δ Ι Α Λ Ε Ι Μ Μ Α.

18.00' - 19.00':

—ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΕΙΣ.

—κ. Δημητρίου Πάλλα, ὁμότιμου καθηγητῆ τής Φιλοσοφικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν.

ΘΕΜΑ: «Ἡ Ἀθήνα κατὰ τοὺς χρόνους τής μετάβασης ἀπὸ τήν ἀρχαία λατρεία στή Χριστιανική».

—κ. Ζωῆς Γκενάκου, Δ. Φιλ., καθηγήτριας τής Μαρσλείου Παιδαγωγικῆς Ἀκαδημίας.

ΘΕΜΑ: «Ὁρθόδοξη μαρτυρία στήν Τουρκοκρατούμενη Ἀθήνα — Φιλοθέη Μπενιζέλου».

—κ. Βλασίου Φειδά, καθηγητῆ τής Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν*.

ΘΕΜΑ: «Ἡ Ἀθήνα μεταξύ Ἀνατολῆς καὶ Δύσεως (δ' - η' αἰ.)».

3η ΗΜΕΡΑ

Σάββατο, 14 Δεκεμβρίου, 9.00' - 9.45':

(Κτήριον Θεολογικῆς Σχολῆς, Πανεπιστημιόπολη, Ἄνω Ἰλίσια).

—Ὁμιλία Θεοφ. Ἐπισκόπου Διοκλείας κ. Κάλλιστου WARE, καθηγητῆ Πανεπιστημίου Ὁξφόρδης.

ΘΕΜΑ: «Ἀθήνα καὶ Ἱερουσαλήμ: Οἱ Ἑλληνες Πατέρες καὶ ἡ Κλασσική Παράδοση».

9.45 - 10.15':

—Συζήτηση.

10.15' - 10.45':

—Δ Ι Α Λ Ε Ι Μ Μ Α.

10.45' - 11.30':

—Ὁμιλία κ. JÜRGEN MOLTSMANN, καθηγητῆ τοῦ Πανεπιστημίου TÜBINGEN.

ΘΕΜΑ: «Ἡ παρουσία τοῦ Ἀγνώστου Θεοῦ. Χριστιανική πίστη καὶ εὐρωπαϊκός Οὐμανισμός».

11.30' - 12.00':

—Συζήτηση.

12.00' - 12.30':

—Συμπεράσματα: κ. Νικ. Νησιώτης, καθηγητῆς τής Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν.

—Ἀήξη τοῦ Συμποσίου.

15.30' - 17.15':

—Ἐπίσκεψη στὸν Ἄρειο Πάγο.

17.30' - 18.30':

—Ἐσπερινός (Ἱερὸς Ναὸς Ἁγίας Εἰρήνης - Αἰόλου). Ἐψαλε ἡ Ἑλληνική Βυζαντινὴ Χορωδία τοῦ Α. Ἀγγελόπουλου.

Μετὰ τὴ λήξη τῶν ἐργασιῶν, ἡ Ὁργανωτικὴ Ἐπιτροπὴ τοῦ Συμποσίου ἐξέδωσε τὸ ἀκόλουθο

M H N Y M A

Στὰ πλαίσια τῶν ἐκδηλώσεων «Ἀθήνα, πολιτιστικὴ Πρωτεύουσα τῆς Εὐρώπης γιά τὸ 1985», ἡ Θεολογικὴ Σχολὴ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν ὀργάνωσε Διεθνῆς Συμπόσιο ἀπὸ 12 μέχρι 14 Δεκεμβρίου μὲ θέμα: «Ἀθήνα, πόλη συνεχοῦς Θεολογικῆς καὶ πολιτιστικῆς συμβολῆς».

Διατρεπεῖς ξένοι καὶ Ἑλληνες εἰδικοί ἐπιστήμονες, μὲ τὶς εἰσηγήσεις, ἀνακοινώσεις καὶ παρεμβάσεις τοὺς, ἐπεσήμαναν τὸν καθοριστικὸ ρόλο τῶν Ἀθηνῶν στήν ἱστορικὴ διαδρομὴ τοῦ Ἑλληνισμοῦ, ἀλλὰ καὶ τῶν λαῶν τῆς Εὐρώπης καὶ τοῦ κόσμου γενικότερα.

Τὸ Συμπόσιο ἐξέτασε τὸ ρόλο τῆς πόλεως μας στὴ συνάντηση τῆς φιλοσοφικῆς ἑλληνικῆς σκέψεως μὲ τὸ εὐαγγελικὸ μῆνυμα καὶ τὴ θεολογικὴ συμβολὴ τῆς στὴ διαμόρφωση τῶν ἀρχῶν ποὺ καθόρισαν τὴν πολιτιστικὴ ἐξέλιξη τῆς Εὐρώπης. Ἡ «σύνθεση Εὐαγγελίου καὶ φιλοσοφίας, Παύλου καὶ Πλάτωνα, Ἱεροσολύμων καὶ Ἀθηνῶν διεμόρφωσε τὸ πρόσωπο τῆς Εὐρώπης καὶ διατηρεῖται ἐνεργὸς μέχρι σήμερα...».

* Ἡ ἀνακοίνωση, λόγῳ ἀπουσίας τοῦ ὁμιλητῆ, ἀνεγνώσθη.

Έτσι μπόρεσε ή χριστιανική πίστη νά αναπτύξει τήν αάθενική παγκόσμια ιεραποστολή της και νά ανακαινίσει τόν κόσμο διά της Έκκλησίας.

Τό Συμπόσιο έξήρε ώς κορυφαία στιγμή γιά τήν Ιστορία τών Άθηνών και άποφασιστικό γεγονός γιά τόν τότε και τό σύγχρονο κόσμο τήν έλευση και μαρτυρία τοῦ Άποστόλου τών Έθνών Παύλου στήν πνευματική ατή Πρωτεύουσα τοῦ αρχαίου κόσμου. Για τό λόγο αὐτό υπογράμμισε τή διαχρονική σημασία και επικαιρότητα τοῦ Μήνυματος, τό οποίο έφερε ό Άπόστολος και διεκήρυξε πρὸς τοὺς Άθηναίους ἀπό τόν Άρειο Πάγο πρὶν δυό χιλιάδες χρόνια περίπου. Χάρις στό Μήνυμα εκείνο και τοὺς καρπούς του, ή Άθήνα είναι όχι μόνον ή πρώτη πολιτιστική Πρωτεύουσα τῆς Εὐρώπης, ἀλλά και «ή πρώτη θεολογική πρωτεύουσα τῆς χριστιανικῆς θεοσκείας στήν Εὐρώπη». Γι' αὐτό και τό Συμπόσιο θεωρεῖ καθήκον του νά υπενθυμίσει τό Μήνυμα τοῦ Άποστόλου στόν σημερινὸν Άθηναίον, ἀλλά και σέ ὅλους εκείνους, πού ἔχουν λόγους νά διερωτῶνται, ἂν ὑπάρχει ἀκόμη ἐλπίδα γιά τόν ἄνθρωπο και τήν ἀνθρωπότητα. Τά μέλη τοῦ Συμποσίου ἐπιθυμοῦν, εἰδικότερα, νά υπογραμμίσουν, ὅτι, σύμφωνα με τήν ιστορική εκείνη ὁμιλία στόν Άρειο Πάγο (Πράξεις Άποστόλων 17, 22-34):

α) Ὁ Θεός πού ἐδημιούργησε τόν κόσμο και ὅλα ὅσα εἶναι σ' αὐτόν (σι. 24) παραμένει ὁ αἰώνιος και μοναδικός Κύριος τοῦ οὐρανοῦ και τῆς γῆς. Συνεπῶς, κανείς δέν ἔχει τό δικαίωμα, νά ἀποπειράται ὑπεξαίρεση αὐτῆς τῆς κυριαρχίας τοῦ Θεοῦ, νά λησμονεῖ ὅτι «τοῦ Κυρίου ή γῆ και τό πλήρωμα αὐτῆς» (Ψαλμ. 24,1), νά ἀπειλεῖ τόν οὐρανὸν και νά παραμορφῶναι τή γῆ. Ὁ «οἰκολογικός θάνατος» εἶναι πιά πολύ ὀρατός και ὁ σύγχρονος «επιστημονικοτεχνικός πολιτισμός» —στόν ὁποῖο συμπυκνώνεται ή νεωτέρα «ἄβρις» τοῦ ἀνθρώπου— καλεῖται ἐπειγόντως νά ἀναθεωρηθεῖ τή στάση του ἀπέναντι στή Φύση και στή ζωή.

β) Ὁ αὐτός Θεός ἐδημιούργησε ἀπό ἕνα αἷμα ὁλόκληρο τό ἀνθρώπινο γένος (σι. 26), τό αἷμα τοῦ Ἀδάμ και ἐκάλεσε «πάντα τά ἔθνη» νά ἀνακαινιστοῦν με τό λουτρό τοῦ αἵματος τοῦ Σταυροῦ και νά μετάσχουν στό αὐτό Ποτήριον τῆς ἀγαπητικῆς κοινωνίας με τό Θεό και τό συνάνθρωπο. Κανείς ἐπομένως δέν ἔχει τό δικαίωμα, ἐπικαλούμενος φυλετικές, κοινωνικές ή ὅποιες ἄλλες διαφοροποιήσεις, νά παραθεωρεῖ τήν ἐνδότερη ἐνότητα τοῦ ἀνθρώπου γένους και νά ἐπιβάλλει δομές και συνθήκες βίαιου τῆς ζωῆς, ἀδικίας και ἐκμετάλλευσης τοῦ ἑνός ἀνθρώπου ἀπό τόν ἄλλο και καταπάτηση τών ἀνθρωπίνων δικαιωμάτων.

γ) Ὁ ἴδιος Θεός ἔθεσε «ἀ ὁρόσημα τῆς κατοικίας» τών λαῶν (σι. 26) και κανείς δέν ἔχει τό δικαίωμα, νά ἀπειλεῖ και νά παραβιάζει αὐτὲς τίς ὁδοθεσίες, νά γίνεται πρόξενος ἀβεβαιότητας και ἀνασφάλειας, δυσπι-

στίας και ἄγχους. Κανείς, πολύ περισσότερο, δέν ἔχει δικαίωμα νά προκαλεῖ ἐπιδρομές τύπου Ἀτίλα και ἀνθρωποκτόνους πολέμους. Ἀποτελεῖ, ἀντίθετα, καθήκον ὅλων τών ἀνθρώπων νά προάγουν τήν ἀλληλεγγύη τών λαῶν και νά προασπίζουν τήν εἰρήνη, ἐνώ χρέος ἐξιδιασμένο τών χριστιανῶν εἶναι νά δίδουν ἐπιπρόσθετη μαρτυρία γιά τήν εἰρήνη εκείνη, τήν «ὑπερέχουσαν πάντα νοῦν» (Φιλιπ. 4,7), τή βαθιά καταλλαγή τοῦ ἀνθρώπου με τό Θεό του και με τόν πλησίον.

δ) Ἀπό τόν Άρειο Πάγο ἐκήρυξε ὁ Άπόστολος Παῦλος, πὸς ἔρχεται ἡμέρα, κατά τήν ὁποία ὁ Θεός «μέλλει νά κρίνει τήν οἰκουμένη με δικαιοσύνη», γι' αὐτό και «παραγγέλλει σ' ὅλους τοὺς ἀνθρώπους παντοῦ νά μετανοήσουν» (σι. 31). Αὐτή ή κλήση σέ μετάνοια εἶναι ταυτόχρονα κλήση πρὸς τοὺς χριστιανούς διά δυναμική και ὑπεύθυνη συμμετοχή στήν ἀνακαίνιση τῆς ὅλης ἀνθρωπότητας και στή μεταποίηση τῆς ζωῆς κατὰ τέτοιο τρόπο, ὥστε στό σύγχρονο και μάλιστα στόν ἐρχόμενο τεχνολογούμενο κόσμο νά μὴν ἀπωλεσθεῖ ή κοινωνία τών προσώπων και μετοχή στό μυστήριο τῆς Ἐλευθερίας και τῆς Ἀγάπης τοῦ Τριαδικοῦ Θεοῦ και ή ἐλπίδα τῆς Ἀναστάσεως.

ε) Κληρονόμοι και φορεῖς μιᾶς τέτοιας βαριᾶς πνευματικῆς παρακαταθήκης, οἱ Ἀθηναῖοι τοῦ 1985 και ὅλοι οἱ ἄνθρωποι καλῆς θέλησης, καλοῦνται νά μετάσχουν στόν ἀγώνα γιά ἀποτροπή τοῦ ἐπαιελομένου ὀλοκληρωτικοῦ ὀλοκαντώματος και τῆς ἐπαναγωγῆς εἰς τό χάος. Ἄνδρες και γυναῖκες καλοῦνται νά συνεργαστοῦν με ἰσότητα και ἀμοιβαιότητα, νά μιμηθοῦν τόν Ἀρσοπαγίτη Διονύσιο και τήν Ἀθηνναία Δάμαρη και νά εὐαγγελιστοῦν τό Θεό, πού ἄρχισε νά γίνεται «ἄ γ ν ω σ τ ο ς» και πάλι στήν πόλη τών Ἀθηνῶν και στόν κόσμο.

Ἡ ἐπίσημη ἔναρξη τοῦ Συμποσίου ἔγινε στήν Αἶθουσα Τελετῶν τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν. Μετά τοὺς χαιρετισμούς τοῦ πρώτου κ. Μ. Σταθόπουλου, τοῦ Μακαριωτάτου Αρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν και πάσης Ἑλλάδος κ. Σεραφεῖμ και τήν εἰσήγηση τοῦ κοσμητόρα Θεοφ. Ἐπισκόπου Ἀνδρούσης κ. Ἀναστασίου Γιαννουλάτου, μίλησε ὁ διεθνῶς γνωστός καθηγητῆς τοῦ Πανεπιστημίου τοῦ Ἐδιμβούργου κ. ΤΗ. TORRANCE. Τίς ἐπόμενες δύο ἡμέρες τό Συμπόσιο συνεχίστηκε στό Κεντρικό Ἀμφιθέατρο τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς στήν Πανεπιστημιόπολη με 5 κήριες ὁμιλίες, 7 ἀνακοινώσεις και περιόδους συζητήσεων. Μεταξὺ τών ξένων ὁμιλητῶν ἦσαν διακεκριμένοι εὐρωπαϊοὶ θεολόγοι, ὅπως οἱ J. MOLTSMANN (Τυβίγγη), R. SLENSCKA (Ἐρλάνγκεν), Ἐπίσκοπος K. WARE (Ὁξφόρδη), J. M. VAN CANGH (Λουβαίν) και λοιποί.

Τά πρακτικά τοῦ Συμποσίου θά ἐκδοθοῦν προσεχῶς σέ εἰδικὸ τόμο.

Ἀθήναι 17 Δεκεμβρίου 1985

Ἐκ τῆς Ὁργανωτικῆς Ἐπιτροπῆς

ΤΟ Γ' ΔΙΕΘΝΕΣ ΣΥΜΠΟΣΙΟ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΝΙΚΟΛΑΟΥ ΚΑΙ ΤΟ ΠΡΟΣΚΥΝΗΜΑ ΣΤΟΝ ΤΑΦΟ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ

(Αντάλεια - Μύρα, 3-8 Δεκεμβρίου 1985)

Με πολλή επιτυχία, με πολλαπλές εκδηλώσεις από κάθε πλευρά και με έντυπώσεις που θα μείνουν αλησιμόνητες στους δικούς μας και στους ξένους συνέδρους και προσκυνητές, πραγματοποιήθηκε και έφτερος στην Αντάλεια και στα Μύρα, από 3 - 8 Δεκεμβρίου, το Γ' Διεθνές Συμπόσιο του Αγίου Νικολάου, Αρχιεπισκόπου Μύρων της Λυκίας, που οργανώθηκε από τις Αρχές και από ειδικές επιτροπές, Έπιστημονική και Διοργανωτική, όπως κάθε χρόνο.

Στο Συμπόσιο και στο Προσκύνημα εκτός από τον κύριο Νομάρχη, το Δήμαρχο και τους λοιπούς εκπροσώπους των τοπικών αρχών, έλαβαν μέρος ο Σεβ. Μητροπολίτης Μύρων κ. Χρυσόστομος σαν επιτόπιος Ίεράρχης και σημερινός διάδοχος του Αγίου Νικολάου, οι Σεβ. Μητροπολίται Κολωνίας κ. Γαβριήλ και Πέργης κ. Ευάγγελος, ο Θεοφίλ. Επίσκοπος Μελόης κ. Φιλόθεος επί κεφαλής ομάδας κληρικών και αρχόντων Όσφικιάλων από την Αμερική, ο Θεοφίλ. Επίσκοπος Αρσινόης κ. Στέφανος του Πατριαρχείου Αλεξανδρείας, ο Μ. Εκκλησιάρχης κ. Γερμανός, ο Μ. Οικονόμος του Οικουμενικού Θρόνου κ. Μελέτιος Σακουλίδης, οι Πανοσιολ. Τριτεύων κ. Χρυσόστομος και Κωδικογράφος της Αγίας και Ίερῆς Συνόδου κ. Απόστολος, οι Καθηγηταί των Θεολογικών Σχολών των Πανεπιστημίων Αθηνών και Θεσσαλονίκης κ.κ. Ιωάννης Αναστασίου, Παντελεήμων Πάσχος, Γεώργιος Αντουράκης και Θωμάς Προβατάκης, ο οποίος και ήταν επί κεφαλής 40μελούς όμιλου επιστημόνων και θεολόγων φοιτητών, πολυπληθής όμιλος κληρικών και λαϊκών έξ Αθηνών και ικανό πλήθος από όμογενείς της Πόλης μας.

Στις εκδηλώσεις του Συμποσίου και του Προσκυνηματος έλαβαν μέρος δύο άνωτεροι κληρικοί από το Μπάρι της Ιταλίας, ο βυζαντινολόγος Καθηγητής κ. E. Suttner με όμιλο Ρωμαιοκαθολικών από τη Δυτική Γερμανία, άλλοι Ρωμαιοκαθολικοί και Άγγλικανοί κληρικοί, Καθηγηταί των Πανεπιστημίων Σταμπούλ, Αγκύρας και Σμύρνης, καθώς επίσης και εκπρόσωποι από ξένα πανεπιστήμια.

Πριν από την έναρξη του Συμποσίου που έγινε το πρωί της 4ης Δεκεμβρίου, ομάδα από τους παριστάμενους επισήμους με επί κεφαλής τον Μητροπολίτη Μύρων και τους λοιπούς Αρχιερείς του Πατριαρχείου επισκέφθηκε τον Νομάρχη κ. Bahaeddin Güney και το Δήμαρχο κ. Yener Ulusoy. Στις συναντήσεις αυτές έγιναν προσφωνήσεις και αντιφωνήσεις εκατέρωθεν και υπογραμμίστηκε η σπουδαιότητα του Συμποσίου και των συναφών έορταστικών εκδηλώσεων και εκφράστηκε η εύχή, ή καλή αυτή πρωτοβουλία να επαναλαμβάνεται συνεχώς και πιδ πλατειά για έξαρση της ζρευνας και της επιστήμης και για το καλό του τόπου.

Με την ευκαιρία αυτή οι Ιταλοί εκπρόσωποι προσκάλεσαν τον κ. Νομάρχη και τον κ. Δήμαρχο να επισκεφθούν το Bari τον προσεχή Μάιο, ο δε Καθηγητής κ. Προβατάκης ανάγγειλε την απόφαση του Ποιμαντικού Τμήματος της Θεολογικής Σχολής του Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης να προσκαλέση τον Καθηγητή της Ιστορίας της Τέχνης και της Βυζαντινολογίας του Πανεπιστημίου της Πόλης μας κ. Semavi Eyice να δώσει σειρά μαθημάτων στη Θεσσαλονίκη.

Το Συμπόσιο άρχισε με σειρά από χαιρετιστήριες όμιλίες, του κ. Νομάρχου, του κ. Δημάρχου, του Μητροπολίτη Μύρων, του Ιταλού π. Δαμιανού Βονα, του π. Μιλτιάδη Εύθυμιού έξ όνόματος των παρόντων Έλληνοαμερικανών και του κ. Etsan Atsür.

Εύθως μετά την έναρξη άρχισαν οι επιστημονικές ανακοινώσεις, που συνεχίστηκαν και δλόκληρη την επόμενη μέρα. Έπτα όμιλητές ήταν από την Τουρκία, τέσσερεις από την Ελλάδα, άρκετοι από τη Δυτική Εύρώπη και ο Δρ. Harry Psomiades από την Αμερική.

Όμιλητής από το Πατριαρχείο φέτος ήταν ο Σεβ. Μητροπολίτης Πέργης κ. Ευάγγελος, ο οποίος έκαμε με πολλή επιτυχία ανακοίνωση με θέμα «Γενική άποψη στην ιστορία της Πέργης».

Όλοι όσοι έλαβαν μέρος στο Συμπόσιο και στο Προσκύνημα έτυχαν ιδιαίτερον περιποίησεων από μέρους του κ. Νομάρχου και του κ. Δημάρχου. Επίσημο γεύμα σέ κέντρο της Αντάλειας παρέθεσε ο κ. Δήμαρχος και δεξίωση με πλουσιώτατο κυλικείο πρόσφερε ο κ. Νομάρχης. Και στις δύο εκδηλώσεις έγιναν θερμές προσφωνήσεις στις όποιες εύχαριστώντας άπάντησε ο Μητροπολίτης Μύρων κ. Χρυσόστομος.

Η κυριώνυμη μέρα της έορτής του Αγίου Νικολάου ήταν το άποκορύφωμα συγκίνησης και ψυχικής έξαρσης για όσους έλαβαν μέρος στο Προσκύνημα του Αγίου μέσα στην ιστορική Βασιλική Του, μπροστά στο θυσιαστήριο και στον κενό τάφο Του.

Το πρωί, με το λυκαυγές, ξεκίνησαν τα λεωφορεία από την Αντάλεια για τα Μύρα με επί κεφαλής, τιμητικώς, αυτοκίνητα της τροχαίας. Μαγευτική ή διαδρομή, μέσα από πευκόφυτα δάση και παράλληλα πρds την δαντελωτή παραλία της Μεσογείου. Ψυχικά προετομασμένοι όλοι, Όρθόδοξοι και ξένοι, για συγκίνηση που τους περιμένει στα Μύρα.

Η Θ. Λειτουργία τελέστηκε και φέτος με ιεροπρέπεια και τάξη από τον οικείο Ποιμάρχη Μητροπολίτη Μύρων κ. Χρυσόστομο. Συλλειτουργήσαν ο Μ. Οικονόμος κ. Μελέτιος και ο Πρωτοπρεσβύτερος κ. Ευαγόρας Κωνσταντινίδης από την Αμερική, και οι δύο διάκονοι των Πατριαρχείων. Ο προεξάρχων Αρχιερεws μίλησε στο εκκλησίασμα τουρκιστι και ελληνιστι

μέ θέμα «Τὸ μήνυμα τοῦ Ἁγίου ἀπὸ τὸν τάφο Του πρὸς ἡμᾶς καὶ πρὸς τὸν κόσμο», εἰπὼν τὰ ἑξῆς:

Ἄδελφοί μου!

Τρίτο κατὰ σειρά Συμπόσιο γιὰ τὸν Ἅγιο Νικόλαο φέτιος. Τρίτη σὺναξή μας ἐδῶ, σὶά ἱερὰ χῶματα πὸν ἀγίασε ὁ Ἅγιος μετὶ τῆ ζωῆ Του, μετὶ τὸ παράδειγμά Του, μετὶ τὴ διδασκαλία Του. Τρίτη φορὰ πὸν μᾶς δίδεται ἡ εὐκαιρία νὰ ἀκροαστοῦμε τὸ μήνυμα τοῦ Ἁγίου ἀπὸ τὸ κενὸ μνημεῖο Του. Ἀλλὰ καὶ νὰ καταστήσουμε ἀκουσιτὸ τὸ μήνυμά Του αὐτὸ σὶό ἄμεσο περιβάλλον μας καὶ σὶ ὀλόκληρο τὸν κόσμο. Ἀπ' ἐδῶ, ἀπὸ τὰ Μύρα, χωρὶς θόρυβο, χωρὶς τυμπανοκρουσίες, χωρὶς τὰ μέσα πὸν θὰ χρειάζονται γιὰ μιὰ τέτοια ἀναμετάδοση, ἀλλὰ μέσα σὶή σιγή, μετὶ περιουλογοῖ καὶ ἐσωτερικότητα, μετὶ τὴν προσευχὴ καὶ τὴν ἀνάταση, μετὶ τὴ σιωπηλὴ μαρτυρία πὸν ξέρουμε ἑμεῖς οἱ Ὁρθόδοξοι νὰ δίνουμε σὶ κάθε μεγάλη σιγμὴ τῆς ζωῆς μας.

Καὶ εἶναι πράγματι μεγάλη ἡ μέρα καὶ ἡ σιγμὴ αὐτὴ πὸν ἀναπέμπουμε τὴν ἀναίμακτη θυσία μέσα σὶόν ἅγιο αὐτὸ χῶρο, ἑμεῖς πὸν ἀνήκουμε σὶά χῶματα αὐτά, ἑμεῖς πὸν ἔχουμε τὴν ιδιαίτερη χάρη νὰ ἀκολουθοῦμε καὶ διακρατοῦμε τὴν ἴδια πίστη, τὴν ἴδια ὀρθόδοξη πίστη, μετὶ τὸν Ἅγιο.

Ποῖο εἶναι τὸ μήνυμά Του, πὸν πρέπει νὰ τὸ ἀκροασθοῦμε καὶ φέτιος; Εἶναι αὐτὸ πὸν ξεπηδᾷ ἐμπρὸς μας ἀπὸ τὸν ἴδιο τὸν Ἅγιο. Αὐτὸ πὸν ὑπῆρξε ὁ ἴδιος μετὶ τῆ ζωῆ Του καὶ τὸ παράδειγμά Του.

Μιμηταὶ λοιπὸν τῆς ζωῆς καὶ τοῦ παραδείγματός Του, πὸν ὑπῆρξε ζωὴ ἀπλή καὶ πηγαία, γλυκεία καὶ γεμάτη πίστη καὶ πραότητα. Πὸν ὑπῆρξε παράδειγμα φιλαλληλίας, ἀγάπης, ἐσπλαγγχνίας, ἀποχεροιάς καὶ μεταδοτικότητας.

Σὶ μιὰ ἐποχὴ σιείρα, ἄγονη καὶ ἀγγῶδη, καταλαβαίνουμε καλλίτερα τί εἶναι αὐτὸ πὸν ἔχουμε νὰ ἀντλήσουμε ἀπὸ τὴν γλυκεία μορφή τοῦ τόσο λαοφιλοῦς Ἁγίου μας.

Κανόνας πίστεως Ἐκεῖνος. Πιστοὶ ἄρα ὀπαδοὶ τῆς ἴδιας δημιουργικῆς πίστεως καὶ ἑμεῖς. Εἰκόνα πραότητος Ἐκεῖνος. Πρῶοι καὶ γαλήνιοι, γλυκεῖοι καὶ εἰρηνεύοντες πρὸς ὀλους καὶ πρὸς ὀλα καὶ ἑμεῖς μετὶ τῆ σειρά μας, ὀπως καὶ ἂν μᾶς ἔλθουν τὰ πράγματα. Ἐγκρατείας διδάσκαλος Ἐκεῖνος. Ἐγκρατεῖς, συννετοὶ, τίμιοι καὶ ἐνάρετοι καὶ ἑμεῖς ἀντίστοιχα σὶ κάθε φάση καὶ σὶ κάθε ἐκδήλωση τῆς ζωῆς μας. Μεταδοτικὸς, ἐλεήμων, φιλάνθρωπος Ἐκεῖνος πρὸς κάθε συνάνθρωπό Του. Ἀνάλογα καὶ ἑμεῖς, ἐργάται καὶ ἐφαρμοσιτὲς τῶν ἴδιων ἠθικῶν ἀρχῶν καὶ ἀρετῶν σὶό περιβάλλον μας καὶ πρὸς τοὺς συνανθρώπους μας. Καὶ μαζί μετὶ ὀλα αὐτά, γλυκὺς, προσηνής, καλῆς πίστεως καὶ καλῆς διαθέσεως Ἐκεῖνος πρὸς πάντας, μᾶς καλεῖ νὰ διατηροῦμε τὴν πραότητα, τὴ γλυκύτητα, τὴν ἐσωτερικὴ ἰσορροπία καὶ εἰρήνη μετὶ ὀποιαδήποτε σιγμὴ ἀντιξοότητας σὶή ζωὴ μας, μπροστὰ σὶ ὀποιαδήποτε ἀνωμαλία πὸν μᾶς δημιουργεῖται ἀπὸ καταστάσεις καὶ ἀπὸ πρόσωπα, πὸν φέρνεται ἀντίθετα πρὸς τὴν ὀμαλὴ ροὴ τῆς ζωῆς μας καὶ

πὸν ἀνατρέπουν τὴν ἰσορροπία καὶ τὴν γαλήνη μας.

Ἴδοὺ τὸ πρὸς ἡμᾶς, τὸ ἄμεσο πρὸς ἡμᾶς, δίδαγμα καὶ μήνυμα τοῦ Ἁγίου Νικολάου.

Ἄλλ' ἂς θελήσουμε νὰ συλλάβουμε καὶ τὸ ἐρῶτερο μήνυμά Του πρὸς τὸν ἔξω κόσμο, σὶμερα, ἡμέρα τοῦ ἱστορικοῦ προσκνήματός μας σὶόν ἱερὸ χῶρο τοῦ τάφου Του καὶ τῆς ἱστορικῆς Βασιλικῆς Του.

Αὐτὲς τῖς μέρες, παραμονὲς τοῦ καινούργιου χρόνου, πὸν ἔχει ἀνακηρυχθῆ ἔτος εἰρήνης σὶ κλίμακα παγκόσμια, τὸ μήνυμα τοῦ Ἁγίου εἶναι μήνυμα εἰρήνης, καὶ ἀγάπης, καὶ ἀδελφοσύνης, καὶ αὐτοσυγκράτησης, καὶ ἀραότητας, καὶ γαλήνης, καὶ καταλλαγῆς πρὸς πάντας, ὀστε ὁ κόσμος νὰ δγῆ ἀπὸ τὸ ἄγχος καὶ τὴν ἀγωνία μιᾶς αὐριον ἀδέσβαιης, πὸν κρῶδει μέσα τῆς ὀλα τὰ σπέρματα καὶ ὀλα τὰ προμηνήματα μιᾶς τρομερῆς αὐτοκαταστροφῆς καὶ ἐνὸς σιολικοῦ ὀλέθρου, μιᾶς γενικῆς κατάρρευσης ἠθικῆς καὶ ὀλικῆς, ἐνὸς τρίτου παγκοσμίου πολέμου μετὶ ἀπρόδλεπτες σιυνέπειες.

Ὁ Ἅγιος Νικόλαος, πρῶος καὶ εἰρηνικός, μέσα σὶή σιγή πὸν δημιουργεῖ ὁ ἄδειος τάφος Του, διαλαλεῖ σὶ ὀλο τὸν κόσμο αὐτὸ τὸ εἰρηνευτικὸ κήρυγμα καὶ θέλει νὰ ξεσηκῶσει ἀρχοντας καὶ ἀρχομένους, σὶ μιὰ γενικὴ κίνηση, σὶ μιὰ γενικὴ ἐκστρατεία πρὸς τὴν ἐσωτερικὴ καὶ ἐξωτερικὴ εἰρήνη σὶή ζωὴ κάθε ἀνθρώπου καὶ κάθε λαοῦ, σὶή ζωὴ ὀλόκληρης τῆς ἀνθρωπότητας.

Εἴμαστε ταπεινοὶ προσκνήτες ἐδῶ σὶόν τάφο Του. Ἡ παρουσία μας εἶναι μιὰ μαρτυρία. Ὑπάρχουμε. Ὑπάρχουμε εἰρηνεύοντες καὶ ὀπενθυμίζοντες πρὸς ὀλους καὶ πρὸς ὀλες τῖς κατενθύνσεις διὸ οἱ ἠθικὲς ἀξίες, οἱ ἠθικὲς ἀρχές, τὰ μεγάλα πνευματικὰ ἀποκνήματα δὲν πεθαίνουν ἀλλὰ ζοῦν, ζοῦν διὰ μέσου τῶν αἰῶνων, ὀπως καὶ ἂν ἔλθουν τὰ πράγματα. Φθάνει νὰ τὸ θέλει ὁ Θεός. Καὶ «τὰ ἀδύνατα παρὰ τοῖς ἀνθρώποις, δυνατὰ εἶσι παρὰ τῷ Θεῷ».

Μὲ αὐτὴ τὴ βέβαια ἐλπίδα σὶό Θεὸ καὶ μετὶ τῆ χάρη τοῦ Ἁγίου Νικολάου, σᾶς εὔχομαι γαλήνη ψυχῆς, πραότητα, εἰρήνη καὶ εὐλογημένη ζωὴ γιὰ φέτιος καὶ γιὰ πάμπολλα χρόνια. Ὁ Θεός μαζί σας.

Ὁρισμένα ἀναγνώσματα καὶ ἐκφωνήσεις ἔγιαν σὶ ξένες γλώσσες, ἔψαλε δὲ μετὶ μεγάλη ἐμμέλεια ὁ Ἄρχων Πρωτοψάλτης τῶν Πατριαρχείων κ. Λεωνίδας Ἀστέρης, βοηθούμενος ἀπὸ ἱεροψάλτες τῆς Πόλης μας καὶ ἀπὸ ὀμιλο φοιτητῶν τῆς Θεσσαλονίκης.

Στὴ Θ. Λειτουργία παραβρέθηκαν καὶ ὁ Πρόξενος τῆς Ἑλλάδος σὶή Σιύρνη κ. Χρῆστος Καραπᾶνος μετὶ τὴ μνηστὴ του πὸν ἦρθαν εἰδικὰ γιὰ τὴ μέρα αὐτὴ. Γιὰ τὸν ἴδιο εἰδικὸ σκοπὸ ἦρθε ἀπὸ τὴ Ρόδο διὰ μέσου Καρ, ὀμιλος Ὁρθοδόξων μετὶ ἐπὶ κεφαλῆς τὸν Πρωτοσύγκελλο τῆς Μητροπόλεως Ρόδου Πανοσιολ. κ. Παῖσιο.

Συγκινητικὴ ἦταν ἡ προσέλευση σὶή Θ. Κοινωνία πολλῶν ἀπὸ τοὺς κληρικοὺς πὸν ἦταν παρόντες καὶ ὀλων σχεδὸν τῶν Ὁρθοδόξων προσκνήτων πὸν ἦρθαν γιὰ τὸ Προσκνήμα. Ἡ σιγμὴ αὐτὴ ἦταν τὸ ἀποκορύφωμα τῆς συγκνήσης ὀλων πὸν λάμβαναν μέρος

Η ΒΑΣΙΛΕΙΑ ΤΟΥ ΘΕΟΥ

Α'

«ΗΓΓΙΚΕΝ Η ΒΑΣΙΛΕΙΑ ΤΩΝ ΟΥΡΑΝΩΝ...».

Με τή φράση «ήγγικεν ή βασιλεία των ούρανών» άρχισε ο Κύριος τó κήρυγμά Του. Ο λόγος για τήν βασιλεία των ούρανών, τήν βασιλεία του Θεού είναι πολύ βασικός για τó Ευαγγέλιο του Ίησού. Είναι ένας λόγος - κλειδί για τήν κατανόηση τής ζωής και του έργου Του. Γι' αυτό αξίζει να πλησιάσουμε με προσοχή τή σημασία του.

Τόν συναντάμε κι όλας στήν άρχή τής επίγειας ζωής του Κυρίου. Στο κατά Ματθαίον Ευαγγέλιο διαβάζομε ότι οι «μάγοι από ανατολών» ρωτούν «πού είναι ο τεχθείς βασιλεύς των Ιουδαίων; είδομεν γάρ αυτού τόν άστέρα εν τή ανατολή και ήλθομεν προσκυνήσαι αυτόν» (Ματθ. 6' 2). Αναφέρουν τó λόγο για τή βασιλεία και τόν κυρίαρχό της. Και ή αντίδραση είναι ότι εκείνος, πού τήν στιγμή εκείνη είχε τή δύναμη, δηλ. ο Ηρώδης, προαισθάνεται κίνδυνο, παίρνει μέτρα και οι γονείς του παιδίου - βασιλέως τó φυγαδεύουν στήν Αίγυπτο, για να τó προφυλάξουν από τόν κίνδυνο.

Άλλά και στο τέλος τή επίγειας ζωής του Ίησού ξανασυναντάμε τó λόγο για τή Βασιλεία του Θεού. Γιατί τó μίσος των έχθρων του συμπυκνώνεται εναντίον Του και ή Βασιλεία του Θεού είναι ή κατηγορία με τήν όποία καταδικάζεται. Ο Πιλάτος κατά τήν ανάκριση Τόν ρωτά: «Συ εί ο βασιλεύς των Ιουδαίων;» (Ματθ. κζ' 11). Ο Ίησους τόν βεβαιώνει γι' αυτό και προσθέτει: «ή Βασιλεία ή έμη ουκ είναι εκ του κόσμου τούτου» (Ιωάν. ιη' 36). Ο Πιλάτος καταλαβαίνει μάλλον ότι αυτή ή βασιλεία δεν έχει σχέση με ό,τι εννοούσαν οι έθνικιστές τής εποχής. Μολαταύτα υποχωρεί στήν πίεση και καταδικάζει τόν Ίησού σε θάνατο σαν έπαναστάτη ενάντια στήν πολιτική έξουσία των Ρωμαίων. Και πάνω στο Σταυρό αφήνει τήν επιγραφή «Βασιλεύς των Ιουδαίων».

Ποιά είναι, λοιπόν, αυτή ή Βασιλεία για τήν όποία ο Ίησους καταδικάζεται σε θάνατο;

Τήν εικόνα αυτής τής Βασιλείας τήν συναντάμε στήν άρχή τής Αγ. Γραφής. Ο Θεός δημιουργεί τόν κόσμο και τόν εμπιστεύεται στον άνθρωπο. Αυτός με μια έλευθερη ύπακοή στο Θεό έπρεπε να κρατήσει τόν κόσμο κάτω από τήν εθύνη του. Αυτή ήταν ή πρώτη

μορφή τής Βασιλείας. Άλλά ο άνθρωπος έπαναστατεί κατά του Θεού και ή Βασιλεία αυτή καταστρέφεται.

Μετά καλεί ο Θεός τόν Ίσραήλ και τόν κάνει βασίλειό του. Άλλά και αυτή ή βασιλεία διαρκεί μικρά χρονικά διαστήματα. Κάθε τόσο ξεσπούν έπαναστάσεις κατά του Θεού και ή Βασιλεία αυτή του Θεού διαλύεται. Μέσα στή σύγχυση άκούγεται ή φωνή των προφητών για τόν Μεσσία, πού θα έλθει να άποκαταστήσει τήν Βασιλεία του Θεού. Αυτή ήταν ή κατάσταση, όταν έμφανίστηκε ο Ίησους και άρχισε τó κήρυγμά Του για τή Βασιλεία του Θεού.

Η Βασιλεία του Θεού δηλ. αυτή, για τήν όποία μιλά ο Ίησους δεν έχει σχέση με τις βασιλείες και έξουσίες του κόσμου. Προέρχεται από τó Θεό και ή πραγματοποίησή της είναι «χάρις». Άλλ' άπευθύνεται στήν έλευθερία του ανθρώπου και ή ύπόθεσή της έξαρτάται από τήν άπόφαση του ανθρώπου. Αυτό γίνεται φοβερά φανερό. Γιατί, όταν ο Ίησους λέγει στήν συναγωγή τής Ναζαρέτ ότι αυτός είναι ο Μεσσίας, πού ήλθε να άποκαταστήσει τή Βασιλεία του Θεού, οι άκροατές του ξεσηκώνονται εναντίον του, γιατί ένας συμπατριώτης τους τολμά να λέει κάτι τέτοιο, τόν οδηγούν στο χείλος του βουνού και θέλουν να Τόν κατακρημνίσουν: «αυτός δε διελθών διά μέσου αυτών έπορεύετο» (Λουκ. δ' 30).

Η Βασιλεία του Θεού μοιάζει σαν κάτι, πού έρχεται από μακριά, απ' τó Θεό. Στέκεται μπροστά στις πύλες του κόσμου και θέλει να εισέλθει. Άλλά πρέπει να τήν αφήσουμε έμεις οι άνθρωποι. Γιατί μέσα στήν καρδιά μας είναι ή πύλη του κόσμου. Και πώς θα τής ανοίξουμε; Άλλάζοντας τις σκέψεις και τις διαθέσεις μας. Αυτές, πού κρατούν τόν Θεό μακριά: Δηλ. τó ψέμα, τήν αλαζονεία, τó κυνηγητό του χρήματος, τής ιδιοκτησίας, τής άπολαύσεως, τó γήινο φρόνημα. Αυτό σημαίνει τó «μετανοείτε» του Ίησού. Έτσι μπορούμε να στραφούμε προς τόν Θεό και να τού ανοίξουμε. Για να εισέλθει ή Βασιλεία Του στήν καρδιά μας, στον κόσμο μας. Και αυτό είναι δύσκολο. Όμως ο Ίησους ένθαρρύνει τούς μαθητάς Του: «Μη φοβού τó μικρόν ποιμνιον' ότι ευδόκησεν ο πατήρ υμών δοῦναι υμίν τήν Βασιλείαν» (Λουκ. ιβ' 32). Άλλά και άλλου λέγει στους Φαρισαίους: «άρθήσεται απ' υμών ή Βασιλεία του Θεού και δοθήσεται ένθνη ποιούντι τούς καρπούς αυτής» (Ματθ. κα' 43). Γιατί ή Βασιλεία του Θεού

στο ιερό Μυστήριο κάτω από τή μελωδική ψαλμοδία... «Του Δείπνου Σου του μυστικού...».

Στό τέλος έγινε κοινή δέηση για τήν ειρήνη του σύμπαντος κόσμου και για τήν ένωση των πάντων. Άκολούθησε ο πολυχρονισμός και ή φήμη του προεξάρχοντος Ποιμενάρχου και στή συνέχεια έγινε με ποιπή ή προσκύνηση του τάφου και τής εικόνας του Αγίου, ή εύλογία των πιστών με τήν εικόνα από τόν Προεξάρχοντα, ο άσπασμός τής ειρήνης και ή διανομή του άντιδώρου.

Και φέτος κατά τó Συμπόσιο και τó Προσκύνημα, όλα όσα έγιναν, επιστημονικές ανακοινώσεις, τελετές, έκδηλώσεις, ιερές ακολουθίες, επισκέψεις σε αρχαιολογικούς χώρους κ.λπ. στέφθηκαν από πλήρη έπιτυχία. Οι συμπολίτες μας, βαθειά συγκινημένοι, όπως και οι προσκυνητές πού ήρθαν από άλλα μέρη, όλοι συνέπεσαν στήν παραπάνω διαπίστωση και όλοι εξέφρασαν τήν ευχή να έπαναλαμβάνεται κάθε χρόνο και για πολλά χρόνια τó άριστα οργανωμένο αυτό Συμπόσιο και Προσκύνημα στή μνήμη του Αγίου Νικολάου.

είναι δώρο. Ἄλλὰ τὸ δῶρο πρέπει νὰ γίνῃ ἀποδεκτό.

Δηλ. ὅταν μιᾶ ὁ Ἰησοῦς γιὰ τὴν Βασιλεία τοῦ Θεοῦ εἶναι φανερό ὅτι ἀξιώνει μίαν ἀπόφαση. Ὁ ἀκροατὴς πρέπει νὰ ἀποφασίσει, νὰ διαλέξει, ἀνάμεσα στὸ Θεὸ καὶ στὸν κόσμον. Ἡ καλλίτερα ἀνάμεσα στὸ Βασίλειο τοῦ Θεοῦ καὶ στὸ βασίλειο τοῦ ἐχθροῦ τοῦ Θεοῦ. Ἡ ἐκλογή παίρνει διάφορες μορφές ἀνάλογα μὲ τὴν φύση καὶ τὴν κατάσταση τοῦ καθ' ἑνός. Ἀνάλογα μὲ τὴν ιδιαίτερη κλήση, ποὺ τοῦ ἀπευθύνει ὁ Θεός. Μπορεῖ νὰ σημαίνει ἀπόφαση καὶ ἐκλογή ἀνάμεσα στὴ Βασιλεία τοῦ Θεοῦ καὶ στὰ γήινα ἐμπόδιά της: Προνόμια, ἀνθρώπινες σχέσεις, δυνατότητες ἐξουσίας ἢ ἀπολαύσεως. Μπορεῖ νὰ σημαίνει ἐκλογή ἀνάμεσα στὴ βασιλεία καὶ σὲ ὅσα θεωροῦν οἱ ἄνθρωποι ὡς πρὸς ἀγαπητά: οἰκογένεια, ἰδιοκτησία, ἐλευθερία διαθέσεως τοῦ ἑαυτοῦ μας. Πάντα ὅμως πρόκειται γιὰ μιὰ ἀπόφαση ἀνάμεσα στὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ καὶ σὲ ὅ,τι στὴ συγκεκριμένη περίπτωση εἶναι ἀντίθετό του. Αὐτὴν τὴν ἀπόφαση πρέπει νὰ τὴν κρατᾶμε καὶ νὰ μένουμε συνεπεῖς σ' αὐτὴν σ' ὅλη τὴ διάρκεια τῆς ζωῆς μας. Δηλ. συνεχῶς νὰ τὴν ἀναγεύουμε. Γι' αὐτὸ εἶπε ὁ Κύριος «οὐδεὶς ἐπιβαλὼν τὴν χεῖρα αὐτοῦ ἐπ' ἄροτρον καὶ βλέπων εἰς τὰ ὀπίσω εὐθετός ἐστιν εἰς τὴν Βασιλείαν τοῦ Θεοῦ» (Λουκ. θ' 62).

Πρέπει συνεχῶς νὰ ἐπιμένουμε καὶ νὰ καλλιεργοῦμε τὴν ἀπόφαση ἢ μάλλον τὴν ψυχὴ μας. Γιατὶ «ἐκαστος ἡμῶν —ὅπως λέγει ἕνας ἐκκλησιαστικὸς συγγραφεὺς— ἑαυτοῦ ἀρότης ἐστὶν γῆν ἔχων τὴν ἰδίαν ψυχὴν, ἣν ὀφείλει γεῶν ἀρότῳ λογικῷ».

Τότε μιὰ τέτοια ψυχὴ εἶναι σὲ θέση νὰ παίρνει μιὰ τέτοια ἀπόφαση, γιὰ νὰ εἴμαστε «εὐθετοί», κατάλληλοι γιὰ τὴν Βασιλεία τοῦ Θεοῦ.

B'

ΠΑΡΑΒΟΛΕΣ ΤΗΣ ΒΑΣΙΛΕΙΑΣ ΤΟΥ ΘΕΟΥ

Μιλώντας γιὰ τὴ Βασιλεία τοῦ Θεοῦ, δὲν μπορούμε νὰ μὴ πλησιάσουμε τὶς ὥραιες καὶ περιεκτικώτατες παραβολές, ποὺ εἶπε ὁ Κύριος ἀναφερόμενος σ' αὐτὴν.

Δύο ἀπ' αὐτὰς μᾶς λένε γιὰ τὸ πῶς ἐνεργεῖ ἡ Βασιλεία τοῦ Θεοῦ. Ἡ μιὰ μᾶς λέει γιὰ τὸν «κόκκο τοῦ σινάπεως» (Ματθ. ιγ' 31). Ἡ Βασιλεία τοῦ Θεοῦ μοιάζει μ' ἕνα σπόρο. Πολὺ μικρὸ σὲ μέγεθος, ἀλλὰ γεμάτο δύναμη ζωῆς. Ὁ σπόρος σπέρνεται καὶ φυτρώνει καὶ γίνετα ἕνα φυτὸ τόσο μεγάλο, ὥστε τὰ πουλιὰ βρίσκουν καταφύγιο στὰ κλαδιά του. Κάτι ἀνάλογο συμβαίνει μὲ τὴ Βασιλεία τοῦ Θεοῦ. Στὴν ἀρχὴ εἶναι μικρὴ. Ἀνήκουν σ' αὐτὴν τὰ εὐάριθμα μέλη τῆς πρώτης Ἐκκλησίας. Ἀλλὰ ὅλο καὶ περισσότερο ἀπλώνεται μέχρι νὰ περιλάβει ὁλόκληρον τὸν κόσμον. Ἡ Βασιλεία τοῦ Θεοῦ εἶναι σιωπηλὴ καὶ αὐξάνει μὲ τοὺς δικούς της ζωντανούς κανόνες, δυνατὴ καὶ σίγουρη. Καὶ ὅταν οἱ «κεκλημένοι» μένουν πιστοὶ σ' αὐτὴν, καμιά δύναμη δὲν μπορεῖ νὰ τὴν σταματήσει. Μιὰ παραβολή, ποὺ μᾶς δείχνει καὶ τὴ διαφορά τῆς Βασιλείας τοῦ Θεοῦ ἀπ'

ὅλες τὶς πολυπράγμονες προσπάθειες, ἐνέργειες, ὀργανωτικὸς συνδυασμοὺς τῶν ἀνθρώπων.

Ἡ ἄλλη παραβολὴ λέει κάτι παρόμοιο, εἶναι ὅμως παρμένη ἀπ' τὴν οἰκιακὴ ζωὴ. Ἡ Βασιλεία τοῦ Θεοῦ παρομοιάζεται μὲ τὸ προζύμι. «Καὶ καθάπερ ἡ ζύμη καταχώννυται μὲν, οὐκ ἀφανίζεται δέ, ἀλλὰ κατὰ μικρὸν πρὸς τὴν ἑαυτῆς ἔξιν ἅπαντα μεταποιεῖ» (Χρυσόστομος), κάτι ἀνάλογο συμβαίνει καὶ μὲ τὴν Βασιλεία τοῦ Θεοῦ. Πάλι μιὰ εἰκόνα, ποὺ μᾶς δείχνει τὴν ἐνέργεια «ἐκ τῶν ἔσω», ποὺ σιωπηλά, ἀργά, ἀλλὰ ἀσταμάτητα ἐνεργεῖ σ' ὅλο τὸ φύραμα. Θὰ μπορούσαμε νὰ ποῦμε ἡ Βασιλεία τοῦ Θεοῦ εἶναι ἐσωτερικὴ διάθεση, ποὺ ἀναμοχλεύει, ζυμώνει, διαποτίζει, ἀλλάζει, «μεταποιεῖ» τὸν ὅλο ἄνθρωπον. Καὶ οἱ δύο παραβολές μᾶς δείχνουν ὅτι ἡ Βασιλεία τοῦ Θεοῦ δὲν εἶναι κάτι, ποὺ εὐκολα φαίνεται ἐξωτερικά, ἀλλὰ εἶναι σκέψη καὶ ζωὴ καὶ ἐνέργεια, ποὺ πηγάζει ἀπ' τὴν ἀλήθεια καὶ τὸ Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ.

Δύο ἄλλες παραβολές μᾶς λένε ὅτι ἡ Βασιλεία τοῦ Θεοῦ εἶναι κάτι πολύτιμο. Καὶ πρῶτα ἡ παραβολὴ τοῦ κρυμμένου θησαυροῦ στὸν ἀγρὸ (Ματθ. ιγ' 44). Ὁταν τὸν ἀνακαλύπτει αὐτός, ποὺ σὰν ἐργάτης ἔσκαβε καὶ καλλιεργοῦσε τὸ χωράφι, πούλα ὅ,τι ἔχει καὶ δὲν ἔχει καὶ τὸ ἀγοράζει, γιὰ νὰ γίνῃ δικός του ὁ θησαυρός. Τὸ ἴδιο καὶ ὁ ἔμπορος, ὅταν θρίσκει τὸ πολύτιμο μαργαριτάρι (Ματθ. ιγ' 46), ξεπουλάει ὅ,τι ἔχει, γιὰ νὰ ἀγοράσει τὸ μαργαριτάρι ἐκεῖνο.

Ἡ Βασιλεία τοῦ Θεοῦ κοστίζει. Καὶ πρέπει νὰ εἴμαστε ἔτοιμοι νὰ δώσουμε γι' αὐτὴν. Νὰ τοιμήσουμε. Ἀπαιτεῖται θάρρος. Χρειάζεται ἀπόφαση. Κοστίζει θυσία. Ἄλλος πρέπει νὰ θυσιάσει ἕνα ἄδικο κέρδος. Ἄλλος μιὰ κοινωνικὴ θέση, ποὺ θὰ μπορούσε νὰ ἐπιτύχει μὲ ἄρνηση τῆς πίστεως καὶ προδοσία τῶν ἀρχῶν του. Ἄλλος ἕνα πάθος. Γι' αὐτὸ πρέπει νὰ διερωτώμεθα: Ἀξίζει γιὰ μένα ἡ Βασιλεία τοῦ Θεοῦ τόσο, ὥστε νὰ εἶμαι ἔτοιμος νὰ πληρώσω γι' αὐτὴν;

Ἀλλὰ γιὰ νὰ φθάσουμε στὴν ἀνακάλυψη καὶ ἀπόκτηση, χρειάζεται προηγουμένως ἡ ἀναζήτηση. Ἀναζητώντας τὸ πολύτιμο μαργαριτάρι ὁ ἔμπορος θρήκε ἴσως πολλὰ, ποὺ θὰ μπορούσε νὰ ἀποκτήσει. Ἀλλὰ δὲν τὸν σταμάτησαν. Θέλει τὸ ἕνα. Ἐδῶ ἔχομε μιὰ εἰκόνα ὅλων τῶν ἀνθρωπίνων προσπαθειῶν. Αὐτὲς ἔχουν πολλές κατευθύνσεις καὶ μπορεῖ καθ' ἑαυτὲς νὰ εἶναι καλές: Δύναμη, εὐμάρεια, πολιτισμός, τέχνη, ἐπιστήμη καὶ ἄλλα ἀνάλογα. Ἀλλὰ τίποτα ἀπ' αὐτὰ δὲν μπορεῖ νὰ μᾶς χορτάσει ἐντελῶς. Εἶναι ἀσπασματικά, ἀτελῆ. Ἡ νοσταλγία τῆς ἀνθρωπότητας καὶ κάθε ἀνθρώπινης ψυχῆς συνειδητὰ ἢ ἀσυνειδητὰ ζητᾷ κάτι παρὰ πᾶν. Πρόκειται γιὰ κάτι ὁλόκληρο, πλήρες. Πρόκειται γιὰ ἕνα ἔσχατο νόημα, γιὰ ἕνα ἔσχατο ἀγαθὸ. Καὶ αὐτὸ εἶναι ἡ Βασιλεία τοῦ Θεοῦ. Ὅλα συμπυκνώνονται στὸ ἕνα: Στὸν «πολύτιμον μαργαριτῶν». Αὐτὸς φωτίζει τὸν ἔσχατο σκοπὸ τῆς ζωῆς μας.

Μιὰ ἀνακάλυψη, μιὰ ἐκπλήξη, ἕνα θαῦμα εἶναι αὐτό. Βρίσκομε τὸ ἕνα, ποὺ ζητούσαμε. Τώρα καταλαβαίνομε τὸ νόημα τῆς ζωῆς. Τώρα ξεπηδᾷ μέσα μας ἕνας χεῖμαρρος εὐτυχίας, πέρα ἀπὸ κάθε εὐτυχία. Ζοῦ-

ΣΥΝΟΠΤΙΚΗ ΙΣΤΟΡΙΑ

ΤΟΥ ΘΕΟΛΟΓΙΚΟΥ ΟΙΚΟΤΡΟΦΕΙΟΥ ΤΗΣ ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΗΣ ΔΙΑΚΟΝΙΑΣ *

Ο ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΗΣ ΠΡΩΗΝ ΛΗΜΝΟΥ
ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ ΑΤΕΣΗΣ ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ

Με τη φωτισμένη καθοδήγηση του πρ. Λήμνου Βασιλείου το Θεολογικό Οικοτροφείο απέλαμβανε πλήρη υποστήριξη από τον Αρχιεπίσκοπο, τους Σεβασμιωτάτους Μητροπολίτες, τους καθηγητές των Θεολογικών Σχολών και ολόκληρη την Εκκλησία. Καταβλήθηκε προσπάθεια, ώστε η διαβίωση να είναι ευχάριστη. Καταρτίσθηκε πνευματικό πρόγραμμα, που σκοπό είχε την ενίσχυση της πνευματικής ζωής των φοιτητών, την εκπαίδευσή τους στην πρακτική της Θεολογίας και την ένοποίησή τους κάτω από τη μητρική επίβλεψη της Εκκλησίας. Η δεξιοτεχνία του Δ'ντου έκανε την ποικιλία των χαρακτήρων των φοιτητών μέσα στο πνεύμα της αγάπης και της κατανόησης σε τρόπο ώστε φιλελεύθεροι και συντηρητικοί, αυστηροί και προοδευτικοί να αισθάνονται σαν μέλη μιάς οικογένειας και να υπακούουν στη γραμμή της Εκκλησίας. Ανάμεσα στους Έλληνες φοιτητές υπήρχαν και ξένοι που έρχονταν στην Ελλάδα για μετεκπαίδευση. Το 1951 έκτός από τους υποτρόφους Έλληνες υπήρχαν ακόμη 15 όμογενείς από την Κύπρο, Αίγυπτο και Αμερική, 1 Σύρος, 2 Σουηδοί, 1 Άγγλος, 1 Ρώσος και 1 Φινλανδός.

* Συνέχεια έκ της σελ. 683 του όπ' άριθ. 23-24/1985 τεύχους.

με το θαύμα της Βασιλείας του Θεού, που αρχίζει τώρα και έδω και συνεχίζεται στην αιωνιότητα.

Με τη Βασιλεία του Θεού ή ζωή μας αποκτά μιá ενότητα. Ο γεωργός της παραβολής αντί πολλές μικροϊδιοκτησίες κατέχει τώρα το ένα χωράφι με τον θησαυρό. Και ό έμπορος αντί τα πολλά μαργαριτάρια, το ένα και πολύτιμο. Με τη Βασιλεία του Θεού αποκτά ή ιστορία, ό πολιτισμός την ενότητά τους. Άποκτά ό κόσμος ένα νόημα, που του δίνει ή προσπάθεια για την επικράτησή της. Κάθε πολιτισμός αποκτά άπ' αυτή την προσπάθεια το νόημά του. Κάθε έπιστήμη, κάθε τέχνη, κάθε ήθικη μόνο έτσι καταξιώνονται και αντί να καταντούν στην μονομέρεια, οδηγούν σε μιá πολυσήμαντη ενότητα, που φωτίζεται άπ' το μεγαλειώδες σχέδιο του Θεού για την επικράτηση της Βασιλείας Του.

Μόνο με τη Βασιλεία του Θεού μπορούν όι λαοί του κόσμου να αποτελέσουν μιá οικογένεια, που έρiscεται κάτω άπ' τη στοργική φροντίδα του Θεού, του Κυρίου και Πατέρα και την άγια δικαιοδοσία Του. Έτσι μόνο μπορεί να πηγάσει ή ειρήνη. Η έθνικη ειρήνη, ή κοινωνική ειρήνη, ή άτομική ειρήνη. Μόνο άπ' τη Βασιλεία του Θεού, που είναι βασιλεία αγάπης, χαράς, ειρήνης και δικαιοσύνης. Αυτή είναι ή επανάσταση του Θεού, που ανατέλλει πάνω σ' ένα κόσμο της

Το πρόγραμμα ήταν αυστηρά πνευματικό. Στις 6.30 π.μ. σήμαινε έγερτήριο και στις 7 όλοι όι τρόφιμοι συγκεντρώνονταν στη μεγάλη αίθουσα όπου έτελειτο ή πρωινή κοινή προσευχή. Με την εύλογία του Διευθυντού ένας φοιτητής διάβαζε πρωινές εύχές και στη συνέχεια ό εκάστοτε έφημέριος θυμιάζε, ενώ ό χορός έψαλε την Θ' ώδή. Μετά την προσευχή ακολουθούσε το ρόφημα και κάθε φοιτητής αναχωρούσε για το Πανεπιστήμιο. Το μεσημέρι παρείθιτο γεύμα, στο όποιο συμμετείχαν όλοι όι φοιτηταί, ένας δέ με ράσο διάβαζε περικοπές από πατερικά ή άλλα έποικιοδομητικά βιβλία. Το άπόγευμα έγίνοντο συγκεντρώσεις των σπουδαστών όμαδικά ή κατά κύκλους, όπου έγίνοντο διαλέξεις, παραδόσεις ξένων γλωσσών, μαθήματα μουσικής, κοινές μελέτες άγίας Γραφής, φροντιστήρια προτύπου κατηχητικής διδασκαλίας κ.ά. Στις 8.30 π.μ. παρείθιτο το βραδυό φαγητό μετά το όποιο ακολουθούσε το Άπόδειπνο. Στις 11 π.μ. ό καθένας απέσύρετο στο δωμάτιό του για να ήσυχάσει.

Στην εύρυθμη λειτουργία του Ίδρύματος συνέβαλε και ή σύνταξη έσωτερικού κανονισμού του Θεολογικού Οικοτροφείου της Άποστολικής Διακονίας. Τόν κανονισμό ένέκρινε ό Αρχιεπίσκοπος Σπυριδών και άπό τον Σεπτέμβριο του 1952 τέθηκε σε ίσχύ. Σε 25 άρθρα καθόριζε τον τρόπο λειτουργίας του Οικοτροφείου το όποιο ήθελε ύποδειγματικό Έκκλησιαστικό Οικοτροφείο, που σαν σκοπό θα είχε την καλλιέργεια

διχόνοιας, του σκότους και της πλάνης. Και αυτό είναι το νόημα των παραβολών της Βασιλείας για τον κρυμμένο θησαυρό και το πολύτιμο μαργαριτάρι.

Όμως μαζί με το «καλόν σπέρμα» (Ματθ. ιγ' 24) στο χωράφι του κόσμου φυτρώνουν και τα ζιζάνια, που έμποδίζουν την επικράτηση της Βασιλείας του Θεού. Γι' αυτό υπάρχει τόση σύγχυση, τόση άπληστία, τόσο ψέμα, τόσο μίσος, τόσες έν ψυχρή δολοφονίες. Και μäs είναι δύσκολο να καταλάβουμε, γιατί τα πράγματα είναι, όπως είναι. Γιατί δημιουργικές δυνατότητες μένουν άναξιοποίητες. Το ώραίο και το άσχημο συγχάονται. Το καλό καταστρέφεται. Άλλά ό Κύριός άνέχεται και περιμένει. Η πορεία της Βασιλείας του Θεού, ή ιστορία του κόσμου κατευθύνονται προς ένα τέλος: Τήν κρίση. «Θερισμό» την χαρακτηρίζει ή παραβολή. Τότε θα γίνει ό τελικός διαχωρισμός. Τότε ή Βασιλεία του Θεού θα είναι αιώνια ζωή μέσα στην παρουσία του Θεού, που θα γεμίζει τα πάντα.

Μέχρι τότε πορευόμαστε, αγωνιζόμαστε και περιμένομε.

(Συνεχίζεται)

Άρχιμ. ΠΑΝΤΕΛΕΗΜΩΝ ΚΑΘΡΕΠΤΙΔΗΣ
Έεροκήρυξ Καθεδρικού Ναού Άθηνών

Ο Μητροπολίτης πρ. Λήμνου Βασίλειος 'Ατέσης, Διευθυντής του Θεολογικού Οικοτροφείου (1950-1953).

Ἐκκλησιαστικοῦ πνεύματος καὶ τὴν ψυχοπνευματικὴ προετοιμασία τῶν φοιτητῶν γιὰ τὴν προσέλευσή τους στὶς τάξεις τοῦ Ἱεροῦ Κλήρου.

Στὸ ἄρθρο 2 ἐπιγραμματικὰ τονίζεται ὁ σκοπός:

«Σκοπὸς τοῦ Θεολογικοῦ Οἰκοτροφείου τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας εἶναι ἐκτὸς τῆς παροχῆς εἰς τοὺς φοιτητὰς τῆς Θεολογίας ὑλικῶν εὐκολιῶν πρὸς ἀνεωτέραν καὶ ἀπερίσπαστον σπουδὴν, κυρίως ἡ δημιουργία Ἐκκλησιαστικοῦ περιβάλλοντος καὶ θρησκευτικῆς ἀτμοσφαιρᾶς ἐκ παραλλήλου πρὸς τὴν ψυχικὴν καὶ πνευματικὴν καλλιέργειαν τῶν φοιτητῶν ὥστε οὗτοι ν' ἀποβαίνουν ὄρμοι πρὸς προσέλευσιν εἰς τὰς τάξεις τοῦ Κλήρου».

Τὸ Οἰκοτροφεῖο ἀποτελοῦσε σπουδαιότατο ἐπίτευγμα τῆς Ἐκκλησίας, διότι δὲν ἀπέβλεπε στὸ νὰ καταρτίσει Θεολόγους μὲ ἐπιστημονικὲς γνώσεις, ἀλλὰ πρὸ παντὸς

νὰ δημιουργήσει συνειδητοὺς ἀγωνιστὰς τῆς χριστιανικῆς ἰδεολογίας, οἱ ὅποιοι μὲ τὸ πνεῦμα τῆς ἀγάπης καὶ τῆς θυσίας προσέφεραν σπουδαῖες ὑπηρεσίες στὴν Ἐκκλησία. Πολλοὶ ἀπὸ τοὺς φοιτητὰς ἰδίως τῶν μεγαλύτερων ἐτῶν ἀνελάμβαναν Κατηχητικὰ Σχολεῖα.

Ἐνας ὀνομαστικὸς κατάλογος τῆς 1ης Ἰουνίου 1953 μᾶς πληροφορεῖ, ὅτι 46 φοιτητὰι τοῦ Θεολογικοῦ Οἰκοτροφείου τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας ἐδίδαξαν σὲ Κατηχητικὰ Σχολεῖα τῆς Ἱερᾶς Ἀρχιεπισκοπῆς κατὰ τὸ ἀκαδημαϊκὸ ἔτος 1952 - 1953. Εἶναι οἱ κάτωθι:

1. Ζηζούλιας Ἰωάννης	24. Μιχαλακόπουλος Θεόδ.
2. Καραντζᾶλης Δημοσθένης	25. Τσιάνκας Βασίλειος
3. Μπράτης Ἀνδρέας	26. Λαμπριανίδης Ἀνδρέας
4. Βουτετάκης Σπυρίδων	27. Θεοχάρης Γεώργιος
5. Γουλιέλμος Γεώργιος	28. Πάσχος Παντελεήμων
6. Παπαδάκης Γεώργιος	29. Κουμენტάκης Ἰωάννης
7. Μπαρόνης Ἰωάννης	30. Στάμενας Ἀμβρ. Ἱεροδ.
8. Τζιμάς Ἐδριπίδης	31. Μακρῆς Γεώργιος
9. Βασιλόπουλος Φώτιος	32. Τελώνης Ἰωάννης
10. Ἐλευθερίου Ἀριστείδης	33. Ὁρφανουδάκης Γεράσιμος
11. Καλαϊντζίδης Αἰζάρος	34. Χώρας Γεώργιος
12. Σκαφιδᾶς Σπυρίδων	35. Ἀσημακόπουλος Παναγ.
13. Ἀλεξανδρῆς Τρύφων	36. Χατζημιχάλης Ἐμμαν.
14. Χακούρης Ἠλίας	37. Καραμπάλης Χρῆστος
15. Παληγογιάννης Βησσαρίων	38. Χρυσόχου Νικήτας
16. Παναγιωτάτος Διον.	39. Παπακων)νου Ἀνδρόν.
17. Σιέπης Κων)νος	40. Καρποῦζος Διονύσιος
18. Ἱεροδιακόπου Ἀνδρέας	41. Μίχος Δημήτριος
19. Κωνσταντακόπουλος Πέτρ.	42. Ἀβραντινῆς Θεολ. Ἱεροδ.
20. Κορδάς Ἀναστάσιος	43. Μπογιαντζῆς Σπυρίδων
21. Βακιρτζῆς Ἡρακλῆς	44. Δούρδας Ἀλέξιος
22. Σάββας Σάββας	45. Ὁρφανὸς Μάρκος
23. Παπαδόπουλος Κυριάκος	46. Ματακίδης Δημοσθένης

Μὲ τὸ ἀμέριστο ἐνδιαφέρον τοῦ Διευθυντοῦ καὶ τοῦ προσωπικοῦ ἰδρύθηκε Βυζαντινὴ χορωδία ποὺ ἐμφανίζετο στὶς τελετὲς καὶ σὲ ἄλλες ἐορταστικὲς ἐκδηλώσεις τῆς Ἐκκλησίας. Οἱ Θεῖες Λειτουργίες τοῦ Οἰκοτροφείου ποὺ ἐτελοῦντο στὸν Ἱερὸ Ναὸ τῆς Μονῆς Πετρακῆ ἦταν μεγαλοπρεπεῖς γιὰ τὴν τάξη, τὴν εὐπρέπεια καὶ τὴν κατανυκτικότητά τους (βλ. Ἀρχιμ. Χρυσόστομον Μουστάκα, Τὸ Θεολογικὸν Οἰκοτροφεῖον τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας, «Ἐκκλησία», 15 Φεβρ. 1951, ἀρ. 4, σ. 56).

Μέσα σ' αὐτὸ τὸ κλίμα τῆς ἀγάπης καὶ πνευματικότητας οἱ φοιτητὰι ἀνετρέφοντο «ἐν παιδείᾳ καὶ νοθεσίᾳ Κυρίου». Εἶναι χαρακτηριστικὲς ὠρισμένες ἐπιστολὲς φοιτητῶν πρὸς τὸν Διευθυντὴ τους. Στὶς γραμμὲς τους διακρίνει ὁ ἀναγνώστης τὸν σύνδεσμο ποὺ ὑπῆρχε μεταξύ τους καὶ τὰ πνευματικὰ ὀφέλη ποὺ ἐπαιρναν ἀπὸ τὴν οἰκοτροφειακὴ ζωή.

Γράφει ὁ τότε φοιτητῆς καὶ σήμερα καθηγητῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἰωάννης Ζηζιουλᾶς:

Ἐν Κοζάνῃ τῆ 29.8.1953

Σεβασμιώτατε,

Τὰ ἔγνη τῆς στοργῆς Σας παραμένουν αἰσθητὰ εἰς τὴν ψυχῆν μου καὶ ἡ μορφὴ Σας δὲν ἔπαυσε νὰ κυριαρχῆ ἐντός μου, ἀφ' οἷου ἔφυγα. Τὸ γεγονός αὐτὸ μὲ ὄδηγεί εἰς τὸ νὰ Σᾶς ἀπασχολήσω μὲ τὸ γράμμα μου αὐτό, τοῦ ὁποῖου τὴν ἀνάγκην μὲ τὴν πάροδον τοῦ χρόνου αἰσθάνομαι περισσότερον.

Πολὸν σιχνά, Σεβασμιώτατε, ἀναλογίζομαι τὴν ση-

μασίαν, τὴν ὁποίαν ἐνεῖχε διὰ τὴν ζωὴν μου ἡ παραμονή μου πλησίον Σας. Δὲν γνωρίζω, τί ἀκριβῶς κατώρθωσε νὰ ἐπιβληθῆ εἰς τὴν ψυχὴν μου, ἀλλ' ἡ παρουσία Σας ἔπαιξε σπουδαιότατον ρόλον εἰς τὴν διαμόρφωσιν τοῦ ψυχικοῦ μου κόσμου.

Δὲν εἶναι ἀπλῶς ἡ μεγάλη στοργὴ καὶ ἰδιαίτερα εὐνοία τὴν ὁποίαν ἐπεδείξατε καὶ τὴν ὁποίαν μὲ συγκίνησιν καὶ εὐγνωμοσύνην πολλὴν θὰ ἐνθυμοῦμαι. Ἡ ἰδιαίτερα ἐπαφὴ, τὴν ὁποίαν ἠτύχησα νὰ ἔχω μαζί Σας κατὰ τὸ παρελθὸν ἕως ἀπεκάλυφεν εἰς ἐμὲ στοιχεῖα τῆς προσωπικότητός Σας ἀγνώστα, ἴσως, εἰς τοὺς περισσότερους ἐκ τῶν φοιτητῶν. Ἡ βαθεῖα ἀγάπη Σας πρὸς τοὺς οἰκοτρόφους, τὴν ὁποίαν ἡ ιδιότης τοῦ Διευθυντοῦ μοιραίως ἀπέκρυπτε συνήθως ἀπὸ τὰ βλέμματα τῶν φοιτητῶν. Ἡ ἴσως διανυγμὸς ἀντίληψις, περὶ τοῦ προορισμοῦ καὶ τῆς ἐπιτυχίας τοῦ Οἰκοτροφείου. Ἡ διαρκὴς μέριμνά Σας διὰ τὴν πρόβλεπτον τοῦ Ἰδρύματος, εἰς τὴν ὁποίαν μὲ ἐκδηλον μοναδικότητα εἶχατε ὑποβληθῆ. Ὅλα αὐτὰ διεπότισαν τὸν διαμορφούμενον χαρακτήρα μου καὶ ἀπέτέλεσαν πολυτιμον κεφάλαιον δι' ἕνα νέον, ὁ ὁποῖος διαφλέγεται ἀπὸ τὸν πόθον νὰ ὑπηρετήσῃ τὴν Ἐκκλησίαν.

Κάτω ὅμως ἀπὸ τὰς ἴσους ἀφελιμιστικὰς αὐτὰς σκέψεις μου διακρίνω κατὰ σπουδαιότερον, πὸν μὲ προσέφεραν ἡ παρουσία Σας. Καὶ αὐτὸ ἀφορᾷ κυρίως τὸν συναισθηματικόν μου κόσμον. Διότι ἡ συνάντησις τῶν μικρῶν καὶ ἀναξίων λόγων κόπων τοῦ καθήκοντός μου μὲ τὰς ἰδικὰς Σας φροντίδας ἦτο μία συνάντησις μου μὲ τὴν ψυχὴν Σας. Ἐγγώρισα τοὺς πόθους καὶ τὰς πικρίας, πὸν ἐδοκιμάζατε ἀπὸ κάθε κατεύθυννον. Μὲ μίαν μικρὰν πείραν, πὸν θὰ ἀποτελῆ πο-

Ἀπὸ τὴν ἑορτὴ τῆς ἁγίας Βαρβάρας Δαφνίου. Δύο φοιτηταὶ τοῦ Θεολογικοῦ Οἰκοτροφείου σὲ ἔρα ἱερικοστολικῆς δράσεως. (Ἀπὸ τὸ προσωπικὸ φωτογραφικὸ ἀρχειο τοῦ Θεοφιλεστάτου Ἐπισκόπου Ταμιάθεως κ. Τίτου, παλαιοῦ οἰκοτρόφου).

λύτιμον κεφάλαιον εἰς τὴν ζωὴν μου, καθὼς πάντοτε μοῦ ἐιονίζατε, εἶδα τὰς δυσκολίας τῆς ἀντιμετώπισεως τῶν οἰκοτρόφων, τῶν ὁποίων ὁ ἀριθμὸς καὶ ἡ ἀνομοιογένεια ἐδυσχέραινον κάθε προσπάθειάν Σας. Καὶ ἡ γνωριμία μου αὐτῇ μὲ τὸν πόθον καὶ τὰς δυσκολίας Σας ἔφερε τὴν ψυχὴν μου πολὺ κοντὰ Σας.

Παρὰ τὸ γεγονός, ὅτι καὶ ἐγὼ προσωπικῶς οὐκ

ἔνας ἐκ τῶν οἰκοτρόφων Σας συντελοῦσα εἰς τὴν αὔξησιν τῶν πόθων Σας — πάντοτε θὰ νοιώθω τὴν ἀνάγκην τῆς συγγνώμης Σας— ἐν τούτοις δὲν εὐρίσκω εὐκολον νὰ ἐξαλειφθῆ ἀπὸ τὴν ψυχὴν μου ὅ,τι ἐχάραξεν εἰς αὐτὴν ὁ τελευταῖος χρόνος τῆς οἰκοτροφειακῆς ζωῆς μου.

Δι' ὅλα αὐτὰ πάντοτε θὰ νοιώθω τὴν ἀνάγκην νὰ

Οἱ φοιτηταὶ τοῦ Θεολογικοῦ Οἰκοτροφείου στὴν ἑορτὴ τῆς ἁγίας Βαρβάρας Δαφνίου μαζί μὲ ὑπαλλήλους τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας στὴν ἀλλή τοῦ ἱεροῦ προσκυνηματος διαθέτουν κερὶ καὶ ἐποικοδομητικὰ φυλλάδια στοὺς προσκυνητάς.

Σὰς εὐχαριστήσω, Σεβασμιώτατε. Κάθε οἰκοτρόφος θὰ Σὰς ἐνθυμῆται, ἀναμφιβόλως, καὶ δὲν θὰ λησμονῆ τὸν «κόπον τῆς ἀγάπης» Σας, ἰδιαίτερος διὰ τὴν ἰδέαν τοῦ χρόνου τὸν ἀπαλλάξῃ ἀπὸ κάθε προκατάληψιν. Ἀλλ' ἐγὼ περισσότερο κάθε ἄλλον θὰ αἰσθάνομαι τὴν ἀνάγκην νὰ Σὰς ἐνθυμοῦμαι καὶ νὰ Σὰς ἐγγνωμονῶ.

Δὲν γνωρίζω, ἐὰν καὶ ἐφέτος θὰ εὐρίσκεσθε εἰς τὸ Οἰκοτροφεῖον. Αὐτὸ θὰ ἀνταπεκρίνειτο εἰς τὴν ἐπιθυμίαν ἀλλὰ καὶ τὴν ἀνάγκην ὅλων μας.

Περὶ τῆς ἰδικῆς μου παραμονῆς θὰ ἀποφασίσῃ ὁ Ἅγιος Κοζάνης, ὁ ὁποῖος Σὰς εἶναι πολὺ ἐγγνώμων δι' ὅλην τὴν πρὸς ἐμὲ εὐνοίαν Σας. Ἡ ἐδῶ παραμονή μου θὰ διαρκέσῃ πιθανῶς ὅλην τὴν θερινὴν περίοδον, διότι εἶναι πολὺ εὐνοϊκὴ διὰ τὴν μελέτην μου.

Ἐλπίζω ἡ ἐπιστολή μου νὰ Σὰς εὐρη καλὰ. Συγχωροῦσατέ με, διότι εἶναι ἴσως μακρὰ καὶ, ἀσφαλῶς, Σὰς ἔχει κουράσει.

Σὰς παρακαλῶ, ὅπως πιστεύσητε εἰς τὰ καλύτερα, τὰ ἀφωσιωμένα αἰσθηματά μου.

Ἐξαιτούμενος τὰς παιρικός Σας εὐχὰς ἀσπάζομαι τὴν δεξιάν Σας καὶ διατελῶ

μετὰ βαθυτάτου σεβασμοῦ
(Συνεχίζεται) Ἰωάννης Ζηζιούλας».

Ἀρχιμ. ΝΙΚΟΛΑΟΣ Ι. ΠΡΩΤΟΠΑΠΑΣ
Διευθυντὴς Ἱερῶν Ἀποστολικῆς Διακονίας

ΟΙ ΝΕΟΙ ΚΑΙ Η ΕΥΘΥΝΗ ΜΑΣ

β) Το πρόβλημα του επαγγελματικού προσανατολισμού. Το επάγγελμα συνδέεται φυσικά με τη μελλοντική αποκατάσταση του ανθρώπου. Και ενώ για τους ώριμους πρόβλημα τέτοιο τώρα δεν υπάρχει, για τους νέους είναι ίσως το πιο καυτό πρόβλημα, ή λύση του οποίου —θετική ή άρνητική— δρομολογεί ολόκληρη τη ζωή του ανθρώπου.

Και για το πρόβλημα του επαγγελματικού προσανατολισμού, που είναι τεράστιο και απαιτεί ευρύτερη σέ βάθος και πλάτος διαπραγμάτευση υπογραμμίζουμε μόνο τέσσερα (4) βασικά, κατά τη γνώμη μας, στοιχεία που όριοθετούν κάπως το πρόβλημα:

1. Τι έννοούμε, όταν λέμε επαγγελματικός προσανατολισμός; Βασικά «έννοούμε την επιστημονική βοήθεια που δίνεται στον έφηβο, στο άτομο, να διαλέξει ένα επάγγελμα σύμφωνα με την προσωπικότητα, το χαρακτήρα, τις κλίσεις και τα ενδιαφέροντά του. Λέω επιστημονική βοήθεια γιατί αυτή ή μέθοδος εφαρμόζεται στην εποχή μας πάνω σ' αυτό το θέμα. Είναι μια προσφορά της επιστήμης, της ψυχολογίας, σ' ένα δύσκολο πρόβλημα του ατόμου»⁹.

2. Όπωςδήποτε πρώτα πρέπει να ελέγχεται ο «δείκτης» και το «είδος» νοημοσύνης. Ο δείκτης της νοημοσύνης, ως γνωστό, μάς δίνει το επίπεδο των σπουδών. Μέσο, ανώτερο, ανώτατο, και το είδος της νοημοσύνης μάς δίνει το είδος και την κατεύθυνση των σπουδών, θεωρητική, τεχνική, θετική¹⁰.

3. Σημαντικότερο ρόλο για μια σωστή επαγγελματική επιλογή παίζει ο χαρακτήρας και γενικά ή προσωπικότητα του νέου. Τι τύπος, δηλαδή, είναι, έξωστρεφής ή ένδοστρεφής, εύκολος ή δύσκολος στις διαπροσωπικές σχέσεις. Πιο απλά, ποιές είναι οι λεγόμενες προσωπικότητες ικανότητες του νέου¹¹ και, τέλος

4. "Ας μη ξεχνούμε ότι «ο επαγγελματικός προσανατολισμός δεν είναι μόνο ανάγκη του ατόμου αλλά και της κοινωνίας ολόκληρης». Πώς θα προκόψει ένα Έθνος, όταν ο κατάλληλος άνθρωπος δεν είναι στην κατάλληλη θέση; «Γι' αυτό ή εφαρμογή του επαγγελματικού προσανατολισμού στο εκπαιδευτικό μας σύστημα είναι θεμελιώδης. Είμαστε όλοι υποχρεωμένοι να βοηθήσουμε»¹².

γ) Το μεταφυσικό πρόβλημα και οι αξίες της ζωής. Πραγματικά

ο νέος με ειλικρίνεια στέκεται μπροστά στο μεταφυσικό πρόβλημα και στις αξίες της ζωής. Με σκεπτικισμό ναι, αλλά γνήσια και χωρίς υποκρισία οι πιο πολλοί νέοι αντιμετωπίζουν το θέμα: Θεός - Αιωνιότητα - αξίες. Παλεύει πραγματικά ο νέος για ένα ξεκαθάρισμα ιδεών και αντιλήψεων, προκειμένου να δημιουργήσει το προσωπικό του «πιστεύω» και να τοποθετηθεί σωστά μπροστά στα μεγάλα κοσμοθεωριακά προβλήματα. Ένδιαφέρεται να έχει μια ολοκληρωμένη θεώρησή τους. Οι παράγοντες που τον επηρεάζουν αποφασιστικά είναι πολλοί και ποικίλοι: Άτομικοί, οικογενειακοί, κοινωνικοί, συνθήκες ζωής¹³.

Ίδιαίτερα οι σημερινοί νέοι όπως διάφορα γεγονότα σε πανευρωπαϊκό και παγκόσμιο —αν θέλετε— επίπεδο προδίδουν, «κουράστηκαν από το μηδενισμό, από την τεχνοκρατία και από το χαοτισμό και ζητούν να εύρουν κάπου μια σιγουριά και μια απάντηση στα βαθύτερα ερωτήματα της ζωής»¹⁴.

Βέβαια το θέμα είναι φοβερά μεγάλο και όπωσδήποτε ή σοβαρότητα του απαιτεί ιδιαίτερη και έκτεταμένη ανάλυση. Έδώ μόνο το θέσαμε με σκοπό να υπογραμμίσουμε ότι και για τη μεταφυσική τοποθέτηση των νέων καθώς και για τη στάση τους μπροστά στις αξίες της ζωής ή δική μας τοποθέτηση και ή δική μας στάση —πέρα απ' τις καθοδηγήσεις και συμβουλές μας— τους επηρεάζουν αποφασιστικά στην μεταφυσική αναζήτησή τους και στον αξιολογικό τους προβληματισμό.

Β'

Πάνω στο δεύτερο (2ο) ερώτημα, ποιά, δηλαδή, είναι ή έννοια της αναστροφής γενικά και ειδικότερα της αναστροφής και επικοινωνίας των νέων με τους ώριμους, σημειώνουμε κατ' αρχήν ότι ή αναστροφή είναι ένα από τα χαρακτηριστικότερα γνωρίσματα της κοινωνίας. Η ίδια, άλλωστε, ή λέξη «κοινωνία» ως όρος έχει μέσα της το νόημα της αναστροφής. «Στην ευρύτατη έννοιά του ο όρος κοινωνία αναφέρεται στην ολότητα των κοινωνικών σχέσεων μεταξύ των ανθρώπων»¹⁵. Ο Άριστοτέλης χαρακτηρίζει τον άνθρωπο ως φύσει κοινωνικό όν, πράγμα που σημαίνει ότι ο άνθρωπος «έξ ενστίχτου» ρέπει στην αναστροφή και επικοινωνία με τους συναθρώπους του. Κατά συνέπεια αναστροφή εί-

* Συνέχεια έκ τής σελ. 685 του ύπ' άριθ. 23-24 /1985 τεύχους.

9. Βλ. Μ. Χουρδάκη, δ.π. σελ. 190.

10. Βλ. Μ. Χουρδάκη, δ.π. σελ. 194.

11. Βλ. Μ. Χουρδάκη, δ.π. σελ. 194-196.

12. Βλ. Μ. Χουρδάκη, δ.π. σελ. 199.

13. Βλ. Άλεξ. Κοσμοπούλου, Ψυχολογία... δ.π. σελ. 77 - 78.

14. Βλ. Μ η τ ρ. Γ ε ρ μ α ν ί α ς (νδν Κισάμου και Σελίνου) ΕΙΡΗΝΑΙΟΥ, Στρατευομένη Έκκλησία, Άθήνα 1975, σελ. 30.

15. Λεξικό κοινωνικών επιστημών UNESCO τόμ. 2 σελ. 406.

ναι ἢ στενότερη ἀμοιβαία σχέση πού ἀναπτύσσεται ἀνάμεσα στους ἀνθρώπους ὅταν αὐτοὶ συναντιοῦνται. Κατὰ τὴ συνάντησή εἶναι αὐτονόητο ὅτι συντελοῦνται ἀλληλοεπιδράσεις —μορφωτικές δυνάμεις θάλαγγε ἢ παιδαγωγική— οἱ ὁποῖες, ἔστω καὶ ἀσυνείδητα, δὲν εἶναι τίποτε ἄλλο ἀπὸ ἔργο ἀγωγῆς στὰ κατὰβαθα τοῦ ἀνθρώπου.

Ὅταν ἐπομένως μιλάμε γιὰ τὴ σχέση τῶν νέων καὶ τῶν ὄριμων δὲν θὰ πρέπει σὲ καμιά περίπτωση νὰ μᾶς διαφεύγει τὸ γεγονός, ὅτι οἱ σχέσεις αὐτὲς ἀναπτύσσονται καὶ λειτουργοῦν μέσα στὸ πλαίσιο τῶν γενικότερων διανθρώπων σχέσεων¹⁶.

Προσπαθώντας νὰ διαπραγματευθεῖ κανεὶς τὸ θέμα τῆς εὐθύνης τῶν ὄριμων μπροστὰ στους νέους σήμερα δὲ μπορεί νὰ μὴ λάβει σοβαρὰ ὑπόψη του δυὸ βασικὰ δεδομένα:

1) Ὅτι δὲν πρόκειται γιὰ ἓνα θέμα ἀνάμεσα στὰ πολλὰ πού ἀπασχολοῦν τὴν κοινωνία μας, ἀλλὰ γιὰ «μειζόν» θέμα. Γιὰ πραγματικὰ «καυτὸ» πρόβλημα, ὅπως καὶ στὴν ἀρχὴ εἴπαμε, πού τόσο πιὸ πολὺ κατανοεῖται, ὅσο περισσότερο συνειδητοποιοῦνται καὶ ἀναγνωρίζονται οἱ λεγόμενες «κοινωνικὲς διανθρώπινες ἀλληλεξαρτήσεις», καὶ

2) Τὸ γεγονός ὅτι οἱ σχέσεις νέων - ὄριμων σήμερα προσδιορίζονται ἢ καλλίτερα ὑπαγορεύονται ἀπ' ἓνός ἀπ' τὴ συντηρητικὴ ἀντίληψη τῆς παλαιᾶς παιδαγωγικῆς καὶ ἀπ' ἑτέρου ἀπ' τὸν παιδαγωγικό... σκεπτικισμό —φιλελευθερισμὸ θὰ μπορούσε νὰ πεῖ κανεὶς— τῶν τελευταίων χρόνων¹⁷.

Ὅμως, ἐλπίζουμε νὰ συμφωνοῦμε ὅλοι μας στὸ ὅτι εἶναι πλέον καιρὸς νὰ προβληματισθοῦμε ὡς πρὸς τὸ ἔαν καὶ κατὰ πόσον αὐτὲς οἱ δυὸ «παιδαγωγικὲς πραγματικότητες» μέσα, φυσικὰ, στὸ σύγχρονο κοινωνικὸ πλαίσιο βοηθᾶνε τὸ σημερινὸ νέο ἄνθρωπο νὰ φτιάξει ἓνα ἐλεύθερο καὶ ὀλοκληρωμένο χαρακτήρα, πού, χάρις σ' αὐτόν, νὰ μπορεῖ μέσα στὴ σημερινὴ σκοτοδίνη τῶν καιρῶν νὰ μένει νηφάλιος, νὰ στέκεται ὀρθὸς καὶ νὰ ἀποβαίνει θετικὸς στὴν προσφορά του πρὸς τὴ σύγχρονη ζωὴ.

Καὶ ὅσο γιὰ τὶς λεγόμενες γενικότερες «κοινωνικὲς διανθρώπινες ἀλληλεξαρτήσεις» καὶ σχέσεις, παρατηρώντας κανεὶς τὴ σημερινὴ πραγματικότητα σ' ὅλα τῆς τὰ ἐπίπεδα —κοινωνικό, οἰκογενειακό, σχολικό, κ.ἄ.— εὐκολὰ διαπιστώνει ὅτι ἐπηρεάζονται ἄμεσα ἢ ἀκριβέστερα διαμορφώνονται ἀπ' τὸν ἀγχιστικὸ τρόπο ζωῆς,

τοῦ ὁποῦ βέβαια τὰ αἷτια εἶναι ποικίλα καὶ λίγο - πολὺ γνωστὰ σὲ ὅλους μας, ἀφοῦ καθημερινὰ τὰ ζοῦμε. Ἀνάμεσα σ' αὐτὰ ξεχωρίζουν: Τὸ ὕλιστικὸ πνεῦμα. Ἡ κατάχρησις τῶν ἀγαθῶν τῆς τεχνολογίας, πού φθάσανε πλέον αὐτὰ (τὰ ἀγαθὰ) νὰ μᾶς κατευθύνουν τὴ ζωὴ χωρὶς νὰ τὸ πολυκαταλαβαίνουμε. Ἡ μαζοποίησή μας, πού κυριολεκτικὰ κακοποιεῖ τὸν ἑαυτὸ μας καὶ ἀλλοτριώνει τὸ πρόσωπό μας, τὸ ὁποῖο ὅμως τὴν ἴδια ὥρα παλεύει νὰ διασωθεῖ. Ὁ ἐξωστρεφικὸς τρόπος ζωῆς, πού ὀπωσδήποτε μᾶς ἐμποδίζει νὰ δοῦμε τὸν ἑαυτὸ μας κατὰματα. Ἡ σύγχυση τῶν ἰδεῶν, πού, δυστυχῶς, σχεδὸν σ' ὅλα τὰ ἐπίπεδα ζωῆς παρατηρεῖται καὶ πού, εἶναι φυσικὸ, νὰ μᾶς ζαλίζει τὸ νοῦ καὶ νὰ μᾶς ἀναστατώνει τὴ συνείδηση, μὲ ἀποτέλεσμα σὲ ἀρκετὲς περιπτώσεις νὰ μὴ ξέρουμε κατὰ πού τραβάμε καὶ τί ζητάμε. Ἡ ἀνεργία, πού μαστίζει σὲ παγκόσμιο ἐπίπεδο τὶς ἀνθρώπινες κοινωνίες καὶ ὀπωσδήποτε δημιουργεῖ σοβαρὸ πρόβλημα ἐπιβίωσης σὲ στρατιᾶς ἀνθρώπων, μάλιστα δὲ νέων. Ὁ παράλογος ἀνταγωνισμὸς τῶν ἐξοπλισμῶν, πού φυτεύει τὸ λαχάνισμα σὲ ἐκατομμύρια ψυχές, ἀφοῦ τίς κάνει νὰ ζοῦν ὑπὸ τὴν συνεχῆ ἀπειλὴ ἑνὸς πυρηνικοῦ ὀλοκαυτώματος. Ἡ διαρκὴς καὶ μὲ βουλμία ἀναζήτησις τῶν ἀνέσεων, πού τελικὰ ἀντὶ νὰ ἀναπαύει κουράζει καὶ ἐξουθενώνει, πολλὰς φορὲς, τὸν ἄνθρωπο. Ὁ ὑπερπληθυσμὸς (ἰδιαίτερα στὰ ἀστικὰ κέντρα), μὲ ἀποτέλεσμα ὁ ἄνθρωπος νὰ ζεῖ ἀνάμεσα στους πολλοὺς μὲ τὸ ἀγχος τῆς μοναξιάς, ἀφοῦ γιῶθει νὰ εἶναι ἓνα ἄγνωστο νοῦμερο ἀνάμεσα σὲ πολλὰ ἄλλα... Ἡ μόλυνση τοῦ περιβάλλοντος, πού μᾶς πνίγει κυριολεκτικὰ. Ὁ τιμάρημος, πού καταντᾶει ὄχι βραχνᾶς —ὅπως συνήθως λέγεται— ἀλλὰ καθημερινὴ σκληρὴ μάστιγα, πού δὲν ἀδειάζει μόνο τὰ πορτοφύλια, ἀλλὰ καὶ τσακίζει τὰ νεῦρα μας. Τὸ κυνηγητὸ τοῦ χρόνου, πού προκαλεῖ ἐκνευρισμὸ καὶ συσσωρεύει στὶς ψυχές μας ἀγχος καὶ ἀγωνία. Καὶ τόσα ἄλλα..., «ὢν οὐκ ἔστιν ἀριθμὸς»!

Μέσα σ' ἓνα τέτοιο εὐρύτερο πλαίσιο «κοινωνικῶν διανθρώπων ἀλληλεξαρτήσεων καὶ σχέσεων, γεμᾶτο ἀπὸ ἀγχος καὶ νευρικότητα, γεννιοῦνται καὶ ἀναπτύσσονται ἀνάλογα καὶ οἱ σχέσεις νέων καὶ ὄριμων σήμερα. Ἄλλοτε τὸ καθεστῶς τῶν κοινωνικῶν διανθρώπων σχέσεων ἦταν, ὡς γνωστὸ, διαφορετικὸ καὶ φυσικὰ ἐπηρέαζε ἀνάλογα καὶ τὶς σχέσεις τῶν νέων μὲ τοὺς ὄριμους. Ἔτσι ἐξηγεῖται καὶ τὸ γεγονός ὅτι σήμερα μᾶς ξενίζει καὶ φυσικὰ μᾶς κακοφαίνεται ἡ «διαφορετικὴ» συμπεριφορὰ τῶν νέων μας.

Καὶ αὐτὰ μὲν τὰ γενικὰ σχετικὰ μὲ τὸ σύγχρονο «κοινωνικὸ πλαίσιο». Γιὰ τὴν «παιδαγωγικὴ τακτικὴ» (ἀλήθεια ὑπάρχει τακτικὴ;) τί νὰ πεῖ κανεὶς; Δυστυχῶς κοινὴ εἶναι ἡ διαπίστωση σύγχρονων κορυφαίων παιδαγωγῶν ὅτι ἀντὶ γιὰ «παιδαγωγικὴ τακτικὴ» ἐπικρατεῖ «παιδαγωγικὴ ἀταξία», ἀκόμα καὶ σὲ φορεῖς πού εἶναι ἐπιφορτισμένοι μὲ τὸ θέμα τῆς ἀγωγῆς τῶν νέων. Ἄν κανεὶς θελήσει νὰ ρίξει μιὰ προσεκτικὴ ματιὰ στὸ χῶρο τῆς οἰκογένειας, τοῦ Σχολείου καὶ τοῦ εὐρύτερου κοινωνικοῦ περιβάλλοντος —ὅπως εἴπαμε καὶ πιὸ πάνω— σὲ πάρα πολλές περιπτώσεις θὰ εἰσπράξει ἀπαισιοδοξία ἢ καὶ ἀπογοήτευση. Λεῖπουν δυσ-

16. Εἶναι ἴσως περιττὸ νὰ σημειωθεῖ στὸ σημεῖο αὐτὸ πὺς τὸ «πρόβλημα» τῆς ἀνατροφῆς καὶ ἐπικοινωνίας εἶναι πανανθρώπινο. Ὅπωσδήποτε ὅμως ἀξίζει νὰ ὑπογραμμισθεῖ τὸ γεγονός ὅτι ἡ πρώτη «ἐπίπτωση» ἀπ' τὴν πτώση τοῦ ἀνθρώπου στὴν ἁμαρτία εἶναι τὸ «πρόβλημα ἐπικοινωνίας» τοῦ ἀνθρώπου μὲ τὸ θεὸ πού ἔγινε στὴ συνέχεια καὶ πρόβλημα ἐπικοινωνίας μὲ τὸν ἑαυτὸ του, μὲ τὸν πλησίον του καὶ μὲ τὸ φυσικὸ περιβάλλον του. (Βλ. Ἱερὰ Μητρ. Νικαίας, ΔΙΑΠΡΟΣΩΠΙΚΕΣ ΣΧΕΣΕΙΣ, Νίκαια 1981, σελ. 22-23, εἰσηγ. Ἰωάννου Κορναράκη).

17. Βλ. Ἄλεξ. Κ ο σ μ ο π ο ὄ λ ο υ, Σχισιοδυναμικὴ παιδαγωγικὴ τοῦ προσώπου, Ἀθήνα 1983, σελ. 15-16.

τυχώς οι γνήσιες παιδαγωγικές σχέσεις. Λείπει ή θετική αναστροφή και σχέση με τους νέους και αντίστροφα. Με αποτέλεσμα: να μη γίνεται «άνθρωποπλαστική αγωγή». Πώς μετά να μιλήσει κανείς για μιὰ «σχαιοδυναμική παιδαγωγική του προσώπου» που είναι ο στόχος μιὰς 'Ορθόδοξης παιδαγωγικής; Πώς χωρίς τή βοήθεια γνήσιων παιδαγωγικών προτύπων, περιμένουμε να οδηγηθούν οι νέοι μας σε μιὰ σωστή σχέση μ' αυτό που είναι, μ' αυτό που τείνουν να γίνουν και με τὸ περιβάλλον που τοὺς περιβάλλει; Καί φυσικά είναι αὐτονόητο ὅτι ἡ εὐθύνη για μιὰ τέτοια βοήθεια πρὸς τοὺς νέους μας ἑαυτὴν ἐμᾶς τοὺς μεγαλύτερους. Καί μιὰ πὸς μὲν μιλήσαμε για «γνήσια παιδαγωγικά πρότυπα» ἄς μὴ σκεφθεῖ κανείς πὸς μιλάμε για κάτι ἀκατόρθωτο. Δύσκολο ναί. 'Ακατόρθωτο ὄχι. Γνήσιο παιδαγωγικό πρότυπο π.χ. μπορεί να ἀποδειχθεῖ ὁ ἄνθρωπος ἐκεῖνος που θὰ φροντίσει να «καταλάβει» τὸν ἄλλον και μάλιστα τὸν νέο ἄνθρωπο, τοῦ ὁποῦ θὰ ἐπιμείνεται για ν' ἀνακαλύψει τὰ τάλαντα και να βοηθήσει στὴν ἀξιοποίησή τους. Τοῦ ὁποῦ τὰ προβλήματα θὰ μελετήσει προσωπικά, με σκοπὸ να τὸν «διευκολύνει» με πολλή προσοχή και λεπτότητα στὸ να τοποθετηθεῖ σωστά μπροστά στὸ «ἀναπτυσσόμενο 'Εγώ» του, στὴν ἀνάγκη τοῦ «κοσμοθεωριακοῦ του ἐξοπλισμοῦ» και στὴν ὁμολογία και σωστή ἐνταξή του μέσα στὸ σύγχρονο κόσμο¹⁸, στὸν ὁποῖο, δυστυχώς, τὸ ψέμα ἔγινε ἀρετὴ και ἡ ἀλήθεια ἐγκλημα.

Με τέτοιες διανθρώπινες σχέσεις στὴ σύγχρονη κοινωνική πραγματικότητα και με τόση «παιδαγωγική ἀταξία» και σύγχυση που επικρατεῖ είναι φυσικό να μιλάμε ὄχι για «χάσμα» τῶν γενεῶν, ἀλλά, σε ἀρκετὲς περιπτώσεις, για «πάλη» τῶν γενεῶν, κατά τὴν ὁποία, ἡ μιὰ παλεύει να «ἐξουδετερώσει» τὴν ἄλλη.

Γ'

Καιρὸς ὅμως να διατυπώσουμε τὴν τρίτη δέση τῶν σκέψεών μας πάνω στὸ τέταρτο ἐρώτημα τοῦ ποιῆς είναι οἱ βασικές ψυχικές δυνάμεις που λειτουργοῦν κατὰ τὴν ἀναστροφή τῶν νέων μας με τοὺς ὄριμους;

Θὰ περιορισθῶμε ν' ἀναφέρουμε μόνο τέσσαρες (4) βασικότερες, κατὰ τὴ γνώμη μας, ψυχικές λειτουργίες τῶν νέων κατὰ τὴν ἀναστροφή τους με τοὺς ὄριμους, παραλείποντας τίς ψυχικές λειτουργίες τῶν ὄριμων!

α) Ἡ μίμηση: Μιμοῦμαι κάποιον ἢ κάτι σημαίνει ὅτι συνειδητὰ ἢ ἀσυνειδητὰ ἀντιγράφω κάποιον πρότυπο και προσπαθῶ να τὸ ἀποδώσω στὴ ζωὴ μου. Βέβαια ἡ μίμηση ὡς ψυχικὴ λειτουργία παρατηρεῖται πὸ πολύ στα παιδιά μιὰ και ἡ ζωὴ τους ἔχει μηχανικότερο χαρακτήρα, δηλαδή, συμφωνότερο πρὸς τὴ φύση τῆς λειτουργίας τῆς μίμησης. Ὅμως δὲν λείπει και ἀπὸ τὴν ψυχὴ σύνθεση και τὴν ζωὴ τῶν νέων,

ἀφοῦ και ἐμεῖς οἱ μεγαλύτεροι ἔχουμε τάση μιμητική. "Ἄλλωστε κατὰ τὸν Ἀριστοτέλη «τό τε μιμῆσθαι σύμφυτον τοῖς ἀνθρώποις ἐκ παίδων ἔστι και τούτω διαφέρουσι τῶν ἄλλων ζῶων, ὅτι μιμητικώτατόν ἐστι και τὰς μαθήσεις ποιεῖται διὰ μιμήσεως τὰς πρώτας, και τῷ χαίρειν τοῖς μιμήμασι πάντες»¹⁹.

Ἄς ἔχουμε, λοιπόν, ὑπόψη ἐμεῖς οἱ μεγαλύτεροι ὅτι εἴτε τὸ θέλουμε εἴτε ὄχι πολλές φορές οἱ νέοι μᾶς μιμοῦνται και φυσικά ἢ ὠφελοῦνται ἢ ζημιώνονται, ἀνάλογα με τὴν ποιότητα τοῦ δικοῦ μας χαρακτήρα και τῆς δικῆς μας ζωῆς.

β) Ἡ ὑποβολή: Εἶναι ψυχικό φαινόμενο που διαφέρει οὐσιαστικά ἀπ' τὴ μίμηση, κυρίως ἐπειδὴ ἀπουσιάζει τὸ στοιχεῖο τῆς μηχανικότητας και δὲν σημαίνει τίποτε ἄλλο παρὰ «πέραςμα» στὴν ψυχὴ και στὸν ἐγκέφαλο τοῦ ἄλλου κάποιος ιδέας, που γίνεται ἀπόλυτα ἀποδεκτὴ. Στὴν περίπτωση τῆς ἀναστροφῆς τῶν νέων με τοὺς ὄριμους σημαίνει πὸς περνοῦν στὸν ψυχικό και νοητικό κόσμο τῶν νέων θελήσεις —σκέψεις— κρίσεις και ιδέες τῶν ὄριμων. Για να λειτουργεῖ τὸ ψυχικό φαινόμενο τῆς ὑποβολῆς στους νέους συμβάλλουν πολύ τὰ μεταβαλλόμενα διαφέροντά τους, ἡ ἐλλειψη κρίσης ἢ ἡ ἀτελής κριτικὴ ικανότητα, ἡ ζωνηράδα τῆς φαντασίας τους, ἡ μὴ συστηματοποίηση και σταθεροποίηση τῶν γνώσεων που ἔχουν ἀποκτήσει, καθὼς και σε μερικὲς περιπτώσεις ἡ ἀσθενὴς βούλησή τους. Ὅλα αὐτὰ εὐνοοῦν τὴ λειτουργία τῆς ὑποβολῆς.

Φάνηκε, νομίζω, μετὰ ἀπ' αὐτὰ πὸς τὸ φαινόμενο τῆς ὑποβολῆς λειτουργεῖ κατὰ κύριο λόγο ἀρνητικά για τὴ συγκρότηση τῆς προσωπικότητας τοῦ νέου ἀνθρώπου, ἀφοῦ προδίδει ἐλλειψη προσωπικῆς ἀνεξαρτησίας, κριτικὴ ἀνικανότητα και ἀνασφάλεια.

γ) Ἡ φαντασία: Εἶναι βασικὴ ικανότητα τῆς ἀνθρώπινης ψυχῆς, που κατὰ μέγα μέρος βασίζεται στὴ μίμηση. Χαρακτηριστικό τῆς γνώρισμα είναι ἡ σύλληψη και δημιουργία νέων μορφῶν και σχημάτων. Στὴ συγκεκριμένη περίπτωση τῆς ἀναστροφῆς τῶν νέων με τοὺς ὄριμους ἡ φαντασία λειτουργεῖ, πολλές φορές, λαθεμένα. Τί, δηλαδή, γίνεται; Οἱ νέοι, ἀφοῦ ἐξιδανικεύσουν κάποιον ὄριμο, τὸν φαντάζονται ὅπως θὰ τὸν ἤθελαν ἔστω και ἀν καμμιὰ φορὰ τὸ πρόσωπο που φαντάζονται και ἐξιδανικεύουν είναι ἐντελῶς ἀντίθετο ἀπ' ὅ,τι τὸχουν φαντασθεῖ. Τότε ἀπογοητεύονται. Εἶναι αὐτονόητο ὅτι σ' αὐτὴν τὴν περίπτωση ἔχουμε νοσηρὴ φαντασία, που δὲν ἐλέγχεται ἀπὸ τὸ λογικό και τὴ βούληση και φυσικά είναι ἀρκετὰ ἐπιζήμια στὴ συγκρότηση τῆς προσωπικότητας τοῦ νέου στὸν ὁποῖο σε ἀρκετὲς περιπτώσεις προξενεῖ ἀκόμα και νευρώσεις. Περιττὸ να σημειωθεῖ ὅτι σ' αὐτὲς τίς περιπτώσεις τῆς παθολογικῆς φαντασίας ἔχουμε τελικὰ διάσταση και ἀντίθεση ἀνάμεσα στους νέους και στους ὄριμους. Φυσικά τὰ θύματα είναι οἱ νέοι. Καί

δ) Ἡ κρίση: Εἶναι διανοητικὴ λειτουργία με ρόλο σημαντικό για τὴ συγκρότηση τῆς νεανικῆς προσωπικότητας, ἀφοῦ μ' αὐτὴ ὁ νέος ἀξιολογεῖ τὴ συμ-

18. Βλ. και Ἀλεξ. Κοσμοπούλου, Σχαιοδυναμικὴ παιδαγωγικὴ τοῦ προσώπου, σελ. 69 κ. ἐξ.

19. Ποιητικά 4, 1448 β 5.

ΠΕΡΙ ΤΑΣ ΔΙΜΕΡΕΙΣ ΘΕΟΛΟΓΙΚΑΣ ΣΥΝΑΝΤΗΣΕΙΣ ΜΕΤΑΞΥ ΘΕΟΛΟΓΩΝ ΤΟΥ ΟΙΚΟΥΜΕΝ. ΠΑΤΡΙΑΡΧΕΙΟΥ ΚΑΙ ΤΗΣ ΕΥΑΓΓΕΛΙΚΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΓΕΡΜΑΝΙΑΣ ΕΝ ΟΨΕΙ ΤΗΣ Ζ' ΑΝΑΛΟΓΟΥ ΣΥΝΑΝΤΗΣΕΩΣ

ΕΝ ΚΑΒΑΛΑ 3—11 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ 1984*

Ἐκ τῶν πρακτικῶν, τῶν φροντίδι τοῦ Karl Christian Felmy δημοσιευθέντων ἐν Beiheft zur Ökumenischen Rundschau Ἀριθμ. 31¹², δυνάμεθα ἡμεῖς νὰ παρακολουθήσωμεν τὰς διεξαχθείσας συνομιλίας, αἵτινες ἐκτεταμένως ἐθίξαν θέματα, ὡς τὸ τῆς παρουσίας τῆς Ἁγίας Τριάδος μεμονωμένως καὶ ὁμοῦ ἐν τῇ ζωῇ τῆς Ἐκκλησίας καὶ κυρίως ἐν τῇ Θεῷ Εὐχαριστίᾳ.

Εἰς τὸ σπουδαιότατον σημεῖον τῆς Θεῖας Εὐχαριστίας ἦτοι τὸ τῆς ἐπικλήσεως, ἀναφέρονται σχεδὸν ὅλοι οἱ Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας τῶν πρώτων αἰώνων, οἵτινες καὶ λέγουσιν ὅτι κατὰ τὴν μεταβολὴν τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον εἶναι παρὸν ὡς συντελεστὴς αὐτῆς. Ἄλλωστε, ὡς ἐτονίσθη ἐν τῇ Συζήτησει, δὲν δυνάμεθα νὰ ἐννοήσωμεν τὴν Χριστολογία ἀνευ τῆς Πνευματολογίας καὶ τὰνάπαλιν. Ἡ παρουσία τοῦ ἐπικόπου ὡς ἐπὶ κεφαλῆς τῆς τελέσεως τῆς Θεῖας Εὐχαριστίας μαρτυρεῖ τὴν ἀντιπροσωπεῖαν τοῦ Κυρίου ἐν μέσῳ τοῦ λαοῦ τοῦ Θεοῦ. Οἱ Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας εἶναι οἱ καθοδηγηταὶ τῆς διδασκαλίας, ἡ ὁποία πρέπει νὰ ἀκολουθηθῇ διὰ τὴν ἐξεύρεσιν τῆς ἐνότητος καὶ ἐπὶ τοῦ σημείου τούτου.

Μετὰ τὴν παρουσίαν τοῦ Καθηγ. κ. Κωνσταν-

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 687 τοῦ ὑπ' ἀρ. 23-24/1985 τεύχους.

12. Die Anrufung des Heiligen Geistes im Abendmahl, Viertes Theologisches Gespräch zwischen dem Ökumenischen Patriarchat und der Evangelischen Kirche in Deutschland vom 6. bis 9. Oktober 1975 in der Evangelischen Sozialakademie Friedewald - Verlag Otto Lembeck, Frankfurt am Main.

περιφορὰ καὶ τίς ἐνέργειες τῶν ὄρμων.

Ἐὰν τὸ νὰ κρίνει κανεὶς σωστὰ εἶναι ἀπαραίτητο γιὰ κάθε ἄνθρωπο προκειμένου νὰ μὴ παρασύρεται καὶ ἀποδέχεται τυφλὰ ὅτι τοῦ σερβίρουν, γιὰ τὸ νέο, πού εὐκολώτερα παρασύρεται στὰ ἄκρα, εἶναι ἀσφαλῶς σημαντικότερο. Ἡ ὀρθὴ κρίση καὶ ἡ ἐπιτυχημένη ἀξιολόγησι τῶν λόγων, τῶν ἰδεῶν καὶ τῶν πράξεων τῶν ὄρμων, καθὼς καὶ μιὰ εἰλικρινῆς αὐτοκριτικὴ καὶ αὐτοεξέτασι δίνει στὸ νέο αὐτὸ πού ἔχει ἀνάγκη, δηλαδὴ, τὴν ἀντικειμενικὴ ἀλήθεια, ἡ ὁποία τὸν βοηθεῖ νὰ χαράσσει τὸν ὀρθὸ δρόμο τῆς αὐτοαγωγῆς του καὶ τῆς συγκρότησις τῆς προσωπικότητάς του μὲ ἀσφάλεια καὶ

αὐτοπεποίθησι. Εἶναι αὐτονόητο πὼς γιὰ τὴν ἀπόκτησι τῆς ὀρθῆς κρίσεως εἶναι ὀπωσδήποτε ἀπαραίτητη ἡ λογικὴ μόρφωσι καὶ ἡ καλλιέργεια τῆς βούλησις τῶν νέων γιὰ νὰ μποροῦν νὰ διακρίνουν τὸ ὀρθὸ ἀπὸ τὸ λαθεμένο καὶ τὸ ἀκριβὲς ἀπὸ τὸ ἀνακριβές.

Ἐπιπλέον σαφές, ὅτι ἡ διαστροφή τῆς κρίσεως εἶναι ὀπωσδήποτε μιὰ ὀλέθρια ἐπιχείρησι μὲ παραμορφωτικὰς ἐπιπτώσεις στὴ ζωὴ τῶν ἀνθρώπων.

Μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν τῆς παρουσιάσεως τοῦ Καθηγ. Schrage διεξήχθη συζήτησις, ἥτις ἐστράφη περὶ τὸ θέμα, ὅτι τὸ κέντρον βάρους κάθε κοινότητος χριστιανικῆς ἀποτελεῖ ἡ Θεῖα Εὐχαριστία, εἰς τὴν ὁποίαν ἐλάμβανον μέρος σχεδὸν πάντες οἱ τῆς κοινότητος χριστιανοί. Ἀπὸ Ὀρθοδόξου σκοπιᾶς ὁ Καθηγ. κ. Κ. Ἀνδρονίκωφ ἀναφερόμενος εἰς τὰς ἐκφράσεις «Τοῦτό ἐστι τὸ σῶμά μου», ὅπερ σημαίνει «οὗτός εἰμι ἐγὼ ὁ ἴδιος» καὶ «Τοῦτό ἐστι τὸ αἷμά μου» διερωτᾶται καὶ ἐρωτᾶ τοὺς Εὐαγγελικοὺς ποῖα ἢ διαφορὰ μεταξὺ τοῦ (Μυστηρίου) καὶ τῆς «πραγματικῆς παρουσίας τοῦ Χριστοῦ», πάντοτε κατὰ τὸ πνεῦμα τῆς παρουσιάσεως τοῦ Καθηγ. Schrage, ἡ ὁποία κατὰ τὸν κ. Ἀνδρονίκωφ δὲν εἶναι ἀρκούντως

αὐτοπεποίθησι. Εἶναι αὐτονόητο πὼς γιὰ τὴν ἀπόκτησι τῆς ὀρθῆς κρίσεως εἶναι ὀπωσδήποτε ἀπαραίτητη ἡ λογικὴ μόρφωσι καὶ ἡ καλλιέργεια τῆς βούλησις τῶν νέων γιὰ νὰ μποροῦν νὰ διακρίνουν τὸ ὀρθὸ ἀπὸ τὸ λαθεμένο καὶ τὸ ἀκριβὲς ἀπὸ τὸ ἀνακριβές.

Ἐπιπλέον σαφές, ὅτι ἡ διαστροφή τῆς κρίσεως εἶναι ὀπωσδήποτε μιὰ ὀλέθρια ἐπιχείρησι μὲ παραμορφωτικὰς ἐπιπτώσεις στὴ ζωὴ τῶν ἀνθρώπων.

(Συνεχίζεται)

Πρεσβ. ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΣΚΙΑΔΑΡΕΣΗΣ
Διευθυντὴς Ἐκκλησιαστικοῦ Λυκείου Πατρῶν

διαλευκαντική. 'Ο παρουσιάσας τὸ κείμενον κ. Schrage, εἶπεν ὁ κ. 'Ανδρονίκωφ, ἠθέλησε νὰ ἐμφανίσῃ τὴν Θεϊαν Εὐχαριστίαν ὡς εὐχαριστίαν τοῦ θανάτου καὶ οὐχὶ τῆς ζωῆς. 'Ο κ. 'Ανδρονίκωφ παρετήρησεν ὅτι ἡμεῖς πάντες γνωρίζομεν ὅτι ἡ Παράδοσις ὅλων τῶν 'Εκκλησιῶν μαρτυρεῖ ὅτι μεταλαμβάνομεν τοῦ «σώματος» καὶ τῆς «σαρκὸς» (sic) τοῦ Θεοῦ κατὰ τὴν «κοινωνίαν». Δευτερολογῶν ὁ Καθηγ. Schrage εἶπεν ὅτι ἀναφερόμενος εἰς τὸν θάνατον τοῦ Κυρίου ἤθελε νὰ τονίσῃ ὅτι ἡ 'Ανάστασις εἶναι ἀποτέλεσμα τοῦ θανάτου τοῦ Κυρίου, δι' αὐτὸ καὶ βαπτίζομεθα εἰς τὸν Θάνατον τοῦ Κυρίου καὶ φυσικὰ συνδέομεν τὸν «Θάνατον» τοῦ Χριστοῦ μετὰ τῆς ζωῆς, ἵνα ἡ ζωὴ ἡμῶν καταστῇ καινὴ. 'Ο Χριστὸς εἶναι ὁ 'Αρχηγὸς τῆς 'Εκκλησίας «...τοὺς γὰρ πάντας ἡμᾶς φανερωθῆναι δεῖ ἔμπροσθεν τοῦ βήματος τοῦ Χριστοῦ, ἵνα κομίσῃται ἕκαστος τὰ διὰ τοῦ σώματος πρὸς ἃ ἔπραξεν, εἴ τε ἀγαθὸν εἴ τε κακὸν»¹³ καὶ ἡμεῖς ζῶμεν ἐν Χριστῷ: «Χριστῷ συνεσταύρωμαι. ζῶ δὲ οὐκέτι ἐγώ, ζῆ, δὲ ἐν ἐμοὶ Χριστὸς· ὁ δὲ νῦν ζῶ ἐν σαρκί, ἐν πίστει ζῶ τῇ τοῦ Θεοῦ τοῦ ἀγαπήσαντός με καὶ παραδόντος ἑαυτὸν ὑπὲρ ἐμοῦ»¹⁴.

'Ακολούθως ἐγένοντο αἱ παρουσιάσεις τῶν ἀνακοινώσεων τῶν Καθηγητῶν H. Geisser καὶ 'Ιωάννου Ζηζιούλα, τὰς ὁποίας ἐπηκολούθησαν ἐπίσης συζητήσεις. Κατ' αὐτάς ἐγένετο κοινὴ διαπίστωσις ὅτι διὰ τοῦ κειμένου ἰδίως τοῦ κ. Ζηζιούλα ἔγινε τοῖς πᾶσι γνωστὸν τί δύναται νὰ προσφέρῃ ἡ σύγχρονος 'Ορθοδοξία εἰς τὸν διάλογον. 'Εν συνεχείᾳ ἐμελετήθη καὶ πάλιν τὸ θέμα τῆς Θεώσεως συνδυαζόμενον μετὰ τῆς ἐσχατολογίας, θέμα τὸ ὁποῖον ἐπὶ μακρὸν ἀπησχόλησε τὸν Καθηγ. Ζηζιούλα κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς παρουσιάσεως τῆς ἐργασίας αὐτοῦ.

Πάντως συνεχίζει νὰ ἀποτελῇ δυσκολίαν κατανοήσεως διὰ τοὺς Εὐαγγελικοὺς ἡ θέσις τῆς 'Ορθοδόξου 'Εκκλησίας, ὅτι τὸ "Ἅγιον Πνεῦμα εἶναι ἐνεργῶς παρὸν κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς Θείας Εὐχαριστίας. Οἱ Εὐαγγελικοὶ φαίνεται νὰ ἐπιμένωσιν εἰς τὸν συσχετισμὸν τῆς Θείας Εὐχαριστίας μετὰ τῆς κοινότητος. 'Ο Καθηγ. Ζηζιούλα λαμβάνων καὶ πάλιν τὸν λόγον ἐτόνισεν, ὅτι ἡ Θεία Εὐχαριστία δὲν εἶναι μόνον μία πράξις ἀναμνήσεως τοῦ παρελθόντος ἀλλὰ κυρίως μία ἀνάμνησις τοῦ μέλλοντος. Τὸ αὐτὸ συμβαίνει καὶ καθ' ὅλας τὰς ἐορτὰς καὶ τὰ μυστήρια τὰ γινόμενα εἰς τὸν χῶρον τῆς 'Εκκλησίας.

Z' 'Η Ε' Θεολογικὴ Συνάντησις.

'Η πέμπτη Συνάντησις μεταξύ τῶν θεολόγων τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου καὶ τῆς Εὐαγγελικῆς 'Εκκλησίας τῆς Γερμανίας ἔλαβε χώραν ἀπὸ τῆς 20ης-25ης Φεβρουαρίου τοῦ ἔτους 1978 εἰς τὴν 'Ιερὰν Μητρόπολιν Γερμανίας εἰς Βόννην Δυτικῆς Γερμανίας μετὰ κύριον θέμα «Εὐχαριστία καὶ 'Ιεροσύνη —

Eucharistie und Priesteramt». Κατὰ τὴν Συνάντησιν αὐτὴν ἐγένοντο ἀπὸ τρεῖς εἰσηγήσεις ἑκατέρωθεν κατὰ τὰς ὁποίας κατεβλήθη προσπάθεια ἐπιδείξεως ἀλληλοσεβασμοῦ πρὸς τὰς παραδόσεις ἀμφοτέρων τῶν 'Εκκλησιῶν καὶ τὴν πρᾶξιν αὐτῶν.

Καθημερινῶς ἐγένοντο ἐκκλησιαστικαὶ ἀκολουθίαι διαρκουσῶν τῶν θεολογικῶν συζητήσεων καὶ ἐπικοινωνιῶν. Εἰς τοὺς διαλόγους τοῦ εἶδους τούτου διὰ πρώτην φοράν κατ' αὐτὴν τὴν Συνάντησιν διεπιστώθη κοινὴ θέλησις ἀμφοτέρων τῶν ἀντιπροσωπειῶν νὰ προχωρήσωσι πρὸς συνεννόησιν.

Πρὸς καλύτεραν κατανόησιν τῶν ὑποθεμάτων καὶ τῶν ἐπακολουθησασῶν συζητήσεων παρατίθεται καὶ ἡ ὑπὸ ἡμερομ. 28ης Φεβρουαρίου 1978 ἔκθεσις τοῦ προέδρου τῆς Πατριαρχικῆς Ἀντιπροσωπείας Σεβ. Μητρ. Γερμανίας κ. Εἰρηναίου, ἣτις ἔχει οὕτω:

«*Ἡ Συνάντησις αὕτη, ὃη κατὰ σειρᾶν, ἐπισημαστικῶς συμφορῶν τῷ ἀπὸ 14 Μαΐου 1976, Σεπτῶ Γράμματι τῆς Ὑμετέρας Θ. Παναγιότητος τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου κ. κ. ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ, ἐν τῷ ἐν Βόννη Μητροπολιτικῷ Κέντρῳ ἡμῶν ἀπὸ 20-25 Φεβρουαρίου 1978, παρέστησαν δέ:*

α) Ἀπὸ Ὁρθοδόξου πλευρᾶς:

1) Ὁ Σεβ. Μητρ. Γερμανίας (καὶ Πρόεδρος τῆς Ὁρθοδόξου ἀντιπροσωπείας) Εἰρηναῖος.

2) Ὁ Σεβ. Μητρ. Τρανουπόλεως κ. Δαμασκηνός.

3) Ὁ Θεοφιλ. Ἐπίσκοπος Ἐλαίας κ. Αὐγουστῖνος.

4) Ὁ Θεοφιλ. Ἐπίσκοπος Ἀρίστης κ. Βασίλειος.

5) Ὁ Πανοσιολ. Ἀρχιμ. Σπυρίδων Παπαγεωργίου.

6) Ὁ Αἰδεσιμ. Πρωτοπρ. Ἡλίας Μελλία.

7) Ὁ Αἰδεσιμ. Πρωτοπρ. Καθηγ. Θεόδωρος Στυλιανόπουλος.

8) Ὁ Ἐλλογιμ. Καθηγητ. κ. Βασίλειος Ἀναγνωστόπουλος.

9) Ὁ Ἐλλογιμ. Ὑφηγητ. Δρ. Φιλοσοφίας κ. Θεόδωρος Νικολάου.

10) Ὁ Ἐλλογιμ. Δρ. Θεολογίας κ. Ἀθανάσιος Βασδέκης, ὡς διεομνηεὺς.

Ὁ Σεβ. Μητρ. Σηλυβρίας κ. Αἰμιλιανὸς δὲν προσῆλθεν λόγω ἀσθενείας του.

β) Ἀπὸ Εὐαγγελικῆς πλευρᾶς:

1) Ὁ Ἐπίσκοπος Βάδης Βυρτεμβέργης (καὶ Πρόεδρος τῆς Εὐαγγελικῆς ἀντιπροσωπείας) Δρ. κ. Χέλμουτ Κλάς (Helmut Class).

2) Ὁ Πρόεδρος τοῦ Aussenamt τῆς Εὐαγγελικῆς Ἐκκλησίας Δρ. κ. Ἰωάννης Χέλντ (Hans Joachim Held).

3) Ὁ Πρόεδρος τοῦ Διακονικοῦ Ἰδρυμάτος τῆς

13. Β' Κορινθ. 5,10.

14. Γαλ. 2,20.

Εδαγγελικῆς Ἐκκλησίας Δρ. κ. Θεόδωρος Σόμπερ (Theodor Schober).

4) Ὁ Ἐλλογιμ. Καθηγ. Δρ. Δρ. κ. Βίλχελμ Σνέεμελχερ (Wilhelm Schneemelcher).

5) Ὁ Ἐλλογιμ. Καθηγ. Δρ. κ. Χάνς Γκάι-σερ (Hans Geisser).

6) Ὁ Ἐλλογιμ. Καθηγητ. Δρ. κ. Φρίντριχ Χέιερ (Friedrich Heyer).

7) Ὁ Ἐλλογιμ. Καθηγ. Δρ. Δρ. κ. Ρομβέρτος Στουππεριχ (Robert Stupperich).

8) Ὁ Ἐλλογιμ. Καθηγ. Δρ. κ. Λόθαρ Πέρολιτ (Lothar Perlt).

9) Ὁ Ἐλλογιμ. Καθηγ. Δρ. κ. Ἀλμπέρτος Πέτερος (Albrecht Peters).

10) Ἡ Ἐλλογιμοτάτη Ὑψηγήτρια Δρ. κα Βαρ-βάρα Ἀλάντ (Barbara Aland).

11) Ὁ Ἀνώτερος Διοικητικὸς Σύμβουλος Δρ. κ. Χάνφριτ Κρόγκερ (Hansfried Krüger).

12) Ὁ Ἀνώτερος Διοικητικὸς Σύμβουλος Δρ. κ. Χάιντς Χέσς (Heinz Hess).

13) Ὁ Δρ. κ. Χρίστιαν Φέλμυ (Christian Felmy).

14) Ὁ Ἐφημέριος Χάνς-Γιούργκεν Ρούππερτ (Hans - Jurgen Ruppert).

Τὸ θέμα τῆς συναντήσεως ἦτο: «Θεία Ἐδχαριστία καὶ Ἱερωσύνη», ἐπὶ τοῦ ὁποῖου ἐγένοντο αἱ κά-τωθι εἰσηγήσεις, ὡς ὑποδιαίρεσεις αὐτοῦ:

α) Ἀπὸ Ὁρθοδόξου πλευρᾶς:

1) «Ἡ Θεία Ἐδχαριστία ὡς θυσία καὶ ἡ σχέσις αὐτῆς πρὸς τὸ Ἱερατεῖον ἐν τῇ Ὁρθοδόξῳ Θεολογίᾳ καὶ Πράξει» (γερμανιστί), ὑπὸ τοῦ Θεοφιλ. Ἐπι-σκόπου Ἐλαίας κ. Ἀγόουστίνου.

2) «Θεία Ἐδχαριστία καὶ Ἱερωσύνη εἰς τὰς Πράξεις τῶν Ἀποστόλων» (ἀγγλιστί), ὑπὸ τοῦ Καθηγ. Πρωτοπρ. Θεοδώρου Στυλιανοπούλου, Καθηγ. τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς Βοστώνης.

3) «Ἐγκυρος Θεία Ἐδχαριστία-Ἐγκυρος Ἱε-ρωσύνη κατὰ τὴν Ὁρθόδοξον Παράδοσιν» (γαλλι-στί), ὑπὸ τοῦ Πρωτοπρ. Ἡλία Μελία, Καθηγ. τοῦ Ὁρθοδόξου Ρωσικοῦ Ἰνστιτούτου Ἁγίου Σεργίου Παρισίων.

β) Ἀπὸ Λουθηρανικῆς πλευρᾶς:

1) «Θυσία καὶ Ἱερεὺς ἐν τῇ Βίβλῳ» (γερμα-νιστί), ὑπὸ τοῦ Καθηγητ. Δρ. κ. Λόθαρ Πέρολιτ (Lothar Perlt).

2) «Ἡ ἱερατικὴ διάστασις τῆς Ἱερωσύνης κατὰ τὴν μεταρρυθμιστικὴν ἀντίληψιν» (γερμανιστί), ὑπὸ τοῦ Καθηγ. Δρ. κ. Ἀλμπέρτου Πέτερος (Albrecht Peters).

3) «Ἐδχαριστία καὶ Διακονία» (γερμανιστί), ὑπὸ τοῦ Προέδρου τοῦ Διακονικοῦ Ἰδρύματος τῆς Ἐδαγγελικῆς Ἐκκλησίας Δρ. κ. Θεοδώρου Σόμπερ (Theodor Schober).

Ἐντυπώσεις καὶ συμπεράσματα

Γενική, ἡμετέρον καὶ ξένων, ἦτο ἡ ἐντύπωσις ὅτι ἡ συνάντησις αὕτη, ἡ ὁποία ἔλαβεν πλέον ἐπισήμως τὸν χαρακτήρισμόν τοῦ «Διμεροῦς Διαλόγου», ὑπῆρ-ξεν ἡ ἐπιτυχεστέρα πασῶν τῶν μέχρι σήμερον γενο-μένων καὶ ἀφῆκεν εἰς ὄλους μας βαθεῖας καὶ ζωηρὰς ἐντυπώσεις.

Εἰς τὴν ἐπιτυχίαν δὲ ταύτην συνετέλεσαν ἀσφαλῶς

α) ὁ χώρος εἰς τὸν ὁποῖον διεξήχθησαν αἱ ἐργασίαι τοῦ Διαλόγου καὶ ἐβιώθησαν αἱ ἡμέραι αὐτοῦ, τὸ ἡμέτερον δηλ. Μητροπολιτικὸν Κέντρον μὲ τὴν Ὁρθόδοξον καὶ ὑποβλητικὴν αὐτοῦ ἀτμόσφαιραν.

β) Ἡ ὑψηλὴ στάθμη τῶν Εἰσηγητῶν, ἡ σύντομος σαφὴς ἐκθεσις τῶν εἰσηγήσεων, ἡ μετάφρασις τῶν σχετικῶν κειμένων ἑλληνιστί καὶ γερμανιστί, ἡ παρουσία μεταφραστῶν, ἡ ἀνεσις τοῦ χρόνου καὶ ἄλλα τινά, τὰ ὁποῖα παρουσίασαν τὴν συνάν-τησιν ταύτην περισσότερον ὀργανωμένην καὶ ἐν-διαφέρουσαν.

Ἡ ἐκθεσις τῶν γνωμῶν καὶ παραδόσεων ἐκά-στης Ἐκκλησίας ἐγένετο μὲ ἀντικειμενικότητα, ἀλλὰ καὶ μὲ πολλὴν κατανόησιν τῶν ἀντιθέτων ἀπόψεων, φανερά δὲ ἦτο ἡ προσπάθεια ἀνευρέσεως σημείων ἐπαφῆς καὶ προσεγγίσεως.

Ἡ ὅλη ἀτμόσφαιρα τῶν συζητήσεων καὶ τῆς κοινῆς ζωῆς τοῦ πενθημέρου τούτου ὑπῆρξε πράγματι ἐγκάρδιος καὶ ἀδελφικὴ καὶ ὅλοι μας ἠδχῆθημεν τὴν συνέχισιν τῶν τοιούτων συναντήσεων. Διότι ἐν Γερ-μανίᾳ τοῦλάχιστον, ὅπου χιλιάδες Ἑλλήνων Ὁρθο-δόξων διαβιοῦν σήμερον ἐν μέσῳ Προτεσταντῶν καὶ Καθολικῶν καὶ δύνουν, διὰ λόγων καὶ πράξεων, σαφῆ μαρτυρίαν Ὁρθοδόξου ζωῆς καὶ παρουσίας, αἱ Θεο-λογικαὶ συναντήσεις καὶ ἡ ἀμοιβαία κατανόησις ἔχουν καὶ ἓνα ἄμεσον πρακτικὸν ἀντίκρουσμα εἰς τὰ καθη-ρινά μας προβλήματα.

Εἰς τὸ τέλος τῆς συναντήσεως ταύτης ἐξεδόθη καὶ κοινὸν ἀνακοινωθέν, τὸ ὁποῖον ἔχει ὡς ἑξῆς:

«Ἀπὸ τῆς 20ῆς ἕως καὶ τῆς 24ῆς Φεβρουαρίου 1978 εἰς τὴν ἐν Βόννη Ἑλληνορθόδοξον Μητροπόλιν συνητήθησαν οἱ Ἀντιπροσώποι τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου καὶ τῆς Ἐδαγγελικῆς Ἐκκλησίας ἐν Γερμανίᾳ, πρὸς συνέχισιν τοῦ μεταξὺ τῶν δύο Ἐκ-κλησιῶν Διμεροῦς Θεολογικοῦ Διαλόγου. Τῶν ἐρ-γασιῶν προήδρευσαν ἀπὸ κοινῆς ὁ Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Γερμανίας κ. Εἰρηναῖος καὶ ὁ Προκα-θήμενος τοῦ Συμβουλίου τῆς Ἐδαγγελικῆς Ἐκκλη-σίας Γερμανίας Ἐπίσκοπος δρ. Χέλμουντ Κλάς. Τὸ θέμα τῆς συναντήσεως ταύτης ἦτο: «Ἐδχαριστία καὶ Ἱερωσύνη». Ἡ διαπραγματεύσις τοῦ ἐν λόγω θέμα-τος ἐγένετο λεπτομερῶς, κατόπιν καὶ ἐπὶ τῇ βάσει τριῶν ἐξ ἐκάστης πλευρᾶς εἰσηγήσεων.

Ἐν τῇ πορείᾳ τῶν συζητήσεων παρετηρήθη με-ταξὺ τῶν δύο Ἀντιπροσωπειῶν ὑψηλὸς βαθμὸς ἀμοι-βαίας κατανόησεως, ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὴν ἰδίαν ἐκάστης Ἐκκλησίας παράδοσιν, ὡς καὶ τὴν παροῦσαν ἐκάστης

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ ΚΑΙ ΣΧΟΛΙΑ

Διακηρύξεις περί τῆς εἰρήνης.

Τὰ ἐπὶ ταῖς ἑορταῖς μηνύματα τόσον τῆς Α.Θ.Π. τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου κ. Δημητρίου, ὅσον καὶ τοῦ Μακ. Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Σεραφεῖμ μετέδωκαν τὸ γνήσιον περὶ εἰρήνης κήρυγμα, ὅπου ἔχει ἰδιαιτέραν σημασίαν διὰ τὸ 1986, δοθέντος ὅτι τοῦτο ἐξακρατηρίσθη ὡς «ἔτος εἰρήνης».

Ὁ Μακ. Προκαθήμενος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος διεκλήρυνε, ὅτι «ἡ τύχη καὶ ἡ εὐημερία τοῦ κόσμου ὀλοκλήρην ἐξαρτᾶται ἀπὸ τοὺς ἡγέτες του καὶ μόνο. Οἱ λαοὶ εἶναι ἀπὸ τῆ φύση τους φιλειρηνικοὶ καὶ ἐπιθυμοῦν μία ζωὴ ἡρεμῆ, ἐλεύθερη, δημοκρατικὴ καὶ ἀσφαλῆ. Κάποτε, ἐπὶ τέλους, οἱ ἡγέτες τους πρέπει νὰ ἀναλογισθοῦν τίς εὐθύνες τους, ὥστε ἡ ὄψη τοῦ πλανήτη μας οὐσιαστικὰ ν' ἀλλάξει καὶ τὰ Χριστογεννα νὰ διαρκοῦν ὄχι λίγες μέρες, ἀλλὰ ὀλόκληρο τὸν χρόνον ὃ ἔναν κόσμον, ὅπου ἡ πείνα καὶ ὁ πόνος θὰ ἔχουν ἐκλείψω».

Ἀλλὰ πῶς θὰ ἐπιτευχθῆ τοῦτο; Μόνον διὰ τῆς Ἐκκλησίας καὶ τοῦ Χριστοῦ. Ὡς ἐτιμολογήθη καὶ ἐν τῇ ἐπὶ τοῖς Χριστουγέννοις «παιριαρχικῇ ἀποδείξει», «χωρὶς τὸν Χριστόν, χωρὶς τὴν ζωντανὴν Αὐτοῦ παρουσίαν εἰς τὴν ζωὴν μας καὶ εἰς τὸν κόσμον, δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ἐπιζώσωμεν εἰς πραγματικὴν εἰρήνην, εἰμὴ μόνον εἰς ψευδεῖς εἰρηνισμοὺς καὶ εἰς ἐκμεταλλεῖναι τοῦ ἐνυπλοῦ ἰδεώδους τῆς εἰρήνης. Ἀντιθέτως ὁ Χριστός, ὁ Ὅποιος εἶναι ἡ ζωὴ καὶ τὸ φῶς καὶ ἡ εἰρήνη τοῦ κόσμου, διὰ τῆς πάντοτε καινῆς ἐντολῆς Αὐτοῦ τῆς ἀγάπης καὶ διὰ τῆς μεταμορφώσεως ἡμῶν τῶν ἀνθρώπων ἐν τῷ φωτὶ Αὐτοῦ, δύναται νὰ

φέρῃ τὸ τέλος τῶν συγκρούσεων καὶ νὰ ἐγκαθιδρύσῃ τὴν διαρκῆ εἰρήνην».

Ἡ παγκοσμιότης τῆς Ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας.

Ὁ Σεβ. Ἀρχιεπίσκοπος Θυατείρων κ. Μεθόδιος ἐπὶ τῇ ἑορτῇ τῶν Χριστουγέννων ἐτόνισεν, ὅτι ἡ διὰ τῆς ἐνανθρωπήσεως τοῦ Χριστοῦ ἐπέμβασις τοῦ Θεοῦ εἰς τὴν ἱστορίαν τοῦ κόσμου «ἔχει γιὰ τὸν ἀπανταχοῦ Ἑλληνισμό μὴ ἰδιαιτέρη σημασίαν, ἀφοῦ ἐκλήθη αὐτὸς νὰ ὑποκαταστάσῃ τὸν περιοῦσιον λαὸν τῶν Ἑβραίων σὺν σχεδίῳ Του τὸ οἰκουμενικόν... Ἡ κληρονομία τῶν Ἑλλήνων ἐπέπευτο διὰ τῆς Ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας νὰ μεταδοθῆ σὰ πέρατα τοῦ κόσμου, νὰ δημιουργηθῆ διὰ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Θρόνου ἡ διεθνῆς διάστασις τῆς Χριστιανικῆς Ἐκκλησίας καὶ νὰ συντηρηθῆ ἡ ἰδέα τῆς καθολικότητος τῆς Ἐκκλησίας ἐπὶ πνευματικῷ ἐπιπέδον καὶ ὄχι ἐπὶ νομικῆς ὁργανώσεως καὶ αὐτὸ εἶναι τὸ μῆνυμα τῶν Χριστουγέννων».

Ἡ ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας πρόσληψις τῶν ἐκλεκτῶν στοιχείων τῆς ἑλληνικῆς παιδείας ἐξηγεῖ, ὡς προσθέτει ὁ Ἅγιος Θυατείρων, διατὶ «ἡ παγκοσμιότητα τῆς Ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας εἶναι ἀφαντίστως δυνατὸν πρὸς τὸ μικρὸ Ἑλληνικὸ Κράτος. Διὰ τῆς Ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας μετεδόθη ὁ Ἑλληνικὸς πολιτισμὸς τοῖς θύρτοις γειτόνοις μας, τοῖς νοτιοασιάταις, ἀκόμη καὶ σὺν τὸν ἰσλαμικὸν κόσμον. Ἐχάθηκε, βέβαια, ἡ πλήρης ἐνότητις τῆς Ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας μὲ τὶς Ἐκκλησίας τῆς Αἰγύπτου, τῆς Συρίας, τῶν

προᾶξιν. Αἱ καθ' ἑκάστην ἡμέραν ἐναλλάξ, κατὰ τὴν Ἐκκλησιαστικὴν ἐκάστοτε τάξιν, τελούμεναι ἱεραὶ ἀκολουθίαι συνεπλήρουν καὶ ἐνεβάθουν τὴν θεολογικὴν συζήτησιν καὶ ἀνταλλαγὴν.

Οἱ μετασχόντες τῆς συναντήσεως ταύτης συμφώνησαν ἐν τούτῳ, ὅτι ὀφείλει νὰ συνεχισθῆ ὁ Διμερῆς Διάλογος μεταξὺ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου καὶ Ἐδαγγελικῆς Ἐκκλησίας ἐν Γερμανίᾳ, καθ' ὅσον παρέχει ὁ διάλογος οὗτος μίαν ἀξιόλογον συμβολὴν πρὸς τὴν κατεῦθυσιν μιᾶς στενοτέρας συνπαύξεως Ἐδαγγελικῶν καὶ Ἑλληνορθοδόξων Ἐκκλησιαστικῶν Ἐνοριῶν ἐν τῇ Ὁμοσπονδιακῇ Δημοκρατίᾳ τῆς Γερμανίας, ὡς καὶ παρομοίαν τοιαύτην, εἰς τὸν προσεχῆ διάλογον μεταξὺ Ὁρθοδοξίας καὶ Παγκοσμίου Λουθηρανικοῦ Συνδέσμου.

Ἐν ὄψει τῶν δυσχερειῶν, αἱ ὁποῖαι γεννῶνται ἐν τῇ προσπάθειᾳ ἀλληλοκατανοήσεως τῶν Ἐκκλησιῶν, ἐξ ἀφορμῆς τῆς μακροχρονίου διαιρέσεως, διακοιβῶθη μετ' εὐχαριστίας ὅτι, κατὰ τὴν συζήτησιν περὶ τῆς ἀναπαραστάσεως τῆς ἐφ' ἀπαξ προσενηχθείσης θυσίας τοῦ Χριστοῦ ἐν τῇ Θεῖᾳ Εὐχαριστίᾳ

καὶ τῆς μετοχῆς τοῦ Ἱερατείου εἰς τὸ τοῖσόν ἀξίωμα (Προφητικόν, Ἱερατικόν, Βασιλικόν) τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐξεπροσωπεύθησαν ἀλλήλαις προσεγγίζουσαι καὶ συγκλίνουσαι ἀντιλήψεις.

Πέραν τούτων ἀνεγνωρίσθη, ὅτι ἡ διακονία ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ εἶναι μὴ ἐκφρασις ζωῆς, τὴν ὁποῖαν συνεπάγεται ἡ εὐχαριστιακὴ κοινότης καὶ ὅτι τὸ ζήτημα τῆς σχέσεως κηρύγματος τοῦ λόγου καὶ μυστηριακῆς τελετουργικῆς χρήζει περαιτέρω σπουδῆς καὶ συζητήσεως.

Ἐν τῷ τέλει τῆς συνελεύσεως ταύτης ἐξεφράσθη ἡ θέλησις ὅπως, τὸ ἀντικείμενον διαπραγματεύσεως εἰς ἓνα προσεχῆ ἔκτον διμερῆ διάλογον, ἀποτελέσῃ θέμα, τὸ ὁποῖον, ἐξ ἐπόψεως περιεχομένου, νὰ εἶναι συνέχεια τοῦ παρόντος θέματος καὶ νὰ συμβάλῃ εἰς τὴν περαιτέρω αὐτοῦ διασαφήμισιν».

(Συνεχίζεται.)

ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΣ ΚΑΛΑΪΤΖΗΣ
Πατριαρχικὸς Διάκονος

'Ινδιῶν, τῆς Ἀρμενίας καὶ τῆς Αἰθιοπίας, ἀλλὰ ἐκείνο πὸν τὶς ἐνώνει μὲ μᾶς κατὰ κάποιον τρόπον εἶναι τὰ πάμπολλα ἑλληνικὰ στοιχεῖα πὸν τοὺς ἔδωκε ἡ Ἑλληνικὴ Ἐκκλησία γιὰ τὴ λαοφιλία τους, γιὰ τὸν πνευματικὸ βίον τους, γιὰ τὴ θεολογία τους, γιὰ τὴν τέχνη καὶ πολλὰς φορὰς γιὰ τὴν ἐθνικὴ ἀξιοπρέπεια τους. Υἱοθέτησαν δηλ. οἱ Χριστιανοὶ αὐτοὶ τὴν καθιερωμένη ἀπὸ τὴν Ἑλληνικὴ Ἐκκλησία σκέψη καὶ ἐκφραση τῶν Ἑλλήνων.

»Μπορεῖ ἐπίσης καὶ ὁ ὑπόλοιπος Χριστιανικὸς κόσμος τῶν Προτεσταντικῶν καὶ Ρωμαιοκαθολικῶν νὰ μὴ εἶναι ἐνωμένος μὲ τὴν Ἑλληνικὴ Ἐκκλησία, ἀλλὰ πάλι ἡ κληρονομία τους ἀπὸ τὴν Ἑλληνικὴ Ἐκκλησία εἶναι πολὺ μεγάλη. Ἔτσι ἔχει ἀπειρώως μεγαλύτερη εὐχέρεια ἡ Ἑλληνικὴ Ἐκκλησία νὰ διαλέγεται μὲ τοὺς πιστοὺς τῶν λαῶν τοῦ κόσμου παρὰ ὅποιαδήποτε ἄλλη ἑλληνικὴ ἐξουσία. Ἀκόμη ἡ φιλία μεταξὺ τῶν λαῶν καὶ εἰρήνη διατηρεῖται διὰ τῆς κοινῆς κληρονομίας, παρὰ διὰ τῆς πολιτικῆς σκοπιμότητος τῶν διαφόρων κυβερνήσεων».

Ἐκ τούτων συνάγεται, ὅτι εἶναι ἀναγκαῖα ἡ συντήρησις αὐτῶν πνευματικῶν ἀξιῶν τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἐθνους πὸν δημιουργήθηκαν, χωρὶς ἀμφισβόλια, ἀπὸ τὴ Θεία Πρόνοια μετὰ τὴν ἐνοράκωση τοῦ Θείου Λόγου μὲ τὴ συνεργασία τοῦ Ἑλληνισμοῦ καὶ τοῦ Χριστιανισμοῦ».

«Θεμέλιον ἄλλον οὐδεὶς δύναται θεῖναι».

Εἰς τὴν ἀρχὴν ἐκάστου ἔτους οἱ ἄνθρωποι αἰσθάνονται ἐντονώτερον τὴν ἐμπειρικὴν βίωσιν τῶν συναρτήσεων τῶν πρὸς τὰς χρονικὰς διαστάσεις τῆς ἱστορίας καὶ συνειδητῶς ἢ ὑποσυνειδητῶς ἀντιμετωπίζουν τὸ ἐρώτημα: Ποῖος εἶναι ὁ ἄξων τῆς παγκοσμίου ἱστορίας;

Ὡς τονίζεται ἐν ἄρθρῳ, τὸ ὁποῖον ἐδημοσιεύθη εἰς ἀθηναϊκὴν ἐφημερίδα, «ἐπιγραμματικὴ καὶ κλασικὴ ἀπάντησις εἰς τὸ ἐρώτημα αὐτὸ μορφοποίησε ὁ Χέγκελ, ὁ ὁποῖος ὁμολόγησε, ὅτι «κάθε ἱστορία κατευθύνεται πρὸς τὸν Χριστὸ καὶ προέρχεται ἐξ αὐτοῦ. Ἡ ἐμφάνισις τοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ εἶναι ὁ ἄξων τῆς παγκόσμιας ἱστορίας (die Achse der Weltgeschichte)». Ἡ ἀπάντησις αὐτή, ἂν καὶ προέρχεται ἀπὸ ἓναν πανθεϊστὴ φιλόσοφο, ὡς μορφολογικὴ διατύπωσις ἱκανοποιεῖ τὴ χριστιανικὴ συνείδησι, ἐφόσον γι' αὐτὴν εἰς τὸ κέντρο καὶ ὑπεράνω τῆς ἱστορίας βρισκεται ὁ Χριστός, πὸν εἶναι «χθὲς καὶ σήμερον ὁ αὐτὸς καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας» (Ἐβρ. γ', 8). Πρὸς τὸν Ἰησοῦ Χριστὸ κατευθυνόταν ὁλόκληρο τὸ παρελθὸν καὶ ἀπὸ αὐτόν, ὡς ἀπὸ ἀφειρηγία, ξεκινάει ὁλόκληρο τὸ μέλλον. Αὐτὸς εἶναι τὸ ποιητικὸ καὶ τὸ τελικὸ αἷτιο τοῦ νοήματος τῆς ἱστορίας καὶ ἡ ζωτικὴ ἐντελέχεια τοῦ μέλλοντος».

Τούτων οὕτως ἐχόντων, εἶναι ἀναγκαῖον ἀφ' ἐνὸς νὰ γίνῃ συνειδητόν, ὅτι «θεμέλιον ἄλλον οὐδεὶς δύναται θεῖναι παρὰ τὸν κείμενον, ὅς ἐστιν Ἰησοῦς Χριστός» (Α' Κορ. γ', 11), καὶ ἀφ' ἑτέρου ἅπανα ἡ ζωὴ ἡμῶν νὰ διαποτιζέται ὑπὸ τῆς Χριστοκεντρικῆς ἐσχολογικῆς ἐλπίδος, ἡ ὁποία φέρει εἰς τὰ χεῖλη τὸ «Ἐρχου, Κύριε Ἰησοῦ» (Ἀποκ. κβ', 20).

«Πόλις θεμέλιος τῆς πίστεως τοῦ Χριστοῦ καὶ τῆς Ὁρθοδοξίας ἀκρόπολις».

Κατὰ τὴν τελευταίαν θρονικὴν ἐορτὴν τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Φιλαδελφείας κ. Βαρθολομαῖος ἐν τῷ σχετικῷ ἐπισήμῳ λόγῳ τοῦ ὁρθῶς ὑπέμνησεν, ὅτι ἡ Κωνσταντινούπολις, ἡ βασιλεῖς αὐτὴ καὶ ὑπερκείμενη τῶν πόλεων εἶναι «πόλις θεμέλιος τῆς πίστεως τοῦ Χριστοῦ καὶ τῆς Ὁρθοδοξίας ἀκρόπολις».

Συμφώνως πρὸς τοὺς ὑπὸ τοῦ Σεβ. παρατεθέντας ἐπὶ λέξει λόγους τοῦ ἐπιφανοῦς γόνου τῆς πόλεως ταύτης Συμεῶν τοῦ Θεσσαλονίκης, «ἡ Ἐκκλησία ἐξαιρέτως αὐτὴ τῆς Κωνσταντινῆος παρὰ τὰς ἄλλας τὸ ἡκριβωμένον ἔχει καὶ καθαρόν καὶ ὁρθόν τῆς πίστεως Χριστοῦ καὶ ἀκίβδηλον καὶ τὸ τῶν θείων ἀπ' ἀρχῆς παραδόσεων ἀπαράθραστον. Ἐπειδὴ καὶ εὐσεβεῖα συνέστη καὶ ποιμένες ἐν ταύτῃ ἰσαπόστολοι ὤφθησαν καὶ τὸν κορυφαῖον τε καὶ πρωτόκλητον ἐν Ἀποστόλοις ἔσχε θεμέλιον καὶ παρὰ Χριστιανῶν βασιλέων, Κωνσταντίνου τε καὶ λοιπῶν ὑπὲρ Χριστοῦ ζηλωσάντων, ὠκοδομήθη τε καὶ πεφυλάκται. Καὶ ἐν ταῖς κατὰ καιροὺς ζητήσεσι περὶ τε θείων δογμάτων καὶ τῶν ἄλλων ἱερῶν παραδόσεων οὐ μόνον εἰς τις ὁ ἀρχιερατεύων ἐν ταύτῃ νομοθετῶν ἦν, ἀλλὰ οἱ ἀνά πᾶσαν τὴν Οἰκουμένην τῆς εὐσεβείας προσαιτοῦντες ἀρχιερεῖς σπυροῦντο... Οἱ καὶ ὁμοθυμαδὸν διαλύοντες τὰ ἀμφισβητούμενα, τὰ ἀκριβῆ τε καὶ ἀληθῆ ὄροις ἐβεβαίον καὶ καλῶς ἠσφαλίζον τε καὶ τοῦτο παρὰ τῶν Ἀποστόλων λαβόντες».

Οἱ εὐστοχώτατοι παρατεθέντες λόγοι οὗτοι ἐξακολουθοῦν νὰ ἰσχύουν μέχρι σήμερον, διότι «αὐτὴν τὴν ἀρχαίαν ἀποστολικὴν καὶ ἐκκλησιαστικὴν παράδοσιν προσεπάθησε νὰ κρατήσῃ, καὶ ἐκράτησε, γνησίαν καὶ ἀνόθευτον ἡ Ἐκκλησία τοῦ Πρωτοκλήτου κατὰ τὴν πολυκύμαντον ἀνὰ τοὺς αἰῶνας ἱστορίαν τῆς». «Ὅθεν γενικὴ εἶναι ἡ εὐχή, ὅπως ὁ Σεπτὸς Οἰκουμενικὸς Ὁρόνος «παραμείνῃ εὐσταθῆς καὶ ἀπαρασάλευτος, οἰκοδομῶν τὸν θεοφοροῦντων λαὸν τοῦ Κυρίου καὶ ἐργαζόμενος, ὡς καὶ σήμερον, ἐν ὑπεθυνότητι καὶ συνέσει, ὑπὲρ τῆς τῶν πάντων ἐνώσεως».

Ἐκ τούτων συνάγεται πόσον ἀξιώπαινος ὑπῆρξεν ἡ ὑπὸ τῆς ἐν Ἀθήναις «Ἐταιρείας Χριστιανικοῦ Θεάτρου» ὁργάνωσις ἐκδηλώσεως ἐν τῇ ἱστορικῇ ὥρᾳ αἰθούσῃ τοῦ Συλλόγου «Παρθασός» πρὸς προβολὴν τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου. Κατὰ τὴν ἐκδήλωσιν ταύτην διακεκριμένοι ὁμιληταὶ ἐξήραν τὴν ἀκτινοβολίαν καὶ ἀποστολὴν τοῦ σεπτοῦ αὐτοῦ ἐνοποιοῦ Κέντρου τῆς Ὁρθοδοξίας.

Ἡ δικαιοσύνη τῶν πόθων τοῦ Κυπριακοῦ λαοῦ.

Ὁ Μακ. Ἀρχιεπίσκοπος Κύπρου κ. Χρυσόστομος, κηρύσσων τὴν ἐνάρεξιν τοῦ ἹΒ' Θεολογικοῦ Συνεδρίου, τὸ ὁποῖον ὠργανώθη ὑπὸ τῆς ἀξιεπαίνως δρώσης

«Παγκύπριας Ένώσης Έλλήνων Θεολόγων» (Π.Ε. Ε.Θ.) και του όποιου Χρονικόν θά δημοσιευθῆ εἰς προσεχῆς τεύχος τῆς «Έκκλησίας», εἰόντις, δι οἱ Κύπριοι θεολόγοι ἔχουν ἱερὸν καθῆκον νά ἐργασθοῦν τόσον διὰ τὴν ἐν Χριστῷ μόρφωσιν και ἀνακαίνισιν τοῦ Κυπριακοῦ λαοῦ, ὅσον και διὰ τὴν δικαίωσιν τῶν πόθων του.

Χαρακτηριστικῶς, ὁ Μακαριώτατος, ἀφοῦ ἐκτενῶς παρουσίασε τὴν Χριστοκεντρικὴν μορφωτικὴν ἀποστολήν των, με τὴν γνωστὴν συναρπάξουσαν εὐ- γλωττίαν του, προσέθεσε τὰ ἐξῆς: «Μὴ ξεχνάτε, ἀγαπητοὶ θεολόγοι, δι μέσα στὶς τραγικὲς σιτιγμῆς, πὸν ζοῦμε, με τὴν παρουσία τῶν τουρκικῶν στρατευ- μάτων στὴν πατρίδα μας, ἀπειλεῖται θανάσιμα ἡ ἐπι- θιώσῃ μας ὡς Ἑλλήνων και ὡς Χριστιανῶν πάνω σ' αὐτὴ τὴ γῆ, πὸν μᾶς κληροδότησαν οἱ πατέρες μας. Γι' αὐτὸ πρώτη θέση στὸ ἔργο σας, ἀλλὰ και στὸ ἔργο κάθε εκπαιδευτικοῦ, πρέπει νά πάρει ὁ ἀγῶνας γιὰ τὴ δικαίωση τοῦ λαοῦ μας. Καὶ δικαίωση γιὰ τὴν Ἑκκλησία, ἀλλὰ και γιὰ ὅλο τὸ λαό μας, δὲν εἶναι ἡ ἐξέυρεση μιᾶς οποιασδήποτε λύσεως στὸ Κυ- πριακὸ πρόβλημα, πὸν θά δίνει τὴν ψευδαἰσθηση τῆς εἰρήνευσης, ἀλλὰ ἡ ἀπελευθέρωση κάθε γωνιάς τῆς σκλαβωμένης πατρικῆς μας γῆς, ἡ κατάλυση τῶν ὀδο- φραγμάτων και τῶν σιγματοπλεγμάτων, πὸν χωρίζουν τὴ νῆσο μας σὲ βορρᾶ και νότιο, και ἡ ἀνάκτη- ση τῶν προγονικῶν μας ἐστίων με τὴν ἐπιστροφή ὅ- λων τῶν προσφύγων ἀδελφῶν μας σ' αὐτῆς. Δικαίω- ση εἶναι νά μπορούμε ἐλεύθεροι και ἀσφαλεῖς νά προσ- κυνῶμε στὰ ἱερά μας προσκνήματα, πὸν θοῖσκονται στὸν κατεχόμενο βορρᾶ τῆς πατρίδας μας, νά ξανα- λειτουργήσουμε τὶς ἐκκλησιᾶς μας και πάνω στὰ καμ- παραριὰ και στοὺς θόλους τους νά ξανακτίσουμε τοὺς στανρούς, πὸν γκρέμισαν οἱ εἰσβολεῖς. Νά κατεδά- σουμε ἀπ' ἐκεῖ τὰ φλάμπουρα τοῦ εἰσβολέα και νά ἀναπειάσουμε τὴ σημαία τῆς ἐθνικῆς μας ἐλευθερίας και ἀξιοπρέπειας. Μόνον ἔτσι θά μπορούμε νά πού- με δι φθάσαμε στὴ δικαίωση τοῦ ἀγῶνα μας».

Οἱ λόγοι οὗτοι τοῦ Μακαριώτατου Προκαθημένου τῆς Ἑκκλησίας Κύπρου μαρτυροῦν τὴν συνέχισιν τῆς μακραίωνος Ἐθναρχικῆς συνειδήσεως και ἀποστολῆς τῆς. Διὰ μίαν ἀκόμη φορὰν γίνεται φανερόν, δι ἡ Ἑκκλησία τῆς Κύπρου ὡς φιλόστοργος Μήτηρ μετέ- χει τῆς ἀγωνίας και τῶν διωμάτων τῶν τέκνων τῆς και ἐπισυνάγει ταῦτα ὡς «ἡ ὄρνις τὰ νοσσία ἐαυτῆς» (Ματθ. κγ', 37).

Τὸ ζήτημα τῆς θρησκευτικῆς ἐλευθερίας ἐν Ἑλλάδι.

Ἀνακοινωθὲν τῆς Ἱερᾶς Συνόδου κατήγγειλε τὴν τάσιν, ἥτις παρουσιάσθη ἐν προσφάτῳ συνεδρίῳ περὶ «θρησκευτικῆς ἐλευθερίας», ὅπερ ὠργανώθη ἐν τῇ Παντιῶ Σχολῇ, πρὸς παρουσίαν τῆς πατρίδος ἡ- μῶν ὡς σκοταδιστικῆς και σιγαγαλιζούσης δῆθεν τὴν θρησκευτικὴν ἐλευθερίαν τῶν μειονοτήτων.

Ὡς εὐστόχως ἀναφέρεται ἐν τῷ ἀνακοινωθέντι

τούτῳ, «ἡ Ὁρθόδοξος Ἑκκλησία ὑπῆρξεν ἀνεκάνθεν φιλελευθέρη και ἀνοικτὴ εἰς τὸν διάλογον και με αὐτοὺς τοὺς ἀντιφρονούντας, ἐσεβάσθη δὲ πάντοτε τὴν ἐλευθερίαν τῆς θρησκευτικῆς συνειδήσεως οἰουδήπο- τε Ἑλληνας πολίτου. Τοῦτο βεβαίως δὲν σημαίνει δι οἱ ἐνοκῆπιοντες εἰς τὴν Ἑλλάδα αἰρετικοὶ ἔχουν τὸ δικαίωμα νά δροῦν ἀσοσιλῶς και προσηλυτιστικῶς εἰς θάρος τοῦ ὀρθοδόξου ποιμνίου, τὸ ὅποιον δὲν εἶ- ναι ἀδέσποτον οὔτε ἔρμαιον τῆς προσηλυτιστικῆς μα- νίας τῶν ποικίλων αἰρετικῶν».

Ὅθεν αἱ ὑφιστάμεναι συνταγματικαὶ και νομοθε- τικαὶ διατάξεις, αἱ ὅποιαι ἀπαγορεύουν τὸν προσηλυ- τισμόν, ἐγγυῶνται μεν τὸ ἀτομικὸν δικαίωμα τῆς θρη- σκευτικῆς ἐλευθερίας, «παρὰλλήλως ὅμως συνιστοῦν ἐν minimum ἀδιοπροστασίας τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ ἀπὸ τῆς ἀλλοτριώσεως τῆς ἐθνικῆς του ταυτότητος, ἡ ὁ- ποία εἶναι ἀρρήκτως συνδεδεμένη με τὴν ἑλληνορθό- δοξον παράδοσιν.

Πρέπει νά ἀναμορφωθῆ ὁ παράγων «ἄνθρωπος».

Ὁ διακεκριμένος και γνωστὸς εἰς ὅλον τὸν κό- σμον Ἀκαδημαϊκὸς κ. Ξενοφ. Ζολώτας εἰς τὴν ἐ- φημερίδα «Τὸ Βῆμα» ἐδημοσίευσεν ἄρθρον, ἀναφερό- μενον εἰς τὴν ἐπιδεινώσιν τῆς οικονομικῆς καταστά- σεως. Ἐν τῷ ἄρθρῳ τούτῳ, τὸ ὅποιον ἔχει τὸν τίτλον «Γιὰ νά βγοῦμε γρήγορα και σταθερὰ ἀπὸ τὴν κρίση», τονίζεται, δι, πέραν τῆς ἀναγκαίας λήψεως ὀρθῶν οικονομικῶν και ἀναπτυξιακῶν μέτρων, «πρέπει νά ἀναμορφωθοῦν ὁ παράγων «ἄνθρωπος» και οἱ δια- προσωπικῆς σχέσεις τῶν ἀτόμων. Πρέπει νά γίνει συνείδηση δι με τὴν ἀνευθυνότητα, τὴν ἀδιαφορία και τὸν «ὠχαδελφισμό», πὸν μᾶς χαρακτηρίζει, ὅχι μόνον δὲν πρόκειται νά βγοῦμε ἀπὸ τὴν παρούσα φάση οικονομικῆς ἀδράνειας, ἀλλὰ ὅλο και περισσότερο θά μεγαλώνει τὸ χάσμα, πὸν μᾶς χωρίζει ἀπὸ τὶς ἀνε- πτυγμένες χώρες, με συνέπειες ὅχι μόνον οικονομι- κές, ἀλλὰ και κοινωνικῆς και τελικὰ ἴσως ἐθνικῆς. Πρέπει δὲ ἀκόμη νά καταλάβουμε, δι οἱ χώρες πὸν κατόρθωσαν νά πραγματοποιήσουν οικονομικὰ θαύμα- τα τὰ τελευταῖα χρόνια, τὸ πέτυχαν χάρις στὴν ἐρ- γατικότητα, τὴν ὑπευθυνότητα και τὴν ἀλληλεγγύη τῶν λαῶν τους».

Ἐπομένως «γιὰ τὴν ἀντιμετώπιση τῆς κρίσεως περιόδου στὴν οἰκονομία και στὴν κοινωνία μας ἐπι- βάλλεται νά καταπολεμήσουμε τὴ φυγοπονία, τὴν ἀνε- θυνότητα και τὴν ἀδιαφορία και νά συνεργασθοῦμε ὅλοι: κράτος, οικονομικοὶ φορεῖς, ἐργαζόμενοι και καταναλωτῆς, γιὰ τὴν ταχύτερη ἔξοδο ἀπὸ αὐτῆ».

Αἱ ἀπόψεις αὗται τοῦ διεθνοῦς φήμης οἰκονομο- λόγου Ἀκαδημαϊκοῦ πεῖθουν, δι και ἡ Οἰκονομία ὑπόκειται εἰς ἠθικὰ κριτήρια, τοῦθ' ὅπερ σημαίνει δι αἱ οικονομικαὶ ἀξίαι πρέπει νά ἐντάσσονται εἰς τὴν ἱεραρχικὴν κλίμακα τῶν ἀξιῶν και νά ὑποτάσσονται εἰς τὰς ὑπερκειμένους αὐτῶν ἀνωτέρας πνευ- ματικᾶς ἀξίας.

ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ

ΙΕΡΑ ΣΥΝΟΔΟΣ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΑΝΑΚΟΙΝΩΘΕΝ

της Παρασκευής 13 Δεκεμβρίου 1985

Την προκατάληψη και τὸ πνεῦμα μισαλλοδοξίας, ἀπαρόδεκτο γιὰ ἐπιστημονικὸ Συνέδριο, ποῦ ἐπικράτησε κατὰ τὸ Συμπόσιο περὶ «τῆς θρησκευτικῆς ἐλευθερίας», τὸ ὁποῖο ἔγινε τὴν περασμένη Δευτέρα καὶ Τρίτῃ στὴν Πάντειο, ἐπισημαίνει ἡ Ἱερά Σύνοδος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος. Σὲ σχετικὸ ἀνακοινωθὲν ποῦ ἐκδόθηκε μετὰ τὴ χθεσινὴ (δηλ. τῆς Παρασκευῆς) συνεδρία τῆς ἀναφέρεται:

«1. Κατ' ἀρχὴν εἰς τὸ Συμπόσιον αὐτὸ ἐκυριάρχησε πνεῦμα μισαλλοδοξίας εἰς θάρος τῆς Ὀρθόδοξου Ἐκκλησίας καὶ τῆς Ἑλληνικῆς Πολιτείας μὲ ἐνορχηστρωμένην προσπάθειαν ἐκπροσώπων διαφόρων αἰρέσεων ποῦ δροῦν στὴν Ἑλλάδα (χιλιαστών, εὐαγγελιστῶν κ.λπ) νὰ ἐμφανίσουν τὴν πατρίδα μας ὡς σκοταδιστικὴν καὶ στραγγαλιζούσαν δῆθεν τὴν θρησκευτικὴν ἐλευθερίαν τῶν μειονοτήτων.

2. Ἡ Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία ὑπῆρξεν ἀνεκαθεν φιλελευθέρα καὶ ἀνοικτὴ εἰς τὸν διάλογον καὶ μὲ αὐτοὺς τοὺς ἀντιφρονούντας, ἐσεβάσθη δὲ πάντοτε τὴν ἐλευθερίαν τῆς θρησκευτικῆς συνειδήσεως οἰουδήποτε Ἑλληνοῦ πολίτου.

3. Τοῦτο θεβαίως δὲν σημαίνει ὅτι οἱ ἐνοκῆπτοντες εἰς τὴν Ἑλλάδα αἰρετικοὶ ἔχουν τὸ δικαίωμα νὰ δροῦν ἀσυστόλως καὶ προσηλυτιστικῶς εἰς θάρος τοῦ ὀρθόδοξου ποιμνίου, τὸ ὁποῖον δὲν εἶναι ἀδέσποτον οὔτε ἔρμαιον τῆς προσηλυτιστικῆς μανίας τῶν ἀπὸ διαφόρων κατευθύνσεων ὀρμωμένων ποικίλων αἰρετικῶν. Ἄλλωστε εἰς ὅλα τὰ πολιτισμένα κράτη ὁ προσηλυτισμὸς ἀπαγορεύεται.

4. Πέραν αὐτῶν ἡ Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία ἐπισημαίνει ὅτι αἱ ὑφιστάμενα συνταγματικὰ καὶ νομοθετικὰ διατάξεις περὶ θρησκευτικῆς ἐλευθερίας καὶ ἀπαγορεύσεως τοῦ προσηλυτισμοῦ ἐγγυῶνται μὲν τὸ ἀτομικὸν αὐτὸ δικαίωμα, παραλλήλως ὁμως συνιστοῦν ἕνα «μίνιμουμ» αὐτοπροστασίας τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ ἀπὸ τῆς ἀλλοτριώσεως τῆς ἐθνικῆς του ταυτότητος, ἡ ὁποία εἶναι ἀρρήκτως συνδεδεμένη μὲ τὴν ἑλληνορθόδοξον παράδοσιν.

5. Τὸ πνεῦμα, κατὰ συνέπειαν, τῆς προκαταλήψεως ποῦ διεπιστώθη εἰς τὸ Συνέδριον εἰς θάρος τῆς παραδόσεώς μας, εἶναι πρόδηλον ποῦ ἀποθλέπει καὶ ποίους σκοποὺς ἐξυπηρετεῖ.

Τὸ «ἔπαθλο Ἀρχιεπισκόπου Σεραφεῖμ» ἀπονεμήθηκε στὸν συγγραφέα κ. Γ. Θ. Πρίντζιπα γιὰ τὸ βιβλίον του «Λογάδες τοῦ Γένους ἀγνοημένοι» κατὰ τὴ διάρκειαν τῆς ἐκδήλωσος ποῦ ἔγινε στὸ Κέντρο Ἐπικοινωνίας τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας μὲ τὴν εἴσοδο τῆς 15νθήμερης ἐφημερίδας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος «Ἐκκλησιαστικὴ Ἀλήθεια» στὸ 10ο ἔτος ἀπὸ τὴν ἐκδόσή της.

Τὴν κριτικὴ ἐπιτροπὴ ἀποτελοῦσαν οἱ κ. Ἱ. Μ. Χατζηφώτης, Πρόεδρος, Κ. Σαρδελῆς, Δημ. Σταμέλος καὶ Δημ. Φερούσης, μέλη. Τὸ λογοτεχνικὸ αὐτὸ βραβεῖο καθιερώθηκε σὲ ἐτήσια θάση ἀπὸ φέτος καὶ θὰ ἀπονέμεται κάθε Δεκέμβριον σὲ ἔργο ὀρθόδοξης πνευματικότητας, ποῦ θὰ διακρίνεται γιὰ τὴν πρωτοτυπία καὶ τὸν γνήσιο ἑλληνορθόδοξο χαρακτήρα του.

Προηγούμενως ἔγινε ἀπολογισμὸς τοῦ ἔργου τοῦ

Γραφείου Τύπου τῆς Ἱεράς Συνόδου καὶ μίλησαν σχετικὰ ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Μεγάρων καὶ Σαλαμίνος κ. Βαρθολομαῖος, Πρόεδρος τῆς Ἐπιτροπῆς καὶ ὁ Διευθυντὴς του κ. Ἱ. Μ. Χατζηφώτης. Παρέστησαν οἱ Σεβ. Συνοδικοὶ Μητροπολίτες Σάμου κ. Παντελεῖμων, Χίου κ. Διονύσιος, Ἱερισσοῦ κ. Νικόδημος, ὁ Σεβ. Κίτρου κ. Ἀγαθόνικος, ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Σταυρουπόλεως κ. Μάξιμος, Σχολάρχης τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τῆς Χάλκης καὶ μέλος τῆς Ἱ.Σ. τοῦ Οἴκου. Πατριαρχεῖου, ὁ Πανιερ. Ἀρχιεπίσκοπος Ἱεραπόλεως κ. Εἰρηναῖος, Ἐξαρχος τοῦ Παναγίου Τάφου στὴν Ἀθήνα, ὁ Ἀρχιεπίσκοπος τῆς Ἱ. Σ. Ἀρχιμ. π. Ἰάκωβος Γκίνης, οἱ Γραμματεῖς Ἀρχιμ. π. Ἱγνάτιος Λάππας καὶ Διάκ. π. Δαμασκηνὸς Καρπαθάκης, ὁ Πρωτοσύγκελλος τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν Ἀρχιμ. π. Δημ. Μπεκιάρης, ὁ Ἀναπλ. Γεν. Διευθυντὴς τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας Ἀρχιμ. π. Πέτρος Δακτυλίδης, ὁ Σχολαρχεῖον τοῦ Νυκτερινοῦ Ἐκκλ. Λυκείου Ἀθηνῶν Πρωτ. π. Νικόλαος Κουτσαυτάκης, οἱ Καθηγητῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν κ. Ἱ. Παναγούπουλος καὶ Π. Β. Πάσχος, ὁ Διευθυντὴς τῆς ἐφ. «Καθολικῆ» π. Γεώργιος Σαργολόγος, πολλοὶ κληρικοὶ, πνευματικοὶ ἄνθρωποι κ.λπ.

(Ἀπὸ τὸ Γραφεῖο Τύπου τῆς Ἱ. Σ.)

Ἱερά Μητρόπολις Δημητριάδος

Ἀπὸ τὴν Ἱ. Μητρόπολιν ἀνεκοινώθησαν τὰ ἑξῆς:

«Ἡ ἔξαση ποῦ παρατηρεῖται στὴ χρῆση καὶ κατάχρηση ναρκωτικῶν καὶ ἡ ἐπικαιρότητα ποῦ προσέλαβε τὸ θέμα τῆς νομιμοποίησης τῶν ἀμβλώσεων ἀδήγησαν τὴν Ἱ. Μητρόπολιν Δημητριάδος στὴν ἀπόφαση νὰ ἰδρύσει δύο Συμβουλευτικὸς Σταθμοὺς γιὰ τὴν ἀντιμετώπιση τῶν προβλημάτων ποῦ δημιουργοῦνται γιὰ ἄτομα καὶ γιὰ οἰκογένειες ἀπὸ τοὺς δύο παράγοντες αὐτοῦς.

»Συγκεκριμένα ὁ Συμβουλευτικὸς Σταθμὸς ἀντιμετώπισε τῶν ναρκωτικῶν ἀποθλέπει στὴν ὑποβοήθηση τῶν γονέων, ἀλλὰ καὶ τῶν νέων ποῦ παρεσύρθησαν, γιὰ νὰ ἀπαλλαγοῦν ἀπὸ τὴ μάστιγα αὐτή. Ὁ Σταθμὸς ἔχει ἐγκατασταθῆ στὸ Πνευματικὸ Κέντρο, ὅπου ἐδρεύει ἡ Κοινωνικὴ Λειτουργία τῆς Μητροπόλεως δις Εἰρήνη Παπακωνσταντίνου. Ἐνα ἐπιτελεῖο ἀπὸ κληρικοὺς, γιατροὺς, ψυχολόγους, δικηγόρους, πλαισιώνει τὸ Σταθμὸ καὶ θρσκεται σὲ ἐτοιμότητα γιὰ νὰ προσφέρει βοήθεια σὲ καθένα ποῦ θὰ τὴν ζητήσει.

»Ὁ Συμβουλευτικὸς Σταθμὸς γιὰ τὴν ἀποφυγὴ τῶν ἀμβλώσεων ἀπευθύνεται στὶς γυναῖκες κυρίως ποῦ ἐκθιάζονται νὰ «ρίξουν» τὸ παιδί ποῦ κυφοροῦν καὶ ἀποσκοπεῖ στὸ νὰ τις ὑποστηρίξει στὴν προσπάθειά τους νὰ κρατήσουν τὸ παιδί τους. Ἡ πείρα ἔχει ἀποδείξει διεθνῶς ὅτι, κατὰ κανόνα, οἱ γυναῖκες ἀρνούνται νὰ κάνουν ἀμβλωση, καὶ ὅταν τὴν ἀποφασίσουν, αὐτὸ ὀφείλεται στὶς ἀνυπόφορες πιέσεις ποῦ ὑφίστανται ἀπὸ τὸ περιβάλλον τους. Γι' αὐτὲς τις γυναῖκες ἡ Ἐκκλησία θέλει νὰ προσφερθῆ σὲ βοήθεια, ἀντιμετωπίζοντας τὸ πρόβλημά τους καὶ μεσολαβώντας γιὰ μιὰ σωστὴ λύση του. Καὶ ὁ Σταθμὸς αὐτὸς θρσκεται στὸ Πνευματικὸ Κέντρο καὶ εἶναι στελεχωμένος, ἔτσι ὡστε νὰ ἀνταποκρίνεται στὸ σκοπὸ ποῦ ὑπηρετεῖ.

»Μιλώντας σχετικὰ ὁ Σεβ. Μητροπολίτης μας κ. Χριστόδουλος εἶπε: «Θελήσαμε νὰ περάσουμε ἀπὸ τὰ λόγια στὴν πράξη, γι' αὐτὸ καὶ ἰδρύσαμε τοὺς δύο

Σταθμούς. Τόσον ή νεολαία μας, που φθείρεται ανεπανόρθωτα με τὰ ναρκωτικά, όσο και οί γυναίκες, που τραυματίζονται ψυχικά και σωματικά με την άμβλωση, νοιώθουμε ότι μάς ζητούν να τους βοηθήσουμε. Η Έκκλησία δέν άρνήθηκε ποτέ τη βοήθειά της. Νοιώθουμε σαν έπιτακτικό καθήκον άγάπης στα παιδιά μας να τους συμπαρασταθούμε. Καί είμαστε βέβαιοι ότι θα τὸ κατορθώσουμε με τη βοήθεια του Θεού».

Ίερά Μητρόπολις Μεσογαίας και Λαυρεωτικής

Η Σχολή Βυζαντινής και Εύρωπαϊκής Μουσικής ή όποία είχεν ίδρυθεί διά της ύπ' άρ. 445)20.11.74 απόφάσεως του Σεβ. Μητροπολίτου κ. Άγαθονίκου και έλειτούργησεν έπιτυχώς ως παράρτημα του Άπολλωνείου Ωδείου Άθηνών, κατόπιν ένεργειών του Σεβασμιωτάτου ανεξαρτητοποιήθηκε και θα λειτουργεί έφεξής αὐτοτελώς. Η απόφασις του Υπουργείου Πολιτισμοῦ και Έπιστημών (Δ/ση Καλών Τεχνών, Τμήμα Μουσικής, ύπ' άρ. ΚΑΤΕΧΝ/Δ/58124) έξεδόθη την 18η Νοεμβρίου 1985. Η Σχολή λειτουργεί υπό την διεύθυνσιν του μουσικολόγου κ. Άνδρέα Βουτσινά, παρέχει ανεγνωρισμένα πτυχία και έχει σκοπόν να επανδρώση την Ί. Μητρόπολιν με ίκανούς ιεροψάλτας, κατόχους της πατρώας Βυζαντινής Μουσικής. Η έκπαίδευσις παρέχεται δωρεάν, με χορηγίαν του Ιερού Προσκυνηματος Άναστασεως Χριστου Σπάτων, εις τὸ Πνευματικόν Κέντρον του όποιου και στεγάζεται.

Ίερά Μητρόπολις Ν. Ίωνίας και Φιλαδελφείας

Την 1ην του μηνός Δεκεμβρίου ο Σεβ. Μητροπολίτης Ν. Ίωνίας και Φιλαδελφείας κ. Τιμόθεος έτέλεσε μετά πάσης Έκκλησιαστικής τάξεως τὰ Έγκαινία του Ί. Παρεκκλησιου του Άγίου Φανουρίου έν τῷ Ί. Ναῶ Άγίων Άναργύρων Ν. Ίωνίας. Την Τελετήν των Έγκαινίων και έν συνεχεία την Θεϊαν Λειτουργίαν παρηκολούθησε πλήθος πιστών.

—Υπό της Ίεράς Μητροπόλεως άπεστάλησαν διάφορα είδη ίματισμοῦ (άνδρικού, γυναικείου και παιδικού) εις Ένοριακά Φιλόπρωχα Ταμεία, προς διανομήν εις ένδεεις και άπόρους, έπ' ευκαιρία των Άγίων Έορτών. Παρόμοια είδη έδόθησαν και εις την Τοπικήν Ένωσιν Πολυτέκνων Ν. Ίωνίας και Περιχώρων, προς διανομήν εις άπόρους πολυτέκνους οικογενείας, έπ' ευκαιρία των Έορτών.

—Την 4ην Δεκεμβρίου, έορτήν της Άγίας Μεγαλομάρτυρος Βαρβάρας, ο Σεβ. κ. Τιμόθεος έτέλεσε την Θεϊαν Λειτουργίαν εις τόν όμώνυμον Ί. Ναόν, υπό τόν Ί. Ναόν Ζωοδόχου Πηγής Καλογραϊζης, όπου και έχειροτόνησεν εις Πρεσβύτερον τόν Διάκονον Σταμάτιον Εύσταθίου, Ίεροσπουδαστήν.

—Την 8ην Δεκεμβρίου ο Σεβ. κ. Τιμόθεος ένεκαινίασε, έν μέσω πλήθους ευσεβών Χριστιανών, την Έκθεση Χριστιανικού Βιβλίου εις την Αΐθουσαν του Ί. Ναού Άγίου Γεωργίου Ν. Ίωνίας. Η έν λόγω Έκθεση εις έλειτούργησε μέχρι της 22ας Δεκεμβρίου.

Ίερά Μητρόπολις Πειραιώς

Ψ Η Φ Ι Σ Μ Α

Σήμερα την 15.12.1985 έμεις οί κάτωθι ύπογράφωντες έπιστήμονες και πνευματικοί άνθρωποι του Πειραιά, υπό την αιγίδα του Σεβ. Μητροπολίτου κ.κ. Καλλινίκου, κατόπιν προβολής της ταινίας «Σιωπηλή Κραυγή», του Άμερικανού Μαειυτήρα κ. NATHANSON, που περιγράφει την τραγικότητα της έκτρώσεως, και άκολουθού συζητήσεως με θέμα τὸ έτοιμαζόμενον προς ψη-

φιση νομοσχέδιο για την νομιμοποίηση των άμβλώσεων, καθώς και τις συνέπειες στην υγεία της Έλληνίδος και τὸ δημογραφικό πρόβλημα της χώρας, θεώρησε την έκτρωση σαν άποτρόπαιο έγκλημα σε βάρος άθώων ανθρώπινων ύπάρξεων και ζητούμε την προβολή της ταινίας στην Βουλή των Έλλήνων και στην Έλληνική Τηλεόραση, ώστε και ή Έθνική μας Άντιπροσωπεία και ο Έλληνικός λαός, να σηματοποιήσει σφαιρική αντίληψη για τὸ μεγάλο αυτό κοινωνικό θέμα.

(Άκολουθοῦν έκατό ύπογραφές Έπιστημόνων του Πειραιά όλων των ειδικοτήτων).

ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΟΝ ΠΑΤΡΙΑΡΧΕΙΟΝ

Μετά πολλής ιεροπρεπείας και κατανώξεως, έτελέσθη την Κυριακήν 3ην Νοεμβρίου, έν τοίς Πατριαρχείοις, ή εις Άρχιερέα χειροτονία του Θεοφιλ. Έψηφισμένου Έπισκόπου Μιλήτου κ. Άποστόλου, νέου Ίγουμενου της έν Χαλικιδική Ί. Πατριαρχικής και Σταυροπηγιακής Μονής της Άγίας Άναστασίας της Φαρμακολυτρίας.

Η Α. Θ. Παναγιότης, ο Πατριάρχης, παρέστη κατ' αυτήν συμπροσευχόμενος από του Ίερού Βήματος.

—Τās άπογευματινάς ώρας του Σαββάτου, 2ας Νοεμβρίου, προσελθών εις τὰ Πατριαρχεία προς έθιμοτυπικήν έπίσκεψιν, έγινετο δεκτός μετά πολλής έγκαρδιότητος υπό της Α. Θ. Παναγιότητος, του Πατριάρχου, και μελών της Άγίας και Ίεράς Συνόδου ο έπισκεψάμενος την Τουρκίαν, έξοχώτατος Υφυπουργός Έξωτερικών των Η. Π. Άμερικής κ. ΜΙΧΑΕΛ ΑΡΜΑΚΟΣΤ. Τῆ Α. Έξοχότητι, κατά τε την άφιξιν και την άναχώρησιν αυτής άπεδόθησαν αι υπό του Πατριαρχικού Πρωτοκόλλου προβλεπόμενα τιμιά.

—Μετά πολλής ιεροπρεπείας και έν άτμοσφαιρά χαράς έτελέσθη έν τῷ Πατριαρχικῷ Ναῶ, ή εις Άρχιερέα χειροτονία του Θεοφιλ. Έψηφισμένου Έπισκόπου Άπαμείας κ. Σπυριδώνος, ως Βοηθού Έπισκόπου της Ί. Μητροπόλεως Αύστριας.

Κατ' αυτήν ή Α. Θ. Παναγιότης, ο Πατριάρχης, παρέστη συμπροσευχόμενος από του Ίερού Βήματος.

—Συνήλθεν, υπό την προεδρείαν της Αὐτου Θειοτάτης Παναγιότητος, ή Άγία και Ίερά Σύνοδος, εις την τακτικήν αυτής συνεδρίαν τῆ Τρίτη, 19 Νοεμβρίου 1985. Κατ' αυτήν, εξητάσθησαν άπαντα τὰ έν τῇ ήμερησία διατάξει άναγεγραμμένα, έφ' ὧν και έλήφθησαν αι προσήκουσαι αποφάσεις.

Έν τέλει της συνεδρίας, έτελέσθη επί Συνόδου μέν τὸ Μικρόν Μήνυμα, έν δε τῷ Πανσέπτῳ Πατριαρχικῷ Ναῶ του Άγίου Μεγαλομάρτυρος Γεωργίου του Τροπαιοφόρου τὸ Μέγα Μήνυμα και ή Ευχαριστία υπό του Θεοφιλ. Έψηφισμένου Έπισκόπου Χριστουπόλεως κ. Μιχαήλ.

—Προκειμένου ίνα παραστή κατά την επί τῆ έορτῆ του Άγίου Ένδόξου Άποστόλου Άνδρέου του Πρωτοκλήτου, τῆ και Θρονική Έορτῆ της Άγίας του Χριστου Μεγάλης Έκκλησίας, τελουμένην κατ' έτος έν τοίς Πατριαρχείοις Πατριαρχικῆν και Συνοδικήν Θεϊαν Λειτουργίαν, άφίκετο εις την ΚΠΟλιν την Πέμπτην, 28ην Νοεμβρίου, έπίσημος Άντιπροσωπεία της Έκκλησίας της Ρώμης, άποτελουμένη έκ του Σεβ. Καρδινάλιου κ. Άλμπερτ Ντεκουρτραί, Άρχιεπισκόπου Λυών και μέλους της έπί της ένότητος των Χριστιανών Γραμματείας του Βατικανου, ως Άρχηγού, και των Πανοσιολ. π. Πέτρου Ντυπρέ, Γραμματέως, και π. Έλευθερίου Φορτίνο, άξιωματούχου αυτής.

Τους έπισημούς τούτους έπισκέπτας ύπεδέχθη έν τῷ άεροδρομίῳ Άντιπροσωπεία του Οικουμενικού Πατριαρχείου έκ του Σεβ. Μητροπολίτου Πέργης κ. Εύ-

αγγέλου και του Πανοσιολ. Ύπογραμματέως της Αγίας και Ιεράς Συνόδου κ. Μελίτωνος, και ώδήγησαν αυτούς εις τὸ Ξενοδοχείον «ΧΙΛΤΟΝ», ἔνθα κατέλυσαν ὡς φιλοξενούμενοι τῆς Ἐκκλησίας.

Τὴν Παρασκευήν, 29ην Νοεμβρίου, πρὸ μεσημβρίας, ἡ Ἀντιπροσωπεία τοῦ Βατικανοῦ, συνοδευμένη καὶ ὑπὸ τοῦ ἐν Ἀγκύρᾳ Προυνουντίου τοῦ Βατικανοῦ Σεβ. Ἀρχιεπισκόπου κ. Σέργκιου Σεμπασιάνι, προσήλθεν εἰς τὰ Πατριαρχεῖα καὶ ἐγένετο δεκτὴ εἰς ἰδιαίτεραν ἀκρόασιν ὑπὸ τῆς Α.Θ. Παναγιότητος, τοῦ Πατριάρχου, μετὰ πολλῆς ἀγάπης καὶ ἐγκαρδιότητος, εἶτα δὲ ἔσχε ἐν ἀτμοσφαίρᾳ ἀμοιβαίας εἰλικρινείας, συνομιλίας μετὰ τῆς ἀρμοδίας ἐπὶ τοῦ Διαλόγου μετὰ τῆς Ρωμαιοκαθολικῆς Ἐκκλησίας Συνοδικῆς Ἐπιτροπῆς τῶν Πατριαρχείων, προεδρευομένης ὑπὸ τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Μύρων κ. Χρυσόστομου.

Μετὰ τὸ πέρασ τῶν συνομιλιῶν τούτων, παρετέθη πρὸς τιμὴν τῆς Ἀντιπροσωπείας γεῦμα ἐν ἐστιατορίῳ τοῦ Βοσπόρου, κατὰ δὲ τὰς ἀπογευματινὰς ὥρας τῆς ἰδίας ἡμέρας, οἱ ἐπίσημοι ξένοι, συνοδευόμενοι ὑπὸ τοῦ Πανοσιολ. Κωδικογράφου τῆς Αγίας καὶ Ιεράς Συνόδου κ. Ἀποστόλου, περιήλθον ἀξιοθέατα τῆς Πόλεως.

Μὲ πολλὴν κατάλυξιν καὶ ἐν μεγαλοπρεπείᾳ ἐτέλεσθη καὶ ἐφέτος ἐν τῷ αἰωνοβίῳ τῆς Ὁρθοδοξίας Κέντρῳ ἢ ἐπὶ τῇ μνήμῃ τοῦ Ἁγίου Ἐνδόξου Ἀποστόλου Ἀνδρέου τοῦ Πρωτοκλήτου Θρονικῆ ἑορτῆ τῆς Αγίας τοῦ Χριστοῦ Μεγάλης Ἐκκλησίας.

Ἡ Α.Θ. Παναγιότης, ὁ Πατριάρχης, ἀφ' ἐσπέρας, Παρασκευῆν, 29ην Νοεμβρίου, ἐχοροστάτησεν ἐν τῷ Π. Πατριαρχικῷ Ναῶ κατὰ τὸν ἐν αὐτῷ τελεσθέντα πανηγυρικὸν Ἑσπερινόν, τὴν δ' ἐπομένην, Σάββατον, 30ὴν ἰδίῳ, ἐτέλεσεν ἐν αὐτῷ τὴν καθιερωμένην Πατριαρχικὴν καὶ Συνοδικὴν Θείαν Λειτουργίαν, ἐπὶ παρουσίᾳ τῆς ἐπὶ τούτῳ ἐλθούσης ἐνταῦθα Ἀντιπροσωπείας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ρώμης.

Μετὰ τῆς Α.Θ. Παναγιότητος, τοῦ Πατριάρχου, συνελειτούργησαν οἱ Σεβ. Μητροπολίται Ρόδου κ. Σπυρίδων, Ἰμβροῦ καὶ Τενέδου κ. Φώτιος, Σταυρουπόλεως κ. Μάξιμος, Μύρων κ. Χρυσόστομος, Κολωνίας κ. Γαβριήλ, Δέρκων κ. Κωνσταντῖνος, Ἐλενουπόλεως κ. Ἀθανάσιος, Διδυμοτείχου καὶ Ὁρεσιιάδος κ. Ἀγαθάγγελος, Παραμυθίας, Φιλιατῶν καὶ Ἰηρομερίου κ. Τίτος, Γρεβενῶν κ. Σέργιος καὶ Νικοπόλεως καὶ Πρεβέζης κ. Μελέτιος. Τὸν θ. λόγον ἐκήρυξεν ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Φιλαδελφείας κ. Βαρθολομαῖος. (Ὁ λόγος δημοσιεύεται εἰς ἑτέρας σελίδας τοῦ παρόντος τεύχους).

Ἡ Α. Θ. Παναγιότης, ἐν τῷ τέλει τῆς Δοξολογίας ἠψάλλοιεν δίσκον κολλύθων εἰς τιμὴν καὶ μνήμην τοῦ ἑορταζομένου Ἁγίου Ἀνδρέου, ἐν δὲ τῷ τέλει τῆς Θ. Λειτουργίας ἀντηλλάγησαν μετὰ τοῦ Πατριάρχου καὶ τοῦ Σεβ. Καρδινάλιου προσφωνήσεις καὶ ἀντιφωνήσεις καὶ ἀκολουθῶς ὁ Σεβ. Καρδινάλιος ἐπέδωκε τῇ Α. Θ. Παναγιότητι, προσωπικὸν μήνυμα τῆς Α. Ἀγιότητος τοῦ Πάπα Ἰωάννου Παύλου τοῦ Β'.

Ἐν κατακλείδι, ψαλλομένου τοῦ Πατριαρχικοῦ Πολυχρονισμού, ὁ Πατριάρχης καὶ ὁ Καρδινάλιος ἀντήλλαξαν τὸν ἀσπασμὸν τῆς εἰρήνης καὶ ἀγάπης καὶ ἠψάλλοιεν τοὺς πιστοὺς.

Ἦκολούθησεν πατριαρχικὸν ἄριστον.

Ἱερά Μητρόπολις Λάμπης

Ὅπως κάθε χρόνο, ἔτσι κι ἐφέτος, στὸ γραφικὸ Σπήλι ἀγ. Βασιλείου, ἔδρα τῆς Ἱ. Μητροπόλεως, ἢ Θ. Λειτουργία τῶν Χριστουγέννων ἐτελέσθη περὶ τὸ μεσονύκτιο τῆς μεγάλης αὐτῆς Δεσποτικῆς ἑορτῆς, ὅπως συμβαίνει στὴ Βηθλεὴμ καὶ σ' ὅλα τὰ μέρη τοῦ κόσμου, ἐκτὸς τῆς Ἑλλάδος.

Στὸν Ἱ. μητροπολιτικὸν ναὸ τοῦ Ἀπ. Παύλου οἱ

καμπάνες ἐσήμαναν στὶς 9 μ.μ. τῆς παραμονῆς (Τρίτης 24 Δεκεμβρίου), ἀναγγέλλοντες στὸν κόσμον τὸ χαρμόσυνο γεγονός.

Στὶς 9.30' ἄρχισε ἡ ἀκολουθία τοῦ Μεσονυκτικοῦ καὶ ἐν συνεχείᾳ τοῦ Ὁρθρου, χοροστατοῦντος τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Λάμπης καὶ Σφακίων κ. Θεοδώρου, ὁ ὁποῖος ἀκολουθῶς ἐτέλεσε καὶ τὴν θεία Λειτουργία. Κατ' αὐτὴν ἀνεγνώσθη τὸ ἐόρτιον μήνυμά του. Ἡ ἀπόλυσις ἔγινε περὶ τὴν 1ην πρωϊνὴν τῆς Τετάρτης 25ης Δεκεμβρίου.

(Ἐκ τῆς Ἱ. Μητροπόλεως).

ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΣΕΡΒΙΑΣ

Τὰ μέλη τῆς Διαρκoῦς Ἱεράς Συνόδου ἐπίσκοποι Ζίτσης Στέφανος καὶ Σουμαδίας Σάββας ἐπεσκέφθησαν τὴν 17ην Ὀκτωβρίου λήξαντος ἔτους τὸν Πρόεδρον τοῦ Προεδρείου τῆς Δημοκρατίας τοῦ Μαυροβουνίου Δρ Μπράνισλαβ Σόσκιτς, καὶ ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ ἀνεφέρθησαν εἰς τὰ συμβαινόντα τελευταίως εἰς θάρος τῆς Ὁρθοδόξου Σερβικῆς Ἐκκλησίας εἰς τὴν περιοχὴν τῆς Δημοκρατίας τοῦ Μαυροβουνίου.

Εἰς τὰς συνομιλίας ἔλαβον μέρος καὶ ὁ Μητροπολίτης Μαυροβουνίου καὶ Παραθαλασσίας Δανιὴλ καὶ ὁ Πρόεδρος τῆς Ἐπιτροπῆς ἐπὶ τῶν Ἐθνησκευμάτων τῆς Δημοκρατίας τοῦ Μαυροβουνίου Δρ Μπόζινταρ Τάντιτς.

Ὡς ἀναφέρεται εἰς σχετικὴν Ἀνακοίνωσιν ἐπὶ τῶν συνομιλιῶν ὁ Μητροπολίτης Δανιὴλ «ἐπληροφόρησε τὸν Πρόεδρον τοῦ Προεδρείου διὰ τὰς ἀδικίας καὶ τὰς ζημίας τὰς ὁποίας τὸ Σουνοικακὸν Συμβούλιον καὶ τὰ κρατικὰ ὄργανα ἐπροξένησαν εἰς τὴν Ἐπαρχίαν τοῦ Μαυροβουνίου καὶ τῆς Παραθαλασσίας καταπατώντες κτηματικὴν περιουσίαν καὶ ἐκκλησιαστικὰ κτίσματα ἀνεὺ ἀναλόγου ἀποζημιώσεως. Μεταξὺ τῶν ἄλλων ὁ Μητροπολίτης ἀνέφερε τὴν κατάσχεσιν τῶν κτημάτων καὶ τῆς περιουσίας τῆς Μονῆς Ζντρεμπαόνικ, τῆς Μονῆς Σάβινα, τῆς ἐκκλησιαστικῆς κοινοτήτος τῆς πόλεως Μπουόντσα καὶ τῆς Μονῆς Μόρατσα.

Ἐγένετο λόγος καὶ περὶ τῆς περιπτώσεως τοῦ ναοῦ τῆς Αγίας Ἀναλήψεως εἰς τὸ Μόμιστσι, προαστείου τῆς πόλεως τοῦ Τίτογκραντ, τὸν ὁποῖον ἠθέλησαν νὰ μετατρέψουν εἰς Μουσεῖον τοιχογραφιῶν. Ὁ Πρόεδρος τῆς Δημοκρατίας τοῦ Μαυροβουνίου παρεκλήθη νὰ παρεμποδίσθῃ αὐτό».

Ἡ συνάντησις διεξήχθη μὲ πνεῦμα κατανόησεως. «Ἐξεφράσθη ἡ προθυμία αἱ παρεκτροπαὶ νὰ διορθωθοῦν», καταλήγει ἡ σχετικὴ Ἀνακοίνωσις ἐπὶ τῶν συνομιλιῶν.

Ὁ Πατριάρχης Γερμανὸς ἐπεσκέφθη τελευταίως διὰ πολλοστὴν φορὰν τὰ Ἱερά Προσκυνηματὰ εἰς τὸ σκληρῶς δοκιμαζόμενον ὑπὸ τῶν ἐκεῖ Ἀλθανοφῶνων Κοσσυφοπέδιον. Τὴν 13ην Ὀκτωβρίου λήξαντος ἔτους ἐτέλεσε τὰ ἐγκαίνια τοῦ εἰκονοστασίου καὶ τῶν ἀγιογραφιῶν εἰς τὸ Παρεκκλήσιον τοῦ νεοαναγεργθέντος κοινακίου τοῦ Πατριαρχείου τοῦ Ἰππέκ, τὴν δὲ 14ην Ὀκτωβρίου ἐτέλεσε τὴν θείαν λειτουργίαν.

Τὴν 15ην τοῦ ἰδίου μηνὸς ἐπεσκέφθη τὰς Ἱεράς Μονὰς τῆς Γκρατσάνιτσα, τοῦ Ντέβιτς καὶ τοῦ Ντέτσανι καὶ ἐνημερώθη διὰ τὰ προβλήματα τὰ ὁποῖα θάρνουν καὶ ἀπειλοῦν τὸν ὁμαλὸν βίον τῶν Σέρβων κατοίκων τῆς περιοχῆς καὶ τὴν ἐν γένει ὁμαλὴν καὶ ἀπρόσκοπτον λειτουργίαν τῆς Ὁρθοδόξου Σερβικῆς Ἐκκλησίας εἰς τὴν περιοχὴν. Οἱ Σέρβοι πιστοὶ καὶ οἱ μοναχοὶ τῶν ἐν λόγω Μονῶν ὑπεδέχθησαν μὲ μεγάλην ἐγκαρδιότητα τὸν Προκαθημένον τῆς Ἐκκλησίας τῶν, τοῦ ὁποῖου αἱ συχναὶ ἐπισκέψεις ἀποτελοῦν

δι' αὐτοὺς μεγάλην ἠθικὴν καὶ πνευματικὴν ἐνίσχυ-
σιν καὶ στήριξιν.

—Ἐξεδήμησεν εἰς Κύριον τὴν 9ην Ὀκτωβρίου 1985 εἰς ἡλικίαν 74 ἐτῶν ὁ Σέρβος Ἐπίσκοπος Δυτικῆς Ἀμερικῆς Γρηγόριος.

Γεννηθεὶς τὸ 1911 ὁ ἀείμνηστος Ἱεράρχης ἐσπούδασε θεολογίαν εἰς τὴν Ἱερατικὴν Σχολὴν τοῦ Ἁγίου Σάββα εἰς τὸ Καρλοβίκιον καὶ εἰς τὴν Θεολογικὴν Σχολὴν τοῦ Βελιγραδίου. Ὑπηρέτησεν ὡς Καθηγητὴς τῆς Ἱερατικῆς Σχολῆς τοῦ Μοναστηρίου καρεὶς μοναχὸς τὸ 1936 εἰς τὴν ἐν Ἁγίῳ Ὁρει Μονὴν τοῦ Χιλανδαρίου, τὸ δὲ 1939 - 40 παρέμεινεν εἰς Ἀθήνας διὰ μεταπτυχιακὰς σπουδὰς. Ἐξελέγη ἐπίσκοπος τῆς νεοϊδρυθείσης Ἐπισκοπῆς Δυτικῆς Ἀμερικῆς τὸ 1963.

Ἡ νεκρώσιμος ἀκολουθία ἐψάλη τὴν 15ην Ὀκτωβρίου εἰς τὸν ἐν Ἀλλάμπρα Καθεδρικὸν ναὸν τοῦ Σέρβου Ἁγίου Στεφάνου τοῦ Πρωτοστόπτου, καὶ ἐτάφη εἰς τὸ Σερβικὸν Νεκροταφεῖον εἰς τὸ Ἀνατολικὸν Λὸς Ἀντζελες. Τὸν ἐπικήδειον ἐξεφώνησεν ὁ Ἐπίσκοπος Νύσσης Εἰρηναῖος.

—Τὸ Διεθνὲς Σλαβιστικὸν κέντρον τῆς Φιλολογικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου τοῦ Βελιγραδίου ἐδημοσίευσεν ἰδιαίτερον Τόμον ἀφιερωμένον εἰς τὰ 1100 ἔτη ἀπὸ τοῦ θανάτου τοῦ Ἑλληνος Ἁγίου Μεθοδίου, φωτιστοῦ τῶν Σλαύων, καὶ περιέχον εἰς 270 σελίδας 31 ἐργασίας Γιουγκοσλάβων καὶ ξένων εἰδικῶν ἐπιστημόνων. Ἐπὶ τῆς εὐκαιρίας αὐτῆς εἰς τὴν Φιλολογικὴν Σχολὴν τοῦ Πανεπιστημίου τοῦ Βελιγραδίου ἐγένετο εἰδικὴ τελετὴ τὴν 25ην Ὀκτωβρίου 1985, κατὰ τὴν ὁποίαν ὑπὸ τῶν Καθηγητῶν Σλομπόνταν Μάρκοβιτς καὶ Νάντα Μιλόσεβιτς ἐγένετο ἐπίσημος παρουσίασις τοῦ ἐν λόγῳ Τόμου διὰ τὸν ὁποῖον ἐλέχθη ὑπ' αὐτῶν μεταξὺ τῶν ἄλλων ὅτι «ἀποτελεῖ μοναδικὴν μαρτυρίαν ἀποτίσεως φόρου τιμῆς εἰς τὸ ἀθάνατον ἔργον τῶν Θεσσαλονικέων ἀδελφῶν καὶ καταλέγεται εἰς τὴν σειράν τῶν σπανίων εἰδικῶν Τόμων περὶ τῆς σερβικῆς καὶ παλαιοσλαβικῆς γραπτῆς κληρονομίας. Ἡ ἰδέα τοῦ Κυρίλλου καὶ τοῦ Μεθοδίου εἶναι κοινὴ γιουγκοσλαβικὴ ἑορτὴ τῆς παιδείας καὶ τοῦ Βιβλίου, ἡ ὁποία τελικὰ εἰσήγαγε τοὺς Σλαύους εἰς τὰς τάξεις τῶν πολιτισμένων εὐρωπαϊκῶν λαῶν».

—Δοσιπύνας τῆς Ἱερᾶς Μονῆς τοῦ Χιλανδαρίου ἐξεδόθη προσφάτως τὸ βιβλίον «Τὸ Ἅγιον Ὅρος καὶ τὸ Χιλανδάριον μέχρι τοῦ δεκάτου ἔκτου αἰῶνος», τοῦ γνωστοῦ Σέρβου ἱστορικοῦ Βλάντιμιρ Τσόροβιτς. Εἰς τὸ βιβλίον θάσσει πολυαριθμῶν πηγῶν ἐκτίθεται ἡ ἱστορία τοῦ Ἁγίου Ὁρους, τοῦ Χιλανδαρίου καὶ τῶν δεσμῶν Ἁγίου Ὁρους καὶ Σέρβων μετὰ πλουσίαν εἰκονογράφειαν.

—Εἰς τὴν ἱστορικὴν Μονὴν τῆς Μανάσια, εἰς τὴν Κεντρικὴν Σερβίαν, τὴν 29ην Σεπτεμβρίου 1985 ἐγένετο ὑπὸ τοῦ Ἐπαρχιοῦχου Ἀρχιερέως Χρυσοστόμου, παρουσία ἐκπροσώπων τῶν κρατικῶν ἀρχῶν καὶ πλήθους κόσμου τὰ ἐγκαίνια τοῦ νέου κτιρίου - κонаκίου τῆς Μονῆς, εἰς τὸ ὁποῖον μεταξὺ τῶν ἄλλων ἐγένετο καὶ ἡ ἐγκατάστασις τῆς πλουσίας βιβλιοθήκης τῆς Μονῆς.

—Ἡ δεκαπενθήμερος ἐφημερίς τοῦ Σερβικοῦ Πατριαρχείου «ΠΡΑΒΟΣΛΑΒΛΙΕ», εἰς τὸ φύλλον τῆς 15ης Ὀκτωβρίου 1985 ἀναδημοσιεύει ἐπὶ λέξει ἐκ τοῦ περιοδικοῦ «Ἐπίσκεψις» τὴν γνωστὴν συνέντευξιν τῆς Α. Θ. Παναγιότητος τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου Δημητρίου πρὸς τὸν Ὁρθόδοξον φιλανδικὸν Τύπον.

—Κατὰ τὸ τρέχον Ἀκαδημαϊκὸν ἔτος 1985 - 86 εἰς τὴν ἐν Βελιγραδίῳ Θεολογικὴν Σχολὴν φοιτοῦν καὶ 180 Ἑλληνες φοιτηταὶ καὶ φοιτήτριαι, ἐκ τῶν ὁποίων οἱ 70 εἶναι πρῶτοετείς.

ΡΩΜΑΙΟΚΑΘΟΛΙΚΗ ΕΚΚΛΗΣΙΑ

Τὴν Κυριακὴν θὴν Δεκεμβρίου ἔληξαν ἐν τῇ πόλει τοῦ Βατικανοῦ αἱ ἐργασίαι τῆς Εἰδικῆς Συνόδου τῶν Ρωμαιοκαθολικῶν Ἐπισκόπων, τῆς ὁποίας μετέσχον 159 ἐπίσκοποι ἐξ ὅλου τοῦ κόσμου, οἱ ὅποιοι ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ Πάπα Ἰωάννου Παύλου τοῦ Β' ἐξήτασαν τὰ προβλήματα, τὰ ὁποῖα ἀπασχολοῦν τὴν Ρωμαιοκαθολικὴν Ἐκκλησίαν μετὰ τὴν Β' Σύνοδον τοῦ Βατικανοῦ. Ἐκτὸς τῶν ἄλλων, ἡ Σύνοδος ἀπεφάσισε τὴν σύνταξιν νέας Κατηχήσεως καὶ τὴν μελέτην τοῦ ρόλου τῶν ἐπισκοπικῶν συνόδων ἐπὶ τοπικοῦ ἐπιπέδου τῆς Συνόδου μετέσχεν ὡς Παρατηρητὴς τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου ὁ Σεβ. Ἀρχιεπίσκοπος Αὐστραλίας κ. Στυλιανός.

—Ὁ Πρόεδρος τῆς Βατικανείου Γραμματείας διὰ τὴν ἐνότητα τῶν Χριστιανῶν καρδινάλιος WILLEBRANDS ἐδήλωσεν ὅτι ἡ INTERCOMMUNIO μεταξὺ τῶν Χριστιανῶν δὲν εἶναι ἀκόμη δυνατὴ, διότι αὐτὴ προϋποθέτει τὴν πλήρη ἐνότητα ἐν τῇ πίστει.

ΑΓΓΛΙΚΑΝΙΚΗ ΕΚΚΛΗΣΙΑ

Ἡ πρόσφατος ἔκδοσις τῆς ἀγγλικανικῆς ἐκκλησιαστικῆς Ἐπετηρίδος ἀσκεῖ ὀξείαν κριτικὴν τῆς «συντηρητικῆς ἐκκλησιαστικῆς πολιτικῆς» τοῦ Πάπα Ἰωάννου Παύλου τοῦ Β', ἐνεκα τῆς ὁποίας «ἐξέλειπεν ἡ ἐτοιμότης τοῦ Βατικανοῦ νὰ ἀνέχεται διαφορετικὰς κατευθύνσεις θεολογικῆς σκέψεως», ἐνῶ τυγχάνουσι τῆς «παπικῆς εὐλογίας» μόνον αἱ ἄκρας συντηρητικαὶ θρησκευτικαὶ κινήσεις. Χαρακτηριστικὴ ὡσαύτως εἶναι ἡ ὑπὸ τοῦ Βατικανοῦ ἀνάδειξις εἰς ἐπισκόπους συντηρητικῶν προσώπων. Καὶ ὁ ἀνώνυμος συγγραφεὺς τοῦ Προλόγου τῆς ἀγγλικανικῆς ἐκκλησιαστικῆς ἐπετηρίδος προσθέτει ἰσχυριζόμενος, ὅτι «θεολόγοι ὀδηγοῦνται (ὑπὸ τοῦ Πάπα) εἰς σιωπὴν, ἐνῶ κρατοῦνται σταθερῶς ἡ ἀγαμία τοῦ κλήρου καὶ ἡ καταδίκη τῶν μέσων τῆς τεχνητῆς προλήψεως τῆς συλλήψεως. Ἐξ ἄλλου οὐδὲν ἔχει κάμει τὸ Βατικανὸν διὰ νὰ ὑπάρξῃ γνησία σχέσις ἐπικοινωνίας μεταξὺ τῶν ἐθνικῶν συνόδων τῶν ἐπισκόπων καὶ τῆς ρωμαϊκῆς κουρίας».

ΠΡΟΤΕΣΤΑΝΤΙΣΜΟΣ

Καθ' ἃ πληροφορεῖ ἡμᾶς ἡ «Ἐπίσκεψις», Δελτίον τοῦ Οἰκουμενικοῦ Κέντρου τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου ἐν Σαμπεζῶ (Γενεύη), ἡ Ἐπισκοπικὴ Σύνοδος τῆς Εὐαγγελικῆς Λουθηρανικῆς Ἐκκλησίας τῆς Φινλανδίας μελετᾷ τὴν ἀπάλειψιν τοῦ «FILIOQUE» ἐκ τοῦ Συμβόλου τῆς Πίστεως καὶ συνέστησεν ἤδη εἰδικὴν θεολογικὴν ἐπιτροπὴν πρὸς τὸν σκοπὸν αὐτόν. Τὴν πρωτοβουλίαν αὐτὴν τῆς Φινλανδικῆς Λουθηρανικῆς Ἐκκλησίας προεκάλεσαν ἀνάλογοι ἀποφάσεις τῆς Λουθηρανικῆς Ἐκκλησίας τῆς Σουηδίας, καθὼς καὶ τῆς Γενικῆς Συνελεύσεως τῆς Παγκοσμίου Λουθηρανικῆς Ὁμοσπονδίας, ἥτις συνήλθε κατὰ τὸ 1984 ἐν Βουδαπέστη, αἵτινες ἔκριναν σκόπιμον τὴν ἐπιστροφήν τῶν Ἐκκλησιῶν τῶν εἰς τὴν ἀρχικὴν μορφήν τοῦ Συμβόλου τῆς Νικαίας - Κωνσταντινουπόλεως.

ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΗ ΚΙΝΗΣΙΣ

Ἀπὸ 18 ἕως 22 Νοεμβρίου τὸ Συμβούλιον τῶν Εὐρωπαϊκῶν Ἐκκλησιῶν ὠργάνωσεν ἐν CROYDON τῆς Μ. Βρετανίας, ἐν συνεργασίᾳ μετὰ τῆς Ἐπιτροπῆς «Πίστις καὶ Τάξις», θεολογικὸν συμπόσιον μετὰ θέμα τὸ

ΒΙΒΛΙΟΚΡΙΣΙΑΙ

Ἡμερολόγιον τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος 1986 (Περίοδος γ', ἔτος ΚΗ'), Ἀθήναι 1985, σσ. ιστ' + 781.

Σεμνά επιβλητικός είναι ὁ τόμος τοῦ νέου Ἡμερολογίου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος γιὰ τὸ 1986. Καί εἶναι ἄξιοι πολλῶν ἐπαίνων καὶ συγχαρητηρίων ὅλοι ἐκεῖνοι ποὺ ἐργάστηκαν γιὰ τὴν παρουσίασιν αὐτοῦ τὸ ἔξοχο ἀποτέλεσμα. Γιατί, πράγματι, πρόκειται γιὰ μιὰ εὐπρεπὴ καὶ ἱεροπρεπὴ ἔκδοση, ποὺ φαίνεται καὶ στὴν ἐκκλησιαστικὴ πραγματικότητα γ' ἀποτελεῖ τὴν πιὸ χρηστικὴ καὶ τὴν πιὸ πρακτικὴ Ἐπιτερίδα τῆς Ὀρθόδοξου Ἐκκλησίας — καὶ ὄχι μονάχα γιὰ τὴν χώρα μας. Ὅπως κάθε χρόνο ἔτσι καὶ ἐφέτος εἴχαμε τὴν εὐχάριστη ἐκπληξὴ γὰρ τὸ ἴδωμε ἐκδιδόμενον πολὺ πιὸ πρὶν ἀπ' τὶς γιορτές, καὶ γὰρ φτάσει ἔτσι ἐγκαίρως σὲ ὅλες τὶς ἐνορίες, ἀκόμη καὶ τὶς πιὸ ἀπομακρυσμένες. Πρέπει γὰρ σημειώσουμε, πῶς τὸ Ἡμερολόγιον τοῦ 1986 εἶναι ἀφιερωμένο στὸν Ἀπόδημον Ἑλληνοισμό, τὰ δὲ ἐπίκαιρα κείμενα ποὺ θρῖσκονται στὶς σελίδες τοῦ ἐγκατεσπαρμένα, ὀφείλονται στὸν δόκιμο καὶ δευγράφο κάλαμο τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Πατρῶν κ. Νικόδημο. Προσφυστάτα δέ, μετὰ τὴν ἐγχρωμὴν εἰκόνα τοῦ ἔνθρονου Χριστοῦ (ἔργο τοῦ Ε.μ.μ. Τζάνα, ποὺ θρῖσκεται στὸ Βυζαντινὸ Μουσεῖο Ἀθηνῶν), δημοσιεύεται καὶ μιὰ σύγχρονη ἀπόδοση (βυζαντινῆς τεχνολογίας) «διὰ χειρὸς Γερθασίου Ἀργυροπούλου», τοῦ σχετικοῦ οἴκου τοῦ Ἀκαθίστου: «Σῶσαι θέλω τὸν κόσμον... ἐπεδήμησε δι' ἑαυτοῦ πρὸς τοὺς ἀποδήμους...». (Βέβαια, ἡ συνέχεια τοῦ ἔργου ἔχει ἄλλο νόημα, καὶ οἱ ἀπόδημοί μας δὲν εἶναι σίγουρο πῶς ἐπιθυμοῦν ὅλοι ἐπάνοδον εἰς τὰ ἴδια, ἀλλ' αὐτὸ εἶν' ἄλλο θέμα). Θὰ ἦταν ἴσως ἄδικο ἂν δὲν ἀποδίδαμε ἰδιαιτέρως τὸν δίκαιον ἔπαινο στοὺς δύο κυρίως ὑπευθύνους τῆς ὥρας

Κείμενο τῆς Λίμας «Βάπτισμα - Εὐχαριστία - Λειτουργία (Ἱερωσύνη)» (ΒΕΜ).

Τὸ κύριον ἐνδιαφέρον τῶν συγκεντρωθέντων θεολόγων ἐστράφη πρὸς τὴν ἐκκλησιολογίαν τοῦ Κειμένου τῆς Λίμας. Οἱ ὀρθόδοξοι ἐκπρόσωποι ἐσημείωσαν κατ' ἀρχὴν τὰς ἐλλείψεις τῆς ἐκκλησιολογίας αὐτῆς, ἡ ὁποία δὲν ἐκφράζει ἐπαρκῶς τὴν ἔννοιαν τῆς Ἐκκλησίας ὡς Σώματος Χριστοῦ. Ἐτόνισαν ὁμως συγχρόνως ὅτι εἰς τὸ κείμενον ὑπάρχουν καὶ ἐκκλησιολογικὰ στοιχεῖα, τὰ ὁποῖα βοηθοῦν τὰς Ἐκκλησίας τῆς Μεταρρυθμίσεως νὰ συνειδητοποιήσουν τὴν ἔννοιαν τῆς ἀποστολικῆς παραδόσεως, ἔννοιαν ποὺ ἀποτελεῖ τὴν ἀπωτέραν ρίζαν τῶν καὶ τὴν ὁποῖαν ἐξακολουθεῖ νὰ ἐνσαρκῶνῃ αὐθεντικῶς ἡ ὀρθόδοξος παράδοσις. Ἀπὸ τῆς τελευταίας αὐτῆς ἀπόψεως κρινόμενον τὸ «ΒΕΜ» δύναται νὰ θεωρηθῆ ὡς ὁ καρπὸς μιᾶς θεολογικῆς διαδικασίας, ἡ ὁποία, καλοῦσα τὰς Ἐκκλησίας νὰ λάβουν θέσιν ἐπ' αὐτοῦ, ἐπιτρέπει εἰς τὸν προβληματισμὸν τῶν νὰ διαμορφωθῆ ὑπὸ τὴν ζωοποιὸν δύναμιν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, μόνην ἱκανὴν νὰ διασπάσῃ τὰ φράγματα τῶν ὁμολογιακῶν τῶν ἰδιαιτεροτήτων.

αὐτῆς ἐκδόσεως, οἱ ὁποῖοι κατέβαλαν καὶ τὸν περισσώτερον κόπο γιὰ τὴν ἐπιτυχία τῆς. Δηλαδή, στὸν Πανοσιολογ. Ἀρχιμ. κ. Γερόθεο Γαρυφαλλο, ποὺ εἶχε τὴν γενικὴ ἐπιμέλεια τοῦ τόμου καὶ τὴν εὐθύνη γιὰ τὸ δ' μέρος τοῦ Ἡμερολογίου (Διοικητικὸν β', σελ. 195 - 781), καθὼς καὶ στὸν διακεκριμένο πρωτοφάλη καὶ μουσικολόγο - τυπικολόγο κ. Ἀπ. Βαλληνοῦ, ποὺ κατάρτισε μὲ πολὺ ζήλο, ἐπιμέλεια καὶ γνώση τὸ α' μέρος (Τυπικὸν β', σελ. 1 - 194).

Ὅπως ἤδη φάνηκε, ἡ διαίρεση τοῦ Ἡμερολογίου παραμένει ἡ αὐτή, σὰ δύο βασικὰ μέρη, τὸ Τυπικολογικὸ καὶ τὸ Διοικητικὸ. Τοῦ α' μέρους προηγεῖται ἕνα δεκαεξασέλιδο μὲ τὴν συνήθη πιά ὕλη (ἀναγνώσματα τοῦ ἐκκλ. ἔτους, Πασχάλια κ.λπ.) καί, μετὰ τὸ δ' μέρος, ἔπεται τὸ Ἐπιμετρον, μὲ πρακτικὰς πληροφορίες (τίτλοι, προσαγορεύσεις κληρικῶν, ὀνομαστήρια Ἱεραρχῶν, διευθύνσεις - τηλέφωνα κ.λπ.). Δὲν πρέπει νὰ παραλείψουμε νὰ πούμε, πῶς ὑπάρχει μιὰ αἰσθητὴ βελτίωση στὴν ὅλη ἔκδοση τοῦ Ἡμερολογίου. Στὸ Διοικητικὸ π.χ. καὶ ἰδιαιτέρως στὶς σελίδες ποὺ ἀναφέρονται στὴν Ἑλλαδικὴ Ἐκκλησία, ἡ δομὴ καὶ διάρθρωση καθὼς καὶ ἡ παρουσίαση τῶν βιογραφικῶν τῶν Σεβ. Μητροπολιτῶν γίνεται μ' ἕνα μέτρο λιτότητας, ποὺ ἐλπίζεται πῶς κάποτε θὰ φτάσει στὴν ἀσκητικὴ ἔκφραση μόνον τῶν βασικῶν καὶ οὐσιωδῶν στοιχείων — σύμφωνα μὲ τὴν ἀπόφαση τῆς Ἱεραρ. Συνόδου (βλ. σελ. α'). Βέβαια, ὑπάρχουν μερικὰ —ἐλάχιστα, εὐτυχῶς— κενὰ ἢ μικροανακρίβειες στὸ δ' μέρος, ἀλλ' αὐτὰ εἶναι ἀναπόφευκτα πάντα: εἴτε γιατί δὲν ἐστάλησαν ἐγκαίρως ἢ καθόλου στὴν Ἐπιτροπὴ τὰ σχετικὰ στοιχεία, εἴτε γιατί ἐγέναν ὑπηρεσιακὰς ἀλλαγές (προαγωγές, μεταθέσεις κ.λπ.), κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς ἐκτύπωσως τοῦ Ἡμερολογίου.

Αἰσθητὴ πορεία ἐπὶ τὰ βελτίω, ἐπίσης, παρουσιάζει καὶ τὸ α' μέρος (Τυπικολογικόν), ὅπως θὰ διαπιστωθῶσιν οἱ κληρικοὶ καὶ οἱ ἱεροφάτες ποὺ θὰ τὸ χρησιμοποιοῦσιν. Βεβαίως, σὲ δύσκολα σημεῖα ἢ «ἄπορα» τοῦ Τυπικοῦ, ὅταν τίθεται πρόβλημα συγκρούσεων ἢ ἐπιλογῶν, μπορεῖ νὰ ὑπάρξῃ διαφορὰ ἐκτιμήσεων ἢ ἐρμηνειῶν τῶν ἀρχαίων διατάξεων, ἀλλὰ τοῦτο θὰ συμβαίνει πάντα, γιατί στὴν Ἐκκλησίαν διακοῦν καὶ λειτουργοῦν ἄνθρωποι καὶ ὄχι ἠλεκτρονικοὶ ὑπολογισταί. Στὴν περίπτωσιν τοῦ Ἡμερολογίου 1986, ἔπου τὸ κύριο θάρος ἐπιφορτίσθηκε ὁ κ. Ἀπ. Βαλληνοῦ, ἢ Ὑποεπιτροπὴ καὶ ἡ Ἐπιτροπὴ τοῦ Ἡμερολογίου ἀποδέχθησαν τὸν τίμιον κόπον καὶ ἐκάλυψαν μὲ τὸ κύρος τους τὶς λύσεις ποὺ προτείνει ὁ ὑπεύθυνος συντάκτης τοῦ Τυπικοῦ - Μηρολογίου. Ὁ κ. Β. ἀκολουθεῖ πιστὰ τὴν λειτουργικὴν παράδοσιν, ποὺ μᾶς διασώζει τὸ Τυπικὸν τῆς Μεγάλης τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας, ἀλλὰ σὲ ἀνακρίπτοντα προβλήματα ἐφαρμόζει μέτρο λειτουργικῆς πείρας καὶ συνέσεως. Ὅταν π.χ. ἡ τυπικὴ διάταξις ἐρχεται σὲ ἀντίφαση μὲ τὴν Πρωτοθεωρία τοῦ Τυπικοῦ, προτιμᾷ τὴν Προθεωρία ὡς ἰσχυ-

ρότερη. Επίσης, πρέπει να θεωρηθούν σπουδαίες επιτυχίες και κατακτήσεις του Ημερολογίου, α) ή δημοσίευση στον οικείο χώρο των Μεγαλυναρίων, Κοντακίων, Άπολυτικίων ή άλλων τροπαρίων, που είναι δυσσεύρετα (όπως π.χ. τὸ κοντάκιον τῶν προσορτίων τῆς Ὑπαπαντῆς), β) ἡ ἐκτύπωση με ζωηρότερα τυπογραφικὰ στοιχεῖα τῶν ἐπικαίρων εὐχῶν διαφόρων ἐορτῶν - τελετῶν, γ) ἡ διόρθωση ἐλλειπῶν ἢ κακοτυπωμένων τροπαρίων (ὅπως π.χ. στήν Ἀκολουθία Ζωοδόχου Πηγῆς τοῦ Νικηφόρου Καλλίστου Ἐαυθοπούλου, ὅπου ὁ συντάκτης κάνει ἀποκατάσταση με βάση τὰ σιναιτικά λειτουργικά χειρόγραφα), καὶ δ) ἡ δημοσίευση πνευματικῶν - πρακτικῶν χαρακτηριστῶν ὁδηγιῶν (ὅπως αὐτὴ γιὰ τὴ νηστεία καὶ τὴν ἰχθυοφαγία, σελ. 170 ἐξ.), ποὺ βοηθοῦν τὸν ἱερέα καὶ τὸν πιστὸ νὰ λύσουν ἀπορίες δικῆς τους ἢ ἄλλων ἐνοριτῶν.

Μερικὰ μικροαδελεπήματα ποὺ παρεισέφεραν στήν ἐκτύπωση (ὅπως π.χ. στὴ σελ. 92, ἡ παράλειψη τοῦ ἤχου —δ', προφανῶς— τοῦ ἀπολυτικίου τῆς ὑποσημειώσεως, ἢ στὴ σελ. 181, στὸ μεγαλυνάριο, ποναμῆνων ἀγτὶ πενομένων κ.ἄ.) γίνονται ἀντιληπτά πολὺ εὐκόλα καὶ δὲν μειώνουν καθόλου τὴ λαμπρὴν ἐντύπωση, ποὺ προκαλεῖ στὸ φιλακόλουθον ἀναγνώστη ὁ, παρὰ τὸν ὄγκο του, τόσο κομψὸς καὶ τόσο χρήσιμος αὐτὸς τόμος.

Π. Β. ΠΑΣΧΟΣ

Π. Β. Πάσχοῦ, Κοσμάς ὁ Αἰτωλός, Ἐκδόσεις «Ἀκρίτας», Ἀθήνα 1985, σσ. 214.

Τὰ τελευταῖα χρόνια ἔχουν ἰδεῖ τὸ φῶς τῆς δημοσιότητος ἀξιόλογες ἐργασίες, ποὺ ἀναφέρονται στὴ μεγάλη μορφή τοῦ Νεωτέρου Ἑλληνισμοῦ ἁγ. Κοσμά τὸν Αἰτωλὸ. Μνημονεύω ἐνδεικτικῶς τὶς μονογραφίες τῶν Γ. Γ. Ἀλισανδράτου¹, Ἰω. Μεγούνου² καὶ Ἄρτ. Ἐαυθοπούλου - Κυριακοῦ³ καὶ τὸ ἄρθρο τῆς Μ. Βέη⁴. Ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον οἱ ἐργασίες αὐτὲς φωτίζουν ἀγνωστες πτυχές τοῦ βίου καὶ τῆς δράσεως τοῦ ἁγ. Κοσμά, ἀλλὰ δὲν θίγουν τὶς θεολογικὲς διαστάσεις τοῦ ἔργου του. Τὸ κενὸ αὐτὸ ἔρχεται νὰ καλύψει τὸ πόνημα τοῦ Π. Β. Πάσχοῦ.

Ὅπως ὁμολογεῖ ὁ ἴδιος, τὴν ἀφορμὴ γιὰ «τὸ θεολογικὸ πλησίασμα» τοῦ λόγου τοῦ Πατροκοσμά ἔδωσαν στὸν Π. Β. Πάσχο δύο γεγονότα: ἡ Σύναξη γιὰ τὸν

ὄσιο Εὐγένιο τὸν Αἰτωλὸ (Καρπενήσι 1984) καὶ τὸ προσκύνημα τῶν λειψάνων τοῦ ἁγ. Κοσμά στὸ Κολικόντασι στὴν Ἀλβανία (Νοέμβριος 1984). Τὸ θεολογικὸ αὐτὸ πλησίασμα γίνεται μετὰ τὴ βοήθεια καὶ μόνο τῶν κειμένων, τῶν κειμένων τοῦ Νεωτέρου Ἑλληνισμοῦ, τῶν ὁποίων ἡ μελέτη καὶ ἡ ἐκδόση εἶναι χρέος ἔθνικὸ γιὰ κάθε πολίτη τῆς πατρίδας μας.

Ἡ δομὴ τῆς ἐργασίας τοῦ Πάσχοῦ εἶναι ἡ ἐξῆς: Μετὰ τὸν Πρόλογο (σσ. 9-12) ἀκολουθοῦν τὰ κεφάλαια Α' - Π', τὰ ὁποῖα ἀποτελοῦν καὶ τὸ κύριο μέρος τῆς ἐργασίας (σσ. 13-137). Τὸ δεύτερο μέρος («Ἐπιμέτρο») καταλαμβάνουν κείμενα ποὺ ἔγραψε ἢ ἐξεφώνησε ὁ ἁγ. Κοσμάς ἢ ποὺ ἀναφέρονται σ' αὐτὸν (Διδαχές, Παραδείγματα, Ἀποσπάσματα, Ἐπιστολές, Προφητείες, Ἐνθυμήσεις, Παραδόσεις, Ὑμνογραφήματα) (σσ. 139-200). Τὴν ὅλη ἐργασία κλείνουν πίνακες (τῶν ἀξιωματικῶν ὀνομάτων καὶ πραγμάτων, εἰκότων, βιβλιογραφικῶν καὶ περιεχομένων) (σσ. 203-214).

Ἡ θεολογικὴ ἀποτίμηση τοῦ λόγου τοῦ ἁγ. Κοσμά οὐσιαστικῶς γίνεται στὰ κεφάλαια Γ' - ΠΓ', διότι τὸ μὲν Α' κεφ. εἶναι σύντομο Πρόομιον, τὸ δὲ Β' κεφ. εἶναι βιογραφικὸ σχέδιον. Τὰ ἀντικείμενα ποὺ ἀπασχολοῦν τὸ συγγραφέα εἶναι τὸ τριαδικὸ καὶ τὸ χριστολογικὸ δόγμα (σσ. 23-29), ἡ Θεοτόκος (σσ. 30-33), οἱ ἅγιοι (σσ. 34-39), οἱ ἱερεῖς (σσ. 40-47), ὁ τρόπος διδασκαλίας τοῦ ἁγ. Κοσμά καὶ τὰ μέσα ποὺ πρότεινε στοὺς πιστοὺς γιὰ τὴν ἐπίτευξη σωτηρίας (προσευχή, φιλοξενία, μετάνοια, ἐξομολόγηση - ἐπιτήμια, νηστεία, θ. κοινωνία, μέριμνα γιὰ τοὺς νεκροὺς, ἀργία καὶ τιμὴ τῆς Κυριακῆς) (σσ. 48-60), οἱ ἀρετὲς τῆς ἀγάπης (σσ. 61-77) καὶ τῆς ταπεινώσεως (σσ. 78-84), ἡ σχέση μοναχῶν καὶ κόσμου (σσ. 85-92), ἡ Ἐκκλησία ὡς κεντρικὸς σωτηρίας, οἱ αἰρετικοί, ἡ στάση τῶν Ὁρθόδοξων ἔναντι τῶν Τούρκων (σσ. 93-102), ὁ κόσμος, ὁ ἄνθρωπος γενικῶς, ἡ γυναίκα, ἡ σωτηρία (σσ. 103-114) καὶ τέλος ἡ ἑλληνορθόδοξη παιδεία καὶ ἡ ἔδρευση σχολείων (σσ. 115-137).

Ἡ παρουσίαση τοῦ ὕλικου γίνεται μ' ἓνα χαριτωμένο τρόπο. Ἄν καὶ ἀπευθύνεται καὶ στὸ εὐρύτερο κοινὸ, ἐκφράζεται μετὰ ἐπιστημονικὸν τρόπον ποὺ δὲν κουράζει τὸν ἀναγνώστη, ἀφοῦ ἡ ἐπιστημονικὴ τεκμηρίωση περνάει στὶς ὑποσημειώσεις.

Ἡ ὅλη διαπραγματεύση στηρίζεται ἀποκλειστικὰ στὰ κείμενα. Πολλὲς φορές ὁ συγγραφέας ἀναλαμβάνει τὸ ρόλο τοῦ ἀφηγητοῦ ἢ τοῦ συντονιστοῦ καὶ ἀφήνει τὰ κείμενα τοῦ ἁγ. Κοσμά νὰ μιλοῦν στὴν ψυχὴ τοῦ ἀναγνώστη. Καὶ ἡ μέθοδος αὐτὴ δὲν δημιουργεῖ πλήξη στὸν ἀναγνώστη, διότι ἡ χάρις τῶν λόγων τοῦ Ἁγίου σὲ μερικὲς περιπτώσεις δὲν μπορεῖ νὰ ἀντικατασταθεῖ ἀκόμη καὶ ἀπὸ τὸ ταλέντο ἐνδὲς σύγχρονου χριστιανοῦ λογοτέχνη. Ὁ λόγος τοῦ ἁγ. Κοσμά πολλές φορές γίνεται πρὸς ζωντανὸς, ἀφοῦ πλαισιώνεται καὶ ἀπὸ κείμενα πατέρων καὶ συγχρόνων ἐρευνητῶν, ποὺ ἀσχολήθηκαν μετὰ τὸ ἔργο τοῦ Ἁγίου. Ἡ ἐργασία δὲν εἶναι ξηρὰ παρουσίαση τῆς διδασκαλίας τοῦ Πατροκοσμά, ἀλλὰ ζῶν λόγος Κυρίου, ἀφοῦ ὁ συγγραφέας δὲν χάνει εὐκαιρία νὰ συνδέει κάθε στιγμή τὸ τότε μήνυμα τοῦ Ἁγίου μετὰ τὴ σύγχρονη πραγματικότητα, μετὰ τὸν

1. Γ. Γ. Ἀλισανδράτου, Ὁ Κοσμάς ὁ Αἰτωλὸς στὴν Κεφαλονιά καὶ τὴ Ζάκυνθο (1777). Ἀνέκδοτη ἐπιστολὴ ἐνὸς ἀκρατῆ του. Μελέτη ἱστορικὴ καὶ φιλολογικὴ, Ἀθήνα 1982, σσ. 88 [Ἀνατύπωση ἀπὸ τὰ «Κεφαλληνιακά Χρονικά», τόμ. 4 (1982)].

2. Ἰωάννου Β. Μεγούνου, Κοσμά τοῦ Αἰτωλοῦ Διδαχές (καὶ Βιογραφία), Ἀθήνα 1984².

3. Ἄρτεμης Ἐαυθοπούλου - Κυριακοῦ, Ὁ Κοσμάς ὁ Αἰτωλὸς καὶ οἱ Βενετοὶ (1777-1779). Τὰ τελευταῖα χρόνια τῆς δράσεως του καὶ τὸ πρόβλημα τῶν Διδαχῶν, Θεσσαλονίκη 1984.

4. Μαίρης Βέη, Δύο ἐπιστολαὶ πρὸς Παρθένιον Σπαγγῶν τοῦ ἁγίου Κοσμά τοῦ Αἰτωλοῦ καὶ μία ἐπιστολὴ τοῦ μαθητοῦ του Κυριακοῦ μοναχοῦ, Θεσσαλονικὰ Χρονικά 15 (1984) 175-188.

ἀγώνα τοῦ σημερινοῦ ὀρθοδόξου χριστιανοῦ. Ἀναφέρω μερικά παραδείγματα: Στή σελίδα 51, ὑπόσημ. 79, φέρνει ἓνα σύγχρονο παράδειγμα γιά τήν ἀξία τῆς προσευχῆς τῶν ἄλλων. Στή σελίδα 68, ὑπόσημ. 112, ἐξηγεῖ γιατί σήμερα ὑπάρχει δυσκολία ἐπικοινωνίας ἢ καί πλήρους ἔλλειψη κάθε πνευματικῆς ἐπαφῆς μέ τόν συνάνθρωπο. Στή σελίδα 78 ἀναφέρεται στήν ἀπουσία τῆς ἀρετῆς τῆς ταπεινώσεως ἀπό ὠρισμένους σύγχρονους διδασκάλους τοῦ Εὐαγγελίου καί ἱεροκήρυκες. Στή σελίδα 87, ὑπόσημ. 133, θίγει μέ δξύτητα τὸ πρόβλημα τῶν μοναχῶν, πού ἐγκαταλείπουν τή μονή τῆς μετανοίας τους καί ἐγκαθίστανται στόν κόσμο. Στή σελίδα 95 κάμνει κάποιο σχόλιο γιά τίς σύγχρονες αἱρέσεις. Στή σελίδα 130 τέλος μνημονεύει τήν ἔχθρα τοῦ Διαφωτισμοῦ πρὸς τήν Ἐκκλησία καί τοὺς Ἁγίους τῆς. Καί αἰχμές γιά τήν κατάντια τῆς σημερινῆς ἐλληνικῆς παιδείας δὲν ἀπουσιάζουν ἀπὸ τήν ἐργασία.

Σ' ὠρισμένες περιπτώσεις ἡ ἐργασία τοῦ Πάσχου παίρνει ἐρμηνευτικὸ καί ἀπολογητικὸ χαρακτήρα. Καί αὐτὸ εἶναι εὐνόητο, γιατί ἡ ζωὴ καί τὸ ἔργο τοῦ ἁγ. Κοσμά ἦταν καί εἶναι γιά μερικούς σημεῖο ἀντιλεγόμενα. Ἔτσι οἱ διαστρεβλωτές τῆς ἱστορίας δὲν δίστασαν νὰ ἐκτοξεύσουν ἐναντίον του διπλὴ καί ἀντικρουμένη κατηγορία: α) ὅτι στρεφόταν κατὰ τῆς παιδείας καί β) ὅτι προέτρεψε χριστιανούς νὰ γκρεμίζουν ἐκκλησίες καί νὰ κτίζουν σχολεῖα. Ὁ Πάσχος στὸ τελευταῖο κεφάλαιο (Π' Ἑλληνορθόδοξη παιδεία) μέ νηφαλιότητα καί στηριζόμενος ἀποκλειστικά καί μόνο στὰ κείμενα ἀποδεικνύει τὸ ἀσύστατο τῶν κατηγοριῶν αὐτῶν. Σ' ἄλλες περιπτώσεις ὁ ἴδιος δὲν νιώθει τήν ἀνάγκη, μέ τὰ σημερινὰ σχήματα, νὰ ἐρμηνεύσει τὸν ἀντιεδραϊσμὸ τοῦ ἁγ. Κοσμά, τήν ἀρνητικὴ του στάση ἐναντι τῆς ἀρθαντικῆς γλώσσας καί ἀντιθέτως τῆ θετικῆ του στάση ἐναντι τῶν Τούρκων.

Καί ἡ τεχνικὴ πλευρὰ τῆς ἐκδόσεως εἶναι σχεδὸν ἀρίστη. Ἡ ἐγχρωμῆ εἰκόνα τοῦ ἁγ. Κοσμά στὸ ἐξώφυλλο, τὰ ζωορφα δυζαντινὰ σχέδια τοῦ πρεσβ. Χριστοδ. Φεργαδιώτη στὶς ἐσωτερικὲς σελίδες, τὰ ἐρυθρὰ γράμματα στήν ἀρχή, οἱ φωτογραφίες εἰκόνων (τοιχογραφιῶν) καί τῆς λάρνακας τῶν λειψάνων τοῦ Ἁγίου δημιουργοῦν ἓνα ἐξαιρετὸ σύνολο πού ἐλκύει τὸν ἀναγνώστη καί τὸν προσκαλεῖ στήν πνευματικὴ πανδαισία πού ἐτοίμασε γι' αὐτὸν ὁ Π. Β. Πάσχος. Περιττὸ νὰ τονίσει κανεὶς ὅτι καί στήν ἐργασία αὐτὴ ὁ Π. Β. Πάσχος χρησιμοποιεῖ τὸ γνωστὸ μεστὸ καί ἄφογο ἐλληνικὸ λόγο, ὁ ὁποῖος μυρίζει Ὁρθοδοξία καί Ἑλληνισμό καί στὸν ὁποῖο πρέπει νὰ δεινοπαθήσεις νὰ βρεῖς κάποιο φεγάδι, λές καί σ' αὐτὸν «ὁ δαίμων τοῦ τυπογραφείου» δὲν τολμᾷ νὰ παρεισφρήσει (μόνο μιὰ παρένθεση ἀπουσιάζει ἀπὸ τήν ὑπόσημ. 107 καί ἡ λέξη με γ α λ ὕ τ ε ρ α ἔγινε μ α γ α λ ὕ τ ε ρ α στή σελίδα 117, 2ο στίχο ἀπὸ πάνω πρὸς τὰ κάτω).

Προσωπικῶς πιστεύω ὅτι ἡ ἐργασία τοῦ Πάσχου πρέπει νὰ γίνῃ ἀφορμὴ γιά περαιτέρω ἐρευνα περὶ τὸ πρόσωπο, τὸ ἔργο καί τὴ θεολογία τοῦ Ἁγίου Κοσμά. Ἡ παρουσιαζόμενη ἐργασία εἶναι μιὰ δοκιμὴ, ἓνα θεολογικὸ πλησίασμα τοῦ λόγου τοῦ Ἁγίου. Πρέπει νὰ ἀκολουθήσουν καί ἄλλες θεολογικὲς ἐργασίες, ἀκόμη καί διατριβὲς γιά τὸν ἁγ. Κοσμά, γιά νὰ λάβει ὁ Ἀ-

γιος τῶν Σκλάβων τὴ θέση πού τοῦ ἀριόζει καί στήν Ἐκκλησιαστικὴ Ἱστορία τῆς περιόδου τῆς Τουρκοκρατίας καί στή Θεολογία καί στὸ Θεολογικὸ - Ἐκκλησιαστικὸ Διαφωτισμὸ τῆς ἴδιας ἐποχῆς. Ἀρκετὰ σφετεριστῆκαν τὸ ἔργο τοῦ ἁγίου, πού ἄλλοίωσαν καί τὴν ταυτότητά του, γιά νὰ τὸν παρουσιάζουν ὡς ἓνα ἀπλὸ Διδάχτο τοῦ Ἔθνους καί ὄχι τοῦ Γένους.

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ Β. ΓΟΝΗΣ

Γι ὠ ρ γ η Θ. Π ρ ἰ ν τ ζ ι π α, Λογάδες τοῦ Γένους — ἀγνοημένοι δάσκαλοι τῆς Τουρκοκρατίας — Πρόλογος Ι. Μ. Χατζηφώτη, Σειρά: Ἑλληνικὴ Παιδεία καί Παράδοση, ἀριθ. 4, Ἀθήνα 1985, σ. 278.

Ἡ ἐν λόγῳ μελέτη ἐπιχειρεῖ «μιὰ περιδιάβαση» σ' ἓνα κόσμο, «πὸ μὲν τὴν ἀρχὴν ἀπὸ τῆς λήθη», τὸν τουρκοκρατούμενο δηλαδὴ Ἑλληνισμό, τὴν ὑπόδουλη Ρωμησοῦνη. Ὁ συγγρ. ἐπιτυγχάνει μιὰν εὐστοχη θεώρηση τῆς ἱστορικῆς πορείας τοῦ Γένους μας σ' ἓνα μεγάλο μέρος τῆς δουλείας, διάρκειας δύο περιποῦ αἰώνων, μέσα ἀπὸ τὴ ζωὴ ὀκτῶ μεγάλων μορφῶν τῆς περιόδου αὐτῆς: τοῦ Σαμουὴλ Χαντζερῆ, τοῦ Καισάρου Δαπόντε, τοῦ Νικ. Κριτία, τοῦ Νεοφ. Κουσοκαλυβίτη, τοῦ Ἰω. Πεζάρου, τοῦ Νικ. Τζερετζούλη, τοῦ Ἐπιφ. Δημητριάδη καί τοῦ Ἀγτών. Μαρτελάου. Ὁ συγγρ. δείχνει, ὅτι γνωρίζει πολὺ καλά τὴν περίοδο αὐτή, τοὺς προβληματισμούς καί τίς ἀνησυχίες τῆς, καί παρὸλο πὸ κινεῖται στὰ καθορισμένα πλαίσια τῆς ἐπιστημονικῆς ἱστορικῆς ἐρευνας, κάνοντας πυκνὴ — καί καλὴ — χρῆση τῆς βιβλιογραφίας, δὲν φωτίζει μόνο δεδομένες ἐπιστημονικὲς θέσεις, ἀλλὰ ἐπιχειρεῖ καί ὁ ἴδιος — μέ πολλὴ ἐπιτυχία — προσωπικὲς ἀποτιμήσεις καί ἀξιολογήσεις, ὥστε καί τὸ προσωπικὸ στοιχεῖο νὰ εἶναι εὐδιάκριτο. Προσὸν τῆς μελέτης τοῦ κ. Πρ. εἶναι, ὅτι δὲν μένει στήν ἐπιφάνεια καί στὰ γεγονότα, ἀλλὰ προχωρεῖ στὸ βάθος τους, ὅπως καί στὶς ἰδέες, πού κινοῦν τὰ πρόσωπα καί προκαλοῦν τὰ γεγονότα. Καί αὐτὸ τὸ κάμνει μέ σαφήνεια καί καθαρὸτητα λόγου, ὥστε καί ὁ μὴ εἰδικὸς νὰ μὴ συναντᾷ δυσκολίες. Ἄλλωστε εἶναι φανερὸς ὁ στόχος τοῦ συγγραφέα, ὅπως ἄλλωστε παραπάνω καί τοῦ κ. Πάσχου. Νὰ κοινωνήσουν μέ τὸν ἀναγνώστη τους κάθε ἐπιπέδου, νὰ κατανοηθεῖ ὁ λόγος τους καί νὰ μεταδώσει τὸ μήνυμά του, τὸ ὁποῖο καί στὶς δύο μελέτες εἶναι τὸ ἴδιο: Ἡ βαθύτερη γνωριμία μερικῶν Προσώπων, πού ἀνήκουν στοὺς πνευματικὸς μας προδρόμους, ἀλλὰ καί μιᾶς ἐποχῆς, στήν ὁποία θρίσκονται οἱ ρίζες τῆς σημερινῆς μας πραγματικότητας.

Ἐνδιαφέρων, δεμένος λειτουργικὰ μέ τὸ κείμενο τοῦ κ. Πρ., εἶναι ὁ Πρόλογος τοῦ κ. Ι. Μ. Χατζηφώτη, πού ξεδιαλύνει μέ τόλμη μερικά πολυσυζητημένα καί ἠχηρὰ προβλήματα, ὅπως εἶναι ὁ «νεοελληνικὸς διαφωτισμὸς» καί ἡ συμβολὴ τῶν ἐκκλησιαστικῶν προσώπων στὸν φωτισμὸ τοῦ Γένους μας καί τὴν προετοιμασία τῆς ἀνάστασῆς του (1821).

Πρωτοπρ. ΓΕΩΡΓΙΟΣ Δ. ΜΕΤΑΛΛΗΝΟΣ

Παν. Χ. Δημητρόπουλου, όμ. Καθηγητού Πανεπιστημίου, Χριστιανική Κοινωνιολογία. Έκδόσεις 'Αποστολικής Διακονίας. 'Αθήναι 1984. Σελ. 518.

'Ο όμότιμος καθηγητής της Χριστιανικής Κοινωνιολογίας της Θεολ. Σχολής του Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης μας προσέφερε την «'Ορθόδοξη Χριστιανική 'Ηθική» τὸ 1970 και τὸ 1984 τὴν «Χριστιανικήν Κοινωνιολογίαν» σὲ σχ. 8ο Μεγάλο. Στὴ Χρ. Κοινωνιολογία ἐκτός ἀπὸ τῆς βιβλιογραφίας και τις σημειώσεις με παραπομπές, ἔχει και ἀλφαβητικά εὐρετήρια: κυρίων ὀνομάτων, ὄρων και θεμάτων, και πίνακα ἀγιογραφικῶν χωρίων.

Τὸ διάγραμμα ὅλου τοῦ ἔργου εἶναι τὸ ἀκόλουθο: Πρόλογος και Εἰσαγωγή, πού ἀσχολεῖται με τὸν ὄρισμό, σκοπὸ και ἱστορία τῆς Χρ. Κοιν., και με τὴ σχέση της με τὴν Χρ. 'Ανθρωπολογία και τις ἄλλες ἐπιστῆμες.

Οἱ Γενικὲς 'Αρχές ἀναφέρονται στὶς κοινωνικὲς σχέσεις και στὸ Δίκαιο (φυσικό, θετικό, ἐθιμικό κλπ.).

Στὸ 1ο μέρος ἐξετάζονται οἱ θεσμοί: Οἰκογένεια, Πολιτεία, 'Εκκλησία, Παιδεία, 'Εργασία, Δουλεία, 'Ιδιοκτησία και Οἰκονομικά συστήματα.

Τὴν Οἰκογένεια ἐξετάζει ὡς θεσμὸ κοινωνικό, ὡς θεμέλιο τῆς κοινωνίας και ὡς 'Εκκλησία Χριστοῦ. 'Εξετάζει τὸ Γάμο και τις προϋποθέσεις γιὰ τὴ συναψή του, τὰ προβλήματα τῆς προίκας, τὴν ἐκλογή και ἀποστολή τῆς συζύγου, τὸν ἐλεγχὸ τῶν γεννήσεων και τὴν τεχνική γονιμοποίηση. 'Επίσης ἀναφέρονται ὡς κίνδυνοι τῆς οἰκογενείας ἡ κληρονομικότητα, οἱ σύγχρονες ἰδέες, θεωρίες και κοσμοθεωρίες, ἡ πορνεία και τὸ διαζύγιο.

Διὰ τὴν Πολιτεία ἀναφέρει τὴν ἀποστολή της, τις μορφές της, τὴ γέννησή της και τὴν ἐξετάζει «ὡς ἔργον θείας Προνοίας».

Διὰ τὴν 'Εκκλησία ἀναφέρει τὴν ἰδρυσή της και τὴν ἀποστολή της, τὴν ἀγάμια και τὸ γάμο τῶν κληρικῶν, τὰ προσόντα και τὴν ἐκλογή αὐτῶν.

Σὲ τρία κεφάλαια ἐξετάζει τις Σχέσεις 'Εκκλησίας και Πολιτείας. ('Αναφέρω μόνον ὀρισμένα σημεῖα: 'Εκχριστιάνιση τῆς Πολιτείας, «εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ λαοῦ τοῦ Θεοῦ», «ἡ κατὰ Χριστὸν Καινὴ Πολιτεία»). Οἱ πολιτικοὶ ἄρχοντες στὴν 'Εκκλησία. 'Η ἐπίδραση τῆς πολιτικῆς ἐξουσίας «ἐπὶ τὸν καθόλου ἀνθρώπινον βίον», οἱ πολιτικὲς εὐθύνες τῶν χριστιανῶν. Πολιτικὴ και πολιτικὰ κόμματα.

Διὰ τὴν Παιδεία ἐξετάζει τὸ χριστιανικό, μορφωτικό και ἐκπαιδευτικό ἰδεῶδες της και τις σχέσεις τῆς 'Εκκλησίας πρὸς τὴν δημοσία παιδεία.

Διὰ τὴν 'Εργασία ἐξετάζει τὴ χριστιανική και τις διαφορὲς ἄλλες ἀντιλήψεις.

Διὰ τὴν Δουλεία ἐξετάζει τὸ θεσμὸ προχριστιανικά (και στὴν Π. Διαθήκη) και χριστιανικά καθὼς και τὴν ἐπίδραση τοῦ Χριστιανισμοῦ στὴν «κρατικὴ νομοθεσία».

'Εξετάζει τὰ Οἰκονομικά συστήματα: Οἰκιακή, Γεωργική και 'Αγροτικὴ Οἰκονομία, Καπιταλισμός, 'Εθνικοσοσιαλισμός, Σοσιαλισμός, Κομμουνισμός-Μαρξισμός και Τεχνολογία).

Διὰ τὸ θεσμὸ τῆς 'Ιδιοκτησίας ἐξετάζει τις ἀπόψεις τῶν ἀρχαίων λαῶν, τῆς Π. Διαθήκης, τοῦ Χριστιανισμοῦ και τις σύγχρονες.

Στὸ 2ο μέρος ἐξετάζεται ἡ Κοινωνικὴ Πρόνοια, δηλαδή ἡ «Κοινωνικὴ Φιλανθρωπία» και «Αἱ Κοινωνικαὶ 'Ασφαλίσεις ἐν 'Ελλάδι». 'Επίσης ἐξετάζεται ἡ Ψυχαγωγία (τυχερὰ παιχίδια, οἶνοπνευματώδη ποτά, κάπνισμα, ναρκωτικά).

Στὸ 3ο μέρος ἐξετάζεται ἡ 'Ενότητα τοῦ Κόσμου. Σὲ εἰδικὸ κεφάλαιο ἐξετάζεται ὁ Πόλεμος και ἡ ἐπίδραση τοῦ

Χριστιανισμοῦ σ' αὐτόν. Σὲ ἄλλο κεφάλαιο ἐξετάζονται αἱ «Σύγχρονοι Τάσεις πρὸς Παγκόσμιον 'Ενότητα», ὅπου ἀναφέρονται ὀργανισμοί: Πολιτικοί, 'Αμυντικοί, τοῦ Κόσμου τῶν ἀδελφεύτων, 'Εκκλησιαστικοὶ και ἄλλοι ὀργανισμοί, ἄλλα και αἱ Διεθνεῖς 'Αμφικτιοναί. 'Εξετάζει και τὴ «Θεωρία περὶ Παγκοσμίου Κυβερνήσεως».

Τέλος ἐξετάζει τὸν «Κόσμον ὡς 'Υποκειμενον Λυτρώσεως» διὰ τῆς 'Εκκλησίας. Και ὀλοκληρώνεται τὸ ἔργο με τὸν 'Επίλογο.

'Ο σ. στὸ σύγγραμμά του αὐτὸ ἔχει συγκεντρώσει πολὺ και ἐνδιαφέρον ὕλικό, ἀπαραίτητο διὰ κάθε μελετητή. 'Η Χριστιανικὴ Κοινωνιολογία (και γενικὰ ἡ Κοινωνιολογία) εὐρίσκειται εἰς τὰ πρῶτα στάδια τῆς ζωῆς της. Αὐτὸ ἔχει ὡς συνέπεια νὰ ὑπάρχουν διάφορες ἀντιλήψεις γιὰ τὸ περιεχόμενό της. Τὰ θέματα ἀκόμη με τὰ ὁποῖα ἀσχολεῖται ἡ Χριστιανικὴ Κοινωνιολογία εὐρίσκονται σὲ ἐμφαση στὴν ἐποχὴ μας (και εἶναι «καυτά», ὅπως τὰ χαρακτηρίζουμε), γι' αὐτὸ βέβαια δὲν περιμένει ὁ συγγραφεὺς νὰ συμφωνήσουν ὅλοι οἱ θεολόγοι σὲ ὅλες τις λεπτομερειακὲς θέσεις του. 'Αλλὰ πρέπει νὰ ὁμολογήσουμε ὅτι με τὸ πλούσιο ὕλικό που προσφέρει γίνεται πειστικὸς σὲ πολλὰ σημεῖα, στὰ ὑπόλοιπα προκαλεῖ τὸν ἀναγνώστη νὰ σκεφεθεῖ. Γι' αὐτὸ τὸ σύγγραμμα αὐτὸ τοῦ κ. Δημητρόπουλου τὸ θεωρῶ χρήσιμο βοήθημα γιὰ τὸν σύγχρονο θεολόγο και κοινωνιολόγο.

N. Θ. ΜΠΟΥΓΑΤΣΟΣ

ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΕΙΣ ΒΙΒΛΙΩΝ

«ΕΡΜΗΝΕΙΑΙ ΕΥΣΕΒΕΙΣ ΠΕΡΙ ΜΙΜΗΣΕΩΣ ΧΡΙΣΤΟΥ», (με Στόχασες πνευματικαῖς, και Κατάνυξιν εἰς κάθε κεφάλαιον), ἐπανεκδίδεται προνοία και δαπάναις τοῦ Μητροπολίτου Γρεβενῶν κυρίου Σεργίου Σιγάλα, ἐν Γρεβενοῖς 1985, σελίδες 512.

Πρόκειται περὶ ἐπανεκδόσεως, σὲ καλαισθητο ἐγκόλπιο σχῆμα, τοῦ ἐξῆς πρωτοτύπου τίτλου: «'Ερμηνεῖαι Εὐσεβεῖς τοῦ ψυχοφελεστάτου, και θαυμαστοῦ βιβλίου ὀνομαζομένου ΠΕΡΙ ΜΙΜΗΣΕΩΣ ΧΡΙΣΤΟΥ. Με στόχασες πνευματικαῖς και κατάνυξιν εἰς κάθε κεφάλαιον. Νεωστὶ τυπωθεῖσαι, μετ' ἐπιμελείας πλείστης διορθωθεῖσαι, και ἐκ τῆς πικουρίας τῶν ἑτεροδόξων διασωθεῖσαι, ἀψο' 'Ενετήσιν 1770. Παρὰ Δημητρίῳ Θεοδοσίῳ τοῦ ἐξ 'Ιωαννίνων».

Εἰς τὸν Πρόλογο (σ. 11-18) ὁ ἐκδότης ἀναφέρει πολλὰς χρήσιμες πληροφορίες σχετικὰ με τὸν συγγραφεὶ τοῦ βιβλίου, πού «κατὰ παράδοσιν κοινῆς ἀποδοχῆς εἶναι ὁ Θ ω μ ἄ ς Χ ε μ ε ρ λ ἄ ῖ ν» 1379-1471), και σχετικὰ με τις συγγενὲς ἐπανεκδόσεις τοῦ βιβλίου. Εἰς τὴν ἐπανέκδοσιν αὐτὴν προτάσσεται ἡ «Παραίνεσις ὀποφόρος» «ὡς ἀντιφάρμακον τῶν κακοδοξίῶν τῶν Λουθηροκαθβίνων» (σελ. 17) και ἐπιτάσσονται συστηματικὰ στὸ τέλος τοῦ κάθε κεφαλαίου οἱ «Στόχασες», «ἀγνωστον ὑπὸ ποίου ἐρμηνευτοῦ συγγραφεῖσαι», «ἐνθα, συνήθως εἰς τρεῖς ὑποδιαρέσεις, περιέχονται σκέψεις ἐν εἰδεί ἐρωτήσεων, τὰς ὁποίας ἀκολουθοῦν «'Απόφασεις», δηλαδή ἀπαντήσεις εἰς τὰ προηγηθέντα ἐρωτήματα και ὀλοκληρώνεται ἡ δομὴ ἐκάστου κεφαλαίου με μίαν ἐκτενὴ «Κατάνυξιν», δηλονότι προσευχὴν ψυχῆς ἐπιδομένης τῆς χάριτος τοῦ Σωτῆρος Χριστοῦ και Δημιουργοῦ τοῦ σύμπαντος Κόσμου». Τὸ ἐγκόλπιο αὐτὸ βιβλίον διαιρεῖται σὲ «τέσσερα βιβλία». Στὸ πρῶτο βιβλίον ὑπάρχουν κε' κεφάλαια, στὸ δεύτερο ἰβ' κεφάλαια, στὸ τρίτο νθ' και στὸ τέταρτο βιβλίον ιη' κεφάλαια.

* * *

Δημητρη Σταθοπούλου, καθηγητοῦ στὸ Πανεπιστήμιο 'Αθηνῶν, «Οὐράνια Σοφία — Τὸ φαινόμενο τῆς «νέας» ἰαπωνικῆς θρησκείας Tenrikyo» (ἐκδόσεις Δόμος), 'Αθήνα 1985, σελίδες 124.

Τὸ βιβλίον αὐτὸ εἶναι καρπὸς ἑνὸς ταξιδιοῦ τοῦ συγγρα-

Π Α Ρ Α Ρ Τ Η Μ Α

φώς, ύστερα από πανεπιστημιακή πρόσκληση, στην Ίαπωνία (τό Φθινόπωρο του 1981), και των διαλέξεών του και των σχετικών έρευνών, βέβαια, για θρησκευολογικά θέματα με άξονα Χριστιανισμός-Βουδδισμός. Είναι χαρακτηριστικό ότι μία διάλεξη είχε ως βάση της, όπως αναφέρεται στον Πρόλογο (σελ. 10), «τά έξις δύο δρόμους χωρία: του Άποστόλου Παύλου (Ρωμ. 10,13): «Πώς, γάρ, ως αν επικαλέσεται το όνομα Κυρίου σωθήσεται» άφ' ενός, και τους οικείους στο άκροατήριο λόγους του ιδρυτή της Σχολής τους, του Honen (1133-1212): «Τό μοναδικό για τη σωτηρία ενός ανθρώπου είναι ή επίκληση του όνόματος του Amida Βούδδα» (άπό την «Ομολογία» του Honen) άφ' έτέρου».

Τά κεφάλαια που πραγματεύεται τό βιβλίο είναι τά ακόλουθα: Α' Γνωρίσματα των «Νέων θρησκειών» (Shinko Shukyo) (σελ. 33-46), Β' Εισαγωγή στη θρησκεία Ουράνια Σοφία (Tenrikyo) (σελ. 47-58), Γ' Οι κυριότερες επιδράσεις στη θρησκεία Ουράνια Σοφία (σελ. 59-70), Δ' Η ιδρύτρια της «Νέας θρησκείας: Miki Nakayama (1798-1887) (σελ. 71-74), Ε' Τά καλά έργα (Hinikishin) (σελ. 75-94), ΣΤ' Τά ιερά κείμενα (σελ. 95-102), Ζ' Οι «Ύμνοι» για τό Tsutome (Ίερή Τελετή), (σελ. 103-108). Τό βιβλίο συμπληρώνει ένα Γλωσσάριο.

* * *

Ματθαίου Ε. Μηνδρινού, «Η Παράκληση της Ίπισκοπής Σαντορίνης (και Ιστορικές περι αυτής ειδήσεις)». Σαντορίνη 1985, σελίδες 96 (έκδόσεις «Αστήρ» Άλ. και Ε. Παπαδημητρίου).

«Σταυροδρόμι των λαών ή Σαντορίνη είναι σπαρμένη από εκκλησίες, ξεχειλιμα της θρησκευτικότητας του λαού της. Άνάμεσα σ' αυτές ή «Ίπισκοπή» ή «Πισκοπή» είναι τό περιούσιο και ανεπανάληπτο θηραϊκό εκκλησιαστικό μνημείο... Η χαμένη άριστοκρατούσα Παναγία του τέμπλου (διαστ. 1,02Χ0,70, — έκλάπη μαζί με τις άλλες 25 εικόνες στις 2 Ίουνίου 1982), ή μεγάλη άξια και θαυμάσια σέ έκφραση έκείνη εικόνα που επί τόσους αιώνες, ως «Δέσποινα του κόσμου», άκουγε τις Παρακλήσεις κάθε πονεμένης ψυχής, σταμάτησε να μάς βλέπει από τό θρόνο της». Αύτά τά κατατοπιστικά γράφει στον Πρόλογο ό συγγραφέας του βιβλίου.

Στό πρώτο μέρος περιέχεται ή Άκολουθία του Μικρού Παρακλητικού Κανόνος (ποίημα θεοστηρίτου Μοναχού) και ή Μεγάλη Παράκληση (σελ. 9-39). Στό δεύτερο μέρος περιέχονται: 1. Ίστορικό Σημείωμα περι του Ναού της Ίπισκοπής, 2. Έγγραφα, 3. Ίπισκοπικά Σύμμεικτα (σελ. 41-93).

* * *

Dimitri Conomos, «Byzantine Hymnography and Byzantine Chant» (=Βυζαντινή Ύμνογραφία και Βυζαντινό Μέλος), Hellenic College Press, Brookline 1984, σελίδες 48.

Η χρησιμότητα του μικρού αυτού βιβλίου έγκειται στο ότι είναι γραμμένο στα άγγλικά και προσφέρει μία συνοπτική εισαγωγή στην Βυζαντινή Ύμνογραφία και τό Βυζαντινό Μέλος, πράγματα κοινά και πολύ γνωστά. Η έλλειψη ύποσημειώσεων και παραπομπών, εκτός από ελάχιστες, προσδιορίζει την σκοπιμότητα του βιβλίου να είναι δηλαδή ένα εκλαϊκευμένο ανάγνωσμα και μάλιστα στο χώρο της Άμερικής. Κάποιες σκέψεις του συγγραφέως, που είναι καθηγητής στον Καναδά, για συγκεκριμένα θέματα του Βυζαντινού Μέλους, χωρίς την ανάλογη τεκμηρίωση ή πλατύτερη διερεύνηση, παραμένουν μόνο προσωπικές απόψεις.

N. Lungu, G. Costea, and I. Croitoru, «A Guide to the Music of the Eastern Orthodox Church» (=Όδηγός εις την Μουσικήν της Όρθόδοξης Άνατολικής Ίκκλησίας) μετάφραση άπ' τά ρουμανικά του Nicholas K. Apostola, Holy Cross Orthodox Press, Brookline 1984, σελίδες 168.

Ό τίτλος είναι λίγο παραπλανητικός και γενικευμένος: ό πρωτότυπος τίτλος της β' έκδοσης (Βουκουρέστι 1969)

Ίερά Μητρόπολις Ζακύνθου

Έχοντες ύπ' όψει τάς διατάξεις του άρθρου 38 παράγρ. 2 του Ν. 590)1977 «περι Καταστατικού Χάρτου της Ίκκλησίας της Έλλάδος» και των άρθρων 33 - 37 του ύπ' άριθ. 2)1969 Κανονισμού της Ίεράς Συνόδου «περι Ίερών Ναών, Ένοριών και Έφημερίων», προκειμένου να πληρώσωμεν την κενή οργανική θέση τακτικού έφημερίου του Ίερού Ναού Άγίας Παρασκευής της Κοινότητας Μ. Βολιμών Ζακύνθου,

καλούμεν τους βουλομένους και έχοντας τά κανονικά και νόμιμα προσόντα, όπως έντός μηνός από της δημοσιεύσεως της παρούσης έν τώ Περιοδικώ «ΕΚΚΛΗΣΙΑ» υποβάλλωσι τά άπαιτούμενα δικαιολογητικά διά την κατάληψιν της άνωτέρω θέσεως.

Έν Ζακύνθω τη 11η Δεκεμβρίου 1985

† Ό Ζακύνθου ΠΑΝΤΕΛΕΗΜΩΝ

Ίερά Μητρόπολις Πειραιώς

Έχοντες ύπ' όψει τάς διατάξεις του άρθρου 38 παράγρ. 2 του Ν. 590)1977 «περι Καταστατικού Χάρτου της Ίκκλησίας της Έλλάδος» και των άρθρων 33 - 37 του ύπ' άριθ. 2)1969 Κανονισμού της Ίεράς Συνόδου «περι Ίερών Ναών, Ένοριών και Έφημερίων», προκειμένου να πληρώσωμεν την κενή οργανική θέση τακτικού έφημερίου του Ίερού Ναού Άγίου Νείλου Πειραιώς,

καλούμεν τους βουλομένους και έχοντας τά κανονικά και νόμιμα προσόντα, όπως έντός μηνός από της δημοσιεύσεως της παρούσης έν τώ Περιοδικώ «ΕΚΚΛΗΣΙΑ» υποβάλλωσι τά άπαιτούμενα δικαιολογητικά διά την κατάληψιν της άνωτέρω θέσεως.

Έν Πειραιεί τη 11η Δεκεμβρίου 1985

† Ό Πειραιώς ΚΑΛΛΙΝΙΚΟΣ

Ίερά Μητρόπολις Νεαπόλεως και Σταυρουπόλεως

Έχοντες ύπ' όψιν τάς διατάξεις του άρθρου 53 του ύπ' άριθ. 2)1969 Κανονισμού της Ίεράς Συνόδου της Ίκκλησίας «περι Ίερών Ναών, ένοριών και έφημερίων» καλούμεν τους βουλομένους και έχοντας τά κανονικά και νόμιμα προσόντα, όπως έντός μηνός από της δημοσιεύσεως της παρούσης εις τό Περιοδικόν «ΕΚΚΛΗΣΙΑ», υποβάλλωσιν ήμίν τά άπαιτούμενα δικαιολογητικά, μετά σχετικής αίτησεως, προς

είναι (Γραμματική της Ψαλτικής Μουσικής) (σελ. V). Τό περιεχόμενο είναι ένα «θεωρητικό της Βυζαντινής Μουσικής», όπως και όλα τά σύγχρονα αντίστοιχα ελληνικά: μόνον που εδώ, κατά την ρουμανική συνήθεια, υπάρχει πάντοτε στα παραδείγματα κάτω άπ' την βυζαντινή σημειογραφία, μεταγραφη στο πεντάγραμμο, καθώς και μετάφραση των ύμνων στα άγγλικά. Ό Πρόλογος, όμως, έλέγχεται για πολύ εθνικιστικό ρουμανικό χαρακτήρα, κάτι που δεν μάς είχαν συνηθίσει μέχρι τώρα: σχεδόν δεν αναφέρεται ότι πρόκειται για α υ τ ο υ σ ι α την ελληνική βυζαντινή μουσική, άλλ' ότι είναι μία μουσική που άναπτύχθηκε στη Ρουμανία. Τό πράγμα ήθελε λίγη έκδοτική προσοχή.

Γρ. Θ. Στάθης

κατάληψιν τῆς κενῆς διακοινηθῆς θέσεως τοῦ Ἱεροῦ Ναοῦ Ἁγίου Ἐλευθερίου Σταυρουπόλεως.

Ἐν Νεαπόλει τῆ 12ῃ Δεκεμβρίου 1985

† Ὁ Νεαπόλεως καὶ Σταυρουπόλεως ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ

Ἱερά Μητρόπολις Τρίκκης καὶ Σταγῶν

Ἐχοντες ὑπ' ὄψει τὰς διατάξεις τοῦ ἀρθροῦ 38 παράγρ. 2 τοῦ Ν. 590)1977 «περὶ Καταστατικοῦ Χάρτου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος» καὶ τῶν ἀρθρῶν 33 - 37 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 2)1969 Κανονισμοῦ τῆς Ἱεράς Συνόδου «περὶ Ἱερῶν Ναῶν, Ἐνοριῶν καὶ Ἐφημερίων», προκειμένου νὰ πληρώσωμεν τὴν κενὴν ὀργανικὴν θέσιν τακτικοῦ ἐφημερίου τοῦ Ἱεροῦ Ναοῦ

Κοιμῆσεως τῆς Θεοτόκου ἐν Μεγάλῃ Κερασίᾳ, καλοῦμεν τοὺς βουλομένους καὶ ἔχοντας τὰ κανονικὰ καὶ νόμιμα προσόντα, ὅπως ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρούσης ἐν τῷ Περιοδικῷ «ΕΚΚΛΗΣΙΑ» ὑποβάλλωσι τὰ ἀπαιτούμενα δικαιολογητικὰ διὰ τὴν κατάληψιν τῆς ἀνωτέρω θέσεως.

Ἐν Τρικάλοις τῆ 12ῃ Δεκεμβρίου 1985

† Ὁ Τρίκκης καὶ Σταγῶν ΑΛΕΞΙΟΣ

Ἱερά Μητρόπολις Καρπενησίου

Ἐχοντες ὑπ' ὄψει τὰς διατάξεις τοῦ ἀρθροῦ 38 παράγρ. 2 τοῦ Ν. 590)1977 «περὶ Καταστατικοῦ Χάρτου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος» καὶ τῶν ἀρθρῶν 33 - 37 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 2)1969 Κανονισμοῦ τῆς Ἱεράς Συνόδου «περὶ Ἱερῶν Ναῶν, Ἐνοριῶν καὶ Ἐφημερίων», προκειμένου νὰ πληρώσωμεν τὰς κενὰς ὀργανικὰς θέσεις τακτικῶν ἐφημερίων τῶν Ἱερῶν Ναῶν 1) Ἁγίας Τριάδος Καρπενησίου καὶ 2) Ἁγίας Παρασκευῆς Κερασοχωρίου - Εὐρυτανίας, καλοῦμεν τοὺς βουλομένους καὶ ἔχοντας τὰ κανονικὰ καὶ νόμιμα προσόντα, ὅπως ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρούσης ἐν τῷ Περιοδικῷ «ΕΚΚΛΗΣΙΑ» ὑποβάλλωσι τὰ ἀπαιτούμενα δικαιολογητικὰ διὰ τὴν κατάληψιν τῶν ἀνωτέρω κενῶν θέσεων.

Ἐν Καρπενησίῳ τῆ 20ῃ Δεκεμβρίου 1985

† Ὁ Καρπενησίου ΝΙΚΟΛΑΟΣ

Ἱερά Μητρόπολις Μεσσηνίας

Ἐχοντες ὑπ' ὄψει τὰς διατάξεις τοῦ ἀρθροῦ 38 παράγρ. 2 τοῦ Ν. 590)1977 «περὶ Καταστατικοῦ Χάρτου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος» καὶ τῶν ἀρθρῶν 33 - 37 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 2)1969 Κανονισμοῦ τῆς Ἱεράς Συνόδου «περὶ Ἱερῶν Ναῶν, Ἐνοριῶν καὶ Ἐφημερίων», προκειμένου νὰ πληρώσωμεν τὴν κενὴν ὀργανικὴν θέσιν τακτικοῦ ἐφημερίου τοῦ Ἱεροῦ Ναοῦ

Ἁγίου Ἰωάννου Προδρόμου Ἀνεμομύλου, καλοῦμεν τοὺς βουλομένους καὶ ἔχοντας τὰ κανονικὰ καὶ νόμιμα προσόντα, ὅπως ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρούσης ἐν τῷ Περιοδικῷ «ΕΚΚΛΗΣΙΑ» ὑποβάλλωσι τὰ ἀπαιτούμενα δικαιολογητικὰ διὰ τὴν κατάληψιν τῆς ἀνωτέρω θέσεως.

Ἐν Καλαμάτῃ τῆ 20ῃ Δεκεμβρίου 1985

† Ὁ Μεσσηνίας ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΣ

Ἱερά Μητρόπολις Δημητριάδος

Ἐχοντες ὑπ' ὄψει: 1) τὰς διατάξεις τοῦ Ν.Δ. 1398) 1973 «περὶ συστάσεως ὀργανικῶν θέσεων Διακόνων παρὰ τῆ Ἱεράς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν καὶ τῆς Ἱεραίας Μητροπόλεως τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος», 2)

τὰς διατάξεις τοῦ ἀρθροῦ 1 τοῦ Ν. 673)1977 «περὶ ἀνακατανομῆς καὶ ρυθμίσεως ὀργανικῶν τινῶν θέσεων διακόνων» καὶ 3) τὰς διατάξεις τῶν ἀρθρῶν 33 - 37 τοῦ ὑπ' ἀρ. 2)1969 Κανονισμοῦ «περὶ Ἱερῶν Ναῶν, Ἐνοριῶν καὶ Ἐφημερίων» καὶ προκειμένου νὰ προβῶμεν εἰς τὴν ἀνακήρυξιν ὑποψηφίων Διακόνων πρὸς πληρῶσιν τῆς κενῆς θέσεως τοῦ Ἐνοριακοῦ Ἱεροῦ Ναοῦ Ἁγίου Ἀντωνίου Ἁγίας, καλοῦμεν τοὺς βουλομένους καὶ ἔχοντας τὰ κανονικὰ καὶ νόμιμα προσόντα, ὅπως ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρούσης ἐν τῷ Περιοδικῷ «ΕΚΚΛΗΣΙΑ» ὑποβάλλωσιν ἡμῖν σχετικὴν αἴτησιν μετὰ τῶν νομίμων δικαιολογητικῶν.

Ἐν Βόλῳ τῆ 30ῃ Δεκεμβρίου 1985

† Ὁ Δημητριάδος ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΣ

Ἱερά Μητρόπολις Πατρῶν

Ἐχοντες ὑπ' ὄψει τὰς διατάξεις τοῦ ἀρθροῦ 38 παράγρ. 2 τοῦ Ν. 590)1977 «περὶ Καταστατικοῦ Χάρτου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος» καὶ τῶν ἀρθρῶν 33 - 37 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 2)1969 Κανονισμοῦ τῆς Ἱεράς Συνόδου «περὶ Ἱερῶν Ναῶν, Ἐνοριῶν καὶ Ἐφημερίων», προκειμένου νὰ πληρώσωμεν τὰς κενὰς ὀργανικὰς θέσεις τακτικῶν ἐφημερίων τῶν Ἱερῶν Ναῶν 1) Ἁγίου Χαράλαμπος Τσουκαλείων καὶ 2) Κοιμῆσεως τῆς Θεοτόκου Ἑλληνικοῦ,

καλοῦμεν τοὺς βουλομένους καὶ ἔχοντας τὰ κανονικὰ καὶ νόμιμα προσόντα, ὅπως ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρούσης ἐν τῷ Περιοδικῷ «ΕΚΚΛΗΣΙΑ» ὑποβάλλωσι τὰ ἀπαιτούμενα δικαιολογητικὰ διὰ τὴν κατάληψιν τῶν ἀνωτέρω κενῶν θέσεων.

Ἐν Πάτραις τῆ 30ῃ Δεκεμβρίου 1985

† Ὁ Πατρῶν ΝΙΚΟΔΗΜΟΣ

Ἱερά Μητρόπολις Ἄρτης

Ἐχοντες ὑπ' ὄψει τὰς διατάξεις τοῦ ἀρθροῦ 38 παράγρ. 2 τοῦ Ν. 590)1977 «περὶ Καταστατικοῦ Χάρτου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος» καὶ τῶν ἀρθρῶν 33 - 37 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 2)1969 Κανονισμοῦ τῆς Ἱεράς Συνόδου «περὶ Ἱερῶν Ναῶν, Ἐνοριῶν καὶ Ἐφημερίων», προκειμένου νὰ πληρώσωμεν τὴν κενὴν ὀργανικὴν θέσιν τακτικοῦ ἐφημερίου τοῦ Ἱεροῦ Ναοῦ Ἁγίων Ἀποστόλων Ἄρτης, καλοῦμεν τοὺς βουλομένους καὶ ἔχοντας τὰ κανονικὰ καὶ νόμιμα προσόντα, ὅπως ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρούσης ἐν τῷ Περιοδικῷ «ΕΚΚΛΗΣΙΑ» ὑποβάλλωσι τὰ ἀπαιτούμενα δικαιολογητικὰ διὰ τὴν κατάληψιν τῆς ἀνωτέρω θέσεως.

Ἐν Ἄρτῃ τῆ 7ῃ Ἰανουαρίου 1986

† Ὁ Ἄρτης ΙΓΝΑΤΙΟΣ

Ἱερά Μητρόπολις Μεσογαίας καὶ Λαυρεωτικῆς

Ἐχοντες ὑπ' ὄψει τὰς διατάξεις τοῦ ἀρθροῦ 53, τοῦ ὑπ' ἀρ. 2)1969 Κανονισμοῦ τῆς Ἱεράς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, «Περὶ Ἱερῶν Ναῶν, Ἐνοριῶν καὶ Ἐφημερίων», καλοῦμεν τοὺς βουλομένους καὶ ἔχοντας τὰ κανονικὰ καὶ νόμιμα προσόντα, ὅπως ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρούσης εἰς τὸ Περιοδικῷ «ΕΚΚΛΗΣΙΑ» ὑποβάλλωσιν ἡμῖν τὰ ὑπὸ τοῦ Νόμου ὀριζόμενα δικαιολογητικὰ, μετὰ σχετικῆς αἰτήσεως, πρὸς κατάληψιν τῆς κενῆς Διακοινηθῆς θέσεως τοῦ Ἱεροῦ Ναοῦ Ἁναλ. Κυρίου Κορωπίου.

Σπάτα, τῆ 10ῃ Ἰανουαρίου 1986

† Ὁ Μεσογαίας καὶ Λαυρεωτικῆς ΑΓΑΘΟΝΙΚΟΣ

Ἱερά Μητρόπολις Κασσανδρείας

Π Ρ Ο Κ Η Ρ Υ Ξ Ι Σ

Ἐχοντες ὑπ' ὄψει τὸν Ν. 1476)84, τὴν ὑπ' ἀριθ. Φ. 031)259)Α1)31)1985 Ἀπόφασιν Ὑπουργοῦ Ἐθνικῆς Παιδείας καὶ Θρησκευμάτων, τὴν ὑπ' ἀριθ. 1835)Δ. 1092)27.6.1985 ἀπάντησιν τῆς Ἱεράς Συνόδου, προκηρυσσομεν τὴν πλήρως τῆς θέσεως Γραφέως εἰς τὴν Ἱεράν Μητρόπολιν Κασσανδρείας. Οἱ ὑποψήφιοι πρέπει νὰ ἔχουν προσόντα Μ.Ε. καὶ νὰ κατέχουν γνώσεις ἠλεκτρολογικὰς, ὑδραυλικὰς, καυστήρων κεντρικῆς θερμάνσεως καὶ δίπλωμα ὁδηγοῦ αὐτοκινήτου, ἀποδεικνυομένας ἐμπράκτως. Τὰ δικαιολογητικά πρέπει νὰ ὑποβληθοῦν ἐντὸς 20 ἡμερῶν ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παραύσης εἰς τὸ Δελτίον «ΕΚΚΛΗΣΙΑ» καὶ τὴν ἐφημερίδα «Ἐκκλησιαστικὴ Ἀλήθεια».

Πληροφορία περὶ τῶν δικαιολογητικῶν εἰς τὸ Γραφεῖον τῆς Ἱεράς Μητροπόλεως.

Ἐν Πολυγύρῳ τῆ 13ῃ Ἰανουαρίου 1986

† Ὁ Κασσανδρείας ΣΥΝΕΣΙΟΣ

★

ΠΡΩΤΟΒΑΘΜΙΟΝ ΣΥΝΟΔΙΚΟΝ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΝ

ΑΠΟΦΑΣΙΣ 11η/1985

Τὸ Πρωτοβάθμιον Ἐκκλησιαστικὸν Συνοδικὸν Δικαστήριον συγκείμενον ἐκ τοῦ Προέδρου αὐτοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Γόρτυνος καὶ Μεγαλοπόλεως κ. Θεοφίλου καὶ τῶν μελῶν αὐτοῦ Σεβ. Μητροπολιτῶν Δημητριάδος καὶ Ἀλμυροῦ κ. Χριστοδοῦλου, Σάμου καὶ Ἰκαρίας κ. Παντελεήμονος, Παραμυθίας, Φιλιατῶν καὶ Γηρομερίου κ. Τίτου καὶ Ἱερισσοῦ, Ἁγίου Ὁρους καὶ Ἀρδαμερίου κ. Νικοδήμου, ἀναπληροῦντος τὸν κωλυόμενον Σεβ. Μητροπολίτην Καισαριανῆς, Βύρωνος καὶ Ὑμηττοῦ κ. Γεώργιου,

Συνελθὼν εἰς Συνεδρίαν τῆ 11ῃ Δεκεμβρίου 1985, ἡμέρᾳ τῆς ἐβδομάδος Τετάρτη καὶ ὥρᾳ 5ῃ ἀπογευματινῇ ἐν τῷ Συνοδικῷ Μεγάρῳ καὶ ἐν τῇ συνήθει τῶν συνεδρίων αἰθούσῃ ἐπὶ παρουσίᾳ καὶ τοῦ Γραμματέως Διακόνου Δαμασκηνοῦ Καρπαθάκη, ἵνα κρίνῃ καὶ δικάσῃ τὴν ὑπόθεσιν τῶν: 1) Ἱερομονάχου Μαξίμου Ἀγιοθασιλείτη, 2) Μοναχοῦ Θεοδωρήτου Μαύρου καὶ 3) Μοναχοῦ Παντελεήμονος Μπήτρα, κατηγορουμένων ἐπὶ ἀντικανονικοῖς παραπτώμασι

Διὰ ταῦτα,

κηρύσσει τοὺς κατηγορουμένους Ἱερομόναχον Μαξίμον Ἀγιοθασιλείτην, Μοναχὸν Θεοδωρήτον Μαύρον καὶ Μοναχὸν Παντελεήμονα Μπήτραν ἐ ν ὄ χ ο υ ς ἐπὶ τοῖς ἀποδιδόμενοις αὐτοῖς ἀντικανονικοῖς παραπτώμασι καὶ ἐπιβάλλει τῷ μὲν πρώτῳ τὴν ποινὴν τῆς Καθαρῆσεως ἀπὸ τοῦ ὕψηλοῦ τῆς Ἱερωσύνης ὑπουργήματος, ἐπαναφέρον αὐτὸν εἰς τὰς τάξεις τῶν λαϊκῶν, τοῖς δὲ δευτέρῳ καὶ τρίτῳ τὴν ποινὴν τοῦ ἀποσηματισμοῦ καὶ ἐπαναφορᾶς εἰς τὰς τάξεις τῶν λαϊκῶν.

Ἐκρίθη, ἀπεφασίσθη καὶ ἐδημοσιεύθη αὐθημερόν.

Ὁ Πρόεδρος

† Ὁ Γόρτυνος καὶ Μεγαλοπόλεως ΘΕΟΦΙΛΟΣ

Τὰ Μέλη

† Ὁ Δημητριάδος καὶ Ἀλμυροῦ ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΣ

† Ὁ Σάμου καὶ Ἰκαρίας ΠΑΝΤΕΛΕΗΜΩΝ

† Ὁ Παραμυθίας, Φιλιατῶν καὶ Γηρομερίου ΤΙΤΟΣ

† Ὁ Ἱερισσοῦ, Ἁγίου Ὁρους καὶ Ἀρδαμερίου ΝΙΚΟΔΗΜΟΣ

Ὁ Γραμματεὺς

Διάκ. Δαμασκ. Καρπαθάκης

« Ε Κ Κ Λ Η Σ Ι Α »

ΕΠΙΣΗΜΟΝ ΔΕΛΤΙΟΝ

ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Ἐκδιδόμενον κατὰ δεκαπενθήμερον

ΕΠΟΠΤΕΥΟΥΣΑ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

† Ὁ Μεγάρων καὶ Σαλαμίνος ΒΑΡΘΟΛΟΜΑΙΟΣ

† Ὁ Γρεβενῶν ΣΕΡΓΙΟΣ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ

ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ Δ. ΘΕΟΔΩΡΟΥ

Καθηγητῆς Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν

Σ Υ Ν Δ Ρ Ο Μ Α Ι

Α) Ἐσωτερικοῦ : Δραχμαὶ 300 ἔτησίως.

Β) Ἐξωτερικοῦ : Δολλάρια 20 ἔτησίως.

Τιμὴ ἐκάστου τεύχους μετὰ τοῦ «ΕΦΗΜΕΡΙΟΥ»

δρχ. 15.

Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ο Μ Ε Ν Α

Ἀρχιεπ. Ἀθηνῶν Σεραφεῖμ, Ποιμαντορικὴ ἐγκύκλιος Χριστουγέννων.

Ὄκονμ. Πατριάρχου Δημητρίου, Πατριαρχικὴ ἀπόδειξις ἐπὶ τοῖς Χριστουγέννοις.

Ἐόρτια Γράμματα.

Ἐυαγγέλιον Δ. Θεοδώρου, Καθηγητοῦ Πανμίου Ἀθηνῶν Ἀθῆναι, πόλις συνεχοῦς θεολογικῆς καὶ πολιτιστικῆς συμβολῆς.

Ἰωάννου Ν. Καμίση, Καθηγητοῦ - Ἀκαδημαϊκοῦ, Πρώτη σχέσις Ὁρθοδόξων καὶ Καλβινιστῶν κατὰ τὸν 15' αἰῶνα.

Μητροπ. Δράμας Διονυσίου, Ἡ «μεταμόρφωσις» τοῦ χρόνου.

Μητροπ. Σισανίου Ἀντωνίου, Σύντομος ἱστορικὴ ἀνασκόπησις τοῦ θεσμοῦ τῆς κοινοκτημοσύνης καὶ χριστιανικῆς θεώρησις τοῦ πλοῦτου.

Μητροπ. Δημητριάδος Χριστοδοῦλου, Ἡ ἰσότης τῶν φύλων ἐξ ἐπόψεως ὀρθοδόξου.

Μητροπ. Γρεβενῶν Σεργίου, Ἡ Ἐκκλησία τῶν Γρεβενῶν (Τοπωνυμία — Ἱερωσις — Διατελέσαντες Ἀρχιερεῖς).

Ε. Π. Α., Ἡ ἐκλογή καὶ χειροτονία τῶν Μητροπολιτῶν Ἀργολίδος καὶ Κίτρους.

Μητροπ. Φιλαδελφείας Βαρθολομαίου, Τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον καὶ αἱ σχέσεις του πρὸς τὴν Ρώμην.

Πρωτοπρ. Γεωργίου Δ. Δράγα, δ. Θ., Ἡ Ἐνανθρώπησις τοῦ Θεοῦ κατὰ τὸν Ἅγιον Ἀθανάσιον Ἀλεξανδρείας.

— Ἀθῆνα, πόλις συνεχοῦς θεολογικῆς καὶ πολιτιστικῆς συμβολῆς.

— Τὸ Γ' διεθνὲς Συμπόσιον τοῦ ἁγίου Νικολάου καὶ τὸ προσκλήθηκα στὸν τάφο τοῦ ἁγίου.

Ἀρχιμ. Παντελ. Καθρεπτιδῆ, Ἡ Βασιλεία τοῦ Θεοῦ.

Ἀρχιμ. Νικ. Πρωτοπαπᾶ, Συνοπτικὴ ἱστορία τοῦ Θεολογικοῦ Οἰκοτροφείου τῆς Ἀπ. Διακονίας.

Πρεσβ. Νικ. Σκιαδαρέση, Οἱ νέοι καὶ ἡ εὐθύνη μᾶς.

Διάκ. Χρυσ. Καλαϊτζῆ, Πατριαρχικοῦ Διακόνου, Περὶ τῶν ἡμερῶν θεολογικῆς Συναντήσεως μεταξὺ θεολόγων τοῦ Οἰκ. Πατριαρχείου καὶ τῆς Ε.Κ.Δ. ἐν ὄψει τῆς Ζ' ἀναλόγου συναντήσεως (ἐν Καβάλα 3-11.10.1984).

Παρατηρήσεις καὶ Σχόλια.

Ἐκκλησιαστικὰ Χρονικά.

Βιβλιοκρισία.

Παράρτημα.